

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yehoshu'a

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5565 [1804/1805]

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9618](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9618)

25

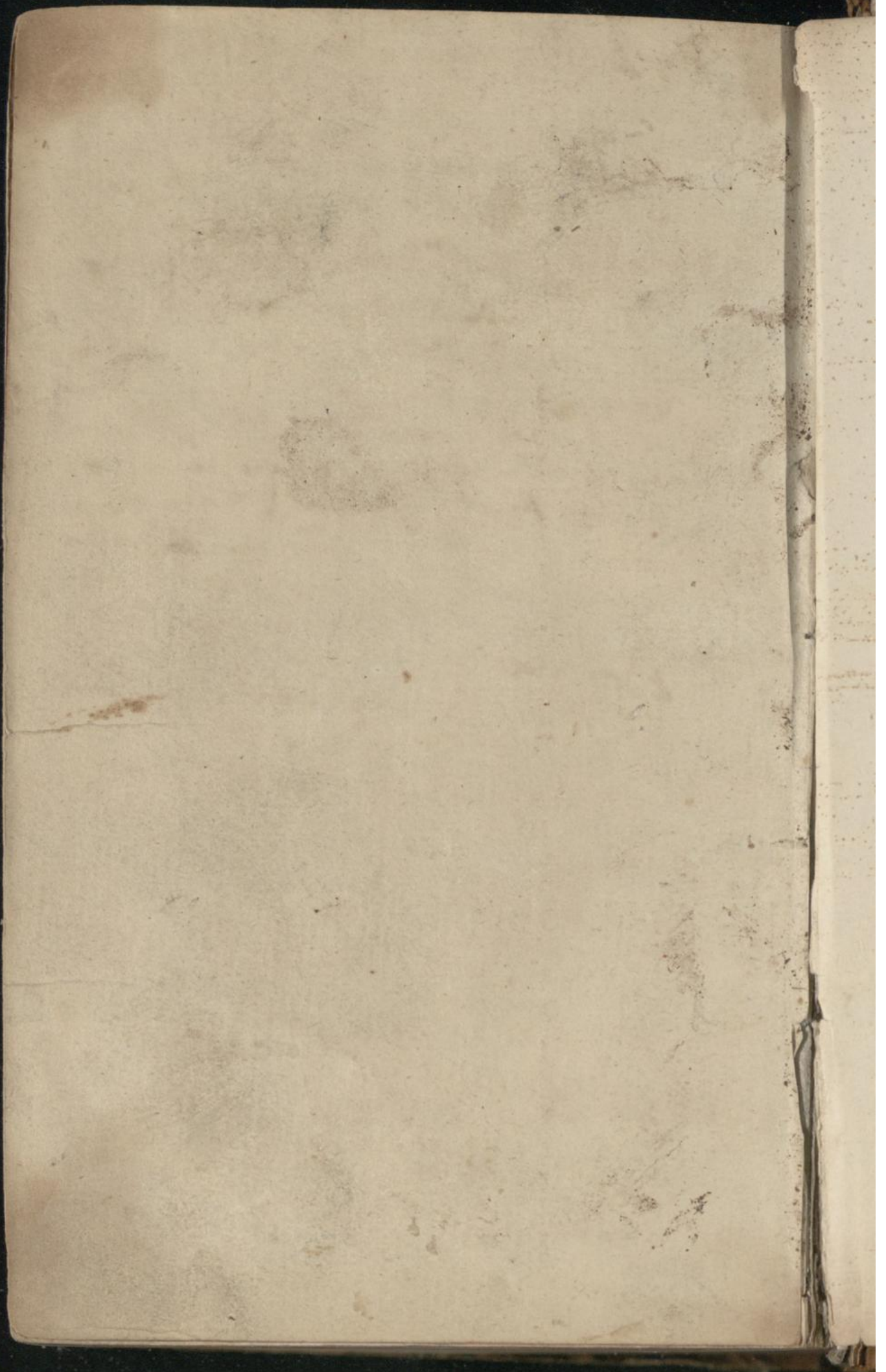
Erste Kogelstein.

Gegeben aus dem Königl. d. d. Kabinetkammer - Archiv

Israel Sachs

14. 10. 57

EG/

נביאים ראשונים

ספר

יהושע

עם הרגום אשכנזי, וכאור, מהורגם ומבואר

סאה

ר' מאיר אברניק

עם פירוש רש"י ז"ל ופירוש מכלל יופי

לחל ידם פחלל פני דהחלץ
 פי ביותה בקיר דחמקי -

bey Isaac David Zirndorffer,
 in Fürth

D. 7

25

25

שנת ה'תק"ע

ל

שנת ה'תק"ע

ה'תק"ע

ל

שנת ה'תק"ע

ה'תק"ע

David
Lindner
1790

ספר

היא יואל וואק

קריה נאמנה

כולל

נביאים ראשונים

עם תרגום אשכנזי, ובאורי, כאשר נדפסו בוויין שנת תקמ"ב לפ"ק

והוספתי בו, פי' הנשר הגדול רש"י זצ"ל, וגם בכל מקום שנאמר בפירושו מלת בלע"ז, בא בצידו, באר היטיב פירושו בל"א.

ונלוה אליו, פי' מכלל יופי, שכל דבריו כנופך ספיר ויהלום, מזאב בקצרה כל סתום ונעלם.

וגם לעשות הטוב והישר, לתועלת רב לנערי בני ישראל יגעת' ומזאתי, להציג על הסדר את הנביאים הנאמנים לה', כאשר היו בכל דור ודור בזמניהם.

וכן סדרן של השופטים אשר היו בימים ההם, זה אחר זה.

וכמו כן, סדרן של המלכים, הן מלכים הכוללים, והן מלכי יהודה וישראל, אשר היו שכות דור ודור:

למען ירוץ הקולא בהם, ויהיה חקוק על לוב לבם, לא יסוף מוכרם, גם עד וקנה ושיבה / זכה לי אלהי לטובה:

נדפס

בפירדא

שנת ה'תקס"ה לפ"ג

בבית וברפוס התורני כהר"ר איצק יצ"ו

בן המנוח כהר"ר דוד צירענרארף ז"ל.

דג' ח' ע' א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

דג' ח' ע' א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט

י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

UNIVERSITÄT POTSDAM
Universität Potsdam

י"א י"ב י"ג י"ד י"ה י"ו י"ז י"ח י"ט י"י י"יא י"יב י"יג י"יד י"יה י"יז י"יח י"יט י"כ י"כא י"כב י"כג י"כד י"כה י"כו י"כז י"כח י"כט

יהושע א

הרגום אשכנזי א

א (א) ויהי אחרי מות משה עבד יהוה ויאמר יהוה אל יהושע בן נון משרת משה לאמר : (ב) משה עבדי מת ועתה קום עבר את הירדן יהוה אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר אנכי נתן להם לבני ישראל : (ג) כל מקום אשר תדרוך בקירגלכם בו לכם נתתיו כאשר דברתי אל משה :

א (א) נאכדעם משה , דער דינער דעס עוויגן גשטארכן וואר , שפראך דער עוויגע צו יהושע דעס זאָהנע נונ'ס , דער משה בדיהנט האַטע , וויא פֿאַלגט : (ב) מיין דיהנר משה איזט נון טאָד , מאַכע דיק אַלזאָ אויף , ציהע אייבר דען ירדן , דוא אונד ריזעס גאַנצע פֿאַלק , אין דאַס לאַנד וועלכס איך איהנן , דען קינדרן ישראל'ס נעמליך איינגעכע . (ג) יעדן אָרט , דען אייער פֿיס בטרעטן ווירד , געב' איך איך איין , וויא איך דעם משה פֿרשפראַכן .

(ד) פֿאַן

Flaenius
Fol. I, 143

באור

רש"י ד מהמדבר

א (א) ויהי אחרי מות משה . מחובר על סדר התורה המסיימת בפטירת משה וזה מחובר לה : (ב) משה עבדי מת . ואלו היה קיים בו הייתי חפץ ורבותינו דרשוהו על שלשת אלפים הלכות שכתבחו בימי אבנן של משה בל יהושע ושאל אמר לו הקב"ה משה עבדי מת והתורה על שמו נקראת לומר לך א"ל לא וטרדן במלחמה : (ג) כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם . כיוצא בו כאשר למשה ושנינו בספרי א"ל ללמד על תחומי א"י הרי הוא אומר מהמדבר והלבנון הוא וגו' א"ל למה כלומר כל מקום אשר תדרוך . אף ח"ל משתכבשו את הארץ כל מה שתכבשו בח"ל יהי קודש ויהיה שלכם : (ד) מהמדבר

א (א) ויהי , מלת ויהי ימלא בהתחלת הדברים ובראשית הספרים כמו זה , וכן ויהי איש אחד מן הרמתיים (ש"א א' א') , ויהי כשמוע כל המלכים (להלן ט' א') ואחרים לאין מספר . ואם כאמר כי הוא להדביק ספר לספר וענין לענין , לא יספיק הטעם בכולן . (מדברי רד"ק) . בן נון , במיר"ק כמו בסגול . (ב) מח , עבר מהקל בשקל פֿעל . כי כב' עתקד פ"פ בנקודה הראויה להיות תחת עי"ן . כמו בשנו , בשקל פֿעל .

שבנו , בשקל פֿעל . והטעם אילו היה קי לא יכולתם לעבור , כי כשצעתם שלא יעבור את הירדן , אכן עתה שמת קיום עבור . כן פי' אברבנא ורלב"ג . קום , מלת הזיוו , (אינטרעקציען) וכן קום התהלך בארץ (בראשית י"ג ז') . לבני ישראל , בל הכנוי עם השם לתוספת ביאור , כמו ותראהו את הילד (שמות ב' ו') .

מ כ ל ל י ו פ י

א (א) ויהי אחרי , אמרו המפרשים כי הו"ו הזאת היא כפ"א רפה בלשון ישמעאל ודקדוק מלת יהי , הוא כן , כי בהיות המלה בהפסק אמרו יהי תהי בסגול האות הנוספת , וחיריק הה"א , וכן יחי תחי , והוא כהפוך . התנועות מן יפן יקן , מפני שרצו להסתיר היו"ד כמנהגם להסתיר אותיות אהו"י וכן מלת יהי תהי יחי תחי שתקלו המלה עוד והפכו בה התנועות ונקדו שו"א ה"א יהיה : וחי"ת יחיה תחתי האות הנוספת , וחיריק אות הנוספת ביחידה יחיה : תחתי תהי"ת והחי"ת : (ב) קום , ענין זרוו , וכן קום משתהו , קומו ועברו לכם , קום התהלך בארץ : להם לבני ישראל , כמו יביאה את תרומת ה' , ותראהו את הילד : (ג) אשר

תדרוך

א א I I

הרגום אשכנזי

יהושע א

(ד) פֶּאֶן דַּעַר וויסטע בין צו יענם לכנון ,
 זאָרען צום גראָסען שטרָאָמע פּרח (פֶּאֶן
 דאָ איבר) דאָז גאַנצע לאַנד חתים ,
 אונד בין צום גראָסן מעערע , וואָדיא
 זאָנע אונטער געהט , זאָלל אייערע
 גרענצע זיין . (ה) נימאָנד זאָלל דיר
 ווידרשטערן קעגן , זאָ לאַנג דוא
 לעבשט , וויא איד מיט משה וואָר ,
 ווילל איד אויך מיט דיר זיין , דיק ניא
 פֶּערלאַסן , ניא דיק פֶּערשטאַסן .
 (ו) זייא ענטשלאַסן , ניכט ווייכֶּ
 דערציג ! דען דוא זאָללוט דיועם
 פֶּאַלקע באור

(ד) מהמדבר והלבנון הזה
 ועד הנחל הגדול גהר-פרת
 כל ארץ החתים ועד-הים
 הגדול מבוּא השמש יהיה
 גבולכם : (ה) לא יתיצב איש
 לפניך כל ימי חייה כאשר הייתי
 עם-משה אהיה עמך לא ארפה
 ולא אעזבך : (ו) חזק ואמץ כי

אהה רש"י

(ד) מהמדבר (הלבנון הוה) ה' מדבר קדש . מדבר
 זין שגל ידי ארום שהיה במקומו דרומית מזרחית
 ודרך שם נכנסו לארץ כנ"ג והנ' אכחנו בקדש (מדבר
 ב') ומכין שהיה בדרומית מזרחית . שנאמר והי' לכם
 פאת נגב ממדבר זין על ידי ארום וגו' (שם ל"ד) :
 ועד הנהר הגדול נהר פרת . זו נחבה מן הדרום
 לצפון . כל הארץ החתים ככלל הזה : ועד הים הגדול
 מבא השמש . לארכה מן המזרח למערב : (ו) חזק
 ואמץ
 א' אם הלבנון היער הידוע , הלא הוא מצפון לארץ , ככודע , וכן כתב רש"י על פסוק
 והארץ הגבלי וכל הלבנון (להלן י"ג ה') . ואף אם נאמר שהלבנון הזה הוא בית המקדש כמו
 שדרשו חז"ל , הלא הוא בגורל בנימן , וביכוו למדבר הנזכר חלק יהודה ושמעון , המדבר
 בנגב ובה"מ בצפון , ואיך יאמר שיתחיל הגבול מב' מקומות דחוקות זו מזו כאלו ? ב' נהר פרת
 אינו הולך בצפון א"י כ"א הרחק ממנה על ג' מזרח נוטה מעט אל צפון . ג' הלא מקרא
 מפורש בתורה מן הנהר ? (דברי י"א פ"ד) . והנה ידענו שהר הלבנון במקצוע מערבית
 צפונית . התחלתו בים הגדול (במעלת ל"ג וחצי לרוחב , ונ"ג וחצי לאורך) , והולך עד
 חצי גבול צפוני . ונהר פרת הולך ליזרחית צפונית , כ"ג . וארץ חתים בנגב א"י בתחלת
 יהודה . והעד מערת המכפלה אשר קנה אברהם מאת בני חת שהיתה בחלק יהודה ,
 ונחלת יהודה חזיה המערבית ארץ פלשתים עד שפת ים הגדול , נמצא ארץ חתים בחצי
 המזרחי , והוא מזרחית דרומית לארץ . ומדבר קדש בנגב הארץ קרוב לים הגדול , הרי
 דרומית מערבית . וכל זה מבואר בעדות הכתובים ומפית הארץ . ועתה שער הכתוב
 כך : מהמדבר דרומית מערבית , עד הלבנון מערבית צפונית , ועד הנהר צפונית
 מזרחית , כל ארץ חתים מזרחית דרומית , ועד הים דרומית מערבית , וסיים במה
 דפתח , הרי גבולות הארץ לארבע רוחותי' . ושעם הזה על הידוע , כמו כי זה משה האיש
 (שמות ל"ב א') , כלומר הלבנון הידוע : (ה) לא ארפה כו' , כת"י לא אשנקיך
 ולא ארסקיך : (ו) חזק ואמץ , ג' פעמים בענין זה . ולדעת רש"י יהי' לכל א' כוונה
 מיוחדת , הראשון בדרך ארץ , והעד כי אתה תנחל כו' . כוונתו , כי בהחל יהושע
 להנהיג את העם אמר ה' חזק ואמץ להנהיגם בנדק ובמשפט פן תראה מוכרת להעשות
 לטובת

מכלל יופי

תהרוך , ענין הליכה מלשון דרך : (ו) הנחיל , פועל יוצא לשנים פעוליים :
 (ז) ממנר

אתה תנחיל את העם הזה את הארץ אשר נשבעתי לאבותם לתת להם: (ז) רק חוק ואמץ מאד לשמר לעשות בכל התורה אשר צוה משה עבדי אל-הסור ממנו ימין ושמאול למען תשכיל בכל אשר תלך:

פאלקע דאן לאנד פערטיילן, וועלכע איך איהנן צו געבן, איהרן עלטרן צוגעשווארן. (ז) זייא אויך זארגפעלטיג אונד שטאנדהאפט, דאס דוא גנויא האנדעלוט נאך דער לעהרע, וועלכע דיר משה פארגטראגן. ווייכע ניכט דאפאן רעכטס אדר לינקס, דא מיט דוא גליק האבסט וואהין דוא געהסט. (ח) דיא לעהרע דיוס בוכס

(ח) לא-ימויש ספר התורה הזה

מפך

באור

רש"י

לענות הסברה דבר אשר על ידו תמנח רעה לאיש פרטי, השמר לך לשמוע בקול האיש ההוא וחדלת מעשותו, אל ירך לבנדך, ועשית הישר והטוב. (ניכט ווייכהערציג זיין, וואפעס דאס אלגמיינע וואהל בטריפט.)

ואמץ. בדרך ארץ כמה שהוא אומר כי אתה תנחיל את הארץ: תנחיל. תשכיל: (ז) רק חוק ואמץ מאד. בתורה כמו שהוא אומר לשמר לעשות בכל התורה: (ח) ספר התורה הזה. מפל מטה תורה היה לפניו: והגות בו. והתכונת בו כל הענין שבתור

הב' שלא יהי לבו כד ממצות אלהיו, יעבור עליו מה. ויהי טעמו כמו רק חוק לבלתי אכל הדם (דברי י"ב כ"ג), (זארגפאלטיג אונד שטאנדהאפט דאס גועץ בעאבאכטן). והג' שלא יהי לבו כמוג, לא יירא מהמון עם אשר סביב שמו עליו. (כהערצט אונד טאפפד זיין). והפירוט הזה שמרתי גם בתרגומי: (ז) ממנו, מהתורה ובמסורה סבירין ממנה. למען תשכיל, הכחת שורש זה ראשונה על השכל והבניה, וכתב רד"ק בשרשים ז"ל: לפי שהאיש המצליח יבואו כל דרכיו בתכונה כאילו נעשה בשכלו ודעתו, אע"פ שמדמכים אכלו זולת דעתו ושכלו, יקרא משכיל, ע"כ. וכן נהפוך הוא, אשר יעשה אדם נהשכיל ודעת, בידו יצליח, כי אז יבין ויבחר את הדרך אשר יבואהו נכון אל חפצו. לא כן בעשותו כאשר תמנח ידו מבלי אשר ישכיל לדעת איך יתחיל ואיך יכלה, אז לא יבחר את הדרך הנכון וילך עקלקלת, ואם יגיע אל חפצו אך מקרה הוא. ואמר ה' אל יהושע, חוק ואמץ לעשות ככל התורה, כי בלכתך תנקה אותך ותורק לעשות מעשיך בהשכיל ודעת, כי היא חכמתך ובינתך. וראוי לתרגם (ראמיט דוא פארויכטיג זייעסט), אמנם המפרשים פי' תשכיל תנחיל, ולפיהם תרגומתי: (ח) ספר התורה בו, אין הכוונה לשאת הספר בפה, אלא שלא ימוש מקרוא בספר. ומכאן ילפינו בשנהדרין (דף ג"ט ע"ב) שנברא פה לעמל תורה. ושנה שמוס המ"ם את מקומו מהנשוא. אל הנשוא, ושעורו לא ימוש פיך מספר, ודומה לו ותשם עיני' בפיך (ח"ב ט' ל'). או שעורו לא ימוש תורת הספר מפיך, (וכן מנאנו לא ימוש מפיך מוסב על הדברים אשר שמתו בפיך) (ישעי' כ"ט כ"א), ונהפך כאן הנסמך או הסומך

מכלל יופי

(ז) ממנו, פירושו מספר התורה, ואע"פ שלא זכר הספר הנה זכר התורה ובמסרה סבירין ממנה: למען תשכיל, פירושו הצליח, וכן תי בריל דהצלח. (ח) כי אז תצליח, אמר כן, ואע"פ שאין ההצלחה תלויה ביד האדם, לפ שבשמרו מצות ה', ועל ידו ירפח חבוא לו ההצלחה, כאלו הוא מצליח דרכיו (ט) הלא

א ב 1 2

הזה
רת
ים
יה
איש
ייתי
יפק
ן פי
מכנה
רחית
מדבר
לכס
(ד)
דרוס
הגדול
חוק
חוק
כמו
דבר
פרת
קרא
דבית
עד
חלת
יה
בכני
הרי
בתוב
וכית
במה
האיש
קיך
זוכה
הושע
צעות

יהושע א

מפיה והגית בו יומם ולילה
 למען תישמר לעשות ככל
 הפתוח בו כירא הצליח את
 דרכך ואז תשכיל : (ט) הלוא
 צויתך חוק ואמין אל תערין
 ואל תחת כי עמך יהוה אלהיך
 בכל אשר תלך : (י) ויצו
 יהושע את שטרי העם לאמר :
 (יא) עברו בקרב המחנה וצוו
 את העם לאמר הכינו לכם
 צדה כי בעוד שלשת ימים
 אתם עברים את הירדן הנה
 לבוא

כוכם וויכע גיע פאן דיונעם מונרע ,
 גיב דיק פילמעהר דאמיט אב טאג אונד
 זאכט דאס דוא צובפאלגען בעאבאכטוט
 וואס דארין ענטהאלטן איזט , דען נור
 אלסדען ווירד דיר אללס גלינגן , נור
 אלסדען ווירסט דוא גליקליך זיין .
 (ט) זיהע ! איך האבע דיר בפאהלן ,
 זייט בהערצט אונד טאפפער , ניכט
 נידרגשלאגן , ניכט שרעקהאפט , דען
 דער עוויגע דיין גאטט איזט מיט דיר
 וואהין דוא דיק ווענדעסט . (י) יהושע
 בפאהל הירויף דען אמתסלייטן אים
 פאלקע אונד שפראך . (יא) געהט
 אים לאגר אומהער , גביטעט דעם
 פאלקע אונד שפרעכט : פרועהט איך
 מיט מונדפארראט , דען נאך דרייא
 טאגן ציהט איהר איבר דען ירדן ,
 דאס

רשי

באור

כלב כד"א והגיון לבי לפניך לבן יהנה אימה : (ט)
 הלא צויתך חוק ואמן . במלחמה כמ"ט אל תערוך
 וא תחת והיכן זוכו בימי משה שנאמר וזו את יהושע
 בן נון וגו' : (י) ויצו יהושע . ביום שמו ימי כבי
 אבל משה : (יא) בעוד שלשת ימים . כפוף שלשת
 ימים בעוד שתהיו כאן שלשת ימים ואחר מעברו :
 הכינו לכם צדה . כל דבר הנדון לדרך וכלי זיינס
 למלחמה אמר להם לתקן שאם אתם אומר במאכל
 ונמשתה הרי היו מהתקנים כמן שנכליסם עד י"ג
 כיוסן

הסומך , וכן פי' רד"ק בפשתי העץ כמו
 בעלי הפשתיס , והביא ראיה מתולעת שני
 שני תולעת . וכן תרגמתי . וטעם לא
 מוש כעסם לא ימים מתוך האהל (שמות
 ג' י"א) , וכבר פירשו רש"י במנחות (כ"ט
 :') : והגית , שורש הגה מפורש לפי
 זכינו , וכאן פירושו עסק או עיון (דאריבד
 אבדענקן) . הצליח , יוצא , ואע"פ
 אין ההגלה ציד אדם , לפי שנשמרו מכות ה'
 כלית את דרכו (רד"ק) . (ט) הלא , מלת הזירוז ,
 ובהה המלה הזאת לחזק , כאדם שמתרה בחברו
 ומוהירו ואומר הלא אמרתי
 השמר לך שלא תתשל בדברי (בן מלך) . צויתך ,
 כנר , והיכן ? הוא שנאמר , חוק
 אמר כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ כו'
 (דברים ל"א ז') ואומר וזו את יהושע
 חוק ואמן כו' (שם כ"ג) . כי עמך ה' , כמו
 ואל משה אמר עלה אל ה' (שמות
 ד' א') , והוא כמו כי עמך אני . (יא) צידה ,
 רז"ל אמרו (קדושין ל"ח) מיום
 שמת

מכלל יופי

(ט) הלא צויתך , מלת זרוז ובא המלה הזאת לחזק ,
 כאדם שמתרה בחברו ומוהירו
 ואומר הלא אמרתי לך הזהר לך והשמר
 שלא תתשל בדברי וכן הלא שלחתיך
 אמר לגדעון וכן הלא שמעת בתי (רו"ב)
 והדומי' להם , וענינה אם לא : (יא) צדה ,
 ענין

יהושע א

תרגום אשכנזי ג

לְבוֹא לְרֵשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָחַן לָכֶם לְרֵשֶׁתָּהּ׃
(יב) וְלָרְאוּבֵנִי וְלָגָדִי וְלַחֲצִי
שָׁבַט הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ
לְאָמֹר׃ (יג) זָכוֹר אֶת־הַדְּבָר
אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם מִשֶּׁה עֶבֶד־
יְהוָה לְאָמֹר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מְנִיחַ
לָכֶם וְנָחַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ
הַזֹּאת׃ (יד) נְשִׁיכֶם טַפְּכֶם
וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר נָחַן
לָכֶם מִשֶּׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם
תַּעֲבְרוּ חֲמִשִּׁים לִפְנֵי אַחֵיכֶם כָּל
גְּבוּרֵי הַחֵיל וְעֲזַרְתֶּם אוֹתָם׃
(טו) עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ יְהוָה
לְאַחֵיכֶם כַּכֶּם וַיִּרְשׁוּ גַם־הֵמָּה

דאס לאַנד אין בוויץ צו נעהמן, וועלכס
דער עוויגע אייער גאַטט אייך צום ערב;
טהייל איינגיכט. (יב) צודען שטאַממן
ראובן, גר אונד דעם האַלכן שטאַם
מנשה שפראך יהושע וויא פֿאַלגט.
(יג) דענקט אַנדאָס זאָ אייך משה
דער דיהגער דעם עוויגן בפֿאַהלן,
מיט דען וואָרטן: דער עוויגע אייער
גאַטט האָט אייך רוהע גשענקט, אונד
דיועס לאַנד איינגעבן. (יד) אייערע
ווייבר, קינדער אונד פֿיה מעגן אין דעם
לאַנדע בלייבן. וועלכס אייך משה
דיסווייטס דעם ירדנ'ס געגעבן האָט,
איהר אָבר מיסט גוואַפֿענט פֿאַר אייערן
ברידערן דער ציהען; אַללעס וואָס
קריגס דינסט לייסטן קאַן, אונד איהנן
בייאַשטעהן. (טו) ביז דער עוויגע
אויך אייערן ברידערן רוהע שאַפֿט
וויא אייך, אונד אויך זיא אים בויצע
דעם לאַנדס זינד, וועלכס דער עוויגע
אייער

אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

נחן

באור

רש"י

שמת משה היו מסתפקין צמן שבכליהם ע"י
י"ו בניסן, וזאת הכרית את רש"י ז"ל
לפרש צידה כלי מלחמה ושאר צרכי דרך לא
מאכל ומשתה. אמנם יתכן לפרש צידה ממש, כי גם המן לא אכלו בלי הכנה, כ"ש עמנו
צרכים או דכה צמדוכה ועשו עונות (צמד' י"א ח'). בעוד שלשח ימים, מלאנו שיבנו
המרגלי' ג' ימים בהר עד שבו הרודפי', ואחרי השיב' דבר ליהושע כאמר: וישכם יהושע צבוקר,
הרי יום רביעי, ואחר זה כתוב: ויסעו מהשטים ויבואו עד הירדן וילכו שם ערס יעבדו
(להלן ג' ב'), ולמחרתו עבדו את הירדן, הרי ציוס חמישי עבדו, ואמר צעוד שלשת ימים?
לא ודאי הטוי הזה אחר שליחת המרגלי' הי' וכן דעת הרלב"ג ואברבנאל, וכן כשמע מדברי
רש"י שכתב תוך אבל משה שלחם ג"ש. ומקנה ג' ימים שזכר (להלן שכ) הוא מיום שנה הכיבו
לכם צידה. (יג) זכור, מקור צמק' כווי. (טו) אוחה אשר נחן, דומה לו ותראהו
את

בניסן וכה"ל וישנות המן ממחרת צ"ר: (יד) כל
צבדרי החיל. שכם יעבדו חלוצים: (טו) מוכח
השם

מ כ ל ל י ו פ י

ענין הספוק במזון: בעוד שלשת ימים, כהרגומו בסוף הלחא יומין: (יג) זכור
מקור: (יד) נשיכם טפכם, חסרו וי' השמוש, כמו שמש ירח (חבקו' ג'): חמושים
כמו

תרגום אשכנזי

יהושע א ב

אייער גאטט איהנן איינגיכט ; דאן קענט איהר אין אייער ערבלאנד צוריק קעהרן אונד דאס בויען וואס אייד משה , דער דינער דעס עויגן , איינ גגעבן , דיסזייטס דעם ירדנ'ס געגען זאנענאוויפגאנג . (טז) זיין אנט- ווארטעטן דעם יהושע אונד שפראכן : אללעס וואס דו- אונס בפיהלסט וואללען וויר טהון , ווא דו אונס היינט שיקסט ווערדן וויר געהן . (יז) פעליג זא וויא וויר משה גהארקט , ווערדן וויר אויך דיר גהארקן , נור זיין דער עויגע דיין גאט אויך זא מיט דיר , וויא ער מיט משה וואר . (יח) ווער זיך דיינס בפעהלע ווידרועצט , אונד דיינן ווארטן אים מינדעסטן אויפ- טראגע , ניכט גהארקט , זאלל דעם טאדס זיין , זיין נור בהערצט אונד טאפער .

נתן להם ושבתם לארץ ירשתכם וירשם אותה אשר נתן לכם משה עבד יהוה בעבר הירדן מזרח השמש : (טז) ויענו את יהושע לאמר כל אשר צויתנו נעשה ואל כל אשר השלחנו גלד : (יז) בכל אשר שמענו לא משה בן נשמע אליה רק יהוה יהוה אלהי עמך כאשר היה עם משה : (יח) כל איש אשר ימרה אחריה ולא ישמע את דבריך לכל אשר הצונו יומת רק חזק ואמץ :

ב (א) יהושע דער זאָהן נון'ס שיקטע פאן שטים צווייא מענר דיימליך אלס קונדשאפטראב , מיט פאלגנרם אויפטרעגע : געהט היין , בועהט דאן לאנד

ב (א) וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים מרגלים חרש לאמר לכו ראו את

באור

רש"י

את פילד (שמו' ב' ו') . (יח) את פיר , יאמר פה על הדיבור והמאמר (בן מלך) . רק חזק , יכול אפילו לדבר עבירה , ת"ל רק . כן דרשו חז"ל (סנהדרין מ"ט א') . ולפי פשוטו אמרו אל תדאג לנו , נאנו נשמע לכל אשר תצוה , אך עשה גם אתה מה שניכילתך . ב (א) חרש , ת"י צרו , כלומ' צסטר . ולשון רד"ק : לא רצה שידעו כל ישראל בשלחו

השמש . עבר מרחמי של ירדן : (יח) ימרה . יקנט את דברך . ב (א) וישלח יהושע וגו' . על פדמי אנו ז"ל שבמקד ימי אבל משה שלחם סברי למוק ג' ימים שמתו ימי אבל משה עברו את הירדן שמש אנו למדי' שמת משה ב' אדר בשנת מוכס ל"ג למסר' מיום שעלו מן הירדן בעשור למדש הראשון וע"כ משבתלחו המרגלים לת עברו את הירדן עד יום הפקדי שלאמר וישבו שם שלשת ימים עד שבו הרגלים בו כלילם ויעבדו ויבאו אל יהושע בן נון

מכילת

י"פ

כמו חלוצים : (יח) את פוד , יאמר פה על הרבור והמאמר : ב (א) חרש , שם כלומר הזהירם שילכו בשתיקה כחרשים שלא ירגישו להם , כמו יתחרשו כל הלילה : (שופטים ט"ז) : זונה , תאר ופרושו מוכרת

יהושע ב

הרגום אשכנזי ד

אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיִּלְכּוּ
 וַיָּבֹאוּ בֵּית־אִשָּׁה זֹנָה וּשְׁמָה
 רַחֲבִי וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה : (ב) וַיֹּאמֶר
 לְמַלְךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אַנְשִׁים
 בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לַחֲפֹר אֶת־הָאָרֶץ : (ג) וַיִּשְׁלַח
 מַלְךְ יְרִיחוֹ אֶל־רַחֲבִי לֵאמֹר
 הוֹצִיָאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלֶיךָ
 אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבִיתְךָ כִּי לַחֲפֹר
 אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ : (ד) וַתִּקַּח
 הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים
 וַתַּצְפְּנֵנּוּ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי
 הָאֲנָשִׁים

לאנד , בואנדרס יריחו . זיא דייזמן
 אב , קעהרטן איין אין דאו הוין איינר
 גאסטווירטין דיא רחב היס , אונר
 לעגטן זיך דא גינדר . (ב) דיס ווארד
 דעם קעניגע צו יריחו הינטרבראכט ,
 מאן זאגטע נעמליך : זיהע , עס זינד
 דויע נאכט לייטע פאן דען קינדרן ישרא'ס
 אנגעקאמן דאן לאנד אויסצוקונדע
 שאפטן . (ג) דער קעניג שיקטע
 זאגלייך דוין צו רחב אונר ליס איהר
 זאגן : גיב דיא לייטע הרויס וועלכע
 צו דיר געקאמן , דיא נעמליך אין דוין
 דוין איינגעקעהרט זינד , דען זיא
 זינד געקאמן דאן לאנד איין צוקונדע
 שאפטן . (ד) דאן ווייב האטע אבר
 דיא צווייא לייטע בריויס וועגעפיהרט
 אונר פרבארגן זיא גאב נן צור אנטע
 ווארט : עס איזט וואהר , דיא לייטע

רש"י

באור

זינד

וישכס יהושע בנקר ויסעו מהשטים הם יום ד' וילינו
 שם ערס יעברו כמלא שלא עברו עד יום ה' : חרש .
 צרו כך ת"י אמר להם עשו עצמכם כחרשי' כדי שלא
 יסתירו דבריהם מסניכס ד"א חרש חרש הטעונו
 עצמכם קדרות כדי שתהיו נראין בקדוין : ורלו את
 הארץ ואת יריחו . והלא יריחו בכלל היתה ולמה יצאת
 אלא שהיתה קשה כנגד כולם לפי שהיתה יושבת על
 הספר וכיוצא בו ויפקדו מעבדי דוד תשעה עשר
 איש ועשהאל , והלא עשהאל בכלל היה אלא שהיה
 קשה כנגד כולם כיוצא בו והאלך שלמה אהב כשים
 כבדיות רבות ואת בת פרעה , והלא בת פרעה בכלל
 היתה ולמה יצאת שהיתה מחבבה כנגד כולם וכלפי
 העל שהטויה אותה יותר מכולן כן שנוייה בספרי :
 אשה זוכה , ת"י פונדקיתא ומוכרת מיני מוין :
 (ב) לחסור , לרגל וכן משם קשר חובל :
 (ד) ותלפנו , יש מקראות מדברים על הדבים
 ביחיד לפי שמהרה בהטמכת' ובמקום זה כאלו היה
 יחודי : ומ"א ר' תחומאל יש פתק וכלב היו ופנתס
 עמד לפניהם ולא דאווהו לפי שהיה כמלאך ד"א
 ותלפנו כל אחד ואחד בסני עצמו ודוגמתו מלינו שמן
 וקטור

בזלכו ויפקדו , והוא בנשחוקו שילימו שלם
 למען ישגבו וירכיבו לב ישראל בנשורו טובו .
 ואת יריחו , נפרט' זונה , שם בבלס
 טובה . וי"ת פונדקיתא , והנטיקת' ק' כי
 דעתו זוכה ממש , שכן דרכו לתרגם זוכה
 פונדקיתא . אמנם גם דרכו לתרגם נפקת
 צרא . ואפשר תרגם פה פונדקיתא לכסות
 הדבר . ואם הוא כסה מדוע נגלנו אנחנו ?
 וישכבו שמה , לא לנו , כי צו בליה יצאו
 משם . (ב) לחפור , שורש חפר נשאל אל
 התר , כי הוא חוכש וקופר אחרי סתרי
 המדינה . (ד) והקח , לקחתם כנר ,
 כשהרגשה כי כודע הדבר , ערס צוא שלותי
 המלך , ובצואס אמרה את אשר אמרה .
 וחצפנו , כל א' וא' בפני עצמו (רש"י)
 ולדעת

מכלל יופי

מוזן : (ב) ויאמר , בפתח המ"ם כמו והעצר המגפה : (ד) וחצפנו . לא
 החביאה שניהם יחד במקום אחר שלא ירגיש עליהם אדם :
 (ז) המעברות

וַיִּנְד בַּיּוֹם מִיַּד אֲיִיגְעָקָהֶרֶט , אִיךְ
וואוסטע אַבר נִיכְט וואָהער זיא וואָרן .
(ה) אַלס דאַן טאַהר גשלאַסן ווערדן
זאַל־לִטֶע , עס וואָר שאַן פֿינסטער ,
גינגן דיא לייטע וועג , אִיךְ ווייס אַבר
נִיכְט וואָהֶזֶן . דאַךְ זעצט אִיהֶנן
אִיילענדס נאָךְ , אִיהֶר קענט זיא זיכֶר
אִינהאַלן . (ו) זיא האַטע זיא ברִיִּיטס
אויף דאַן דאַךְ גבראַכט , אונד דאַ
אונטער דען פֿלאַכסשטענגלֶךְ פֿרֶגֶ
שטעקט , וועלכע זיא דאַזעלכסט
אויסגשטרייעט האַטע . (ז) דיא
לייטע זעצטן אִיהֶנן ווירקליך נאָךְ ,
אויף דעם וועגע צום ירדן ביז אַן דיא
פֿורט , אונד דאַן טאַהר וואָהֶרדע
גשפּערט זאָבאַלד דיא פֿערפֿאַלגריניוּס
וואָרן . (ח) יענע האַטן זיך נאָךְ
נִיכְט נִירגלענט אַלס רחב צו אִיהֶנן
אויף דאַן דאַךְ קאַס . (ט) זיא
שפּראַךְ צו דען לייטן : אִיךְ ווייס
דאַס

וַיִּנְד בַּיּוֹם מִיַּד אֲיִיגְעָקָהֶרֶט , אִיךְ
וואוסטע אַבר נִיכְט וואָהער זיא וואָרן .
(ה) אַלס דאַן טאַהר גשלאַסן ווערדן
זאַל־לִטֶע , עס וואָר שאַן פֿינסטער ,
גינגן דיא לייטע וועג , אִיךְ ווייס אַבר
נִיכְט וואָהֶזֶן . דאַךְ זעצט אִיהֶנן
אִיילענדס נאָךְ , אִיהֶר קענט זיא זיכֶר
אִינהאַלן . (ו) זיא האַטע זיא ברִיִּיטס
אויף דאַן דאַךְ גבראַכט , אונד דאַ
אונטער דען פֿלאַכסשטענגלֶךְ פֿרֶגֶ
שטעקט , וועלכע זיא דאַזעלכסט
אויסגשטרייעט האַטע . (ז) דיא
לייטע זעצטן אִיהֶנן ווירקליך נאָךְ ,
אויף דעם וועגע צום ירדן ביז אַן דיא
פֿורט , אונד דאַן טאַהר וואָהֶרדע
גשפּערט זאָבאַלד דיא פֿערפֿאַלגריניוּס
וואָרן . (ח) יענע האַטן זיך נאָךְ
נִיכְט נִירגלענט אַלס רחב צו אִיהֶנן
אויף דאַן דאַךְ קאַס . (ט) זיא
שפּראַךְ צו דען לייטן : אִיךְ ווייס
דאַס

באור

רש"י

וקטור' ישמח לב ולא אמר ישמחו לב: (ו) בפשטי
העין . כנבעוליהן : (ז) על המעברות . מקום
מעבר המים שהיו כבודין שחזרו לאחוריהם א ערבות
מואלך והירדן מפסי' בנתי' : והשער סגרו . השוערי' :
(יא) ולא

ולדעתי שער הכתוב ותקח האשה ותכפין את
האנשים , (וכן משמעות בן מלך) ואזה"ו
האמכתי"ו . כו' וזיכו האחד את האחד (ש"ב
י"ד) , שאיננה במקום ה"א לה"פ , כמו
שחזרו קצת , כי בגזרת כל"ה תפול ה"א השורש בנז"ו וי"ו המהפך , כמו ויעש ויבן ,
ונושטעו ויך . (ו) והיא העלחם , למעלה אמר דרך כלל שטמנה אותם , ועתה מנאכר
דרך פרט שהעלת' הגנה כו' . הגגה , ידוע כי הנתיים בימים ההם , ואף כיום הזה
בקצת מדינות המזרח , אין גותיהם משפעות כאלו כ"א משוטחות , ובקין ישכנו גם על
הגג . בפשטי העין , נקרא בן הפשתיים בעודנו בקנה . ונהפך כאן הסומך א הכסמך ,
ושעורו עני הפשתיים , ומאלכו דוגמתו שני תולעת , ותולעת שני . כן פירשו רד"ק ובן
מלך . הערובות , ל"כ מוסב על פשתיים , כי הכפרד מומנו והפשטה והשעורה נכתה
(שמו"ט ל"א) . (ז) דרך הירדן , שהיו סגורין שחזרו לאחוריהם אל ערבות מואב ,
והירדן מפסיק ביניהן (הש"י) . על המעברות , כמו עד , וכן וירכתו על צידו . סגרו ,
מהפעלים שלא נזכר פועלם (אונפרוזהגליכס צייטוואָרט) . והנה סגרו השער
למען לא ימלטו המרגלים אס עודם בעיר , ויתפסו סבוקר ברשותם לנאת את העיר ,
אחרי כאשר יצאו , ענינו כמו אחרי זאת הרודפים , ובנתינת ענין זה נסמך מלת
אחרי . (ח) עליהם , כמו אליהם , וכן וילך לקנה הרמתה על ביתו , שהוא ביתו .
(ט) וכי נמוגו , כמוג לב יושני הארץ . (י) בעברו ויבאו

לְכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נִפְלְאָה
 אִימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נִמְגַו כָּל־
 יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם : (י) כִּי
 שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה
 אֶת־דְּמֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם
 בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְאֲשֶׁר
 עָשִׂיתֶם לְשָׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי
 אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וְיַלְעוּג
 אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם :
 (יא) וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבַבְנוּ וְלֹא־
 קָמַח עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם
 כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים
 בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ
 מִתַּחַת : (יב) וְעַתָּה הַשְׁבַּעוּ־נָא
 לִי בַיהוָה כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חֶסֶד
 וְעָשִׂיתֶם גַּם־אֵתָם עִם־בֵּית אָבִי
 חֶסֶד וּנְחִיתֶם לִי אוֹת אֲמַת :

דאס גאט אייך דאז לאנד איינגיבט ,
 שאן איזט אנגסט פאר אייך איכר
 זונס גפאלן , עם צאגן שאן אללע
 איינוואהנר דעם לאנדס פאר אייך .
 (י) וויר דאבן גרהערט דאס דער
 עוויגע אייערנטוועגן דאז וואסר דער
 בינזענזעע אויסטראקנן לים , אלס
 איהר אויס מצרים גצאגן , אונד וויא
 איהר פרפאהרן מיט דען צווייא קעניגן
 פאן אמרי , סיחן אונד עוג יענזייטס
 דעם ירדנ'ס , וויא איהר זיא צוגרונד
 גריכטט האכט . (יא) וויר פרנאמן
 דיוס אונד אונזרע דערפן שמאלצן ,
 אללעם פרלצהר דען מוהט פאר אייך .
 זין דער טאהט , נור דער עוויגע
 אייער גאט איזט אבן אים הימל ,
 אונד אונטן אויף דער ערדע .
 (יב) שוועהרט מיר דאך ביים עוויגן ,
 דא איך אייך גוואנגרהייט ערצייגט ,
 דאס אויך איהר איינסט מיינר פאמיליע
 גוואגן זיין וואללט , אונד געכט מיר
 הירויה איין אונטריגליכס צייכן .
 (יג) פרשאנט נעמליך מיינן פאטר
 מיינע

(יג) וְהִחִיתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי

ואת באור

רש"י

(א) ולא קמה עוד דוח - אפי' לשכב עם אשה
 אמרו אין לך כל שר וכניד שלא בחאל רחב הזונה ונת
 עשר שנים היתה כשיאלו ישראל ממגדים ונתה כל
 מ' שנה : (ב) אות אמת - שתעשו כשחבאו
 ומכבשו

(י) בעבר הירדן , צענד האסרת , כי
 עתה ביריחו הס עומדים . ההרמתם , ת'
 גמרתין , וכן יאמר כל"א (דען צאר אויס
 מאכן . (יב) אות אמת , כל דבר אשר
 על ידו יודע , דבר זולמו יקרא אות . ידענו כי לפני' בהשבע שנועה או בכרת ברית נתנו
 אות לזכר' השנועה או הכרית ההי' : כן מלאכו את קשתי נתתי בעקן , וראיתיה לזכור ברית
 עולם (בראשית ט' ט"ז) , גם את שבע כנשות תקח צענור תהי' לי לעדה (שם כ"א ל"ו) ,
 וכן עד הגל הזה דיעקב ודומיהם . ובאזנינו ספרו לנו עוד כי יושבי כארדאמערקא בדברס
 דבר או בהשבעס שנועה לזולתם , נתנו דבר לאות , וזוה שם המקבל' אר"ה מנטחו שלא

מכלל יופי

(ז) המעברות , בשוא מגורה מעבך בצירי ואם לא נמצא : (יד) חגידו , הראשון בוי"ו כנגדה

יהושע ב

מיינע מוטר , ברירה אונג שוועסטרו
 זאמט אללעס איהריגן , אונד בפדויט
 זונס פאם טאדע . (יד) דיא מענג
 אנטווארטעטן : וויר פרכירגן אונור
 לעבן פיר דאז אייריגע , וואפערן איהר
 אונד פארהאבן ניכט פראטעט , אונד
 גיבט דער עוויגע אונס דאז לאנד , זא
 וואלן וויר דיר גוואגנהייט אונד טרייע
 ערצייגן . (טו) זיא לויס זיא הירויף
 אן איינעם זיילע דורכ'ס פענסטר הינאב ,
 דען איהר הייז וואר אן דער שטאט
 בויער , זא דאס זיא גלייכזאם אין דער
 מויעה וואהנטע . (טז) אונד שפראך

וְאֶת־אָחִי וְאֶת־אֲחֹתַי וְאֶת כָּל־
 אֲשֶׁר לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־
 נַפְשֵׁינוּ מִמּוֹת : (יד) וַיֹּאמְרוּ
 לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתִּיכֶם
 לְמוֹת אִם לֹא תִגְדוּ אֶת־דְּבָרֵינוּ
 זֶה וְהָיָה בְּתַת יְהוָה לָנוּ אֶת־
 הָאָרֶץ וְעַשִׂינוּ עִמָּךְ חֶסֶד וְאֵמֶת :
 (טו) וְהוֹרְדֶם בְּחָבֵל בְּעַד הַחֲלוֹן
 כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוּמָה וּבִזְמַנָּה
 הִיא יוֹשֶׁבֶת : (טז) וַתֹּאמֶר לָהֶם

אחיותי

באור

רשי ההרה

יחל הנותן דברו . ובאשרית הימים בהראות
 את האות , מדי ראותם זכרו את אשר דברו
 ויעשה כמשפט . והי' להם האותות במקום
 שטרות שלטו , כי לא היתה מלאכת הכתיבה
 נסובת אלכל . ואין ספק כי לתכלית זאת נקשה גם רחב אות ממרגלים . אמת , כאן
 היפך הכוזב . ועיין בבאור (בראשית כ"ד מ"ח) , ואמרה תנו לי אות אשר על ידו אדע שאין
 תוסלתי , להכיל עם בית אבי , נכונה , כ"א תקום ותהי' באמת . (יד) נפשינו
 תחתים , נמסר עמנו למוות תחתים , למי שירצה להמית אתכם (רד"ק) . הגידו ,
 הראשון בוי' כנגדה וכנגד בית אבי , כי אי אפשר שלא הי' גם עמה מבית אבי , והשני
 כנגדה (הכ"ל) . וכל הטעם , כי כל זמן שהיו בביתה היו יראים להגלות מאחד מאבני
 ביתה , כי ודאי לא ישנה ימיה בבית , ואי אפשר שלא הרגישו בדבר , ע"כ אמרו
 תגידו . אך משיבאו והיו חוק לעיר , בטח לבס וכשירה אך דאנתם פן תגלה דבר האות גם
 לאשר היושב בקיר החומה , ויכיל גם הוא , והתורה אמרה לא תקי' כל נשמה , (ועל
 הסויות רחב כבר אמרו ז"ל מה שאמרו) , וזאת לא ידע איש זולתה להגיד . כי לבדה היתה
 בדברם אתה . ויהי' א"כ פי' הראשון אם תגידו שבאנו לרגל את הארץ , והשני לא תגידו
 את דבר האות וכן תרגמתי . (טו) וחורידם , לפי הכתוב לפנינו הורדתם תחיל' ואת' כ דברה
 אתם , וא"כ איך לא יראה לדבר אתם בעד החלון פן ישמעו שכניה ? או כאשר כי ירדה
 גם היא בחבל ? ולולי יראתי להגיד חדשות , הייתי אומר כי ותאמר להם קוד' הורד אותם ,
 ואשר הורדתני (להלן פ' י"ח) זמן מורכב הוא מעתיד ועבר , ותרגמו (ווירסט
 הינאוונטער געלאסען האבען) . (גם לא יתנגד זה אל אשר אמרתי על מלת תגידו , כי
 לעולם לא ידע אנוש זולתה דבר האות) . אמנם לא נתקדש בתרגומנו בלתי לצורך גדול .
 ובחומה היא יושבת , פי' נדמה כאלו בחומה היתה יושבת , כי הי' ביתה בעובי
 קיר החומה . (טז) ההרה , בין ירמו

ומכנסו את דעור שתכירו האות ותחוננו :
 (טו) ותורידם בחבל בעד החלון . בלותו חבל
 ותנוו היו הנואפים עולים אליה אמרה רבש"ע באלו
 טעמתי באלו תמחול לי : (טז) עד שוב הרדפתי .
 כלל

והשני לא תגידו שבאנו לרגל את הארץ , והשני לא תגידו
 את דבר האות וכן תרגמתי . (טו) וחורידם , לפי הכתוב לפנינו הורדתם תחיל' ואת' כ דברה
 אתם , וא"כ איך לא יראה לדבר אתם בעד החלון פן ישמעו שכניה ? או כאשר כי ירדה
 גם היא בחבל ? ולולי יראתי להגיד חדשות , הייתי אומר כי ותאמר להם קוד' הורד אותם ,
 ואשר הורדתני (להלן פ' י"ח) זמן מורכב הוא מעתיד ועבר , ותרגמו (ווירסט
 הינאוונטער געלאסען האבען) . (גם לא יתנגד זה אל אשר אמרתי על מלת תגידו , כי
 לעולם לא ידע אנוש זולתה דבר האות) . אמנם לא נתקדש בתרגומנו בלתי לצורך גדול .
 ובחומה היא יושבת , פי' נדמה כאלו בחומה היתה יושבת , כי הי' ביתה בעובי
 קיר החומה . (טז) ההרה , בין ירמו

מכלל ירפי

כנגדה וכנגד בית אביה והשני ביור כנגדה : (טז) ונחנתם . שרשו חכה :
 שב

יהושע ב

חרגום אשכנז ו

הַהֲרִירָה לָכֹה פֶּן־יִפְגְּעוּ בְּכֶם
הַרְדְּפִים וְנִחַבְתֶּם שְׂמֵה שְׁלֹשֶׁת
יָמִים עַד שֶׁב הַרְדְּפִים וְאַחַר
תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם : (יז) וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיָה הָאֲנָשִׁים נְקִים אֲנַחְנוּ
מִשְׁבַּעְתְּךָ הַזֶּה אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ :
(יח) הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָּאִים בְּאֶרֶץ
אֶת־תְּקוֹת חוּט הַיָּשָׁנִי הַזֶּה
הַקְּשָׁרִי בַחֲלוֹן אֲשֶׁר הוֹרְדֵתָנוּ
בּוֹ וְאֶת־אֲבִיךָ וְאֶת־אִמְךָ וְאֶת־
אֶחָיִךְ וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיךָ
תֹּאסְפִי אִיךָ הַבֵּיתָה : (יט) וְהָיָה
כָּל־אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדֹּלְתֵי בֵיתְךָ
הַחוּצָה דָּמוֹ בְּרֹאשׁוֹ וְאֲנַחְנוּ
נְקִים וְכָל־אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתְּךָ בַּבַּיִת

רש"י דמו

בכח נה דוח הקדש שישובו לסוף שלשה ימים :
(יז) נקים אכחנו . הרי אכנו תולין הדבר בך .
לעשות האות הזה : (יח) את תקות חוט השני .
לשון קו וחבל : (יט) דמו בראשו . עון הריגתו
על

צו איהנו : געהט נאך דעם גבירגע צו ,
דיא פֿרפֿאלגר קענטן אייך זאנסט
בגענגן , האלטט אייך דארט דרייא
טאגע פֿרכאָרגן , ביז דיא פֿרפֿאלגר
צוריק זינד , אלסדען קענט איהר אייערס
וועגס געהן . (יז) דיא מענר שפראכֿן
נון צו איהר : וויר זינד (אין פֿאלגנדן
פֿעללן) פֿרייא פֿאָן דיזס דיינס שווארע ,
וואָמיט דוא אונס בשוואַרן האַזט .
(יח) זיהע ! וויר זינד שאָן אים אַנצונג
אין דאָז לאַנד צו קאָמן . בונדע דאָ
דער דינע ראַטפֿעדנע שנור און דאָז
פֿענסטר , וואָרויך דוא אונס העראַב־
גלאַזען ; דייגען פֿאַטר , דיינע מוטר ,
דיינע ברידר , איברדאָיפט דיינע
גאַנצע פֿעטרליכע פֿאַמיליע , פֿערזאַמלע
צו דיך אינ'ס הויז . (יט) ווער נון אַלס
דאָן פֿאַר דיינע הויזטיר הינניס געהט ,
דער האַט זיינן טאָד זיך זעלבזט צוגאַנגן ,
אונד וויר זינד שולדלאָז ; ווער אַבר
בייאַ דיך אים הויזע בלייבט , דעסן
בלוטשולד

באור

לירדן אינ'זום הר נמלא , רק צמערב העיר
זיכה וזין העי הרים גבוהים ושוממים ,
(ואפשר כי זה המדבר הנזכר להלן ח' ט"ו) ,
זס היו צמחים שלא יפגשו הרודפים , כי
הם בקשו דרך הירדן . (יז) נקים , חסר יו"ד הכבים , והכתובה היא לה"פ , וכדגשה
כמו יו"ד עניים , והם נשקל נחתיים . ופיהושן בתנאי זה אגמנו נקים (מרדק) . הוזה ,
לעולם לשון זכר , ופי' כאן מדבר שנועתך הזה (בן מלך) . השבעתנו ,
הראוי השבעתנו , ואמרונשטנה הסיר"ק לקמ"ן צענור ההפסק . (יח) הנה אנחנו ,
לפי הכחת הטעמים איכנו דבק עם את תקות חוט , (כי מלת בארץ נטעם
מפסיק) פ"א אל והי' כל אשר ינא בפסוק הנא . והמאמר בינתיים כמו מאמה עוכב .
או אפשר , מאמר הנכ אכחנו כמו הקדמה לנא , והכוונה , הכנו מוכנים לנא בארץ ולא
יארכו הימים , לכן תעשי באופן שתכל , וזה , את תקות כו' . וכן תרגמתי . תקות ,
לשון קו וחבל (רש"י) . הורדתני , הראוי הורדתני . (יט) דמו בראשו , קיטוליה
ברשיה , הוא צעמו גרס לו מיתמו . דמו בראשו , עון הריגתו תהא
בראשו

מכלל יופי

שב , בחולם : (יח) תקות חוט , מענין קו ומוכוס' ונסמך תקות אל חוט כמו אדמת
עפר

(ז) זממו

הרגום אשכנזי

יהושע ב ג

בלוטשולד קאמע אויף אונס , ווען האנד
אן איהן גלענט ווירד . (כ) ווען דוא
פערנר דיזע אונזרע אכרעדע פדרעטוט ,
זא זינד וויר פרייא פאן דיינס שווארע
וואמיט דוא אונס בשוואהרן .
(כא) זיא אנטווארטטע : עז זייא
וויא איהר גשפראכן . זיא ענטליס זיא
הידוויף , אונד זאכאלד זיא פארט
ווארן , באנד ויזא דיא ראטפעדנע
שנור אן דאז פענסטר . (כב) דיא
לייטע רייזטן אלזא , קאמן אן דאז
גבירגע , אונד הילטן זיך דא דרייא
טאגע אויף , ביז דיא פראבלגר צוריק
זיין קאנטן . דיזע האטן דיא גאנצע
שטראסע אויסגשפעהט , אונד ניכטס
געוונן . (כג) דיא ביידן מענר גינגן
זאדען פאם גבירגע הראב , זעצטן איכר
דען ירדן , קאמן צו יהושע זאהן נון ,
אונד ערצעהלטן אלעס וואז איהנן
בגענגט וואר . (כד) אויך שפראכן
זיא צו יהושע : ווארליך ! דער עוויגע
האט אונס דאז גאנצע לאנד פרייז
געגעבן , עס צאגן שאן אללע איינע
וואהנר פאר אונס .

ג (א) יהושע מאכטע זיך דעס
מארגנס פריע אויף , לויס פאן
שטים אויפברעכן , אונד זיא קאמן ביז
צום ירדן , נעמליך ער אונד גאנץ
ישראל . היר מאכטן זיא נאכטלאגד
באור בפאר

דמו בראשנו אסיד תהיהבו :
(כ) ואם תגידו את דברנו זה
והיינו נקים משבעתך אשר
השבעתנו : (כא) והואמר
בדבריכם כן הוא ותשלחם
וילכו ותקשר את תקות השני
בחלון : (כב) וילכו ויבאו ההרה
וישבו שם שלשת ימים עד
שבו הרפים ויבקשו הרדפים
בכל הדרך ולא מצאו :
(כג) וישבו שני האנשים וירדו
מהר ועברו ויבאו אל יהושע
בן נון ויספרו לו את כל
המצאות אותם : (כד) ויאמר
אל יהושע בן נתן יהוה בידנו
את כל הארץ וגם נמנו כל
ישיבי הארץ מפנינו :
ג (א) וישכם יהושע בבקר
ויסעו מהשמים ויבאו עד
הירדן הוא וכל בני ישראל
רשי וילנו

על דאזו תהא כי הוא ינרוס מימתו . דמו בראשנו .
עון הדיגמו תהא עליגו : (כג) ויעברו את הירדן :
ג (ג) והלכתם

בראשנו . (כ) דברנו זה , דבר האות ,
כאשר פירשתי . (כא) ותקשור מיד , כי
בקרב ימים יבואו בארץ , כאשר אמרו
המרגלי הכה אנחנו באים , ואין כח להתרשל בדבר ,
נחן , אסרי אספרו לו כל המוצאות הנטיחו אותי כי נתן כו' . ומלת כי לאמת הדבר .

מכלל יופי

ג (כב) ער שבו , המלה הואת אצל עבר או עתיד תבוא בחסרון אשר :
ג (ד) וביניו

וילכו
מקצ
הש
(ג)
ברא
אלי
אתו
והל
יהי
אמר
למע
אשו
ג
היה
והאר
תחלה
עמרו
מקומו
(ד)
כמו
ארכו
למה
כך
לדי
על
תקר
ילכו
כ"ש
ז'
צ'ה
צ'ע
ג

וילנו שם מרם יעברו: (ב) ויהי
 מקצה שלשת ימים ויעברו
 השטרים בקרב המהנה:
 (ג) ויצו את דהעם לאמר
 בראותכם את ארון ברית יהוה
 אהיכם והפהנים הלויים נשאים
 אהו ואתם הסעו ממקומכם
 והלכתם אחריו: (ד) אך ורחוק
 יהיה ביניכם ובינו כאלפים
 אמר במדה אל תקרבו אליו
 למען אשר תדעו את הדרך
 אשר הלכו בה כי לא עברתם
 בדרך מתמול שלשם:

בפאר זיה איברועצטן • (ב) נאך
 דריי טאגן גינגן דיא פאגטע אים
 לאגר אומהער • (ג) ערטיילטן דעם
 פאלקע בפעהלע אונד שפראכן: זא
 באלד איהר דיא בונדסלארע דעם עוויגן
 איירעם גאטס ערבליקט, פאן דען
 פריסטרו אים לוי גטראגן, זא ברעכט
 פאן איידס ארטע אויף, אונד פאלגט
 איהר נאך • (ד) (יעדאך זאל צווישן
 אייך אונד איהר איין צווישען רוים זיין
 פאן אהנגפעהר צוויי טווענד עהלן,
 נאך דעם בקאנטן מאסע • טרעטט
 איהר ניכט נעהר) דאמיט איהר דען
 וועג וויסט דען איהר צו געהן האכט,
 דען דיין וועג רייזטט איהר נאך ניע •
 (געסטרו אונד פארגעסטרו):
 (ה) יהושע

(ה) ויאמר

באור

רש"י

ג (ב) שלשת ימים, פירשתי לעיל
 (א' ע') • (ג) והכהנים הלויים
 נשאים, אמרו רז"ל בסוטה (דף ל"ג)
 כיצד עברו את הירדן? בכל יום ארון נוסע
 אחר ז' דגלים, והיום נוסע תחילה • כל
 יום לויים נשאים את הארון והיום נשאוהו
 כהנים • (ד) אך רחוק, עד א תקרבו
 אליו מאמר מוסגר • וכן פירש' למען אשר
 תדעו מוסב על והלכתם אחריו, הגם שלת
 תסכים הנגיבה • ומאיתי דעה אחרת מקצרת
 אל תקרבו אל אך רחוק • אך רחוקה היא,
 ואין להאריך • ומה שכתב רד"ק טעם אל
 תקרבו למען אשר תדעו • גם זה רחוק כי גם בקצבתם ידעו ללכת אחריו, כי האחרונים
 ילכו אל אשר ילכו הראשונים, והם אל אשר יסב הארון ללכת • אמנם טעם ההרקה
 כ"ש רש"י ז"ל כבודו של מקום הוא • וכן נאמר בתורה, מנגד סביב לאוהל מועד יחכו (במדב'
 ז' ז') • כאלפים, כ"ף השעיר • במדה, פתח הני"ת מורה על הידיעה, כלומר
 בהמדה הידוע אצלם במלאכת המשכן • כי לא עברתם בדרך, כתב רש"י לא הלכתם
 בענין הזה עד הנה • כוונתו לדעתי, כ"ש רלב"ג שבימי משה חנו ונסעו עפ"י ה' אחרי
 עמוד

מ כ ל ל י ו פ י

ג (ד) ובינו, ובינו בתיב והכל אחר כי ימצא בלשון יחיד ובלשון רבים: כאלפים

הרגום אשכנזי

יהושע ג

(ה) יהושע ועלבסט שפראך צום פֿאלקע : האַלטט אייך ברייט / דען מאַרגן ווירד דער עוויגע וואונדר אונטער אייך טוהן . (ו) צו דען פריסטון שפראך ער : לאַדט דיא בונדסלאַדע אויף אונד ציהט פֿאַר דעם פֿאלקע פֿאַר-בייא . זיא לודן דיא בונדסלאַדע אויף אונד גינגן פֿאַר דעם פֿאלקע הער . (ז) האַ שפראך דער עוויגע צו יהושע . הייטע וויל איך אַנפֿאַנגן דיר אַנועהן צו פֿרשאַפֿן אין דען אויגן גאַנץ ישראל'ס . דאַמיט זיא גויכרט זיין , דאַס איך מיט דיר זאָ זיין ווערדע וויא איך מיט משה וואַר . (ח) דוא אַכר בפֿיהל דען פריסטון וועלכע דיא בונדסלאַדע טראַגן . וויא פֿאַלגט : ווען אוהר צום דאַנדע דעם ירדנס געקאַמן זיין ווערדט , זאָ האַלטט אים ירדן שטיללע . (ט) הירוויף רעדטע יהושע דיא קינדר ישראל'ס אַן : טרעטט הער ! אונד הערט דיא וואַרטע דעם עוויגן אייערס גאטס .

(ה) ויאמר יהושע אל העם התקדשו כי מחר יעשה יהוה בקרבכם נפלאות : (ו) ויאמר יהושע אל הכהנים לאמר שאו את ארון הברית ועברו לפני העם וישאו את ארון הברית וילכו לפני העם : (ז) ויאמר יהוה אל יהושע היום הזה אחל גדלה בעיני כל ישראל אשר ידעו כי באשר הייתי עם משה אלהיה עמך : (ח) ואתה הצוה את הכהנים נשאי ארון הברית לאמר כבאכם עד קצה מי הירדן בירדן תעמדו : (ט) ויאמר יהושע אל בני ישראל

גישו הנה ושמעו את דברי יהוה

באור

רשי

עמוד ענן ועמוד אש , אצל עתה מכהינס הארון כשאז מהכהנים עפ"י הכביא . וראוי לתרגם : (אויף דיווע וויווע ריוועט איהר נאך נייע) . (ה) התקדשו , היו מזומנים . (ו) ועברו , מלשון ויעבור את הכושי , שיעברו עד שיהיו לפני העם . חלכו לפני העם , משעברו הלכו לפני העם . (ח) עד קצה , עד עבר הראשין מזרחה . ובהעבל רגלי הכהנים בקצה מי הירדן בעבר הזה נפרתו המים , והכהנים עמדו תחתם בקרבה ויושע עמם , והעם עברו . וכאשר תמו לעבור אמר ה' ליהושע את אשר אמר , ולא ויעבור גם ארון אלדים והכהנים , אצל לא עלו מתוך הירדן אלא עמדו בירדן בשפתו מערבה . ובעת עברם נשא בני ישראל י"ב אבנים ממזב רגלי הכהנים להעביר אל המלון , וישוע הקים את אבניו , ובכלות כל אלה צוה ישוע את הכהנים ויעלו מן הירדן . ראיתי להקדים זה , כי לקורא בהעברה בעלמא ידמו הפסוקים בזה ענין כבתוניס בערבוביא באין סדר , וכאילו נשנה ענין א' שתיים ושלא .

בענין זה עד הכה : (ה) ויאמר יהושע . ביום השלישי ויום שלשים של אצל היה ראשון לנ' הימים : התקדשו . יודמנו : כי מחר . בעברכס את הירדן : כפלאות . ת"י פרישן : (ו) ויאמר יהושע ל הכהנים . ביום המחרת : האו את ארון הברית . עד יעברו כשאו כלום והיום הכהנים : (ח) ככלכס עד קצה מי הירדן . כשתכנסו לפניכם משפתו : בירדן מעמדו . עד אשר יעברו כל העם אל העבר השני : (ט) גשו הכה . נמשא את כלס בין שני בדי הארון זה אחד מ המקומות

גאטס • (י) ער פֿוהר פֿאַרט : דאָראַן
 זאָלט איהר ערקענן דאָס איין לעבנדיג
 גאָט אונטער אייך וואַנדלט , אונד פֿאַח
 אייך אַוויסטרייבן ווירד דען כנעני ,
 חתי , חוי , דען פֿרזי , גרנשי , אמרו
 אונד דען יבוסים • (יא) זעהט , דיא
 בונדסלאָדע דעס דזעררן דער גאַנצן
 ערדע ציהט פֿאַר אייך הער אין דען ירדן •
 (יב) (איהר מיסט צוועלף מענר וועהלן
 אַוויס דען שטעמן ישראל'ס , אַוויס
 יעדס שטאַמע איינן) • (יג) זאָבאַלד
 נון דיא פֿריסטער , וועלכע דיא בונדס
 לאָדע דעס עוויגן , דעס העררן דער
 גאַנצן ערדע טראָגן , דען פֿום אַנ'ס
 ירדנוואַסר זעצן וועררן , זאָל דער
 שטראָם דעס ירדנס איינהאַלטן , דאָ
 וואַסר נעמליך דאָ פֿאַן אָבן העראַב
 פֿליסט , אונד וויא איינע וואַנד דאָ
 שטעהן • (יד) אַלס דאָ פֿאַלק פֿאַן
 דען

מלמעלה ויעמדו גר אחד : (יד) ויהי בנסע העם מאהליהם

לעבר באור

ועתה אבאר פרטי הכתובים • (י) בזאת ,
 זהובים מי הירדן , ומסובר הוא עם פסוק י"א
 וי"ג • זה פשוטו , ורז"ל דרשו כמנחם את כולן
 כו' • (יב) קחו לכם , לא אמר מה יעשו אלא
 הכינס • והפסוק הזה הפסיק צענין , ודינו
 כמאמר מוסגר (יג) והי' כנוה , דבק עם
 פסוק י"א • (יד) ויהי , כנסוע העם , כבר
 היו הכהנים לפניו • הארון הברית , חסר
 הכסוף

כמו כנס כנד כד קציר לשון גובה וכן חנרס מחס :

מכלל יופי

כאלפים , כף אמתות : (יא) הנה ארון , חסר וארון שזכר עומד במקום שנים ,
 ויש מי שאומר שעל הארון הוא אומר לפי ששכן שם הכבוד , כי על ידי הפך הטבע
 כי טבע המים להיות נגרים ועמדו גר אחד : (יג) נד אחד , קבוץ ביחד כענין גדיש :
 (טו) נטבלו

רש"י

המקומות שהחזיק מונע את המדובה : (י) בזאת
 מדעון • כמה שאתם רואים שכלכם מזומזמין כאן :
 (יא) הכרית ארון כל הארץ • ברית של הקב"ה
 שהוא ארון כל הארץ • ואל תתמם על הפ"א של
 הכרית שהרבה מקראות מדברים כך כמו המהגרות
 המכוכות העמק הסגרים : עובר לפניכם • מקדים
 לפניכם ליכנס לתוך הירדן : (יב) קחו לכם שנים
 עשר אים • הכינו אותם להיות נכונים למה שאנוה
 אותם כהמעברו את הירדן : (יג) המים הוורדום
 מלמעלה • למטה כדרך כל הכהדות המושבים :
 ויעמדו גר אחד • כשירדו המים עד מקום שנקרמו
 שם ואינם יורדים משם ולמטה אלא הם מתקבצים
 ונכנסין ועולין למעלה כיסין על גבי כיסין : גר

העם
 יהוה
 ויאמר
 מר שא
 די לפי
 הברית
 ויאמר
 ה אהל
 אשר
 דמשוה
 הצויה
 ארון
 דקצה
 מדו
 ישרא

ביום
 הימים
 את הירדן
 הכהנים
 עד עכשו
 ש עד קצה
 תעמדו
 גשו
 זה אחד מ
 וות
 בחרבה
 עבור גם
 צרבה
 מלון
 ראיתי
 ביא באין

דען צעלטן אויפבראך אום איבר דען
 ירדן צו ציהן, ווארן שאן דיא פריסטער,
 דיא בונדסלאדע טראגנד, פאר דעם
 פאלקע. (טו) זאבאלד נון דיא לאדע
 טרעגער אן דען ירדן גקאמן, אונד דיא
 פריסטער, דיזע לאדעטרעגער, איהרע
 פיסע קוים אנט'ס וואסר גועצט, (אונד
 דער ירדן וואר דאמאלס אן ארלעו
 אופערן אנגשוואלן, וויא גוועהנליך דיא
 גאנצע צייט דער ערנטע).

(טו) דא שטאנד דאן וואסר שטיללע,
 וואס פאן אבן הרעב גפלאסן קאם, בליב
 שטעהן, וויא איינע וואנד; (זעהר
 ווייט ענטפערנט, פאן דער שטאט אדם
 בייא צרתן) אונד וואס אלוף שאן
 דראב, דעם מערע צו, אין דעם
 גפילרע, נעמליך צור זאלצועע גפלאסן
 וואר, פארליף זיך גאנץ, אונד דאן
 פאלק גינג דורך, גראדע געגן יריחו
 איבר. (יו) דיא פריסטער, וועלכע
 דיא לאדע דעם עוויגן טרוגן, שטאנד,
 אנגוויונד מאסן, אים ירדן אויף טראקנס
 בארן, אינדעם גאנץ ישראל טראקנן
 פוסעס

באור

הנסמך, ופי' הארון ארון הנרית (רד"ק).
 (טו) והירדן מלא, מחמר מוסגר, והי'
 מלא כמשפטו כל ימי הקציר, כי בהל ימי
 הקום יתפצט השלג אשר בהרים וימלאו
 הנחרות. כ"כ הרד"ק. מאדם העיר, כמו
 הסוך מהעיר אדם. (יו) הכן, מקור
 מהפעיל, וטעמו כמו והכין בערו (ירמ' י'
 כ"ג) שחזר העמידה הנכונה והחזקה מבלי המעד. וזכר זה להודיע שלא נטבעו רגליהם
 בטיטויון מכולה' גם לא מטה רגליהם משלך' קרקע הירדן, כי יבש היה. ויהי' הכן תואר
 הפעל

מכלל יופי

(טו) נטבלו, טבילה פעמים נגיעת הרבר בדבר הלח מקצתו או כלו: גדותיו
 דגפרד גרה, ופירושו על כל שפתיו: (טו) מאדם, שם עיר. כתיב באדם וקרי'
 מאדם כי לולא שקמו היו נכנסים בעיר ושטפו יושביה, אבל עתה שקמו רחקו;
 ד (ו) בעכרו

לעבר את הירדן והכהנים
 נשאי הארון הברית לפני העם;
 (טו) וכבוא נשאי הארון עד
 הירדן ורגלי הכהנים נשאי
 הארון נטבלו בקצה המים
 והירדן מלא על-כל-גדותיו כל
 ימי קציר: (טו) ויעמדו המים
 הירדים מלמעלה קמו גר-אחד
 הרחק מאד באדם העיר אשר
 מצד צרתן והירדים על ים
 הערבה ים-המלח תמו נכרתו
 והעם עברו נגד יריחו:
 (יו) ויעמדו הכהנים נשאי
 הארון ברית-יהוה בחרבה
 בתוך הירדן הכן וכל-ישראל
 עברו בחרבה עד אשר

רש"י תמו

(טו) גדותיו. לשון שפה נכוס: כל ימי קציר. בימי
 ניסן ימי קציר הם: (טו) הרחק מאד. רחוק מאד
 ממקום שעמדו הם נפסקו: מאדם העיר. כך שמה:
 והירדים. אומם שהיו יורדים משם ולמטה תחלה:
 תמו נכרתו. עברו בדרך הליכתן ככל הנחלי' ההולכים
 אל הים עד אשר תמו: (יו) ויעמדו הכהנים
 אל שפת הירדן. בתוך הירדן וכל זמן שעמדו לא
 ירדו המים העליוני' למטה ובתוך כך כל העם עברו
 בחרבה

הפעל
 מכלל יופי
 (טו) נטבלו, טבילה פעמים נגיעת הרבר בדבר הלח מקצתו או כלו: גדותיו
 דגפרד גרה, ופירושו על כל שפתיו: (טו) מאדם, שם עיר. כתיב באדם וקרי'
 מאדם כי לולא שקמו היו נכנסים בעיר ושטפו יושביה, אבל עתה שקמו רחקו;
 ד (ו) בעכרו

יהושע ג ד

הָיָה כָּל-הַגּוֹי לְעִבּוֹר אֶת-

הַיַּרְדֵּן :

ד (א) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-הִתְמוּ כָּל-
הַגּוֹי לְעִבּוֹר אֶת-הַיַּרְדֵּן :

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר :

(ב) קְחוּ לָכֶם מִן-הָעֵם שְׁנַיִם

עֶשְׂרֵי אַנְשִׁים אִישׁ-אֶחָד אִישׁ-

אֶחָד מִשְׁבֵּט : (ג) וְצִוּוּ אוֹתָם

לֵאמֹר שִׂאוּ-לָכֶם מִזֶּה מַתּוֹךְ-

הַיַּרְדֵּן מִמַּצֵּב רַגְלֵי הַכְּהֹנִים

הַכִּיָּן שְׁתֵּים-עָשָׂר אֲבָנִים

וְהַעֲבִירְתֶם אוֹתָם עִמָּכֶם

וְהַגִּחְתֶּם אוֹתָם בַּמְּלוֹךְ אֲשֶׁר-

תָּלִינוּ בוֹ הַלַּיְלָה : (ד) וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל-שְׁנַיִם הָעֶשְׂרִי אִישׁ

אֶשֶׁר הִכִּין מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ-אֶחָד מִשְׁבֵּט :

(ה) וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ עֲבְרוּ

הרגום אשכנוי ט

פֹּסַעס דוד כצאג, כיו דאוגאנצע פֿאלק
הינאיבר וואר .

ד (א) אַלֶּם אֲבִיר דִּיאָו פֿאלק בייאנאה
גאַנץ איבר דען ירדן גצאָגן וואר ,

שפראך דער עוויגע צו יהושע .

(ב) וועהלט אייך צוועלף מענר אויס

דעם פֿאלקע, איינן אויס יערם שטאַמע .

(ג) אונד טראַגט איהנן אויף, נעמליך :

נעמט היר אויס דעם ירדן, פֿאַן דער ,

דען פריסטן אַנגוויזן שטעל־לע ,

צוועלף שטיינע , דיא זאַלט איהר מיט־

פֿיהרן, אונד אין דער הערבערדע אַב־

לעגן, וואַ איהר הייטע איברנאַכטן

ווערדט . (ד) אינדעסן ריף יהושע

דען צוועלף לייטן צו , דיא ער אויס דען

קינדרן ישראֶל כשטעלט האַטע, איינן

נעמליך אויס יערם שטאַמע .

(ה) אונד שפראַך צו איהנן : געהט

אין

הפעל עמד . או פי הכן מוכנים ומוועדים ,

כלו' עמדו כאשר הוכן להם מפי הדיבור , כ"ט

עד קצה הירדן בירדן תעמדו , וכן העיקר .

ד (א) ויאמר , לדעת רד"ק יהי זאת

המשך ויאמר ה' היום הזה אהל גדלך ,

ופי' ויאמר וכבר אמר : והכה אעפ"י

שמאלו דוגמתו במקרא מ"מ דוחק הוא לומר

אין לנו מנוס בלתי אל דוחק כזאת . אבל כאן אין טורח לזה , כי כוכל לומר שהדברי' ככתבן ,

כ"ט גם האברבנא . ואשר אמר יהושע קשו לכם י"ב איש (לעיל ג"י"ב) מדעתו אמר למען

יקימו גל אבנים בתוך הירדן , כ"ט ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע (לקמן ט') והן אשר

לא נזכרו ה' , ותכליתן למען דעת כל עובר כי פה עשה ה' נפלאות לעמו . וכאשר נזכר ה'

לקחת י"ב איש לקח יהושע אותם שהכין לעצמו , ובכל זאת ממשעתו לא סר והקים את אבניו .

וטעם כאשר תמו כל הגוי לא כונו ממש כ"ט רובו ככולו , ומאלו דוגמתו במקרא , והעד

מה שנאמר וימהרו העם ויעבורו אחריתם כל הדבר אשר נזכר ה' . וכן גמריקן בסוּעה (ל"ד

א')

ג ב א

זכיהנים
בי העם
רון עד
נשיא
המים
ותיו כל
המים
ד אחד
ר אשר
ל ים
נכרתו
יהו
נשיא
חרבה
ישראל
אשר
מו

פיר . בימי
דחוק מאוד
כך שמה
זה תחלה
וי' ההולכים
זו הסהכים
שעמדו לא
גם עבדים
ה
רגליהם
הכן תואר

דרותיו
דם וקרו
חקו :

הרגום אשכנזי

יהושע ד

אין דען ירדן פאר דיא לארע דעם
 עויגן איירם גאטם הין , דארט העכע
 יעדע אייגן שטיין אויף זיינע שולטר .
 אלוף נאך אנצאהל דער שטעמע אין
 ישראל . (ו) דיועם בלויבע דאן איין
 דענקצייכן אונטר אייך . אונד ווען
 איינסט אייערע נאָבֿקאמן פֿראַגן : וואָס
 זאלן אייך דיוע שטיינע ? (ז) זאָ ער
 צעהלט איהן , דאָס דאָו ירדנוואָסר
 צערטיילט וואורדע , פֿאַר דער בונדס
 לאַרע דעם עויגן ; דאָ זיאָ נעמליך דען
 ירדן דורכצאָג , טיילטע זיך דאָו וואָסר
 דעם

לפני ארון יהוה אלהיכם אל
 הוך הירדן והרימו לכם איש
 אבן אחת על שכם למספר
 שבטי בני ישראל : (ו) למען
 תהיה זאת אות בקרבכם כי
 ישאלון בניכם מהר לאמר מה
 האבנים האלה לכם :
 (ז) ואמרתם להם אשר נכרתו
 מימי הירדן מפני ארון ברית

יהוה בעברו בירדן נכרתו מי הירדן באור רש"י

א') עודם בירדן אמר להם יושע שאו לכם
 מזה גו' . וכן תרגומתי . (ו) למען תהיה
 זאת , אין ספק שזוהי ה' לדבר כל זאת , אף שלא נכתב , כי דרך הכתוב לקרר , ובפרט
 בצווי שאחריו מעשה , לבלתי השנות ענין פעמים , דרכו להשמיע חלק בצווי ולהשלמה
 בספור המעשה , כגון זה . ולהשמיע בספור המעשה ענין הכאמר בצווי , כמו שאמר יושע
 והרימו לכם איש אבן , ולא פירש שיעבירום עמם אל המלון . והנה לתו"ל בסוטה (ל"ג
 א') שיעה אחרת בענין הקמת האבנים . לדעתם לא קרא יושע לי"ב אנשים שהכין
 להרים האבנים אשר זוהי ה' להעביר אל המלון , כ"א להקים את האבנים בירדן
 ועליהם אמר יושע למען תהי' זאת אות וגו' . והמשך הכתובים לפ"ז כך : ויהי כאשר תמו כל
 הגוילעבור , ויאמר ה' , וקיבצו הכתוב ולא פי' מה אמר , אלא מודיענו שאמר יושע אל העם
 קחו לכם וגו' , וכשמע מאליו שזאת היתה הצווי . וקיבצו כזה מנאטו רבים , כאשר
 העירותי על פסוק ויאמרו הכשאים יחיו (להלן ע' כ"א) ע"ש . ובעת שהעם עוסקים בקחת
 אנשים לשבת , לעשות כדבר ה' , קרא יושע לי"ב אנשים אשר הכין , וטום הקמת אבנים
 בירדן , ואמר שתכליתם למען תהי' זאת אות וגו' . ונכתבים לפ"ז ב' צווים כסדר זאח"ז
 ואחריהם ב' ספורים של שמירת הצווים , בפסוק ויעשו כן ב"י שמירת הצווי הראשון
 ובפסוק ושתים עשרה אבנים שמירת צווי השני . וזוהי כנין מדוע לא אמר יושע בפסוק
 ה' והרימו ממצב רגלי הכהנים , או לפחות מתוך הירדן כאשר זוהי , ובאשר כאמר גם
 בפסוק ק' . ומיושב גם למען תהי' זאת אות אשר יקשה להבין אם תסוב אל אבני גלגל
 כי להם תכלית אחרת לעשות מהם מזבח נהר עיבל ולכתוב עליהם את דברי התורה . (אם
 לא שנקבל דברי רש"י בחומש (דברי' כ"ז ב') ג' מיני אבנים היו , אבל דבריו ז"ע , שהם נגד
 הגמרא אשר סמך עלי' ע"ש , ועיין ברא"ס .) ועל כי ישרה השיטה הזאת בעיני , כי כחותיה
 היא אל הפשוע , ולקושה מדברי סכמינו זכרונם לברכה , לכן בעקבותיה הלכת
 בתרגומי . (ז) והיו האבנים , עוד זה מאשר יאמרו אל בניהם , לכן לא כאמר והי'
 פלכנים

מכלל יופי

ד' (ז) בעברו בירדן , כמקצת ספרים העין כגעיא נקרא בקמץ רחב והוא מ החלופים

יהושע ד

הרגום אישכניו

הַיַּרְדֵּן וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה
 לְזִכְרוֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד-עוֹלָם :
 (ח) וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׂאוּ שָׁתִיר
 עֲשָׂרָה אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ
 לְמִסְפָּר שְׁבַטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיַּעֲבְרוּם עִמָּם אֶל-הַמְּלֹךְ
 וַיִּנְחֹם שָׁם : (ט) וַיִּשְׁתִּים עֲשָׂרָה
 אֲבָנִים הַקִּים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ
 הַיַּרְדֵּן תַּחַת מַצְבֵּי הַגְּלִי הַכְּהֲנִים
 נְשֵׂאֵי אֲרוֹן הַבְּרִית וַיְהִיו שָׁם עַד
 הַיּוֹם הַזֶּה : (י) וְהַכְּהֲנִים נְשֵׂאֵי
 הָאֲרוֹן עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן עַד-הֵם
 כָּל-הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה
 אֶת-יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר אֶל-הָעָם

רעם ירדנם , דאָהער דייע שטיינע .
 דען קינדרן ישראלס צום עוויגן אנדענקן .
 (ח) דיא קינדר ישראלס , טאָטן זא
 וויא יהושע בפאָהלן , נאָמן צוועלף
 שטיינע אויס דעם ירדן , וויא עס דער
 עוויגע דעם יהושע אויפגטראָגן , נאָך
 אנצאָהל דער שטעמע ישראלס , אונד
 פֿיהרטן זיא מיט זיך אין דיא הערבוערגע ,
 אלוואַ זיא זיא אַבלענטן . (ט) אויך
 לױס יהושע צוועלף שטיינע אױס ירדן
 אויףדיכטן , און דער שטעללע וואַ
 דיא פֿריסטער מיט דער בונדסלאַדע
 גשטאַנדן , וועלכע דאָרט בליבן , ביז
 אַזויף דען דױטיגן טאַג . (י) דיא
 פֿריסטער אַלס טרעגער דער לאַדע ,
 שטאַנדן נאָך אַימער אױס ירדן , ביז
 אַללעס פֿרדיכטט וואַר , וואַס דער
 עוויגע דעם יהושע און דאָן פֿאַלק אויפֿֿֿ
 גטראָגן

הַיַּרְדֵּן עַד-הֵם כָּל-הַדְּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה
 אֶת-יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר אֶל-הָעָם

באור

רש"י

האבנים האלה לכס לזכרון , כאשר ראיתי
 מקשים . (י) והכהנים , עומדים עוד
 במקומם עד אשר תס כו' לדבר אל העם ענין
 האבנים . כאשר צוה משה , זה שכתב
 (דב"ק) . יזה לדעת קו"ל דיש פרק אלו
 האבנים אשר נקחו מירדן להר גריזים ואמרו
 הנברכות והקללות , ואס"כ בנו מונח וכתבו על
 האבנים , ונאז ולכו בגלגל , ואס הקימים .
 ולדברי ר"י אס הלכו בו ביום ס' מיל
 עד הר עיבל שבארץ אהל שכם ואברבנאל קרא
 תגר על סבראזו , (והיא נאס' ערוכ') והעיר
 עלי' ספיקות רבות , ואין להאריך . והנה פליג
 אס ר"א על ר"י , ולדעתו מ"ש תקימו את
 האבנים בהר עיבל (דברי' כ"ז ד') אינו הר
 עיבל אהל שכם כ"א הר אשר סמוך לירדן ,
 ולא זוז ישראל ממקומם ביום ההוא .
 ובירושלמי הביא שיטת ר"א ואמר שתי
 גבשושית עשו וקראו לזה הר גריזים
 ולזה הר עיבל . ובסנהדרין (מ"ד א')
 דרש ר' שילא שיושע עבר על מה
 שנאמר והיה ביום אשר תעברו תקימו את
 האבנים , כיהלך ס' מיל טרס עשותן ,
 משמע אס לדעתו הי' הר גריזים והר עיבל
 אחר סמוך לירדן , שאל"כ מה חטא יושע
 ? מה"ל למיעבר ? ור' אמורא שדרש עליו (אס)
 ואמר יושע לא חטא , אפטר סבר גס
 הוא כר"א שלא זוז ממקומם ,
 ופליג על ר' שילא נחלא וסבר
 כותי' נחלא , וכ"כ אס בתוספ' שמאי
 סבר כר"י

זה : (ע) ושתים עשרה אבנים . אחרות : הקים
 יהושע בתוך הירדן : (י) עד תום כל הדבר . כמו
 ששנינו במבכת כוטה . עולם בירדן אחר להם
 יהושע רעו למה אהם עוברים את הירדן על-מנת
 שתורישו
 בתורה ביום אשר תעברו וגו' (דברי' כ"ז ב')
 כאמרו , שניס עברם את הירדן הביאו את
 האבנים אשר נקחו מירדן להר גריזים ואמרו
 הנברכות והקללות , ואס"כ בנו מונח וכתבו על
 האבנים , ונאז ולכו בגלגל , ואס הקימים .
 ולדברי ר"י אס הלכו בו ביום ס' מיל
 עד הר עיבל שבארץ אהל שכם ואברבנאל קרא
 תגר על סבראזו , (והיא נאס' ערוכ') והעיר
 עלי' ספיקות רבות , ואין להאריך . והנה פליג
 אס ר"א על ר"י , ולדעתו מ"ש תקימו את
 האבנים בהר עיבל (דברי' כ"ז ד') אינו הר
 עיבל אהל שכם כ"א הר אשר סמוך לירדן ,
 ולא זוז ישראל ממקומם ביום ההוא .
 ובירושלמי הביא שיטת ר"א ואמר שתי
 גבשושית עשו וקראו לזה הר גריזים
 ולזה הר עיבל . ובסנהדרין (מ"ד א')
 דרש ר' שילא שיושע עבר על מה
 שנאמר והיה ביום אשר תעברו תקימו את
 האבנים , כיהלך ס' מיל טרס עשותן ,
 משמע אס לדעתו הי' הר גריזים והר עיבל
 אחר סמוך לירדן , שאל"כ מה חטא יושע
 ? מה"ל למיעבר ? ור' אמורא שדרש עליו (אס)
 ואמר יושע לא חטא , אפטר סבר גס
 הוא כר"א שלא זוז ממקומם ,
 ופליג על ר' שילא נחלא וסבר
 כותי' נחלא , וכ"כ אס בתוספ' שמאי
 סבר כר"י

תרגום אשכנזי

יהושע ד

גטר אגן , וויא שאן משה דעם יהושע
 בפאלק האטע . אינדעסן איילטע דאז
 פאלק הינאיבר . (יא) אלס נון אללעס
 פאלק גענצליך הינאיבר וואר , צאג
 אויך דיא לארע דעס עוויגן מיט דען
 פריסטערן הינאיבר , אום ווירד פאר
 דאז פאלק צוקאמן . (יב) אויך ראובן ,
 גר אונד האלב מנשה ווארן איבר דען
 ירדן גצאגן , גוואפנעט פאר דען קינדרן
 ישראלס הערצו ציהן , וויא משה מיט
 איהנן אכגרעדט האטע . (יג) אונז
 גפעהר פירציג טויזענד , צום העערע
 גריסטט צאגן פאן איהנן פאר דעם
 עוויגן אין דען קריג , אין דיא גפילרע
 פאן יריחו . (יד) אן דיועס טאגע גאב
 דער עוויגע דעם יהושע אנועהן אין
 דען אויגן ישראלס , זיא האטן עהר
 פורכט פאר איהם , וויא פאר משה ,
 זאלאנג ער לעבטע . (טו) נון שפראך
 גאט צו יהושע . (טז) בפעהלע דען
 פריסטערן

(טו) ניאמר יהוה אל יהושע

באור

כר"י או כר"א ע"ג . ואחר שהדבר כן , אם
 קבלה בידם שהאנשים אשר לקחו להעביר אל
 המלון הם אשר הקימו בהר עיבל , ומזרו
 והביאום לגלגל , אין עלינו אשם אשם נאחז גם
 אנחנו בסגרת ר"א , כהני אמוראי זכרתי ,
 ואף שהיא הגאולה לדרך הפשוט . ועם שלא
 פודע לנו הר גריזים וה"ע סמוך לירדן , איפשר
 שנסבו שמתם . ולפי' אז יבנה יהושע (להלן ס' ל') כתובה מאוחר . (יא) ויעבור , עתה
 עבר הארון ממזבו אל עבר השני , ולא נזכר עדיין העבדתו כ"א כאן . לפני העם , העם
 באשר עברו המתינו עד שעבר הארון ממזבו לפניהם והלכו אחריו (מרד"ק) . ופי' לפני
 העם , לבא לפני העם , כי לא עלו עדיין מתוך הירדן . (יב) ויעברו בני ראובן , זכר זה
 להודיע שעשו כאשר דבר להם משה . (יד) ויראו אתו , יראו ואחריו את לרוב הוא יראת
 התרוממות

כָּכֵר אִישׁר־צִוָּה מִשֶּׁה אֶת־
 יְהוֹשֻׁעַ וַיִּמְהָרוּ הָעָם וַיַּעֲבְרוּ :
 (יא) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּם כָּל־הָעָם
 לַעֲבוֹר וַיַּעֲבוֹר אַרְוֹן־יְהוָה
 וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם :
 (יב) וַיַּעֲבְרוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־
 גַד וַחֲצִי שִׁבְטֵי הַמְּנַשֶּׁה הַמְּשִׁימִים
 לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
 אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה : (יג) כַּאֲרֻבְעִים
 אֶלֶף חִלּוּצֵי הַצָּבָא עָבְרוּ לִפְנֵי
 יְהוָה לְמַלְחָמָה אֶל עֲרֵבוֹת
 יְרִיחוֹ : (יד) בַּיּוֹם הַהוּא גִבֹּר
 יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינֵי כָל־
 יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר יִרְאוּ
 אֶת־מֹשֶׁה כָּל־יְמֵי חַיָּו :
 (טו) צוה את־הכהנים

רש"י נשאי

שחוריותו את כל ושבני הארון כו' (יא) ויהי כאשר
 כל העם לעבור ויעבור ארון וגו' . לא מדרך שבכרו
 האחרים אלא כמו שמפורש למטה כענין כתקן כמות
 דגלי הכהני לאחוריה' א' החרבה על השפה שבכבדו כה
 שהיו עומדי' אצלם וזכרו השמים לתחוריה' לילך בתמול
 שלבו נמל' ארון וכו' שאין מזד זה וכל ישראל מזד זה כשא
 ארון את כושאיו ופגד : לפני העם . לעיני העם :
 (טו) צוה את הכהנים . כאן פירש הכתוב את
 האמר

מכלל יופי

החלופים : תחת מצב , במקום מצב : (יג) כארבעים אלף , הבף כף השיעור :
 (יח) נתקו

יהושע ד

הרגום אשכנזי יא

פריסטרו , וועלכע דיא עייגניסלאדע טראגן , דאס ויזא אויס דעם ירדן הערויפלגעהן . (יז) יהושע בפאָהל עם אויך דען פריסטרו , אונד שפראך : שטייגט הרויף אויס דעם ירדן !

(יח) זאכאלד נון דיא פריסטר אויס דעם ירדן גשטונג . אונד קוים איהרע פֿיסע אויפגהאָבן . אויפֿ'ס טראָקנע צו טרעטן , קאָם דאָ וואָסר דעם ירדנ'ס צוביקן . אונד פֿלאָם וויא פֿאַררוין , אין אללן זיינן אויפֿרן . (יט) אַס צעהנטן דעם ערשטן מאָנאַטס שטיג דאָ פֿאַלק אויס דעם ירדן , אונד לאַגרטע זיך אין גלגל , אַן דער מאַרגענע זייטע פֿאַן ייִחו . (כ) דיא צוועלף שטיינע , וועלכע ויזא אויס דעם ירדן גנאָמן , דיכטטע יהושע אויף אין גלגל .

(כא) אונד שפראך דאָבייאַט צו דען קינדרן ישׂראלם : ווען אייערע קינדר אַיינסט איהרע עלטרן פֿראַגן : וואָס פֿדייטן דיזע שטיינע ? (כב) זאָ מאַכט איהנן פֿקאַנט אונד זאַנט : אויף טראָקנס באַרן גינג ישׂראל דורך דען ירדן ; (כג) דאָס דער עוויגע אייער נאָט , דען

(כג) וְהוֹדַעְתֶּם אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בֵּי־בִשְׁתֵּי עָבָר יִשְׂרָאֵל אֶת־

הַיַּרְדֵּן הַזֶּה : (כג) אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ

בְּאֹר

הַמַּמֹּד (עַהֲרֵלוֹהֵט) . (יח) נִמְקוּ כֹּי אֵל הַמַּרְבֵּה , לְדַרֹּךְ אֵל הַמַּרְבֵּה . (כא) אֲשֶׁר יִשְׁאַלְוּ , גַּם מִזֶּה רֵאיוּ כִי לִמְעַן תִּהְיֶה אוֹת לֹא כְּאִמְרָה עַל הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הִעֲבִירוּ אֹתָם , דֹּא"כ לִמָּה נִשְׁכַּח דְּבַר זֶה פְּעַמִּים ? וְהִנֵּה לְפָרְשׁוֹמֵא כִּי־סָא הַצִּיב זְכֵרוֹן צִירְדָן , וְגַם אֲחֵרֵי עֲשׂוֹ מִזְבַּח וְהִרְסוּ אוֹתוֹ הַקִּימוּ אֵת הָאֲבָנִים בִּינְשֵׁה לְהִיוֹתָן גַּם כֵּן לִזְכֵּרוֹן לְבִי . (כג) מִפְּנֵיכֶם , דְּבַר יְהוֹשֻׁעַ

נִשְׂאֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת וַיַּעֲלוּ מִן־

הַיַּרְדֵּן : (יז) וַיֵּצֵא יְהוֹשֻׁעַ אֶת־

הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר עֲלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן :

(יח) וַיְהִי בְּעֹלוֹת הַכֹּהֲנִים נִשְׂאֵי

אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵהַיַּרְדֵּן הַיַּרְדֵּן

נִתְקַוּ פַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל

דְּהַהֲרִיבָה וַיֵּשְׁבוּ מִיַּרְדֵּן

לְמַקּוֹמָם וַיֵּלְכוּ כְּחִמּוֹל שְׁלִשׁוֹם

עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו : (יט) וְהָעַם עָלוּ

מִן־הַיַּרְדֵּן בְּעֶשְׂוֹר לַחֲדָשׁ

הָרֵאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בְּגִלְגָּל בְּקִצְרָה

מְזֵרַח יְרִיחוֹ : (כ) וְאֵת שְׁתֵּים

עֶשְׂרֵת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר

לָקַחוּ מִן־הַיַּרְדֵּן הַקִּים יְהוֹשֻׁעַ

בְּגִלְגָּל : (כא) וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאַלְוּ

בְּנֵיכֶם מָחָר אֵת־אֲבוֹתָם לֵאמֹר

מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה :

(כג) וְהוֹדַעְתֶּם אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר

בֵּי־בִשְׁתֵּי עָבָר יִשְׂרָאֵל אֶת־

הַיַּרְדֵּן הַזֶּה : (כג) אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ

בְּאֹר

הַמַּמֹּד (עַהֲרֵלוֹהֵט) . (יח) נִמְקוּ כֹּי

אֵל הַמַּרְבֵּה , לְדַרֹּךְ אֵל הַמַּרְבֵּה . (כא) אֲשֶׁר

יִשְׁאַלְוּ , גַּם מִזֶּה רֵאיוּ כִי לִמְעַן תִּהְיֶה אוֹת לֹא

כְּאִמְרָה עַל הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הִעֲבִירוּ אֹתָם , דֹּא"כ לִמָּה נִשְׁכַּח דְּבַר זֶה פְּעַמִּים ? וְהִנֵּה לְפָרְשׁוֹמֵא כִּי־סָא הַצִּיב זְכֵרוֹן צִירְדָן , וְגַם אֲחֵרֵי עֲשׂוֹ מִזְבַּח וְהִרְסוּ אוֹתוֹ הַקִּימוּ אֵת הָאֲבָנִים בִּינְשֵׁה לְהִיוֹתָן גַּם כֵּן לִזְכֵּרוֹן לְבִי . (כג) מִפְּנֵיכֶם , דְּבַר יְהוֹשֻׁעַ

את
ברו :
העם
היה
גם :
ובני
משים
דבר
בעים
לפני
דבות
גדל
כל
יראו
זיו :
הנים
זי
כאש'תס
דן שפכרו
נקו כסות
כככוו כה
לך כחמול
לד זה כשא
כי העם
כתוב חת

עתה
העם
לפני
זכר זה
יראת
יער :

הגילגל אשר בגלגל . קוא המלון אשר לנו בו היירדן

הרגום אשכנזי

יהושע ד ה

דען ירדן פֿאַר אייך טראַקן זיין לויס ,
ביו איהר הינאיבר ווארט , עבן זא וויא
ער עס דער בינונזעע מאַכטע , ביזוויר
הינאיבר ווארן . (כד) דאמיט אלע
פֿעלקר אויף ערדן דיא מאַכט גאָטעס
קעגן לערנן , דאָס זיא גראָס איזט ,
אונד דאמיט איהר אימר עהרפֿורכט
דאָבט , פֿאַר דעם עוויגן אייערעם
גאָטע .

ה (א) אלס דיא קעניגו פֿאָן אמרי
אָן דער אַבענדזויטע דעם ירדנס ,
אונד דיא קעניגע פֿאָן כנען אָס מעעדע ,
ערפֿאַהרן האַטן , דאָס דער עוויגע דען
ירדן אויסגטראַקנט , פֿאַר דען קינדרן
ישראלס , ביז זיא דורך ווארן , וואורדן
זיא פֿרעאַגט , אונד פֿרלאָרן גאַנץ דען
מוהט פֿאַר דען קינדרן ישראלס .

(ב) דאָמאלס שפראַך דער עוויגע צו
יהושע : שאַפֿע דיר שאַדפֿע מעסר אָן ,
אונד ניס ווירד איינע בשניידונג פֿאַר
אונטער דען קינדרן ישראלס , צום
צווייאטן

יהוה אלהיכם אתמי הירדן
מפניכם עד עברכם כאשר
עשה יהוה אלהיכם לים סוף
אשר הוביש מפנינו עד
עברנו : (כד) למען דעת כל
עמי הארץ אתיד יהוה כי חזקה
היא למען יראתם את יהוה
אלהיכם כל הימים :

ה (א) ויהו כשמע כל מלכי
האמרי אשר בעבר הירדן
ימה וכל מלכי הכנעני
אשר על הים את אשר
הוביש יהוה אתמי הירדן

מפני בני ישראל עד עברנו
וימים לבכם ולא היה כם עוד
רוח מפני בני ישראל : (ב) בעת

ההיא אמר יהוה אל יהושע עשה
לך חרבות צרים ושוב מל את
בני רשי באור

הירדן ימה . ללך טעברו בני ישראל הוא זד של
מעבריו ועד נכשויו היו בעבר מורחי .
ה (ב) חרבות צרים . כתרנוס חיומלין חרוסין
וכן אף תשוב לוד חרבו כשהחריפו' כהפך ללדדון
ואינו חומך יפה וכן כל כלי יוצר עילך : שנית .
שמלו כנר כליל יציאת' ממזרים קהל גדול יחד וון
מעט שנייה שכל חרבעים שנה שהיו במדב' לא נשנה
להם רוח צפוני ולא הי' להם יום כוח למו' כמו ששכיבו
ביבמות ודנותיכו אמרו שנית וו פריעת מילה שלא
כתבה

יהושע ליוצאי מצרים ולילודי מדבר . אשר
הוניש מפנינו אכחנו שיכחנו ממזרים (רד"ק) .
(כד) יראתם , עבר במקום עתיד .
ה (ב) עשה לך , הכן לך , וכן ויעש גדי
עזים . חרבות צרים , כת' חזמלין
חריפין . וכת' רד"ק כי צורים תואר , כלומר
חדים , וכסוף המתואר אל התואר , כמו בני
שליש ע"כ . ואל תתמה כי בא טורים בל' על
חרב שהוא ל"כ , כי כן מכאנו רבים , כמו

ולקחו אנכים אחרים (ויקרא י"ד מ"ב) , אכן
שלמה

מכלל יופי

(יח) נתקו , מבנין נפעל :
ה (א) עד עברנו , עברם קרי , דברי הכותב : (ב) ושוב , פעם אחר פעם
עד

יהושע ה

הרגום אשכנזי יב

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁנִיחַ : (ג) וַיַּעַשׂ-
 לוֹ יְהוֹשֻׁעַ חֲרָבוֹת צָרִים וַיִּמָּל
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־גְּבַעַת
 הָעֵרְלוֹת : (ד) וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־
 מָלָה יְהוֹשֻׁעַ כָּל־הָעָם הַיֵּצֵא
 מִמִּצְרַיִם הַזְּכָרִים כֹּל י אֲנָשֵׁי
 הַמִּלְחָמָה מֵתוּ בַמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ
 בְּיַצְאָתָם מִמִּצְרַיִם : (ה) כִּי־מַלְאִים
 הָיוּ כָל־הָעָם הַיֵּצֵאִים וְכָל־הָעָם
 הַיְלָדִים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּיַצְאָתָם
 מִמִּצְרַיִם לֹא־מָלוּ : (ו) כִּי י
 אַרְבָּעִים שָׁנָה הָלְכוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 בַּמִּדְבָּר עַד־הֵם כָּל־הַגּוֹי אֲנָשֵׁי
 הַמִּלְחָמָה הַיֵּצֵאִים מִמִּצְרַיִם
 אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לָהֶם לְבָלְתִּי
 הָרְאוֹתָם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָם לָתֵת לָנוּ

רשי ארץ

כַּמְנָה לְאַבְרָם אֲבִינוּ : (ג) נִבְנַת הָעֵרְלוֹת . עַל
 שֵׁם הַמַּאֲוֵר קָרָא שֶׁעָשָׂה כַּמִּין נִבְנַת : (ד) וְזֶה
 הַדָּבָר . עַל יְדֵי דִבְרוֹר מֵל אֲחֵם לֹאמַר לְהַסּ סְבוּרִי
 אֲתָם לִירֵשׁ אֶת הָאָרֶץ עֵבְרִיִים לֹא בֶן כְּאֲמֵר לְאַבְרָם
 וְאֵת אֶת בְּרִיתִי מִשְׁמוֹ וְגו' וְכַתְּתִי לָךְ וְלֹדְעָךְ אֶתְרִין
 אֶת אֶרֶץ מִגְדוֹר : כֹּל הָעָם הַיּוֹנֵא לֹא הָיָה אֶחָד מֵהֶם
 כֹּאן שְׂבוּלָם מִתּוֹ וְהֵם הָיוּ מוֹלִים שָׂכָא כִּי מוֹלִים הָיוּ :
 (ה) לֹא מָלוּ . כִּמוֹ שֶׁקָּרַשְׁתִּי לֹא כַּשֶּׁבַע רוּחַ לְסוּבִית
 וְהֵם

צוויי אטן מאל . (ג) יהושע שאַמְטע
 זיך שאַרפֿע מעסר אַן , אונד בשניט דיא
 קינדר ישראלס , אויף דער אַנהעהע
 ערלוות . (ד) עם האַטע פֿאַלגענדע
 בוואַנדנים מיט דער בשניידונג , וועלכע
 יהושע פֿאַרגנאַמן , אַללס פֿאַלק מענליכס
 גשלעכטס , דאַס אויס מצרים גאַנגן
 וואַר , אַללע קריגס־לייטע נעמליך ,
 וואַרן אין דער וויסטע גשטאַרבן , אויף
 דער רייזע נאָך דעם אויסצוגע אויס
 מצרים . (ה) דיזעס פֿאַלק נון , דאַז
 אויס מצרים גאַנגן , וואַר צוואַר שאַן
 בשניטן , דיא אַבר אויף דער רייזע נאָך
 דעם אויסצוגע אויס מצרים . אין דער
 וויסטע גבאַהרן וואַרדן , האַטע מאַן
 ניכט בשניטן . (ו) (דען פֿירציג יאַהרע
 צאָגן דיא קינדר ישראלס אין דער וויסטע
 הרום , ביז דער גאַנצע הויפֿע שטרײַט־
 באַרד מעג דאַהין וואַר , דיא אויס
 מצרים גצאַגן , דיא נעמליך דער שטימע
 דעם עוויגן ניכט גהאַרכט , וועלכֿן אויך
 דער עוויגע צוגשוואַהרן , זיא דאַז לאַנד
 ניכט זעהן צו לאַסן , דאַס ער אונס צו
 געבן , איהרן פֿאַרפֿאַהרן צוגשוואַרן ;
 איין

באור

שלמה ופֿדק (דברי' כ"ה ט"ו) , אַעפֿ־י־שאַנן
 ל"כ לעול' , שניח , כַּבֵּר כְּמֵלוֹ בְּנֵי־אֵת מִמִּצְרַיִם
 קהל גדול . (ג) אַל גְּבַעַת , כִּמוֹ נִבְנַת .
 (ד) וְזֶה הַדָּבָר , אֲשֶׁר נִבְנַת מֵל יְהוֹשֻׁעַ
 (ד"ק) . (ו) כִּי אֲרַבְעִים , עַד הַקִּיס
 תַּקַּתֶּם מֵאֲמֵר מוֹסַר * (ז) אַחַם מֵל , מוֹסַר
 אַל

מכלל יופי

עד שימולו כלם וכן שניח : (ג) הערלוות , כל דבר היתר ורחב
 שראוי להשליכו יקרא ערלה : (ד) וזה הדבר , זה הענין : (ו) הקיס , חסר השין :
 (ח) עד

יִרְדֵּן
 אֲשֶׁר
 דְּסוּף
 עַד־
 כָּל־
 הַזִּקְהָה
 יְהוָה
 מַלְכֵי
 יִרְדֵּן
 בְּנַעֲנֵי
 שָׂרָה
 יִרְדֵּן
 בְּרַנּוּ
 עוֹד
 בָּעֵת
 אֶת־
 75 של
 חרופין
 ללדדון
 זכות .
 יחד ווו
 א כשבה
 שכיכו
 זה של
 אכן
 פעם

איון לאנד ווא מיליך אונד דאָננ
פליסט . (ז) איהרע קינדד אבר האט
ער אן איהרר שטאט ערהאלטן . (ז) דווע
אלוא מוסטע יהושע בשניידען , דא
זיא נאך אונבשניטן ווארן , ווייל מאן
זיא אויף דער רייזע ניכט האטע בשניידן
וואלן . (ח) אלס נון אללעם פאלק
זעמטליך בשניטן וואר , בליבן זיא אים
לאגר אויף איהרר שטעללע ביז זיא
גהיילט ווארן . (ט) דער עוויגע שפראך
צו יהושע : דייטע דאָב' איך דיא
שמעהונגן דער מצרים פאן אייך אב
גוועלצט . מאן נענטע דאָהער דיון ארט ,
גלגל , ביז אויף דיון טאג .

(י) וועהרנד ישראל אין גלגל לאגרטע ,
פריכטעטן זיא דאן פסח אפער , אס
פירצעהנטן טאגע דעם מאנאטס ,
געגן אבענד , אין דער עבנע פאן יריחו .
(יא) אונד אסן דעם מארגנס נאך דעם
פסחאפער , פאם גטריידע דעם
לאַנדס , אונגעווייערטע קוכן , אונד
באוו גרעסטעטע

אָרץ זכת־הלב ודב־שׁ: (ז) וְאֶת־
בְּנֵיהֶם הַקִּיּוֹם חָתָם אֹתָם מִלִּי
יְהוֹשֻׁעַ בִּי־עֲרֵלִים הָיוּ כִּי־לֹא־
מָלוּ אוֹתָם בַּדָּרֶךְ: (ח) וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר־חָזְמוּ כָּל־הַגּוֹי לְהַמּוֹל
וַיֵּשְׁבוּ הַחֲקָהִם בַּמַּחְנֶה עַד־
חַיֹּתָם: (ט) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
הַיּוֹם גִּלּוֹתִי אֶת־הַרְפָּת מִצְרַיִם
מֵעַל־יְכֶם וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם
הַהוּא גִלְגָּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
(י) וַיַּחֲנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּגִלְגָּל
וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעַה
עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעָרֵב בְּעַרְבוֹת
יְרִיחוֹ: (יא) וַיֹּאכְלוּ מֵעֵבֹר
הָאָרֶץ מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח מִצּוֹרֵת
רשׁי וקלוי

והם הם שמלו עכשיו ; (ז) ואת בניו הקים חתם .
ואת בניכם שהקים חתמהם הם הילודים במדבר
אותם מל יהושע : (ח) וישבו חתם . בלתי כיון
לא לרו על עיר : עד חיותם . מן המכה .
(ט) גלותי . הסירותי את חרפת מצרים שהיו
אומרים דאן כי דעה נגד פניכם כוכב אחד יש שמו
דעה והוא כי' על דם דואין אנו אותם נליכס במדבר
והוא שאמר משה במדבר למה יאמרו מצרים לאמר
ברעה הוציא' והם אינם יודעו' שהם דם מינה וכשמלו
בימי יהושע וכל אותו הדם הוכרס אותה החרפת
שעדיין נכר רב שנלו עמהם היו מוכס להם כך
דע ר' משה הדרשן ; גלותי . הסירותי כמו גל
מעלי חרפת ונגל האנן : (יא) מעתה תפסח .
והם הנפת בעומר שהקריבו עומר תהלה ומשכנע
באלד שמת משה שפסק הטן היו מהתפקין עד עכשיו
ממן שבכליהם שלקטו בשבעה באלד שאלמר את הטן
אלכלו ארבעים שנה והלא ארבעים שנה חסד שלשים
יום

מ כ ל ל י ו פ י

(ח) ער חיותם , ענין בריאות : (ט) גלותי , סכור להסירותי : (יא) מעבור ,
מרגן

וְקָלוּי בַעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה :
 (יב) וַיִּשְׁבַּת הַמֶּן מִמַּחֲרַת
 בְּאֲכָלֶם מֵעֵבוֹר הָאָרֶץ וְלֹא-
 הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן וַיֹּאכְלוּ
 מִחֲבוּאֹת אֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׁנָה
 הַהִיא : (יג) וַיְהִי בַהֲיוֹת יְהוֹשֻׁעַ
 בִּירִיחוֹ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה-
 אִישׁ עֹמֵד לִגְדוֹ וְחָרְבוֹ שְׁלוֹפָה
 בִּידוֹ וַיִּלֶּךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ
 הֲלָגוּ אַתָּה אִם-לְצָרֵינוּ :
 (יד) וַיֹּאמֶר לֹא כִי אֲנִי שָׂר-
 צְבָאֵי הַיְהוָה עִתָּה בָאתִי וַיִּפֹּל
 יְהוֹשֻׁעַ אֶל-פְּנֵי אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה
 וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדָנִי מְדַבֵּר אֵל-
 עַבְדּוֹ : (טו) וַיֹּאמֶר שָׂר-צְבָא

גרעסטעטע זאנגן, אן עבן דיום טאגע .
 (יב) הערטע אויך דער מן אויף , אן
 דעם מארגן נעמליך , דא זיא פאָם
 גטריידע דעם לאַנדס גנעסן . זיא האַטן
 אַלזאָ פֿערנר קיין מן מערהר , אונד
 נעהרטן זיך פֿאָן דען פֿריכטן, וועלכע דאָן
 לאַנד כנען דאָסזעלבע יאהר גטראָגן .
 (יג) אַלס יהושע פֿאָר יריחו וואַר ,
 הוב ער איינסט זיינע אויגן אויף , אונד
 זאַה , דא שטאנד איין מאַן איהם געגנ־
 איכר , מיט גציקטם שווערדע אין דער
 האַנד . יהושע גינג אויף איהן צו , אונד
 פֿראַגטע איהן : גתערסט דוא צו אונס ,
 אדר צו אונזרן פֿיינדן ? (יד) ער אַנט־
 וואַרטטע : ניכט דאָך ! איך בין איין
 אַבריהויפט אויס דעם העערעדעם עוויגן,
 אונד זאָ עבן אַנגקאָמן . דא פֿיל יהושע
 אויף זיין אַנגוויכט צור ערדע , וואַרף זיך
 הין אונד שפראַך : וואָס האַט מיין העער
 זיינס קנעכטע צו זאָגן ? (טו) דאָן
 אַבריהויפט

רש"י יהוה

באור

יום שהיו תחלת ירד' המן בט' באייר אמוד מעתה
 בחררה שהולילו ושראל מאצרים טעמו טעם מן :
 (יב) ולא היה עוד לבני ישראל מן . לפיכך ויחבלו
 מעבור הארץ אם היה להם מן לא היו אוכלים מן
 התבואה שהמן היה כוח להם משל אומד למינוק מפני
 מה אמה אוכלת סת שעודין לפי שאין לי פת חטיף לכך
 כאמר ולא היה עוד ונומר : (יג) בהיות יהושע
 ביריחו . מכאן לעיבורה של עיר שהיא מן העיר שאי
 אפשר לומר בתוך יריחו : הלכו אמה . הלמהענדא
 אתימא : (יד) עתה באתי . לעזרתך אבל בימי
 משה רבן באתי ולא חפץ בי שכאמר אם אין פניך
 הולכים וגו' : (טו) שר צבא פ' . ישראל שהוא
 צבא

הראשון ממחרת הפסח (צמל' ל"ג ג') .
 (הד"ק) . בעצם היום הזה , מחובר לשל
 אחריו , ושעורו בעצם היום הזה וישנות המן .
 (יב) ממחרת , שזכר . (יג) ביריחו ,
 בגבול יריחו . מכאן למדו עיבורה של עיר
 כעיר . (יד) שר צבא , שר צבאות מעלה
 ומטה , כמו שנאמר על מיכאל השר הגדול
 (רד"ק) . עתה באחי . בעת שראתני ,
 משא"כ בנשר ודס . תה להחזיק צלבו כי מלאך
 הוא (מהכ"ל) . ויפל על פניו , זהו קידה ,
 כדגמרינן בכמה דוכתא , ובמגילה (כ"ב ע"ב) ת"ר קידה על אפיס . ואל פניו כמו על , וכן
 ת"י על אפוכי . וישתחו , זו פישוט ידים ורגלים (שס"ס) . והשתחויה זו לא היתה
 לתפילה , כ"א לחלוק כבוד לנראה אליו , כדמשמע במגילה (ג' ע"א) דפריך , והיכי
 ענד הכי , והא אמר ריב"ל אסור לאדם שיתן שלום לחבירו כו' . (טו) של , משורש נשל ,
 בשקל

מכלל יופי

מרגן , תרגם דגן עיבורא , ואפשר שמשנה הזאת יקרא חבואה ומשנה שעברה
 בקרא עבור : (יד) אל פניו , כמו על : (ג) הקיף

את
מל
לא
ויהי
מול
עד
ישע
רים
יום
ה
גל
עה
בות
בור
ורת
זתס
מדבר
יריחו
ה
שהיו
שמו
מדבר
לחמר
שמלן
חרטם
ס כך
מו נל
סח
צבונה
נכסיו
נהמן
לשים

אברהויפט ערווירטע יהושע : ציהע דיינן שוה פֿאן דיינס פֿוסע , דען דער אָרט וואָרויף רוא שטעעהסט, איזט הייליג, אונד יהושע טאָט עם .

ו (א) (יריחו וואר בפֿעסטִיגט אונד גשפערט פֿאַר דען קינדרן ישראל'ס, זאָדאָז ניאמאָנד אויז אָדר איין קאָנטע .) (ב) דער עוויגע שפראַך פֿערנר צו יהושע : זיהע ! איך געבע אין דיינע גוואַלט , יריחו זאָמט איהרם קעניגע , אונד דיא טאַפֿפֿרסטען ויינס העערס . (ג) איהר זאָלט דאָהער אום דיא שטאָט איינן צוג מאַכֿן . אַללע קריגס־לייטע נעמליך , זאָלן איין מאַל רינגס אום דיא שטאָט ציהן . דיוס טוהסט דוא זעכס טאָגע . (ד) דאבייא זאָלן זיבן פריסטר זיבן פֿאַזוינן פֿאַר דער לאַדע דהערטראַגן . אַם זיבנטן טאָגע אָבר , אומציהט איהר דיא שטאָט זיבן מאל , וואָבייא דיא פריסטר מיט דען פֿאַזוינן בלאזן זאָללן . (ה) ווען נון מיט דעם יוכלהאָרן

יהוה אל־יהושע של־געלף מעל רגלף (ה' חסדים) פי המקום אשר אתה עמד עליו קדש הוא ויעש יהושע כן :

ו (א) ויריחו סגרת ומסגרת מפני בני ישראל אין יוצא ואין בא : (ב) ויאמר יהוה אל־יהושע ראה נתתי בידך את־יריחו ואת־מלכה גבורי החיל : (ג) וסבתם את־העיר כל אנשי המלחמה הקיף את־העיר פעם אחת כה תעשה ששת ימים : (ד) ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון וביום השביעי תסבּו את־העיר שבע פעמים והכהנים יתקעו

בשופרות : (ה) ורחיק במשוך בקרן

באור

רש"י

בשקל גע , ענינו שלוף והוא קודשהוא , לפי גדולתו וקדושת המלאך נקדש המקום (רד"ק) .

ו (א) סוגרת, מלך עזמה כמשפט עיר חומה, ומסגרת מבחן מפני צ"י אשר חנועלי' (אברכנאל) . (ב) ויאמר ה' , ע"י המלאך הנראה אליו , ונקרא בשם השולח אותו . וכן מצאנו במלאך שנראה לנדעון (רד"ק) . ולפי' יהי' מאמר של כעלך התחלת הדבור , ופסוק ויריחו סוגרת הפסיק בענין להגדיל את הנס שהבטיח המלאך בהמשך הדבור , ודיכו כמאמר מוסגר . גבורי החיל , חסר וי"ו התיבור , ואעפ"י שאמר את יריחו , לא נשמע עדיין אנשי החיל שבה , כי אפשר יתנו העיר בידם בתנאי לשלח אנשי המלחמה חפשי . (ד) היובלים, אילים , שכן קורין בערבא לדכרא יונלא . והכהנים יתקעו , מאמר כללי , מוסב על כה תעשה ששת ימים . (ה) במשוך , בהאריך

לכא לה' ומיכאל הוסי . סכאמר ומיכאל שרכס : ו (ח) סגרת ומסגרת . במרגומו חסידא ברשין דסרלא ומתקפא בעברין דכחש : (ד) היובלים - אילים : (ה) במשוך . במקיעה אחרונה בהאריך התוקע

המלאך הנראה אליו , ונקרא בשם השולח אותו . וכן מצאנו במלאך שנראה לנדעון (רד"ק) . ולפי' יהי' מאמר של כעלך התחלת הדבור , ופסוק ויריחו סוגרת הפסיק בענין להגדיל את הנס שהבטיח המלאך בהמשך הדבור , ודיכו כמאמר מוסגר . גבורי החיל , חסר וי"ו התיבור , ואעפ"י שאמר את יריחו , לא נשמע עדיין אנשי החיל שבה , כי אפשר יתנו העיר בידם בתנאי לשלח אנשי המלחמה חפשי . (ד) היובלים, אילים , שכן קורין בערבא לדכרא יונלא . והכהנים יתקעו , מאמר כללי , מוסב על כה תעשה ששת ימים . (ה) במשוך , בהאריך

מכלל יו פי

ו (ג) הקיף , בצירי וביוד ענין סבוב : (ה) בשמעכם , כתיב בכית וקרי בכף והענין

פאזוינענשאַלל גצאָגן . (י) יהושע
 דהאטע אבר דעם פֿאַלקע בפֿאַהלן :
 איהר מיסט ניכט לערמן , איירע שטימע
 ניכט הערן , יאָ קיינן לויט אַזויס
 אייערס מונדע לאסן , ביז איך אייך
 זאגע : לערמט ! דאן לערמט .
 (יא) דיא לאדע צאג אלזארינגס אום
 דיא שטאט , אייןמאל , מאן קאם זאָ
 דען אינ'ס לאגר , אונד איברנאכטטע
 דא . (יב) דעם מאָרגנס שטאנד יהושע
 פֿריה אויף , דיא פריסט נאמן דיא
 לאדע דעם עוויגן . (יג) דיא אנדערן
 פריסט מיט דען זיבן יובלהערנן , צאגן
 ווידר בלאזענד פֿאַר דער לאדע דעם
 עוויגן הער , דער פֿאַרטרופ צאג פֿאַר
 אַיהנן , דער נאכטרופ פֿאַלגטע דער
 לאדע דעם עוויגן , אונד זאָ וואורדע
 ווידר אונטר טראָמפעטנשאַלל גצאָגן .
 (יד) זיא צאגן אלזא אויך דען צווייטן
 טאג , איינמאל , אום דיא שטאט ,
 אונד קעהרטן ווידר אינ'ס לאגר צוריק .
 זאָ מאכטן זיא עס זעכס טאגע .
 (טו) אם זיבנטן טאגע מאכטן זיא זיך ,
 זאבאלד דער מאָרגן אנבראך אויף , אומ־
 צאגן דיא שטאט אַזויף ריוע ווייזע זיבן
 מאל — נור אן ריועס טאגע , וואורדע
 דיא שטאט זיבן מאל אומצאָגן —
 (טז) דאז זיבנטע מאל , וויא דיא
 פריסט אין דיא טראמפעטן שטיסן ,
 שפראך

בשופרות : (י) ואתהָעם צוה
 יהושע לאמר לא תריעו ולא
 תשמיעו את־קולכם ולא יצא
 מפיכם דבר עד יום אמרי
 אליכם תריעו ותריעתם :
 (יא) ויסב ארון־יהוה את־העיר
 הקף פעם אחת ויבאו המחנה
 וילינו במחנה : (יב) וישבם
 יהושע בבקר וישאו הכהנים
 את־ארון יהוה : (יג) ושבֿעה
 הכהנים נשאים שבֿעה שופרות
 היבלים לפני ארון יהוה הלכים
 הלך ותקעו בשופרות והחלוץ
 הלך לפניהם והמאסף הלך
 אחרי ארון יהוה הלך (יח) ו
 ויקוע בשופרות : (יד) ויסבו
 את־העיר ביום השני פעם
 אחת וישבו המחנה פה עשו
 ששת ימים : (טו) ויהי ביום
 השביעי וישבימו בעלות
 השחר ויסבו את־העיר
 במשפט הוה שבע פעמים רק ביום ההוא סבו את־העיר
 שבע פעמים : (טז) ויהי בפעם השביעית תקעו הכהנים

מכלל יופי

רשי בשופרות

בלא וי' ופי' יהושע : (ח) כאמר , בכף ;
 (ט) תקעו , כתיבופי' אשר תקעו והקרי
 הקעיו ומבואר : (טז) כמשפט , ענין חקודה

קקד : (יג) והמאסף . טנט דן הכוסע אחרון וכול
 מאסף את כל הסמטעכנים הסמטוכים : (טז) ביום
 השביעי
 וחבונה

בשופרות ויאמר יהושע אל
העם הריעו כי נתן יהוה לכם
את העיר : (יו) והיתה העיר
חרם היא וכל אשר ביה ליהוה
רק רחב הזונה החיה היא וכל
אשר אתה בבית כי החבאתה
את המלאכים אשר שלחנו :
(יח) ורק אתם שמרו מן
החרם פן תחרימו וילקחתם מן
החרם ושמתם את מחנה
ישראל לחרם ועברתם אותו :
(יט) וכל ופסק וזהב וכלי נחשת
וברזל קדש הוא ליהוה אוצר
יהוה יבוא : (כ) וירע העם
ויתקעו בשופרות ויהי כשמוע
העם את קול השופר ויריעו
העם הרועה גדולה והפל
החומה החתיה ויעל העם
העירה איש נגדו וילכו את
העיר : (כא) ויחרימו את כל
רש"י אשר

שפראך יהושע צום פאלקע : מאכט
איין פעלדגשריין ! דער עוויגע איבר
גיבט אייך דיא שטאט . (יו) זיא זאל
אבר זאמט אללעס וואס דארין איזט ,
דעם עוויגן צו עהרן פֿרבאנט זיין , נור
דיא ווירטין רחב , מוס פֿרשאָהנט
ווערדען , זיא זאָוואָהל , אלס אללעס
וואס בייא איהר אים הויזע איזט , ווייל
זיא דיא באַטן זאָרגפעלטיג פֿרוואָהרט ,
וועלכע וויר אבגשיקט האטן .

(יח) נעמט אייך אבר אין אַכט , פֿאָר
דעם פֿרבאנטן דאס איהר ניכט פֿר
באנט , אונד דאן פֿאָם פֿרבאנטן גוטע
נעמט , איהר נוירדעט דארורך באן
אויף דאז לאגר ישראלס ברינגן , אונד
עס אינ'ס פֿרדערבן שטירצן .

(יט) אללעס זילבר אונד גאלד ,
קופפערן אונד אייזערן גרעטהע איזט
דעם עוויגן הייליג , אונד מוס אין דען
שאץ דעם עוויגן גבראכט ווערדן .

(כ) נון מאכטע דאז פֿאלק איין פעלדג
געשריין , מאן שטים נעמליך אין דיא
טראַמפעטן , אונד דאז פֿאלק זאָבאלד
עס דען טראַמפעטענשאלל רוערטע ,
ערהוב איין רועפטיגס לערמן , דיא
מויער שטירצטע אויף דער שטעללע
איין , דאז פֿאלק שטיג דאריבר גראדעס
וועגס אין דיא שטאט , אונד נאס זיא
איין . (כא) זיאריבן אללעס אויף
באור וואס

(יו) החבאת , ע"מ ישועתה , עזרתה ,
וכפל סימן הנקבה , לחזק הענין , לומר
שהחבאה אותם יפה . (יח) פן תחרימו
מאשר התרמטם , וד"ק כתב , פן תחרימו ,
כלל

השביעי . גבת היה : (יו) והיתה העיר חרם .
הקדש כי היום שבת קדש ודאזי להיות קדש כלל
הכשלה בו : (יח) ופכרתם . לשון מוס עבולים :
(כג) ויבאו
ולקחתם , פי' לאחר שתחרימו תשובו לקחת
פי' ולקחתם מן החרם . (כ) וירע העם ,

מכלל יופי

וחכונה : וירע , ענין הרועה : (כא) לפי חרב , חורו של חרב נקרא פה :
שמעו

וואס אין דער שטאט וואר , פאן מאן
 ביז פרויא יונג אונד אלט , אכס , שאף
 אונד עול , מיט דער שערפע דעם
 שווערדס . (כב) צו דען צווייא לייטן ,
 וועלכע ראו לאנד אויסגעקונדשאפטט
 דאטן , שפראך יהושע : געהט אין
 דאז הויז דער גאסטווירטין , אונד זעצט
 דיא פרויא אונד אללעס איהריגע אין
 פרייאהייט , וויא איהר'ס איהר גשווארן
 האכט . (כג) דיא בורשע , נעמליך
 דיא קונדשאפט גינגן דזין , פיהרטן
 רחב , איהרן פאטר , איהרעמוטר ,
 בריר , אונד וואס זיא זאנסט האטע ,
 זאמט איהרער גאנצען פאמיליע הינזיס ,
 אונד ליסן זיא אויסרהאלב דעם לאגרס
 ישראלס . (כד) דיא שטאט אונד
 אללעס דרין פבראנטן זיא , נודראז
 זילכה , אונד גאלד , קופפרן אונד אייזרן
 גרעהטע ווארד צור פרוואהרונג אינ'ס
 דעז דעם עוויגן גנעבן . (כה) דיא
 גאסטגעברין רחב מיט איהרר פאמיליע
 אונד וואס זאנסט איהר גהערטע , ער
 הילט יהושע אלזא אים לעבן , אונד זיא
 בליב אונטר ישראל וואהנן , ביז אויף
 דען הייטיגן טאג , ווייל זיא דיא באטן
 פרוואהרטע , דיא יהושע אכגשיקט ,
 יריחו

יהושע ותשב בקרב ישראל עד
 המלאכים אשר שלח יהושע

באור

רשי

אשר בעיר מאיש ועד אשר
 מנער ועד זקן ועד שור ושור
 וחמור לפי הרב : (כב) ולשנים
 האנשים המרגלים את הארץ
 אמר יהושע באו בית האשה
 הזונה והוציאו משם את
 האשה ואת כל אשר לה
 כאשר נשבעתם לה :
 (כג) ויבאו הנערים המרגלים
 ויציאו את רחב ואת אביה
 ואת אמה ואת אחיה ואת כל
 אשר לה ואת כל משפחותיה
 הוציאו ויניחום מחוץ למחנה
 ישראל : (כד) והעיר שרפו באש
 וכל אשר בה רק הכסף והזהב
 וכלי הנחשת והברזל נתנו
 אוצר בית יהוה : (כה) ואת
 רחב הזונה ואת בית אביה
 ואת כל אשר לה החיה

לרגל

(כג) ויבאו הנערים המרגלים . כאן היה צריך
 זכרון וזכרון כנעני' וזכרון ובלילה הראשון היו
 כמלאכים ששמרו עלמן מן העבירה עם רחב הזונה
 לבן נקראו שם מלאכי' ולבן נקראו אנשים מלאכי'
 נערים

כלל ואח"כ פרט . (כג) הנערים , כלמדת
 מקרא נער , ואפילו הוא זקן , כמו יהושע בן
 נון נער . זאלו המרגלים היו נערי יהושע או
 נערי

מכלל יופי

שמעו , שם והנפרד שומע בפלם אורח :
 (כ) עם

שאן עי שלאגן, במיהע ניכט דאז גאנצע
פאלק דאהין, זיא זינד פאן גרינגר אנ-
צאהל. (ד) עם צאגונן פאם פאלקע אהג-
געעהר דרייאטויזנד מאן הינויף, זיא
מוסטן אבר פליהן פאר דער מאנשאפט
צועי. (ה) דיא לייטע צו עי ערשלוגן
פאן איהנן זעכס אונד דרייסיג מאן.
זיא האטען זיא נעמליך פדפאלגט פאן
אויסרהאלכרעס טארס ביו גען שכרים,
אונד דא אס אבהאנגע גשלאגן. דא
שמאלץ דעם פאלקע דאז הערץ אונד
ווארד צו וואסר. (ד"ה) עם פדלאר
דען מוהט. (ו) יהושע צעררים זיינע
קליידר, ווארף זיך מיט דעם אנטליץ
צור ערדע פאר דיא לאדע דעם עוויגן
הין, אונד כליב זא ביו אבענד, ער
אונד דיא עלטסטן ישראלס, נאכדעם
זיא אשע אויף איהרע הייפטר גשטריי-
עט. (ז) ענדליך שפראך יהושע: אך
גאט! עוויגד! ווארום האסט דואדיוען
פאלק איבר דען ירדן גפיהרט, אונס
דעם אמרי אין דיא האנד צו געבן, דער
אונס אויפרייבן זאלל? ווערן וויר דאך
ליבר יענוזייטן דעם ירדנס גבליבן!
(ח) א גאט! וואס זאלל איך דענקן?

איש יעלו ויכו אתהעי אל היגע
שמה את כל העם כי מעט
המה: (ד) ויעלו מן העם שמה
כשלושת אלפים איש וינסו לפני
אנשי העי: (ה) ויכו מהם אנשי
העי בשלשים ושישה איש
וירדפום לפני השער עד-
השברים ויכום במורד וימס
לבב העם ויהי למים: (ו) ויקרע
יהושע שמלתיו ויפל על פניו
ארצה לפני ארון יהוה
עד הערב הוא וזקני ישראל
ויעלו עפר על ראשם:
(ז) ויאמר יהושע אהיה יאדני
יהוה למה העברת העביר את-
העם הזה את הירדן לתת אתנו
ביד האמרי להאבידנו ולו
הואלנו ונשב בעבר הירדן:

באור (ח) בי אדני מה אמר אחר אשר רשי

(בראשית כ"ד א') • (ח) ויכו מהם, כלל, והפרט כי רדפום עד השברים ושם הכוס לפני השער, חסר מ"ש השמוש ומשפטו מלפני (מרד"ק) • במורד, מקום היה לפני עי שהיה מאופע וירד, ובאותו מקום הכוס (הכ"ל) • (ז) אהה, מלת הקריאה למרי כפש • העברת, ה"א בניר"י שלא במנהג • וכמוהו במקרה העלה (חכקוק א' ט"ו) • הואלנו, ענינו הרטון והספן • (ט) ומה

מכלל יופי

(ה) בשלשים ושישה איש, הכתב השיעור: לפני השער, חסר מ"ש השמוש

איש
איש
וכי
והי
ומי
(י)
לך
(יא)
אה
וגב
וגב
(יב)
לפ
איו
(ט)
הש
יהמ
לך
לך
ומה
עמך
סס
דבר
כעש
בעב
ג' ד
על י
לקח
אולי
הש
הע
אינ

אֲשֶׁר הִפֵּךְ יִשְׂרָאֵל עֶרְף לִפְנֵי
 אֲבִיבּוֹ : (ט) וַיִּשְׁמְעוּ הַכַּנְעֲנִי
 וְכָל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וַנִּסְבּוּ עֲלֵינוּ
 וְהִכְרִיתוּ אֶת־שִׁמְנוֹ מִן־הָאָרֶץ
 וּמִה־תְּעִשָׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל :
 (י) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ קֹם
 לֶךְ לָמָּה זֶה אַתָּה נֹפֵל עַל־פְּנֶיךָ :
 (יא) חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ
 אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם
 וְגַם לָקְחוּ מִן־הַחֶרֶם וְגַם גָּנְבוּ
 וְגַם כָּחֲשׂוּ וְגַם שָׂמוּ בְכַלְיָהֶם :
 (יב) וְלֹא יָכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָקוּם
 לִפְנֵי אֲבִיבָהֶם עֶרְף יָפְנוּ לִפְנֵי
 אֲבִיבָהֶם כִּי הָיוּ לַחֶרֶם לֹא אוֹסִיף

רש"י להיות

(ט) ומה תביעה לשמך - המכות בשמנו והו מדרכו
 השוטו ומה תביעה לשם גבורת' שיא ככר ועתה
 יאמרו תשש כמו : (י) קום לך - קום לך כתיב עמד
 לך מה שהתפללת לפני והזכרת - דבר אחר עמדת
 לך במחנה ולא יצאת עמסה ואני אמרתי אשר יצילם
 ואשר יביאם כי אתה תביא את בני ישראל ואכבי אתי
 עמך כי הוא יעבור לפני העם הזה והוא יחיל אותם
 אם תלך אתה לפניהם וילוחו ואם לאו לא ילוחו -
 דבר אחר קום לך בשבילך ואת להם לא אמרתי
 לך

דא ישראל זיינן פיינדן דען נאקען צו
 געווענדט - (ט) איצט ווידר'ט דער
 כנעני , אונד אלע איבריגן איינוואהנר
 דעם לאנדס ערפֿאהרן , ווערדן איכר
 אונס הערפֿאללן , אונד אונד אנדענקן
 פֿאָם ערדבארן פֿרטיליגן . אונד וויא
 רעטעסט דוא דאן דיינן גראָסן נאָמן ?
 (י) דא שפראך דער עוויגע צו יהושע :
 שטעה אויף ! וואָצו דאָס אויפֿ'ס אַנטלייך
 ליגן ? (יא) ישראל האָט גזינדיגט ,
 ווידר דען בונד גהאנדלט , דען איך איהנן
 צו האַלטן גבאָטן ; זיא האָבן פֿאָם פֿרֿע
 באַנטן גנאָמן , זאָגאר פֿרשטאַלנר וויזע ,
 האָבן עס פֿרלויגנט , אונד אין איהרן
 גרעהטן פֿרשטעקט . (יב) ישראל
 ווירד זיינן פיינדן ניכט ווידרשטעהן
 קענן , ווירד איהנן אימר דען נאָקן
 צווענדן מיסן , דען באָן רוהט אויף זיא ,
 איך ווערדע נימר מיט אייך זיין , ווען
 איהר

באור

(ט) ומה תביעה לשמך , כי יאמרו מבלתי
 יכולת ה' , ויסללו שמך הגדול . (י) קום
 לך , כן הוא משפט הלשון , וכן עברו לכם את
 כחל זרל (דברים ב' י"ג) . ועוד רבים
 (הרמב"ן) . (יא) עברו את בריתי , ברית
 נכרתה בינינו בהר סיני לעשות כל אשר צויתי
 ואלצה , וכן כאשר ויקח ספר הברית ויקרא
 באזני העם , והם השיבו כל אשר דבר ה'
 כעשה וכשמע . ובספר הברית הזה צויה משה , כביא מקרנך יקום כו' , אליו תשמעון והנה
 בעברם את פי יהושע עברו את הברית הזאת (מדברי רד"ק) . ורז"ל דרשו (סנהדרין מ"ד)
 ג' דברים גזרו בהן ב"ד שלמטה וכו' , יהושע אמר והיה כל העיר חרס , והסכים הקב"ה
 על ידו , שנאמר גם עברו את בריתי : גם לקחו , לא זו שעברו את פי יהושע , אלא גם
 לקחו מן החרס . וגם גנבו , והרעו עוד שגנבו והיו קושנים להסתיר מהנורא . כחשו ,
 אולי הרגיש אדם בדבם וכחש עכן (רד"ק) . שמו בכליהם , וכל זה להכחיש יותר , כ"ס
 והנס

מכלל יופי

השמוש מלפני השער : השברים , כן נקרא המקום , לפי שנשברו שם . (ט) ומה
 העשה , בצירי השין שלא כמנהג : (י) למה זה , בא עם למ' דפי' בעבור , כלומר
 אינך צריך בקשה , ישמידו החרס ואסלח : (יא) עברו את בריתי , מעל בריתי :
 (יז) משפחה

איהר דאז פֿרבראנטע גוט ניכט פֿאן אייך
 וועגשאַפֿט . (יג) שטעה אויף ! האַלטע
 דאז פֿאַלק ברייט , זאָגע נעמליך : זייט
 ברייט אויף מאָרגן , דען זאָ שפראַך
 דער עוויגע דער גאָט ישראל'ס : פֿר
 באַנדס גוט איזט אונט דיר ישראל !
 הוא ווירשט דיינן פֿיינדן ניכט ווירד
 שטעהן קענען , ביז איהר דאז פֿרבראָנ
 טע פֿאן אייך זועגשאַפֿט . (יד) איהר
 מיסט דאָהער מאָרגן נאָך איירען שטע
 מען הערבייא גפֿיהרט ווערדן . וועלכער
 שטאַם אַלסדען פֿאַם עוויגן אַנגהאַלטן
 ווירד , זאָלל פֿאַמיליענווייסע זיך (דער
 לאַדע) נעהרן , דיא פֿאַמיליע וועלכע
 דער עוויגע אַנהעלט , זאָלל נאָך דען
 היזרן , אונד דאָהויז , דאז פֿאַם עוויגן
 אַנגהאַלטן ווירד , נאָך דען קעפֿען
 זיך נעהרן . (טו) וועד נון אויף דאז
 פֿרבראָנטע ערטאָפֿט ווירד , זאָל פֿר
 בראַנט ווערדן ; ער אונד אַללעס זייניגע .
 דען ער האַט דען בונד דעם עוויגן איכר
 טרעטן אונד איינע שאַנדטאָהט אין
 ישראל בגאַנגן . (טז) אַלס נון יהושע
 דעם

באור

והנס טמוכים (רד"ק) . ובדרש חמשה גס ,
 מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה .
 (יג) קדש זמין . (טו) ישראל , ולהלן
 כאמר , וירגמו אותו אבן , הרי שלא נשרף ?
 לכן פירש"י ישרוף האהל והמעלטים , אותו
 ואת כל אשר לו , (הוא והבהמה בסקילה) ,
 כדן שמסורש למטה . והזקף שנמלת באש
 לעד שנפרד הוא מאותו . והוא מקרא קצר ,
 כמו כל מכה יבوسی (ש"ב ה' ח') שלא פירש
 מה יהיה לו . וכן אמרינן בגמרא שהוא ובהמה
 בסקילה , וראוי לתרגם (זאל מיט פייער
 היימגזוכט ווערן , איהן זעלבשט אכר אונד
 וואס ער זאכשט האט , [מוס מאן כזאנדרש

להיות עמכם אסלא תשמדו
 החרם מקרבכם : (יג) קם קדש
 אתה העם ואמרת היתקדשו
 למחר פי כה אמר יהוה אלהי
 ישראל חרם בקרבך ישראל לא
 הוכל לקום לפני איבך ער
 הסירכם החרם מקרבכם :
 (יד) ונקרבהם בבקר לשבטיכם
 והיה השבט אשר ילכדנו יהוה
 יקרב למשפחות והמשפחה
 אשר ילכדנה יהוה תקרב
 לבתים והבית אשר ילכדנו
 יהוה יקרב לגברים : (טו) והיה
 הנלכד בחרם ישרף באש אתו
 ואת כל אשר לו כי עבר את
 בריתי יהוה וכי עשה נבלה
 בישראל : (טז) וישכם יהושע

רשי בבקר

לך להקדיש שלל העיר : (יד) לבתים . יש
 במשפחה אחת הדבה בתי אבות : לבתים . לראשי
 גולגולת כל אחי הבית יבואו לגורל : (טו) תוספות
 ישרף באש . האטל והסטלטלין : אותו ואת כל אשר
 לו . כדן המסורש למטה אותו והבהמה בסקילה
 והזקף שהוא יגל באש מוכיח שהוא כפרד מאותו סכן
 מליכו מקראות שהטעם טחלקן כמו אחרי דרך מנוח
 השמש שאחרי מופלג מדרך על ידי הטעם וכן פתרונו
 הנלכד בחרם ישרף באש הראוי לישרף כמו שמסורש
 למטה : אותו ואת כל אשר לו . כדן האמור למטה
 ווס מקרא קצר ודומ' לו כל מכה יבوسی ויגע בזכור לא
 פורש מס יסיה לו וכדברי הימים פירש והי' לראש חף
 כאן לא סי' מה הי' בלותו וכל אשר לו ולמטה סי' :
 (טז) ויקרב את ישראל . לפני הסן מקוס
 שהשכטים

בשעראטן] אחו , כמו הוא , אל בבקיעת
 היותו

בַּבֶּקֶר וַיִּקְרַב אֶת־יִשְׂרָאֵל
 לְשִׁבְטֵי וַיִּלְכַּד שִׁבְטֵי יְהוּדָה :
 (יז) וַיִּקְרַב אֶת־מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה
 וַיִּלְכַּד אֶת מִשְׁפַּחַת הַיְזְרְחִי
 וַיִּקְרַב אֶת־מִשְׁפַּחַת הַיְזְרְחִי
 לַגְּבָרִים וַיִּלְכַּד זָבְדִי : (יח) וַיִּקְרַב
 אֶת־בֵּיתוֹ לַגְּבָרִים וַיִּלְכַּד עֶכְן
 בֶּן־פְּרָמִי בֶן־זָבְדִי בֶן־זֶרַח לְמַטֵּה
 יְהוּדָה : (יט) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־
 עֶכְן בְּנֵי שִׁים נָא כְבוֹד לַיהוָה
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיָה לְוַתְּוֹתָהּ וְהִגְדַּתְּ
 נָא לִי מָה עָשִׂיתָ אֶל־הַכְּהֹדֶם
 מִמֶּנִּי : (כ) וַיַּעַן עֶכְן אֶת־יְהוֹשֻׁעַ
 וַיֹּאמֶר אֲמֵנָה אֲנִי הִטָּאתִי
 לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכֹזַאת וְכֹזַאת
 עָשִׂיתִי : (כא) וַאֲרָאָה (יחיד ה')

רשי בשלל

השנטיס כתובים ומסר לו הקב"ה סימן שהשט
 שחטל אכנו כזה וכמה אכנו של יהודה :
 (יז) ויקרב את משפחות יהודה - לגורל אחר קרב
 ראשי משפחות אדם אחד מכל המשפחה והטילו גורל
 על מי יפול ואחר כך על כל בני אבות של אותה
 משפחה ובא אדם אחד מכל בית אב לגורל ואחר כך
 באו כל אנשי אותה הבית : (יט) שים נא כבוד -
 התחיל להוציא ליגו על הגורל אמר לו בגורל אתה בא
 עלי אתה ולא בעור הכהן גדולי הדור אתם בטל הגורל על שכיבס ויפול על האחד אמר לו שים נא כבוד
 בבקשה ממך אל תוציא ליגו על הגורלות שבו עתידה הארץ ליחלק : (כ) ויען עכן - ראה בני יהודה
 כחשפים למלחמה אמר מוטב שלמות אחי לבדי ולא יבדנו כמה אלפים מישראל : כוזאת וכוזאת עשיתי -
 גם בחרמים אחרי בימי משה שכל והחרמתי את עדיהם : (כא) וארא אהיה - התבוננתי כמה שמתוב
 כמורה

דעס מאַרגנס פֿריה אויף שטונד , אונד
 ישראל נאָך דען שטעמזיך (דער לאַדע)
 נעהרן לים , דאָ וואָרד דער שטאַם
 יהודה אַנגהאַלטן . (יז) ער לים נון
 זעדע פֿאַמיליע יהודה'ס בואַנדעס נעהרע
 קאַמן , אונד ער (גאַט) הילט דיא
 זרחישע פֿאַמיליע אָן . ער לים זאָדען
 דיא הויזפֿעטער דער זרחישן פֿאַמיליע זיך
 נאָהן , וואָפֿאַן זבדי אַנגהאַלטן וואורדע
 (יח) אַלס ער נון זיינע הויזלייטע מאַג
 פֿיר מאַן הערצוטערעטן לים , זאָ וואָרד
 אַנגהאַלטן , עכן זאָהן כרמי'ס , זאָהן
 זבדי'ס , זאָהן זרח'ס , פֿאַם שטאַמע
 יהודה . (יט) דאָ שפראַך יהושע צו עכן :
 מיין זאָהן ! ערצייגע דאָך דעם עוויגן ,
 דעם גאַטע ישראל'ס עהרערביטיגקייט,
 לעגע פֿאַר איהם איין גשטענדניס אַב ,
 אונד זאָגע מיר וואָס דואַ בגאַנגן , פֿרע
 העהלע מיר ניכטס . (כ) עכן אַנטע
 וואָרטטע דעם יהושע אונד שפראַך :
 עס איזט וואָהר , איך האַפע גזינדיגט
 געגן דען עוויגן דען גאַט ישראל'ס , אונד
 פֿאַלגנרס גטאָהן . (כא) איך זאָה

ביא באור

היותו מקבל הפעולה יסמכהו כל"ק נסיון
 הפעול שהוא את . וכן ולא יאכל את בשרו
 (שמות כ"א כ"ק) . (יז) משפחה / משפחה
 משפחה בפני עצמה . לגברים , לאנשים
 ראשי המשפחה . (כא) אדרת שנער , ר"ק
 צרכי

מכלל יופי

(יז) משפחה, נקרא השבט משפחה : וילכד פון הקל זה לבדו , והשאר וילכד
 מן נפעל , ופי' וילכד הארון לבדו : (יט) שים נא כבוד , כלומר כבודו
 בתהלתך ובהתודותך עונך לפניו : (כ) אמונה , כמו באמת : (כא) שנער ,
 שנעשה

שמדין
 קדישו
 אלהי
 די לא
 ער
 כם
 גטיכם
 ויהוה
 שפחה
 תקרב
 לכדנו
 והיה
 שאתו
 את
 בלה
 הושע
 ר
 תים . יש
 1. לראשי
 (תוספות
 ת כל אשה
 ה בסקיל'
 גלותו שכן
 דרך מבוא
 בן פתרון
 וו שטורה
 מור למטה
 : ככבוד לא
 לראש אף
 וטה פי'
 ען מקום
 טים
 כנסינת

בייאדער בייטע, איין שענין באבילאָנשן
 פורפורמאַנטל, צווייאהונדרט שקל
 זילבר, איין שטיק גאַלד, פֿונפֿציג שקלים
 אָן גוויכט, בקאָם לוסט דאָצו, אונד
 נאָם עס. אין מיינעם צעלטע ליגט עס
 פֿרגראַבן, דאָז זילבר ליגט צו אונטרשט.
 (כב) יהושע שיקטע זאָגלייך באַטן,
 דיוע ליפֿן אינ'ס צעלט, אונד פֿאַנרן,
 עס (דאָז ענטווענדטע) פֿרגראַבן אין
 זיינעם צעלטע, אונד דאָז זילבר צו
 אונטרשט. (כג) זיא נאָמן עס אויס
 דעם גצעלטע, בראַכטן עס צו יהושע
 אונד גאַנץ ישראל, אונד לעגטן עס הין
 פֿאַר דעם עוויגן. (כד) יהושע נאָם דען
 עבן זאָהן זרח'ס, דאָז זילבר, דען
 מאַנטל אונד דאָז גאַלד, זיינע זעהנע
 אונד טעכטער, זיין זאָכס אונד עול, אונד
 קליינעם פֿיהע, זיין צעלט, אונד וואָס
 ער זאָנסט האַטע, גאַנץ ישראל גינג
 מיט

בשקל אֲדָרָה שְׁנַעֲר אַחַת טוֹבָה
 וּמֵאֲתָיִם שְׁקָלִים כֶּסֶף וְלִשְׁוֹן זָהָב
 אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקֵלוֹ
 וְאַחַד מֵאָדָם וְאַקְהָם וְהַנֶּם טַמְנִים
 בְּאַרְצָן בְּחוּךְ הָאֱהֵלִי וְהַכֶּסֶף
 תַּחֲתֵיהֶּ: (כב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ
 מִלְאָכִים וַיְרַצּוּ הָאֱהֵלָה וְהַנֶּה
 טַמּוּנָה בְּאֵהֶלֹו וְהַכֶּסֶף תַּחֲתֵיהֶּ:
 (כג) וַיִּקְחוּם מִחוּךְ הָאֱהֵל
 וַיָּבֵאוּם אֶל-יְהוֹשֻׁעַ וְאֵל כָּל-בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיִּצְקוּם לִפְנֵי יְהוָה:
 (כד) וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת-עֵבֶן בֶּן-
 זָרַח וְאֶת-הַכֶּסֶף וְאֶת-הָאֲדָרָת
 וְאֶת-לִשְׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת-בְּנֵי
 וְאֶת-בְּנֵיהֶּ וְאֶת-שׁוֹרוֹ וְאֶת-חֲמֹרוֹ וְאֶת-צֹאֲנוֹ וְאֶת-אֱהֵלֹו
 וְאֶת-כָּל-אֲשֶׁר-לוֹ וְכָל-יִשְׂרָאֵל
 עִמּוֹ

באור

רשי

ברבי יצחק אומר פרפרא צבלאה (כ"ר)
 ונקראת אדרת לחשיבותה וגדולתה, משרשו
 שהיא ענין תוקף וגדולה. (בן מלך). לשון
 זהב, שבת זהב דומה ללשון. האהלי, בשתי
 ידיעות כמו והקניו הערכך, והדומים.
 (כב) והנה טמונה, הגניבה. ולאחרים
 האומרים אדרת, יקשה מה יתרון לאדרת
 משאר הדברים? (כג) ויצקום, כמו ויכנסו.
 והנה הכנסו לפני ה' לעיני כל העם, למען
 יראו כל ישראל את המעל אשר מעל עבד.
 (כד) ואת בניו ואת בנותיו, לראות ברידויו ויוסרו מעשות כמוהו (רש"י), והכי גרסינן
 במסנהדרין

במורה ואלת את שלל אויבך : אדרת טבעד .
 חגגומו חזטילא דמילתא בבני סכל מלך שלל
 קנה לו סלטרין בארץ ישראל לא כמקרה דעתו
 במלכותו שכל וזאת לך את ארץ חמדת בני זבלות
 גוים וסי' למלך ככל סלטרין ביריחו וכשהיה כל לבן
 לובש אותה : (כב) וירוצו האוהלה . שלא יקדישו
 שבת יהודה ויעלו משם להכניס את הגורל :
 (כג) ויצקום . ולחכותן ודבותי' אמרו כל וחכסן
 לפני המקום אשר לפני רכס"ע על שלו וסלו רובס
 של סנהדרין : (כד) ואת בניו וכל ישראל . לראות
 ברידויו ויוסרו סלעג"ו כמוהו : ואת שורו ואת
 חמורו

מכלל יופי

שנעשה בכבל הנקראת שנער : ולשון זהב, בדרך השאלה : (כג) ויצקום,
 ויעמידום. שרשו צוק, והדגשת מורת הנח, ובמכלול יתכן להיות שרשו יצק,
 בפלס

יהושע ז ח

תרגום אשכנזי יט

עמו ויעלו אתם עמק עכור :
(כה) ויאמר יהושע מה עכרתנו
יעברך יהוה ביום הזה וירגמו
אתו כל ישראל אבן וישרפו
אתם באש ויסקלו אתם
באבנים : (כו) ויקימו עליו גל-
אבנים גדול עד היום הזה וישב
יהוה מחרון אפו על-כן קרא
שם המקום ההוא עמק עכור
עד היום הזה :

מיט , אונד פֿיהרטן זיא אינדאן טהאל
עכור . (כה) דער שפראך יהושע :
וויא האזט דוא אונס כטריכט ! דער
עוויגע ברינגע אויך הייטע טריבזאל איבר
דיך . דא וואָרף איהן גאַנץ ישראל מיט
שטיינן צו טאָדע , דאָז איבריגע וואורדע
צום טייל פֿרכראַנט , צום טייל גשטיי-
ניגט . (כו) מאַן ערריכטטע איבר
איהן איינן גראָסן שטיינהויפֿן , דער נאָך
איצט צו זעהן איזט , אונד דער עוויגע
לײַם פֿאַן זיינס צאָרנע אָב . דאָהער
נענט מאַן דיזן אָרט דאָז טהאל עכור ,
ביז אויף דען הייטיגן טאָג .

ח (א) היראויף שפראך דער עוויגע
צו יהושע : זיאי ניכט פֿורכטזאָם
אונד שרעקהאַפֿט , נים אללעז קריגס-
פֿאַלק מיט , אונד אויף ! זיהע ווידר
עי , זיהע ! איך געבע אין דייע גוזאַלט
דען קעניג צו עי , זיינע מאַנשאַפֿט ,
זיינע רעוידענץ , איברהויפט זיין
גאַנצעס געביהט . (ב) פֿרפֿאהרעדאָן
מיט עי אונד איהרם קעניגע , וויא דוא
מיט יריחו אונד איהרם קעניגע פֿר-
פֿאהרן , נור דיא בייטע אונד דאָז פֿיה
מעגט איהר פֿיר אייך פלינדן . דוא
מוסט אָבר רזינטר דיא שטאַט איינן
הינטרהאלט

ח (א) ויאמר יהוה אל-יהושע
אל-הירא ואל-החר קח
עמך את כל-עם המלחמה וקום
עלה העי ראה ונתתי בידך
את-מלך העי ואת-עמו ואת-
עירו ואת-ארצו : (ב) ועשית
לעי ולמלכה כבאשר עשית
ליריחו ולמלכה רק-שללה ו
ובהמתה הבו לךם שים-לך

באור

רש"י ארב

בסנהדרין (דף מ"ד) - ויעלו, ולא וירידו?
אפשר היה הר בין המחנה ובין העמק וכתב
ויעלו כגד ההר, כמו וירד הסלע (רד"ק).
(כה) וישרפו, ויסקלו, תרתי? אמר
רבינא הראוי לשרפה (האהל והמטלעלין)
בשרפה והראוי לסקילה (הוא והנהמה) בסקילה (סנהדרין ע"ט).
ח (א) ויצאו מכלל יופי

חמורו - לאבד כמה שכאמר והיה כל הכלכל ישרף
אומו וכל אשר לו : (כה) וירגמו אותו אבן .
שחלל את השבת : וישרפו אותם - האהל והמטלעלין :
ויסקלו אותם - הסוד והנהמה :
ח (ב) תבנו לכם - ואל תחרימו השלל עוד :
(ו) התיקנו

בפלים ויציבום : (כה) מה עכרתנו, ענין השחתה :
ח (א) ואל תחח, נחיל למ"ד באובקמץ, והכפולים בפתח, וזה בוקף קמץ והם
שנים

הינטרהאלט לעגן . (ג) יהושע מאַכטע זיך נון אויף , מיט דעם גוזאַמטן קריגס־פּאָלקע , ווידר עי הינויפֿצוציהן . עה וועהלטע דאָהער דרויסגיטווענד ריסטע יגע קריגער , שיקטע ווא דעם נאַכטס אַב . (ד) אונד ערטיילטע איהנן פֿאַלגנדן בפֿעהל : זעהט ! איהר ליגט בייא דער שטאַט אין הינטרהאַלט , מיסט אַייך אַלזאָ יענווייטס דער שטאַט בגעבן , אַכר ניכט צו ווייט ענטפֿערן , דאַמיט איהר אַויף רען ווינק דאַויד . (ה) אַיך הינגעגען , אונד דיא מאַנשאַפֿט דיא אַיך בייא מיר האַבע , וויר ריקענגעגן דיא שטאַט . ווען ויא דאן הערויס אונס ענטגעגן ציהן , וויא דאָ ערשטמאַל , זאָ פֿליהן וויר פֿאַר איהנן .

(ו) זיִיא ווערדן אונס דאן נאַכזעצן , דען זיִיא ווערדן דענקן : זיא ערגרייפֿן ווידר דיא פֿלוצט וויא פֿאַרהין ; וויר ווערדן אינדעפֿן אימר פֿליהן , ביזוויר זיִיא גנוג פֿאַן דער שטאַט אַבגעלאַקט האַבן . (ז) אַלסדען מאַכט איהר אַייך אויס דעם הינטרהאַלטע הרפֿאַר , אונד איברומפֿלט דיא שטאַט , דער עוויגע אַייער גאַט ניכט זיא זיכר אין אַיירע גוואַלט . (ח) האַכט איהר נון דיא

באור

ה (ו) ויצאו אחריו , כי יאמרו נסים לפניו כאשר נראתה , וכסנו לפניהם עד התיקנו אתם מן העיר . כן הוא שער הכתוב , וכן ויתירם . התיקנו , סרצו נתק , וטעמו כמו כאשר ינתק פתיל הנערת (זופטים י"ו ט') . (ח) ראו כוית , כלומר שתהיו זכויים (ד"ק) .

מכלל י"פ י

שנים דיו ודיוקאל : (ד) הרחיקו פעל עומד : (ו) מהארב , שם , כלומר מטקום המארב : והורשתם את העיר , פי' את יושבי העיר ענין גירוש : (ח) כחפשכם , מקור

אַרַב לְעִיר מֵאַחֲרֶיהָ : (ג) וַיִּקַּם יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־עַם הַמִּלְחָמָה לְעִלוֹת הָעִי וַיִּבְחַר יְהוֹשֻׁעַ שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ גִּבּוֹרֵי הַחֵיל וַיִּשְׁלַחם לַיְלָה : (ד) וַיֵּצֵאוּ אַתָּם לֵאמֹר רְאוּ אַתָּם אַרְבִּים לָעִיר מֵאַחֲרֵי הָעִיר אֲל־תִּרְחִיקוּ מִן הָעִיר מְאֹד וְהִיַּתְּם כְּלָכֶם נִכְנִים : (ה) וַאֲנִי וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי נִקְרַב אֲל־הָעִיר וְהָיָה כִּי־יֵצְאוּ לְקַרְאֲתָנוּ כַּאֲשֶׁר בְּרֵאשִׁיטָה וְנִסְנוּ לְפָנֵיהֶם : (ו) וַיֵּצְאוּ אַחֲרֵינוּ עַד הַתִּיקְנוּ אוֹתָם מִן־הָעִיר כִּי יֹאמְרוּ נָסִים לְפָנֵינוּ כַּאֲשֶׁר בְּרֵאשִׁיטָה וְנִסְנוּ לְפָנֵיהֶם : (ז) וְאַתֶּם תִּתְקְמוּ בַּהָאֹרֶב וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָעִיר וְנִחַנְתָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּיַדְכֶם : (ח) וְהָיָה כַּחֲפֹשְׁכֶם אֶת־הָעִיר

רש"י תציתו

(ו) התיקנו אותם . לשון תיק סנוזיא / מתיק סנוזי דיססווי"ר בלע"ז (מלה כושכת בלשון דעססו"ר עד בל"א העגונוי ליקן , וגם תיק כקרא בל"א סולסה , בל"א ליינע שיד) , ויש לסותרו לבין כתיבה כמו התיקם כללן למנחה : (ז) וסוכתם . ומתכבד : (ט) מים

כוית , כלומר שתהיו זכויים (ד"ק) . (יב) ויקח

תָּצִיחוּ אֶת־הָעִיר בְּאֵשׁ כְּדָבָר
 יְהוָה תַּעֲשׂוּ רְאוּ צוֹיֹתַי אֲתֶכֶם :
 (ט) וַיִּשְׁלַחֶם יְהוֹשֻׁעַ וַיֵּלְכוּ אֶל־
 הַמַּאֲרָב וַיֵּשְׁבוּ בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין
 הָעֵי מַיִם לְעֵי וַיֵּלֶן יְהוֹשֻׁעַ בְּלִילָה
 הַהוּא בְּתוֹךְ הָעַם : (י) וַיִּשְׁכֹּם
 יְהוֹשֻׁעַ בְּבֹקֶר וַיִּפְקֹד אֶת־הָעַם
 וַיַּעַל הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
 הָעַם הָעֵי : (יא) וְכָל־הָעַם
 הַמְּלַחֲמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ עָלוּ וַיִּגְשׂוּ
 וַיָּבֹאוּ בְּגֵד הָעִיר וַיַּחֲנוּ כַּמִּצְפּוֹן
 לְעֵי וְהָגִי בֵּינוּ וּבֵין הָעֵי : (יב) וַיִּקַּח
 וַיִּשֶׂם אֶחָם אֹרֵב בֵּין בֵּית־אֵל
 וּבֵין הָעֵי מַיִם לְעִיר : (יג) וַיִּשְׁיִמוּ
 הָעַם אֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה

רש"י אשר

דיא שטאַט עראָכרט , זאָ שטעקט זיא
 אין בראַנד , אונד טוהט וויא דער עוויגע
 גבאָטן , מערקט אייך וואָהל , וואָס
 איך אייך בפֿעהלע ! (ט) יהושע שיקטע
 זיא אַלזאָ אַב , זיא גינגן אונד לעגטן
 זיך אין הינטרהאַלט , צווישן בית אל
 אונד עי , נעמליך אויף דער אַבענד־
 זייטע פֿאַן עי , יהושע איברנאַכטטע
 דיזע נאַכט מיטן אונטר דעם פֿאַלקע .
 (י) דעם מאָרגנס מאַכטע זיך ירוושע
 פֿרייך אויף , מוסטרטע דאַן פֿאַלק ,
 אונד צאָג מיט דען עלטסטן ישראלס אן
 דער שפיצע דעם פֿאַלקס גען עי .

(יא) אַללעם קריגספֿאַלק מיט איהם
 ריקטע אימר נעהר , קאַמן פֿאַר דיא
 שטאַט , אונד הילטן אויף דער מיט־
 נעכטליכֿן זייטע דערזעלבן , זאָראָס נור
 איין טאַהל זיא נאך פֿאַן עי טרענטע .

(יב) ער וועהלטע ווידר פֿינף טויוענד
 מאַן , אונד לעגטע זיא אין הינטרהאַלט ,
 צווישן בית אל אונד עי , אויף דיא
 אַבענדזייטע דער שטאַט .

(יג) מאַן לויס דאַן פֿאַלק , דאַן גאַנצע
 באור לאגר

(יב) ויקח וישם אורב , כמו שפרש"י אורב
 אחר אורב , והשניקרו לעיר יותר . והמפרש'
 יגעו לפרש תכלי' אורב הב' , ולדעתי לא היה
 כ"א לחזק לב העם אשר היה נמס על אשר
 הכו בהם אחשי עי , כי בשום לעיר אורב אחר
 אורב , קרוב לאמת שילכדו העיר ויכוה ,
 ובלידות העיר תליא כל מלחא , כי אם לא ילכדוה וישרפוה , היו ישראל נסים ונפיש
 באמת . לכן הוכיף עוד ה' אלפים איש , כי בהיות האורב עם רב כזה , כמעט אין ספק
 שילכדו עיר כעזבת מגדורי הקיל ; אע"פ שהיה מחליש בזה את העם אשר איתו , מה נכך ?
 הלא כל עוד שלא כלכדה העיר , לא היו משיבים מלחמה , ואחרי הלכדה , ילא האורב
 לקראתם . (יג) וישומו העם , הכינו עזמם להלחם כמו וישומו על העיר (מ"א כ' י"ב) .

מכלל יופי

מקור בכף (ט) וילן יהושע , פועל עומד : (י) ויפקד , ענין השגחה : (יא) וכל
 העם המלחמה , חסר הנסמך , ומשפטו העם עם המלחמה , כמו הארון הכרית :
 והגוי , בלא אלף , וענינו עמוק : (יג) ואת עקבו

לאגר אויף דער מיטרנעכטליכען זייטע
 דער שטאט זאואהאל, אלס דען הינטר-
 האלט אויף דער אבנדזייטע דערזעלבן,
 זיך צום אנגריף אנשיקן, אינדעסן יהושע
 דיזע נאכט אים טאהלע אומהער גינג.
 (יד) אלס דער קעניג צו עי דיוס גוואהר
 ווארד, ליס ער דוא שטאט לייטע איילן
 זיא מאכטן זיך פריה אויף, ריקטן אויז
 צור שלאכט געגן ישראל, ער זעלבסט
 צאג אן דער שפיצע זיינס פאלקס, צור
 בשטימטן שטונדע, פאר די עבנע,
 אונבוואוסט, דאס איהם הינטר הער
 שטאט איין הינטרהאלט דראהע.

אשר מצפון לעיר ואת עקבו
 מים לעיר וילך יהושע בלילה
 ההוא בתוך העמק: (יד) ויהי
 בראות מלך העי וימהרו
 וישכימו ויצאו הנשי העיר
 לקראת ישראל למלחמה הוא
 וכל עמו למועד לפני הערבה
 והוא לא ידע כי אורב לו
 מאחרי העיר: (טו) וינגעו
 יהושע וכל ישראל לפניהם
 ויגשו דרך המדבר: (טז) ויועקו
 בל העם אשר בעיר (כ"ק)
 לדרך אחריהם וירדפו אחרי
 יהושע ויגדקו מן העיר:
 (יז) ולא נשאר איש בעי ובית

(טו) יהושע אונד גאנץ ישראל ווארדען
 פאן איהנן שארף אנגעגריפן, אונד
 פלאהן דער וויסטע צו. (טז) הירויף
 ווארדע דיא גאנצע כאנשאפט אויס דער
 שטאט אויפגבאטן איהנן נאכצוועצן,
 זיא פראלגטן אויך יהושע, אונד
 ווארדען זא פאן דער שטאט אבגריסן.
 (יז) ניכט איינר בליב אין עי אונד בית
 אל

באור

רש"י אל

אח כל המחנה, לתוספת ביאור, כי העם
 הוא המחנה. ואח עקבו, מארבו, ונקרא
 המארב עקב מן ויעקבני, כי המארב הוא
 ערמה. וילך יהושע בתוך העמק, רד"ק
 כתב שהלך בתוך העמק שהמחנה שם לראות
 שומרי המחנה אם הם ערים או ישנים. ולפ"ז
 מה ענין עמק? הל"ל סביבות המחנה.

הזמנה סמוך לחומה להלחם כמו סכ"א בן הדד
 במלכ"ו סימו על העי' וישימו: ואת עקבו. ואת
 ארבו כמו וייעקבני: וילך יהושע בלילה ההוא בתוך
 העמק. אמרו רבותי' שלן בעומקו של הלכה:
 (יד) למועד. לזמן היום שנוצלו יחד מאתמוז
 בלוחם שעה זאת שהיו מנחשים ואצונכים:
 (טז) וינגעו. לשון נגע ואתבר הדלו"ן ז"ן כאלו

ואפטר הוא העמק הוא הגי אשר ביניו ובין העיר, הנזכר לעיל פ' י"א, והלך יהושע שם
 לראות ולרגל סביבות העיר כאשר עושים שרי הנבא ונקרא (דעקאנגאסיקן) (יד)
 והיו כראות מלך, כי יערכו ישראל למלחמה, ויתן מועד לכאת ולפול ד' נס, וימהרו
 העם ויצאו למועד ההוא. (טו) וינגעו, לא יתכן שלא היו נגועים שהרי לא היו
 משיבים מלחמה לרודפים אחריהם, ואלו לא היו נגועים אלא מראים עצמם
 בכך, היה אומר ויתכנעו בבנין התפעל (רד"ק). המדבר, נקרא כן מקום מרעה
 לבהמות, כדמתרגמינן ויכה ודבר, ע"ש שהרואה נוהג שם את מקנהו וכן דעת רד"ק
 בשלשים

מכלל יופי

עקבו, פי' בו סופו: (טו) וינגעו, הראו עצמם נגועים, כדי להחיק מן העי': (טז) ויועקו,
 מענין אסיפ' העם, וגם מענין ועק', כי לא יאס' העם מבלתי כרוז: (כ"ד)

יהושע ה

הרגום אישכנוי כא

אל , דער ניכט ישראל נאכגעצט . זיא ליסן דיא שטאט אפן אונד פֿרפֿאלגטן ישראל . (יח) נון שפראך דער עוויגע צו יהושע : נייגע דיא לאנצע דיא דוא איז דער האנד האוט , געגן עי היין , דען איך געבע זיא אין דיינע גוואלט . יהושע הילט דיא לאנצע דיא ער אין דער האנד האטע היין געגן דיא שטאט .

(יט) זאגלייך איילטע דער הינטרהאלט אויז זינר שטעללע הערפֿאר , ראנטע , אויף דיון ווינק , אין דיא שטאט , ער אברטע זיא , אונד שטעקטע זיא , ערו מאן זיכ'ס פֿרוואה , אין בראנד .

(כ) נון זאהן דיא לייטע פֿאן עי זיך אום , ערבליקטן דען רויך אויס דער שטאט גען הימל אויפֿשטייגן , אונד פֿיהלטן זיך אהנמעכטיג דא אדר דארט היין צו פֿליהן . דאן פֿאלק וועלכס פֿארט היין גפֿלאהן דער וויסטע צו , ווענדטע יעצט אום , אונד גריף דען פֿרפֿאלגר אין . (כא) דען אלס יהושע אונד גאנץ ישראל גמערקט , דאן דער הינטרהאלט דיא שטאט איינגנאמן , אונד דען אויפֿש שטייגענדן רויך גזעהן , קערטן זיך אום , אונד גריפֿן דיא מאנשאפֿט אויס עי אין . (כב) זינדעסן קאמן יענע אויס דער שטאט ענטגעגן , אונד זאן בקאם זיא ישראל אין דיא מיטע , אונד שלוגן זיא , יענע דארט , דיוע היר ,

דאס באור

בשרשים . אמנס דעת הרמז"ן כי מדבר בכל מקום מקום שזעו , רק שנמצאים שם לפעמים מקומות שיש בהן מרעה לבאן . (ועיין לעיל ב'ט"ז) . (יח) בכידון , ת"י ברומחא . ורש"י פי' שפ"ד"ז בלע"ז : והוא (עשאלדאן) בל"א (אין גראסעם שווערד) .

וכן כפירש"י כח .

אל אשר לא יצאו אחרי ישראל ויעזבו את העיר פתוחה וירדפו אחרי ישראל : (יח) ויאמר יהוה אל יהושע נטה בכידון אשר בידך אל העי כי בידך אהגנה ויט יהושע בכידון אשר בידו אל העיר :

(יט) והארב קם מהרה ממקומו וירוצו בנשות ידו ויבאו העיר וילכדוה וימירו ויציתו את העיר באש : (כ) ויפנו אנשי העי אחריהם ויראו והנה עליה עשן העיר השמימה ולא היה בהם ידים לנוס הנה והנה והעם הנפס המדבר נהפך אל הרודף :

(כא) ויהושע וכל ישראל ראו כילכד הארב את העיר וכי עליה עשן העיר וישבו ויכו את אנשי העי : (כב) ואלה יצאו מן העי וראתם ויהיו לישראל בתוך אלה מזה ואלה מזה ויכו

רש"י אתם

הם נגפסם לכניהם : (יח) כעה בכידון . הוא היה סימן לארב ללאת טן המארב בדלותו הכידון כטוי על העיר כידון שפי"דו בלע"ז : והוא (עשאלדאן) בל"א (אין גראסעם שווערד) : (כ) ויפנו אנשי ידום . כח : והעם הנפס המדבר . ישראל שכו אל המדבר כמו שאומר למעלה נהפך להלחם א הרודף : (כב) ואלה יצאו מן העי . האור' שהצית את העיר

(כ) ולא היה בהם ידים

ראם ניכט איינר פאן איהנן איכריג בליב .
 (כג) דען קעניג פאן ערגריפן זיין
 לעכנדיג , אונד פיהרטן איהן פאך
 יהושע . (כד) אלס נון ישראל דיין
 שלאכט מיט דען איינוואהנרן פאן עי
 געענדט האטע , אויף דעם פעלדע בייא
 דער וויסטע , וואהין דייע ויא פּרפּאלגט
 דהאטן , אונד אללע גענצליך דורכ'ס
 שווערד אויפגריבן ווארן ; קעהרטע
 גאנץ ישראל נאך עי צוריק , אונד
 מאכטן אויך דא אללס מיט דעם שווערדע
 נידר . (כה) דיין אנצאהל דער
 גפאללנן אן דיזעס טאגע , פאן מאן ביו
 פרויא , וואר צוועלף טויזענד , אללע
 איינוואהנר פאן עי . (כו) יהושע לים
 דיין האנד ניכט זינקן , מיט דער ער
 דיא לאנצע הינהילט , ביו אללע איינ-
 וואהנר פאן עי גאנץ אויפגריבן ווארן .
 (כז) דאו פיה אבר , אונד אנדרע בייטע
 דיור שטאט פלינדרטע ישראל פיר זיך ,
 וויא עס דער עוויגע דעם יהושע בפאָהלן .
 (כח) יהושע לים אלוף עי אבכרעגן ,
 אונד מאכטע איינן עוויג פרוויסטטן שוט
 דארויס , ביו אויף דען הייטיגן טאג .
 (כט) דען קעניג פאן עי לים ער אן איין
 האלץ הענגן , ביו צור אכנרצייט , זא
 בלד אבר דיא זאנע אונטר גינג , בפאהל
 יהושע , אונד מאן נאם דיא לייכע פאָם
 האלצע העראב , ווארף זיא אן דען
 איינגאנג דעם שטאטטאָהרס , אונד
 ערריכטטע

אותם עד-בלתי השאיר להם
 שריד ופליט : (כג) ואת-מלך
 העי תפשו חיו ויקריבו אתו אל-
 יהושע : (כד) ויהי פכלות ישראל
 להרג את-כל-ישרי העי בשדה
 במדבר אשר רדפום בו ויפלו
 כלם לפי-חרב עד-תמם *
 וישבו כל-ישרי העי ויבו אחה
 לפי-חרב : (כה) ויהי כל
 הנפלים ביום ההוא מאיש ועד-
 אשה שנים עשר אלף כל אנשי
 העי : (כו) ויהושע לא-השיב
 ידו אשר גטה בפידון עד אשר
 החרים את כל-ישרי העי :
 (כז) רק הבהמה ושלל העיר
 ההיא בוזו להם ישראל כדבר
 יהוה אשר צוה את-יהושע :
 (כח) וישרף יהושע את-דהעי
 וישימה תר-עולם שממה עד
 היום הזה : (כט) ואת-מלך העי
 תלה על-העץ עד-עת הערב
 וכבוא השמש צוה יהושע
 וירידו את-נבלתו מן-העץ וישליכו אותה אל-פתח שער

באור

מכלל יופי העיר

וכן תיחילא , וכן מתורגם בל"א . (כט)
 צוה יהושע , להוריד את ככלת המלך , וירידו
 כו

(כד) כשדה במדבר , השדה כולל מקום
 זרע העבוד , ומקום מרעה הבהמות
 ג"כ

עדריכטטע איינן גראסן שטיינחויפֿען
איכר איהן, דער נאך הייטיגס טאגס
צו זעהן איזט. (ל) יהושע האטע
דאמאלס איינן אלטאר גבויעט, דעם
עוויגן דעם גאטע ישראלס צועהרן, אויף
דעם בערגי עיבל. (לא) וויא משה
דער דיגער דעם עוויגן דען קינדרן ישראל
בפֿאָהלן, אונד מאן אים בוכע דער
לעהרע משה'ס גשריבן פֿינרט; איינן
אלטאר, פֿאָן אונגהויגן שטיינן, וואָס
דאן קיין אייזן גקאמן אונד זיא בראכטן
דארויף גאנצע אפֿער דעם עוויגן צועהרן,
אונד שלאכטעטן פֿריידנאָפֿער.

(לב) מאן מאכטע דא אויף דען שטיינן
איינע אבשריפט פֿאָן דער לעהרע
משה'ס, דיא ער דען קינדרן ישראל
פֿאָרגשריבן האטע. (לג) גאנץ ישראל
געבסט דען עלטסטען, בעאמטן, אונד
ריכטערן שטעלטן זיך אויף ביידע זייטן
דער לאדע, געגן דיא פֿריסטער אויס
לוי, וועלכע דיא בונדסלאדע דעם עוויגן
טרוגן, דער פֿרעמדע וויא דער איינע
היימישע, דיא איינע העלפטע געגן דען
בערג גריויס, אונד דיא אנדרע העלפטע

געגן

באור

כו' (עייזן להלן ט' כ"א). (ל) אז, כשעברו
את הירדן. (עייזן לעיל ד' י'). יבנה,
עתיד במקום עבר, וכן אז ישיר ורבים כן.
(לב) על האבנים, אשר העבירו אתם אל
המלון. משנה, נוסחא שנית (ראב"ע).
וכתבנו סעדיה ז"ל כתבו עליהם מספר המצות כמו שהן כתובות בהלכות ובאזהרות.
והסכים בזה הראב"ע ורד"ק, כי לא יתכן שכתבו עליהן כל התורה, אלא הנורדך דרך
כלל. (לג) והחציו, בשתי ידיעות, כמו בתוך האהלי. כאשר צוה, שעור הכתוב,
והחציו

מכלל יופי

ג"כ, לפיכך פי' כמדובר, שהוא מקום מרעה הבהמות: (לב) את משנה:
מן ושנחם, אע"פ שאינו משרשו ופי', שנון התורה ופירושה ע"ד כלל:
ט (ד) ונאדות

העיר ויקימו עליו גל-אבנים
גדול עד היום הזה: (ל) אז
יבנה יהושע מזבח ליהוה אלהי
ישראל בהר עיבל: (לא) כאשר
צוה משה עבד-יהוה את-בני
ישראל בכתיב בספר התורה
משה מזבח אבנים שלמות
אשר לא-הניף עליהן ברזל
ויעלו עליו עלות ליהוה ויזבחו
שלמים: (לב) ויכתב-שם על-
האבנים את משנה התורה משה
אשר כתב לפני בני ישראל:
(לג) וכל-ישראל וזקניו ושטרם
ושפטי עמדים, מורה ומורה
לארון נגד הכהנים הלויים
נשאי ארון ברית-יהוה בגר
כאזרח חציו אל-מול הר-גרזים
והחציו

רשי

העיר: (ל) אז יבנה וגו'. פרשה זו כמובן מוקדם
ומאוחר שניוס שצברו את הירדן עשה כן:
(לב) ויכתוב שם על האבני. הן הם האבנים
האמורים למעלה לאחד מעשה זה קיפלו הסוד
מעליהם והביאום הגלגל: (לג) לכתב את העם
בראשונה

וכתבנו סעדיה ז"ל כתבו עליהם מספר המצות כמו שהן כתובות בהלכות ובאזהרות.
והסכים בזה הראב"ע ורד"ק, כי לא יתכן שכתבו עליהן כל התורה, אלא הנורדך דרך
כלל. (לג) והחציו, בשתי ידיעות, כמו בתוך האהלי. כאשר צוה, שעור הכתוב,
והחציו

הם
לך
אל
רא
דה
פלו
ס
הה
ל
ל
ר
שי
יב
שר
:
יר
ר
ג:
יע
עד
עי
יב
וע
ר
ים
ח

בעגן דען בערג עיבל , אום דעם פאלקע
 צו ערשט דען זעעגן צו ערטהיילן , וויא
 משה דער דיחנר דעם עוויגן בפאָהלן .
 (לד) זאָדען וואורדע דיאגאנצע לעהרע
 יוערטליך אבגלעזן , דען זעעגן זאָוואָהל
 אלס דער פֿלוך , וויא אים בוכע דער
 לעהרע בשריבן איזט . (לה) עס בליב
 ניכטס פֿאָן אללעם וואס משה בפאָהלן
 האטע צוריק , דאס יהושע ניכט גלעזן
 אין געגנווארט דער גאנצן פֿרואמלונג
 ישראל , נעכטט ווייברן , קינדערן אונד
 פֿרעמדן דיא אונטר איהנן ווארן .

ט (א) אללע קעניגע דיסווייטס דעם
 ירדנס , אויף דעם גבירגע ,
 אין דען גרינדן , אונד לענגס דער קיס-
 טע דעם גראָסן מעערס , ביס געגן דען
 לבנון היין נעמליך דער חתי , אמרי ,
 כנעני , פֿרזוי , חוי אונד יבוס ; אלס
 דיזע דיס אללעס ערפֿהרן , (ב) צאָגן
 זיא צוואַמן , איינמיטיג ענטשלאָסן ,
 יהושע אונד ישראל אַנצוגרייפֿן .
 (ג) אָבר דיא איינוואָהנר פֿאָן גבעון ,
 אלס אויך זיא גהערט האַטן , וויא יהושע
 מיט יריחו אונד עי פֿרפֿאהרן ;
 (ד) גינגן

(ג) וַיֵּשְׁבוּ גִבְעוֹן שָׁמְעוּ אֶת־אֲשֶׁר

וַהֲחִצְיוּ אֶל־מֹלֶךְ הָרֶגְעִיבֵל כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה מֹשֶׁה עֲבַד־יְהוָה לְבָרֵךְ
 אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל בְּרֵאשִׁיטָה :
 (לד) וַאֲחֵרֵי־כֵן קָרָא אֶת־כָּל־
 דְּבָרֵי הַחֹרָה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה
 בְּכָל־הַכְּתוּב בְּסֵפֶר הַחֹרָה :
 (לה) לֹא־הָיָה דָבָר מִכָּל־אֲשֶׁר־
 צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא־קָרָא
 יְהוֹשֻׁעַ נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל
 וְהַנְּשִׂימ וְהַטַּף וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ
 בְּקִרְבָּם :

ט (א) וַיְהִי כִשְׁמֹעַ כָּל־הַמְּלָכִים
 אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּהָר
 וּבַשְּׁפֵלָה וּבְכָל חוֹף הַיָּם הַגְּדוֹל
 אֶל־מֹלֶךְ הַלְּבָנוֹן הַחֲתִי וְהָאֲמֹרִי
 הַכְּנַעֲנִי הַפְּרִזִי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי :
 (ב) וַיְהִי כִבְצוּיָחָדוּ לְהִלָּחֵם עִם־
 יְהוֹשֻׁעַ וְעַם יִשְׂרָאֵל פֶּה אֶחָד :
 עֲשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִירִיחוֹ וְלָעִי :

(ד) ויעשו
 רש"י

באור

והחציו אל הר מול עיבל לברך את העם
 בראשונה כאשר היה וגו' . והיכן היה? ונתת
 את הברכה על הר גריזים , ואת הקללה על

הר עיבל . הרי הקדים הברכה לקללה .
 ט (א) כשמוע , את אשר עשה יהושע ליריחו ולעי . והפסוק הזה הודעה כללית
 שהמלכים כשמעם דבר יהושע וישראל , התקבצו להלחם , ובהמשך מפרט
 כל קבוצה וקבוצה איך היתה , כמו אשיפת חמשת מלכי אמרי (להלן י' ה') , ואשיפת
 המלכים אל מי מרום (י"א ה') . בעבר הירדן , מערבה . האמרי , את שני מלכי
 האמרי בעבר הירדן מזרקה כנס משה , וכשאלו עוד בעבר הירדן ימה . (עיין להלן
 י' ה') . פה אחד , בהסכמה אחת .

בראשונה . להקדים ברכות לקללות כרוך האוי' אשר
 לא יעשה פסל ומסכה :
 ט (ד) ויעשו

(ד) ויעשו

(ד) ויעשו גם המה בערמה וילכו ויצטירו ויקחו שקים בלים להמוריהם ונאדות יין בלים ומבקעים ומצדדים: (ה) ונעלות בלות וממלאת בגליהם ושלמות בלות עליהם וכל לחם צידם יבש היה נקדים: (ו) וילכו אל יהושע אל המחנה הגלגל ויאמרו אליו ואל-איש ישראל מארץ רהוקה באנו ועתה כרתו לנו ברית: (ז) ויאמרו איש ישראל אל-החיו אולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרותה

(ד) גינגן זיא מיט ליסט צו ווערקע אייניגע נעמליך רייזטן הין, גאבן זיך פיר אבגזאנרטע אויס, פאקטן אלטע זעקע אויף איהרע עזל, אונד אלטע וויינ-שלייכע, דיא שאָן צערשפרונגן, נור צוזאמנגבונדן ווארן.

(ה) טרוגן אלטע גפליקטע שוודע יאן איהרן פיסן, לעגטן אלטע קליידר אן, אונד איהר ברוד אויף דיא רייזע, ווארדיררע אונד שימליג. (ו) זאָר רייזטן זיא נאך גלגל צו יהושע, אונד שפראכען צו איהם אונד גאנץ ישראל; וויר קאָמן אויס ענטפערנטס לאנדע, מאכט דאָך מיט אונס איינן בונד.

(ז) ישראל זאגטע אבר צו דעם חוי: פילייכט וואָהנסט דוא אונטר אונס, וויא זאלל איך אלזאָ איינן פֿרידנסבונד מיט

באור

(ד) ויעשו גם המה, דרשו בורז"ל כמו שעשו בני יעקב במרמה כמו' אבי שכם שהי' חוי ויושבי גבעון מן החוי היו כמו שאמר בענין: ויצטיירו עשו עממן כהולכים בשליחות לשון וליר בניו סולח וכל מיכה שתחלת יסודה זד"י כשהי' מתפעלת כל מתפעלת אז כמתפעל באה טו"ת בתוכה וחולקת את חומיות שרשי התיבה כמו מה כלעדק מגורת זדק שאומר כלעדק וכן גישמיה ינטבב מגורת זכב: שקים בלים - שהיו כדאי' ככאים מארץ רחוקה ומצודדים - לשון מבוקעים לשון ארמי ליריא דחיטי דמזרי זיקי: (ה) נקודים - ארשי"ן בלע"ז ארש"עו (פער בראכד) לשון מוקד וכן מרגומו יונתן כסנין: (ז) אולי בקרבי אתה יושב - שאל מיושבי

ט (ד) ויעשו גם המה בערמה - כמו שעשו בני יעקב במרמה בחמו' אבי שכם שהי' חוי ויושבי גבעון מן החוי היו כמו שאמר בענין: ויצטיירו עשו עממן כהולכים בשליחות לשון וליר בניו סולח וכל מיכה שתחלת יסודה זד"י כשהי' מתפעלת כל מתפעלת אז כמתפעל באה טו"ת בתוכה וחולקת את חומיות שרשי התיבה כמו מה כלעדק מגורת זדק שאומר כלעדק וכן גישמיה ינטבב מגורת זכב: שקים בלים - שהיו כדאי' ככאים מארץ רחוקה ומצודדים - לשון מבוקעים לשון ארמי ליריא דחיטי דמזרי זיקי: (ה) נקודים - ארשי"ן בלע"ז ארש"עו (פער בראכד) לשון מוקד וכן מרגומו יונתן כסנין: (ז) אולי בקרבי אתה יושב - שאל מיושבי

רש"י לך

מכלל יופי

(ד) ונאדות, נכתב באל"ף במקום וי"ו עין הפועל: כלים, תאר לרבים, ולרבות בלות, ענין בלייה ידוע: ומצדדים, ענין קשירה: ומטלאות, מתוקנות בחתיכות עור עליהם: (ה) לחם צידם, ספוק במזון, וכן הצטיירו, והוא מבנין התפעל, ופוי לקחנו אותו מבתינו להצטייד בו בדרך: נקודים, מענין נקוד וטלוא, ונקרא כן הלחם היבש המעופש, לפי שהעפוש בלחם, לבן וירוק ושחור נקדים נקדים: (ז) ויאמרו, כן כתיב, וקרי ויאמר, הכתיב על הפרט, והקרי על הכלל, כמו שאומר איש ישראל: (יא) זקנינו

מיט דיר שליסן ? (ח) דארויף זאגטען
 זיא צו יהושע: וויר זינד דייע דינער .
 יהושע פראגטע זיא: ווער זייד איהר דען?
 ווא קאמט איהר הער ? (ט) זיא אנט-
 ווארטטן: דייע דיהנר קאמן אויס איינס
 זעהר פערנן לאנדע , דעם עוויגן דייע
 גאטע צועהרן , דען זיין רוף איזט ביז צו
 אונס גדרונגען , וויר האבן גהערט ,
 זואו ער אין מצרים גטאהן . (י) וואו ער אן
 דיא צווייא אמרישע קעניגע יענזייטס דען
 ירדנס פראיכט , נעמליך אן סיחון דען
 קעניג צו חשבון , אונד עוג קעניג צו כושן ,
 אין עשתרות ; (יא) דא זאגטן אונזרע
 עלטסטן , אונד אללע בווואהנר אונזערס
 לאנדס צו אונס: פרזעהט אייך מיט צע-
 רונג צו איינר ריזע , אונד ציהט איהנען
 ענטגעגן . זאגט איהנן: וויר זינד איירע
 דיהנר , מאכט דאך איינן בונד מיט אונס .
 (יב) דיזס בראך וואר פריש אלס וויר
 עס צו הויזע איינפאקטן , אן דעם טאגע ,
 דא וויר צו אייך אברייטן , אונד איצט ,
 זעהט ! עס איזט דיררע אונד שימליג .
 (יג) ריזע וויינשלייכע , ווארן גייא אלס
 חיר זיא פילטן , זעהט ! זיא זינד גשפרונגן ,
 ריזע קליידר , ריזע שוהע זינד פראלטט ,
 אויף

לך ברית : (ח) ויאמרו
 אל יהושע עבדיך אנחנו ויאמר
 אליהם יהושע מי אתם ומאין
 הבאו : (ט) ויאמרו אליו מארץ
 רחוקה מאד באו עבדיך לשם
 יהוה אלהיך כי שמענו שמעו
 ואת כל אשר עשה במצרים :
 (י) ואת כל אשר עשה לשני
 מלכי האמרי אשר בעבר הירדן
 לסיחון מלך השבון ולעוג מלך-
 הבשן אשר בעשתרות : (יא)
 ויאמרו אלינו זקינינו וכלי ישיבי
 ארצנו לאמר קחו בידכם ציפה
 לדרכך ולכו לקראתם ואמרתם
 אליהם עבדיכם אנחנו ועתה
 פרתו לנו ברית : (יב) זהו
 לחמנו חם הצטידנו אתו
 מבתינו ביום צאתנו ללכת
 אליכם ועתה הנה יבש והיה
 אשר מלאנו חרשים והנה

גקדים : (יג) ואלה נאדות היין אשר מלאנו חרשים והנה
 התבקעו ואלה שלמותינו ונעלינו

רשי

באור

כן דרך פת מעופס להיות צו נקודים נקודים
 חלום ירוקסאור . (ח) ויאמרו אל יהושע ,
 כשמעו תשובת חם ישראל פנו אל יהושע .

מכלל יופי

(יא) זקינינו , נכתב ביו"ד המשך , והיא היו"ד אשר בין חקו"ף והנו"ן שלא כמנהג :
 (יב) חם , חאר , לפי שהוא קמ"ץ , והמסורת עליו לית קמץ , וכל שם בר נשכותי :
 (כ) והחיה

אויף דער זאגראסן רייע . (יד) דא
 נאמן דיא לייטע פאן איהרר צעהרונג ,
 אהנע ערשט דען עוויגן גפראגט צו האכף
 (טו) יהושע וויליגטע איהנען אויך דען
 פרידן , מאכטע איינן בונד מיט איהנן ,
 זיא לעבן צו לאסן , אונד דיא פירשטן
 דער גמיינע שווארן עם איהנן . (טז)
 דרייא טאגע נאכדעם דער בונד גמאכט
 וואר , ער פוהרן זיא דאס זיא נאה , אונד
 צוואר מיטן אונטר איהנן וואהנטן . (יז)
 דען דיא קינדן ישראל ווארן אויפגבראָ
 כען , אונד אם דריטן מאגע אין איהרע
 שטעטע איינגטראָפן , וועלכע ווארן :
 גבעון , כפירה , בארות אונד קדיר
 יערים . (יח) דיא קינדן ישראל טאטן
 איהנן צוואר ניכטס צו ליידע , וויל דיא
 פירשטן דער גמיינע איהנן ביים עוויגן ,
 דעם גאטע ישראלס , גשוואהרן האטן :
 אבר דיא גאנצע גמיינע מוררטע איבר
 דיא פירשטן . (יט) דא שפראכן דיא
 פירשטן צור גאנצן גמיינע : וויר האבן
 איהנן איינמאל גשווארן ביים עוויגן דעם
 גאטע ישראלס , אונד קענן איהנן שלעכט
 טערדינגס ניכטס ליידס טוהן . (כ) יע
 דאך קענען וויר פאלגענדעם מיט איהנן
 פארנעמן , לעבן אכר מיסן וויר זיא לאסן ,
 דאמיט

זאת געשה להם והיה אותם ולא

באור יהיה

וגעלינו בלו מלב הדרך מאד :
 (יד) ויקחו האנשים מצידם
 ואת פי ידוה לא שאלו :
 (טו) ויעש להם יהושע שלום
 ויברת להם ברית לחיותם
 וישבעו להם נשיאי העדה :
 (טז) ויהי מקצה שלשת ימים
 אחרי אשר כרתו להם ברית
 וישמעו פי קרבים הם אליו
 ובקרבו הם ישבים : (יז) ויסעו
 בני ישראל ויבאו אל עריהם
 ביום השלישי ועריהם גבעון
 והכפירה ובארות וקדיר יערים :
 (יח) ולא הכום בני ישראל כי
 נשבעו להם נשיאי העדה
 ביהוה אלהי ישראל וילנו כל
 העדה על הנשיאים : (יט)
 ויאמרו כל הנשיאים אל כל
 העדה אנחנו נשבענו להם
 ביהוה אלהי ישראל ועתה לא
 נוכל לגע בהם : (כ) זאת
 רשי

(יד) ויקחו האנשים מצידם , תרגמתיהו כפשוטו , לקחו
 מצדס ואכלו לאות ברית , כי כן היו דרך
 כורתי ברית לאכל לחם יסדיו , כמו שמאלנו
 צאבימלך ויעש לו משתה (בראשית כ"ו ל') , וכן ויזבח יעקב זבס (שס ל"א כ"ד) . אמנס
 י"מ קבלו דבריהם , והוא מן לקח טוב נתתי לכם , ושעורו למדו והבינו מצדס הינש כי אמת
 אתם , וזאת נסדעת יונתן . (יז) ויסעו , הכתוב הזה כותן טעם אל הקודס , לומר לך
 באזה"אוסן שמעו כי בקרבו הם יושבים ? כי
 נסעו

(יד) ויקחו האנשים מצידם . קבלו דבריהם שדוס
 נפיהס לשון ואשר לא נדה :
 * (יב) לו
 ונהג :
 בותי :

יְהִי עָלֵינוּ קֶצֶף עַל-הַשְּׁבוּעָה
 אֲשֶׁר-נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם : (כא)
 וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂאִים יְהוֹ
 וַיְהִיו הַטְּבִי עֲצִים וְשֹׂאבֵי-מִים
 לְכֹל-הָעֵדָה כַּאֲשֶׁר דִּבְרוּ לָהֶם
 הַנְּשִׂאִים : (כב) וַיִּקְרָא לָהֶם
 יְהוֹשֻׁעַ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר
 לָמָּה רַמִּיתֶם אֶתְנוּ לֵאמֹר
 רְחוּקִים אָנַחְנוּ מִכֶּם מֵאֲדוּמָה
 בְּקִרְבָנוּ יֹשְׁבִים : (כג) וְעַתָּה
 אֲרוּרִים אַתֶּם וְלֹא-יִכְרַת מִכֶּם
 עֶבֶד וְחַטְבֵי עֲצִים וְשֹׂאבֵי-מִים
 לְבֵית אֱלֹהֵי : (כד) וַיַּעֲנוּ אֶת-
 יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ כִּי הִגֵּד

דאמיט וויר קיינע פֿרדרים לִיכִקייטן האַ
 בען, וועגן דעם שווארם, דען וויר איהנן
 גשוואהרן (כא) זיא מעגן אלוץ לעבן,
 שפראכן דיא פֿירשטן. אונד זיא מוסטן
 דער גאנצן גמיינע אלס האַל צהויער
 אונד וואסרשעפֿפֿער דיהונן, וויא דיא
 פֿירשטן איהרנטוועגן פֿאָרגשלאַגן.
 (כב) יהושע לים זיא נעמליך רופֿען,
 רעדטע מיט איהנן אונד שפראך: וואַ
 רום האבט איהר אונס הינטרגאנגן אונד
 גשפראַכן: וויר זינד זעהר ווייט פֿאָן אייך
 ענטפֿערנט, דא איהר דאָך אונטר אונס
 וואָהנט? (כג) זאָ זייעט דען פֿרפֿלוכט!
 עוויגמיסט איהר שקלאפֿן, האַל צהויער
 אונד וואסרשעפֿפֿער זיין, פֿיר דאז הוין
 מיינעס גאָטס. (כד) זיא אנטוואַרטעטן
 דעם יהושע אונד שפראכן: דיינע קנעבֿ,
 טע ווארדן

לעברוך

הגדר

ב א ו ר

כסעבוים השלשי ויבואו בעריהם * (כא)
 וחיו ויחיו, בוי' המהפך, ושיעורו, ויהיו
 חטבי ענים כאשר דברו הנשיאים.
 ובמסורה נמסר ויהיו, ויהיה תרגומו. (זיא
 מעגן אלוץ לעבן, שפראכן דיא פֿירשטן,
 אבער דער גאנצן גמיינע אלס האַל צהויער
 אונד וואסרטרענגר דיהנן (עג גשאה) וזיא
 דיא פֿירשטן כו'.) אונס מדרכי הכתוב
 לכתוב את הכעשה בדבר אומר או מנה, בלתי
 הזכיר את האמירה או הזויה ההיא, כמו,
 פֿוה יהושע ווירדו את כבלתו (לעיל ס' ל')
 שענינו, כוה יהושע להורי' את כבלתו, ווירדו'
 וכן, וינו פרעה אכשם וישלתו אותו, (בראש'
 י"ב כ') ענינו, וינו פרעה לשלח את אברהם,
 וישלתו ורבים כן, ומהכעשה כשמע הכוה
 מאליו. אף כאן, יסיון ויהיו חטבי ענים,
 ויהיו כאשר דברו כו'. וכן תרגומתי
 דברו להם, עליהם כל ל' ולו הסמוכים

אכל דבור כו'. (כב) ויקרא, פרטושל
 הכתוב קודם ויהיו חטבי ענים: (כג) לבית
 אלהי, והנשיאים אמרו לכל העדה, ולהלך
 אמר גם הוא לעדה ולמוזב? וברא' משכחקה
 הארץ וישב ישראל כבלתו איש בעירו, אי
 אפשר שיהיו שאזכים לכל העדה בכל מקומות
 מושבותם, אך אמר לא יכרת לפסות שאזכ
 מים לבית אלהי, ועד שלא כחקה הארץ היו
 שאזכים לכל העדה. כן דעת הרד"ק. ולא
 יתנגד זה למה שאמרו (ביבמות ע"ט) בימי
 רבי בקשו להתיר בתינים, אמר להן חלקנו
 כתיב חלק מוזבח מיתיר, כי גם אמרו שם,
 יהושע לא גזר אלא על זמן הבית, ומשם ואילך
 גזר דוד, ועלה קאי הא דרבי. ומ"מ יותר
 ככז מ"ש רלב"ג גז"ל: והנה הוסיף יהושע על
 עבודתם שהסכימו הנשיאים, שיהיו חטבי
 ענים ושאזכים מים לבית ה', ולזה היו חטבי
 ושאזכים לכל העדה ולמוזב. (כד) ונעשה,
 ככיר

לעבן
 אלוץ
 לעבן
 את
 ונדר
 ונעש
 (כה)
 וכיש
 עשה
 אותם
 הרגו
 ההוא
 לעדה
 הוה
 ר (א)
 יהושע
 עשה
 לעי ו
 גבעון
 (ב) וי
 (כ) וד
 בידך, ב
 י' ד' ס'

יהושע ט י

הרגום אשכנזי כה

וואורדן בריכטט , דאס דער עוויגע
דיין גאט זיינס דיהנר משה אויפגטראגן ,
אייד דאז גאנצע לאנד אין בזיץ צו געבן ,
אונד אללע איינוואהנער אויסצוטיילגען
פאר אייד . דא ווארען וויר פיר אונזער
לעבן בזארגט , אונד פאסטן דיון ענט
שלום . (כה) נון זינד וויר אין דיניער
געוואלט ; וויא דיק דינקט , אונס ביליג
אונד רעכט צו בהאנדלן , זא טוהע .
(כו) ער טאהט איהנן זא (וויא ער גואגט) ,
אונד רעטטע זיא אויס דען הענדן ישראל ,
דאס זיא זיא ניכט אומבראכטן . (כו) ער
צרקלעהרטע זיא נעמליך אן דיוס טאגע ,
זיר האלצהויער אונד וואסרשעפפר ,
פיר דיא גמיינע , אונד פיר דען אלטאר ,
דעם עוויגן , אן דעם ארטע , דען ער
וועהלען ווירד , וויא זיא נאך היטיגס
טאגס זינד .

י (א) אלס אדני צדק דער קעניג צו
ירושלים פרנאם , דאס יהושע עי
איינגנאמן , אונד פרהעערעטהאטע ,
דאס ער מיט איהר אונד איהרם קעניגע ,
זא וויא מיט יריחו אונד איהרם קעניגע
פרפאהרן , אונד דיא איינוואהנר פאן
גבעון מיט ישראל פרידן גשלאסן , אונד
אונטר איהנן וואהנן גבליכן ;
(ב) גריהטן זיא אין גראסר פורכט ,
דען גבעון וואר זיינע גראסע שטאט ,
איינע דער וויכטיגסטן אים רייכע ,
גרעסר

לעבדיך את אשר צוה יהוה
אלהיך את משה עבדו לתת
לכם את כל הארץ ולהשמד
את כל יושבי הארץ מפניכם
ונירא מאד לגפשתינו מפניכם
ונעשה את הדבר הזה :
(כה) ועתה הננו בידך כפזוב
וכישר בעיניך לעשות לנו
עשה : (כו) ויש להם כיוצא
אותם מיד בני ישראל ולא
הרגום : (כו) ויתנם יהושע ביום
ההוא חטבי עצים ושאבי מים
לעדה ולמזבח יהוה עד היום
הזה אל המקום אשר יבחר :
י (א) ויהי כשמע אדני צדק
מלך ירושלים כילכד
יהושע את העיו ויחרימה כאשר
עשה ליריחו ולמלכה בן עשה
לעי ולמלכה וכי השלימו ישבי
גבעון את ישראל ויהיו בקרבם :
(ב) וייראו מאד כי עיר גדולה

גבעון באחת ערי הממלכה וכי היא

מכלל יופי

כאור

צור"י שלח כנכה .
י (א) אדני צדק, מלכי ירושלים נקראים
ק, וכן נקראים מלכי צדק (בראשית
ידעו הגוים כי המקום הוא מבצר המקומות
באמצע

(כ) והחיה אותם, מקור : (כה) הננו
בידך, בקלו' שני הנזכר בשו' הראשונה :
י (יא) במורד
י"ד"ח"ט, ונתן הרמב"ן טעם לזה, כי מאז

גרעסר נאך אלס עי , אונד איהרע אייגן
נוואהנר ווארן לויטר שטארקע לייטע .
(ג) אדני צדק , קעניג צו ירושלים
שיקטע דארהער צוהוהם דעם קעניגע
פאן חברון , צו פראם דעם קעניגע פאן
ירמות , צו יפיע דעם קעניגע פאן לכיש ,
אונד צו דביר דעם קעניגע פאן עגלון ,
אונד לויס איהנן זאגן .

(ד) קאמט דהערויף , אונד העלפט
מיר גבעון שלאגן , ווייל זיא מיט יהושע
אונד ישראל פרידן גמאכט . (ה) דא
פחואמלטן זיך פיגף קעניגע פאן אמרי ,
דער קעניג פאן ירושלים , דער קעניג
פאן חברון , קעניג פאן ירמות , קעניג
פאן לכיש , אונד דער קעניג פאן עגלון ,
צאגן צוזאמן הינויף מיט איהרן העערן ,
בלאגרטן גבעון אונד בקריגטן זיא .

(ו) אבר דיא איינוואהנר פאן גבעון
שיקטן הין , צו יהושע אינ'ם לאגד בייא
גלגל , מיט דער ביטע : ענטציהערך
דיינן קנעכטן דיינע הילפע ניכט ! איילע
צו אונם הערויף ! רעטע אונם , שטעה
אונם בייא ! דען אללע אמרישע קעניגע ,
דיא דאז גבירגע בוואהנן , האבן זיך
ווידר אונם פרוואמלט . (ז) דאבראך
יהושע אויף פאן גלגל מיט דער גאנצן
קריגסמאכט

מלכי האמרי ישיבי החרור :

היא גדולה מן העי וכל אנשיה
גברים : (ג) וישלח אדני צדק
מלך ירושלים אל הוהם מלך
חברון ואל פראם מלך ירמות
ואל יפיע מלך לכיש ואר
דביר מלך עגלון לאמר :

(ד) עלו אלי ועזרני ונכה את
גבעון כי השלימה את יהושע
ואת בני ישראל : (ה) ויאכפו
ויערו חמשתו מלכי האמרי
מלך ירושלים מלך חברון
מלך ירמות מלך לכיש מלך
עגלון הם וכל מחניהם ויחנו
על גבעון וילחמו עליה :

(ו) וישלחו אנשי גבעון אל
יהושע אל המחנה הגלגלה
לאמר אל תרף ידי מעבדיך
עלה אלינו מהרה והושיעה
לנו ועזרנו כי נקבצו אלינו כל
(ז) ויעל יהושע מן הגלגל הוא

ב א ו ר ו כל

את האמרי אשר כננה ארזים גבשו (עמוס ב'
ט') , כמו שפירד'ק וראב"ע שם , אין רחוק
שכנשו משכניהם תחת רגלם , ויתנו להם
מלכים מקרנם . או קרא כל גויי ארץ כנען
על שם החזק שבהם , כמו שמכאנו כי לא שלם
עון אמרי (בראשי' ט"ו ט"ז) הרי שקר' הכתוב
כל ארץ כנען אמרי . וכן מרגל'א בפומ' דרבנן ,
של אמוריים הן (ב"מ כ"ה ע"ב) . גם מכאנו
שהגבעונים

באמצע הישוב . ונב"ר נקראת ירושלים נדק
ע"ש נדק ילך בה . (ה) מלכי האמרי ,
ידענו כי ירושלים עיר יבוסית היתה , כמו
שנאמר ואת היבוס יושב ירושלים (לקמן ט"ז
ס"ג) , וחברון עיר חתי , כאשה הוכחתי לעיל
(א"ר) וקרא מלכיהם מלכי אמרי ? אלץ
חסר שמכאנו שהיה האמרי הגדול והעצום
קבוצה אומות , כמו שאמר הכניא , השמדת

ובכל
גבשו
אל
ביר
איש
אל
הלי
(י)
ויבכ
וירד
ויבכ
(יא)
הם
השל
מן
רבים
שהגבעונים
כ"א ב'
אל החו
יהושע ל
(ח)
ה' , וכב
ירא מה
המשך ה
הזה כמו
פסוק'
אח
הקורא
ענין עמית

יהושע י

הרגום אשכנזי כו

וְכָל-עַם הַמְּלָחָמָה עִמּוֹ וְכָל
 גְבוּרֵי הַחֵיל : (ח) וַיֹּאמֶר יְהוָה
 אֶל-יְהוֹשֻׁעַ אַל-תִּירָא מֵהֶם כִּי
 בִּידֶיךָ (יחיד י) נִתְּתִים לֹא-יַעֲמֹד
 אִישׁ מֵהֶם בְּפָנֶיךָ : (ט) וַיָּבֹא
 אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פְּתָאם כָּל-
 הַלַּיְלָה עָלָה מִן-הַגִּלְגָּל :
 (י) וַיְהִי בַיּוֹם יְהוָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל
 וַיִּכּוּם מִכְּרֹה-גְדוּרָה בְּגִבְעוֹן
 וַיִּרְדְּפֵם הַרְדָּ מֵעֵלָה בֵּית-חֹרֶן
 וַיִּכּוּם עַד-עֲזֹקָה וְעַד-מִקְדָּה :
 (יא) וַיְהִי בַּנֶּסֶם וּמִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 הֵם בְּמוֹרֵד בֵּית-חֹרֶן וַיְהוֹדוּ
 הַשְּׁלִיף עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדוּלוֹת
 מִן-הַשָּׁמַיִם עַד-עֲזֹקָה וַיִּמְתּוּ
 רַבִּים אֲשֶׁר-מָתוּ בְּאֶבְנֵי הַבָּרָד
 מֵאֲשֶׁר

קרויגסמאכט , אונד אללן שטארקן דעם
 העערס . (ח) דער עוויגע האטע צו
 יהושע גשפראכן : פִּירֶכְטע דִּיךְ נִיכְט
 פֶּאָר אִיחָנן , אִיךְ געבע זיא אין דיינע
 גוואלט , עם זאלל נִימאנד פֶּאָן אִיחָנן
 פֶּאָר דִּיר בשטעהן קעננן . (ט) אונד
 איברפֿיל זיא אונפֿרמוהטעט . (ער צאג
 דיא גאנצע נאכט דורך , פֶּאָן גלגל
 הערויף .) (י) דער עוויגע בראכטע זיא
 אין פֿרווירונג פֶּאָר ישראל עם (דאז פֿלאק
 ישראל) , מאכטע אונט אִיחָנן אִינע
 גראסע נידרלאגע , בייא גבעון , פֿרֶג
 פֶּאָלגטע זיא , דען וועג , דער גען בית
 חורן הינויף פֿיהרט , אונד שלוג זיא
 דא , ביז עזקה אונד מקדה .
 (יא) אויף דער פֿלוכט פֶּאָר ישראל ,
 אלס זיא עבן אויף דעם וועגע פֶּאָן בית
 חורן הינאב ווארן , ווארף דער עוויגע
 גראסע האגלשטיינע , פֶּאָם הימל אויף
 זיא הראב , דאז ביז עזקה אנהילט , וואָ
 פֶּאָן זיא שטארבן . פֿיל מעהר וואורדן
 דורך דיזע האגלשטיינע ערשלאגן , אלס
 ישראל

ב א ו ר

שהגבעונים נקראים יתר האמרי (שמואל ב'
 כ"ב) והמה מחוי , כ"ש ויאמר איש ישראל
 אל הסוי (לעיל ט' ז') , וראיה עוד מה שאמר
 יהושע לתת אתנו ביד אמרי (לעיל ז' ז') .
 (ח) ויאמר ה' , ידמה שאל יהושע את פי
 ה' , וכבר אמר לו ה' , בשאלו את פיו , שלא
 יירא מהמלכים (מרלב"ג) . והיה זה לפי
 המשך המאמרי קודם זאת מגלגל , והמאמר
 הזה כמו מאמר מוסגר , ופסוק ט' מסובר עם
 פסוק ז' . (יא) אבנים גדולות , מכורס
 אחרי כן , אשר מתו באבני ברד .
 הקורא , הכעים ! אם בנות בספרי , תדע
 את אשר חשנו וכתבנו כפי אדם על
 ענין עמידת השמש , כי רב הוא . זה יאמר :

והוא דעת המורה ש"פ ל"ה , [כאשר
 יבארוהו מפרשיו] היה כראה להם כאילו
 כתאריך היום אשר שפעלו פעולה גדול ונפלאה
 לכנח חמשת המלכי . וקרוי לזה כתב הרלב"ג
 ואמר : התפלל יהושע שלא תבוא השמש עד
 יקום גוי כו' , כלומר טרם סור השמש מהיות
 על גבעון , וירח על עמק אילון תשלם נקמת
 גוי אויביו . והיה הפלא עשותם נקמה גדולה
 בזמן קצר . וכאלה רבות . וכן יפרדו איש מעל
 אחיו בבאור ענין כיו' תמים , יכלה יום תמים
 לכתבם . אולם אין עלינו לברר אם העמיד
 יהושע שמש וירח באופן שלא נדו ממקומם , או
 אחרו תנועתם , והולכים לאט ? אם עמדו
 לבדם או כל כבא שמים אתם ? ומה ראה ה' על
 ככה

ישראל מיט דעם שווערדע נידרגהויען האטע . (יב) דאמאלס זאנג יהושע דעם הערדן , אלס דער עוויגע נעמליך . אזמרי דען קינדן ישראלס פרייו גגעבן ער שפראך אויך , אים אנגויכטע ישראלס : האררע זאנע איכר גבעון ! אונד מאַנד , איכר דעם פהאלע אילון ! (יג) דא האררעטע דיא זאנע , שטיללע שטאנד דער מאַנד , ביז אן דיא פיינדע זיך איין פֿאלק גרעכעט .

מֵאִשֶׁר הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב : (יב) אִז יִדְבַר יְהוֹשֻׁעַ לַיהוָה בַּיּוֹם הַהוּא יְהוָה אֶת־הָאֲמָרִי לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דָּוָם וַיְרֵחַ בְּעֵמֶק אֵילָוִן : (יג) וַיִּדְם הַשָּׁמֶשׁ וַיִּרַח עֶמֶד עַד־יָקָם גּוֹי אֹיְבֵי הַלָּא־

זא

היא

רש"י

באור

ככה להשנית סדר בראשית למען הכות האמורי ? היסכים הנס עם התכונה הישנה מבאדעלאמעוס , או עם הקדשה מקארע פֿערכיקוס ? מכל אלה נאסיף ידינו , אין ספנינו כ"א לבאר המקראות על פי פשוטם , ובצבוב זאת איתנו , בכל דרשות חז"ל כנסה כדברה ככל אשר יורוכו . (יב) ידבר , עתיד במקום עבר כסביריו , וטעמו

י (יב) אז ידבר . אמר שירה תחת השמש לסי שאמר לשמש דום דום מלומר שירה וכל זמן שהיא דומם עומד אינו מהלך שכל עם הילוכו הוא אומר שירה וששטו של מקרא דום לשון המתנה כמו אם כה יאמר אלינו דומו וכן דום לה' : וירח בעמק אילון . אותו שעה היה הירח עומד כנגד עמק אילון והוא רחוק מנגבון שהרי נבעון נגבול בנימן ואילון נגבול דן : (יג) הלא היא כתובה . דבר זה נכתב בתורה שאמר לו יעקב ליוסף ורעו של

יסיר , כמו וידבר דוד , וכן ת"י בכן שנת . לעיני ישראל , דבק עם ויאמר . שמש נגבעון , אין פירושו כשנהיה נגבעון , וכן יעמוד ירח כשנהיה בעמק אילון , כמו ששנו קצת , אלא כ"ש רש"י , שותה שעה עמד הירח כנגד עמק אילון , וכן השמש נגד גבעון , ולא בקש עמידת ירח למען יגה אורו לישראל , כי אם יורח השמש , שהגא בטיהרא מה מהניא ? לא אם ידום השמש יעמוד הירח מאליו . והעד ויעמוד השמש , ולא זכר גם הירח , לפי שהעיקר , העמדת השמש , וכן ולא היה כיום הוא . דום , בווי מן דמם , ענינו כ"י אוריך , וכן דומו עד הגיענו (ש"א י"ז ט') . (יג) וידום השמש , לדעת קצת תהיה זאת כל השירה . ואפשר לומר שאין זה מאשר שר , כ"א ספור ששמע ה' בקול יהושע , ולא יתנגד זאת אל מה ששנו רז"ל שירת יהושע במנין עשר שירות , כי וודאי שר שירתו , אך לא ככתבה כאן . וגם דעת רד"ק בתחילת דבריו שלא נזכרה השירה , וכן לדעת חז"ל , אמר שירה תחת השמש , כטודע , הכרח לומר לא נזכרה כאן שירתו , ואולי היתה כתובה בספ' הישר , אשר נאבד ממנו , ואין רחוק לומר כי מאמר יידם השמש עד גוי אויביו , לקוח מהשיר אשר נכתב שם , ונכר הוא מתוכותו . וכן נראה לי עיקר . יקם , בצחינת מעשה הנקמה בזמן עמידת השמש , שאז היתה הנקמה עתידה להיות . אויביו , כמו מאויביו , וכן השמרו לכם עלות בהר (שמות י"ט י"ג) , (רד"ק) . הלא היא כתובה , אין בפסוק זכר לנקבה , אבל בא בחסרון אמירה , כלומר אמירה זו הלא היא כתובה , ומענינו תבין חסרונו (בן מלך) . לדעתי כיון בזה אל מה שאמרתי שהמאמר הזה לקוח מהשיר הנכתב בספר הישר

י (יא) במורד , שם , ענין ירידה : (יב) אז ידבר , כתב ראב"ע , משפט לשון הקדש לומר לשון עתיד תחת עבר , עם מלה אז , וכן בלשון ישמעאל : דום , פי' עמוד , וכן וידום : (יג) עמד , קמץ שלא בהפסק : ספר הישר , ספר הורת מושה , והוא מה שאמר הקב"ה נגד כל עמך אעשה נפלאות : ויעמד , ויתקיים , וכן יירח עמד : ולא אין , ענין מהירות : כיום תמים , פי' בו עמד השמש ליהושע , ולא

מ כ ל ל י ו פ י

י (יא) במורד , שם , ענין ירידה : (יב) אז ידבר , כתב ראב"ע , משפט לשון הקדש לומר לשון עתיד תחת עבר , עם מלה אז , וכן בלשון ישמעאל : דום , פי' עמוד , וכן וידום : (יג) עמד , קמץ שלא בהפסק : ספר הישר , ספר הורת מושה , והוא מה שאמר הקב"ה נגד כל עמך אעשה נפלאות : ויעמד , ויתקיים , וכן יירח עמד : ולא אין , ענין מהירות : כיום תמים , פי' בו עמד השמש ליהושע , ולא

ולא

היֵא כְּחֹבֶבָה עַל־סֵפֶר הַיִּשָּׁר
וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמַיִם בַּחֲצֵי הַשָּׁמַיִם
וְלֹא־אָזַן לְבוֹא בְּיוֹם תָּמִים :
(יד) וְלֹא הָיָה בְּיוֹם הַהוּא לִפְנֵי
וְאַחֲרָיו לִשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל אִישׁ
כִּי יְהוֹרָה גְּלָחַם לְיִשְׂרָאֵל :
(טו) וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל
עִמּוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגָּלְגָּלָה :
(טז) וַיָּנֹסוּ הַמִּשְׁתַּת הַמַּלְכִים
הָאֵלֶּה וַיַּחֲבֹאוּ בַמְּעָרָה בְּמִקְדָּה :
(יז) וַיִּגְדַּר לְיְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר נִמְצְאוּ
חַמְשַׁת הַמַּלְכִים נַחְבְּאִים
רש"י בַּמְּעָרָה

וְאִיזוֹט'ס אוֹיִבְגִּצִיִּכְנֵט . אִים בּוֹכַע
יִשֵּׁר . דִּיא זָאנַע הִילט אַלזא שטיללע ,
מִיטן אַם הִימל , אַונד פֿרעצֶגֶרטע
אִיהֶרן אֹונטֶרגאַנג , אָהֶנגֶפֶעהר אֹום
אַיִינן גאַנצן טאַג . (יד) זָא וואר קיין
טאַג , פֿאַרהער אֹונד נאַכהער , דאַם
דער עוויגע דער שטימע אינס מענשן
גֶהאַרכט . אַבד דער דערר שטרייטט
פֿיר יִשְׂרָאֵל . (טו) יְהוֹשֻׁעַ קֶהֱרַטע
נעבסט גאַנץ יִשְׂרָאֵל אִינֶדאַן לַאָגֶר צוריק
נאַדגלגל . (טז) דִּיא פֿינף קעניגע האָטן
דִּיא פֿלוכט ערגריפֿן , אֹונד זיך אִינן
אִינֶר הַעֶהֱלַע בִּיאַמֶקֶדָה פֿרכאַרן .
(יז) עס וואורדע דעם יְהוֹשֻׁעַ אַנגצייגט ,
אַונד גזאַגט : מאַן האָכע דִּיא קעניגע
אִינן אִינֶר הַעֶהֱלַע בִּיאַמֶקֶדָה פֿרשטעקט
גפֿונדן

באור

הַיִּשָּׁר . סֵפֶר הַיִּשָּׁר , אַחֲזֹוב שֶׁהִיא נִקְרָא כֵךְ
וְכַאֲבֵד מִמֶּנּוּ עִם הַגְּלוּת (רלכ"ג) . וְדַרְשׁ הַזֵּל
יְדוּע . בַּחֲצֵי הַשָּׁמַיִם , לְדַעַת הַר"י אַנְדֶּרְכַּאֵל
יְהִיָּה טַעֲמוֹ בַּחֲצֵי כְדוֹר הַשָּׁמַיִם , וְעַמְדוֹ יִסְדּוֹ הַשָּׁמַיִם הִירַח עַל הָאֹופֶק , הַשֶּׁמֶשׁ קְרוֹב לְבוֹא בַּקֶּכָה
מַעֲרֵב נוֹכַח גִּבְעוֹן , וְהִירַח עוֹלָה נִגְדוֹ בַּקֶּכָה הַמִּזְרַח נוֹכַח אֵילֹון . וּבְמִסְלֹוֹת כְּבִידוֹ שָׂכַח כִּי גִבְעוֹן
בְּגִבּוֹל בְּכִימֹון , וְאֵילֹון לְמַעֲרֵב בְּכִימֹון בְּגִבּוֹל דָּן . וְכֵן כְּתוּב רַש"י וְרַד"ק . הַגֵּס שֶׁמֵּאֲכֹו אֵילֹון אַחֵר
בְּגִבּוֹל אֶפְרַיִם (ד"ה א'ו"כ"ד) , וְאֵילֹון שְׁלִישִׁי לְזַבּוּלֵן (שׁוֹפְטִים י"ב י"ב) , הֵנּה אִינְכֵס עִם גִּבְעוֹן
תַּחַת קוֹ מִשׁוֹךְ מִזְרַח לְמַעֲרֵב . וַיִּשְׁעוֹד לְטַעוֹן עֲלָיו וְאִין לְהַאֲרִיךְ . וְהַנְּכוּן שְׁטַעַס בַּחֲצֵי הַשָּׁמַיִם
בְּאֹופֶן חֲצֵי הַיּוֹם . וְכֵן אֲמַרְיֹון בְּגִמְרָא (ע"ז כ"ה) . כְּיוֹם תָּמִים , וְכִמָּה ? א"ר יב' לַעֲשָׂרִין וְאַרְבַּע
שָׁעִי , אֹזֵל שֵׁית וְקַס שֵׁית , אֹזֵל שֵׁית וְקַס שֵׁית , כּוֹלָא מִלְתָּא כְּיוֹם תָּמִים כו' (ע"ז סס) . (טו)
וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ , וְלִמְטָה סֹאמֶר וַיִּשְׁבּוּ כָל־הָעָם אֶל הַמַּחֲנֶה אֶל יְהוֹשֻׁעַ מִקְדָּה ? וַיֹּאמֶר רַד"ק אַחֲרֵי
הַמַּלְחָמָה שֶׁנּוֹ לְגִלְגַּל , וְכַשְׁמוּעַ יְהוֹשֻׁעַ כִּי נַחְבְּאוּ הַמַּלְכִים בַּמְּעָרָה בְּזַקְדָּה נִסְעוּ לְמִקְדָּה , וְסָס טוֹה
יְהוֹשֻׁעַ וּזְנַבְתָּם , וְנִשְׁבַּסְתָּ שְׁבוּ לְמִקְדָּה , ע"כ . וְלֹא יִתְכֵן . כִּי לִפְנֵי שֶׁנֶּה כָּל הַמַּחֲנֶה מִגִּבְעוֹן לְגִלְגַּל
מִהֶלֶךְ עֶשֶׂר שָׁעוֹת וְיוֹתֵר טֶרֶס כָּלוּ מִלְחָמָתָם , וַיִּשְׁבּוּ וַיִּסְעוּ מִהֶלֶךְ זֶה מִגִּלְגַּל אֶל מִקְדָּה לְהַרְוֵן אֶת
הַמַּלְכִים וְלִזְכּוֹב אֶת אֹוִיבֵיהֶם , כִּי מִקְדָּה מִנְּגַב לְגִבְעוֹן , בְּרִיּוֹק ג' שָׁעוֹת , בַּעֲדוֹת מִפֶּת הָאָרֶץ , וְאִיזָה
דַּעַת יִסְבּוֹל זֹאת ? לִכֵּן נִרְאָה שֶׁזֶה הַכְּתוּב כָּלֵל וְאַחֲרָיו מַעֲשֵׂה . וַיְהוֹשֻׁעַ לֹא שָׁב הַגִּלְגַּל עַד כְּלוֹת כָּל
הַמַּלְחָמוֹת הַנּוֹכְחוֹת בְּפֶרְשָׁה זוֹ , וְאִז הִיָּתָה תְּשׁוּבָתוֹ , כְּמוֹ שֶׁאֲמַר (פֶּסוּק מ"ו) וַיִּשָּׁב יְהוֹשֻׁעַ כו' . וְכֵן
דַּעַת הַר"י א"ל . לְשִׁמְרָם , הַאֲנִיִּים פֶּן יִגְלַס אִישׁ מִפִּי הַמְּעָרָה . וְהִיָּה רֹאִי לְכַתּוּב לְשִׁמְרָן
כִּי אֲבָן ל"כ , אֲמַכ' לֹא חֲשָׂה הַכְּתוּב לֹזֵה בַּהֲרַבָּה מִקּוֹמוֹת , כְּמוֹ וַיִּבְאוּ הַרְוֵעִים וַיִּגְרָסוּ (שְׁמוֹת
צ"ז) , וְתִלְכַּכְּ שְׁתִּיהֶם (רוֹת א'י"ט) הַעֲמִדוֹת עַל תֵּלָס (לֶהֱלֵן י"א י"ג) וְאַחֲרֵים .

של אפרים יהיה מלא בגוים אימתי ביום בעמדה
חמה ליהושע כחולל כל העולם שמעו של יהושע
ויעמד השם בחצי השמים ולא אץ לכל ביום תמים
(יה) נלו

מכלל יו פי

ולא מהר לבא , אלא היה ביום השלם שבכל השנה , והוא יום הקופת תמוז :
(יז) נחבאים

גפונדן : (יח) דא שפראך יהושע :
 מאן וועלצע גראסע שטיינע אויף דיא
 מינדונג דער העהלע , אונד בעארדרע
 לייטע הין , זיא צו בוואַכן .
 (יט) איהר אבר , האלטט איך ניכט
 אויף , זעצט אייערז פֿינדען נאך , פֿאגט
 איהנן אויף דען פֿערזן , לאסט זיא יא
 ניכט אין איהרע שטעטע זיך ווערפֿן , דער
 עוויגע אייער גאט גיכט זיא אין אייערע
 גוואלט . (כ) אלס יהושע אונד ישראל
 אין דיור גראסן שלאכט , זיא גענצליך
 אינפֿגריכזן האטן , בין אויף אייניגע ,
 דיא זיך איינצעלן , אין פֿעסטע שטעטע
 גפֿאליכטט ; (כא) זא קעהרטע דאז
 פֿאלק , וואָרול בהאלטן צוריק , צו
 יהושע , אינס לאגד פֿאָה מקדה . עם
 רעגטע נימאנד דיא צונגע געגן ישראל .
 (כב) נון שפראך יהושע : עפֿנט דיא
 מינדונג דער העהלע , אונד פֿיהרט מיר
 דיא פֿינף קעניגע הרויס , און דער
 העהלע . (כג) מאן טאט עם , פֿיהרטע
 איהם

במערה במקדה : (יח) ויאמר
 יהושע גלו אבנים גדלות אל-
 פי המערה והפקידו עליה
 אנשים לשמרים : (יט) ואהם
 אל-העמדו רדפו אחרי
 איביכם ונבחתם אותם אל-
 התננים לבוא אל-עריהם כי
 נתנם יהוה אלהיכם בידכם :
 (כ) ויהי ככלות יהושע ובני
 ישראל להבחתם מפה גדלה-
 מאד עד-התמם והשרידים
 שרדו מהם ויבאו אל-ערי
 המבצר : (כא) וישבו כל-העם
 אל-המחנה אל-יהושע מקדה
 בשלום לא-חרץ לבני ישראל
 לאיש את-לשנו : (כב) ויאמר

יהושע פתחו ארצי המערה והוציאו אלי את-חמשת
 המלכים האלה מן-המערה : (כג) ויעשו כן ויציאו אליו

את

רשי

באור

(יח) נלכו . גלגלו אבנים על פי המערה :
 (כא) ולא חרץ לבני ישראל . כדי זס מקרא קצר
 לא חרץ התורץ לאיש מבני ישראל את לשונו חרץ
 לשון דבור הלשון וכן לא יחרץ כלב לשונו וכן אז
 מחרץ דודו תקרא מלעק קול משואות המלחמה :
 (מ) והאשדות

(יט) ונבחתם , הנכון כמו ש"י ותדבקון ,
 שיזיגוס ולא ימושו מאחריה , ויהיו להם כוכב
 כגוף . ולפי מה שכתב הראב"ע על פסוק
 וחכב בך (דברים כ"ה י"ח) יהי פירושו תכריתו
 את זכבס , והם אשר אחרו בסוף המחנה , ולא
 היוקלים לזכס . ויהי תרגומו (שלאגט אויך דיא הינטרסטן) . (כא) מקדה , זס חנה
 על העיר ללכדה , וכן נאמר ואת מקדה לכד ביום ההוא : לאיש , למ"ד נוספת כלמ"ד
 השלשי

מכלל יופי

(יז) נחבאום , בשווא הכי"ה : (יח) והפקידו , ענין מניו וגוברות : (כ) ויבאו ,
 ו"ו ויבאו בפ"י רפה בלשון ישמעאל , וענין הפסוק ושרידים אשר שרדו מהם
 כאו אל ערי המבצר : (כא) לא חרץ , פירוש לא הגיע איש מהם את לשונו לישראל
 למד

(יז) נחבאום , בשווא הכי"ה : (יח) והפקידו , ענין מניו וגוברות : (כ) ויבאו ,
 ו"ו ויבאו בפ"י רפה בלשון ישמעאל , וענין הפסוק ושרידים אשר שרדו מהם
 כאו אל ערי המבצר : (כא) לא חרץ , פירוש לא הגיע איש מהם את לשונו לישראל
 למד

אל-המערה אשר נחבאו-שם
 וישמו אבנים גדולות על-פי
 המערה עד-עצם היום הזה :
 (כח) ואת-מקדה לכד יהושע
 ביום-ההוא ויכה לפי-הרבו-את-
 מלכה החרם אותם ואת-כל-
 הנפש אשר-בה לא השאיר
 שריד ויעש למלך מקדה כאשר
 עשה למלך יריחו : (כט) ויעבור
 יהושע וכל-ישרא עמו ממקדה
 לבנה וילחם עם-לבנה :
 (ל) ויהן יהוה גם-אותה ביד
 ישראל ואת-מלכה ויכה לפי-
 הרב ואת-כל-הנפש אשר-בה
 לא השאיר בה שריד ויעש
 למלכה כאשר עשה למלך
 יריחו : (לא) ויעבור יהושע וכל-
 ישראל עמו מלבנה לכישה ויהן
 עליה וילחם בה : (לב) ויהן
 יהוה את-לכיש ביד ישראל
 וילכדה ביום השני ויכה לפי-
 ככל אשר עשה ללבנה :

זיא אין דיא העהלע , ווא זיא זיך פֿרֿע
 שטעקט האטן , אונד לֿענטע גראסע
 שטיינע , פֿאָר דיא מינדונג דער העהלע ,
 דיא נאך הייטיגס טאגס צו זעהן זינד .
 (כח) אן דיועס טאגע עראַברטע יהושע
 אויך מקדה , זעבעלטע דיא בואצונג
 נידר , מיט דעם שווערדע , ערשלוג
 דען קעניג ; דיוע אונד אללע דארין
 בפֿינדליכע פֿערסאָנן , ניכט איינר בליב
 פֿרשאהנט . מיט דעם קעניגע פֿאָן
 מקדה טאהט מאַן , ווייז מיט דעם
 קעניגע פֿאָן יריחו . (כט) פֿאָן מקדה
 צאָג יהושע , אונד גאַנץ ישראל , נאך
 לבנה , אונד בקריגטע זיא .
 (ל) גאַט גאַב אויך דיא אין ישראלס
 הענדע , זאַמט איהרם קעניגע . דיא
 בואצונג וואורדע נידרגהויען , מיט דעם
 שווערדע , ווייז אויך אללע אנדרע
 פֿערסאָנן דארין . ניכט איינר וואַרד
 פֿרשאהנט . איהרם קעניגע גשאה ווייז
 דעם צו יריחו . (לא) פֿאָן לבנה צאָג
 יהושע , אונד גאַנץ ישראל מיט איהם ,
 גאך לכיש , לאַנדטע זיך דאָפֿאַר אונד
 בקריגטע זיא . (לב) גאַט גאַב לכיש ,
 ישראל אין דיא הענדע , ער עראַברטע
 זיא דען צווייטן טאָג דארין , ערשלוג
 דיא בואצונג , מיט דער שערפֿע דעם
 שווערדס , אונד אללע אנדרע דארין
 בפֿינדליכע פֿערסאָנן , פֿעליג זאָ , ווייז
 ער
 הרב ואת-כל-הנפש אשר-בה

(לג) או

ב א ו ר

העורותו כי דרך הכתוב לקנה כן , ושעורו : טוה יהושע להודיעם , ויודיעם : (כח) ויכה ,
 העם המלחמה שהם עיקר העיר , תקפה ומשענתה , וכן אותם שזפרשה על אכשי
 המלחמה . ואת כל הנפש , יושבי העיר הנשארים , וכן כל ויכה , וכל הנפש הנאים
 דבתובים הנאים . ויעש למלך , לא נתפש חי , אלא נהרג על הסללים , כאשר נעשה
 למלך

אונד איהרם קעניגע פֿרפֿאהרן , עכּוּן וּזָאָפֿ
פֿרפֿוּהר ער אויך , מיט דביר אונד איהרם
קעניגע . (מ) יהושע שלוג אלזאָ דאָז
גאַנצע לאַנד , דאָז גבירגע , דיאָ
זידליכע געגנר , דאָז פֿלאַכע לאַנד ,
אונד דיאָ וואַסרפֿעללע , זאַמט איהרן
קעניגן , פֿרשאַנטע ניכטס , וואַס נור
אַדעס האַטע וואורדע פֿרטיילגט , וויאָ
דער עוויגע , הער גאַט ישראלס כפֿאָהלן ;
(מא) אַללעס שלוג יהושע , פֿאַן קדש
ברנע , ביז עזה , דיאָ גאַנצע לאַנד-
שאַפֿט גשן , ביז גבעון . (מכ) אַללע
דיזע קעניגע אונד איהרע לענדרייען ער-
אַברטע יהושע אויף איון מאַל , (איון
קורצר צייט) דען דער עוויגע ישראלס
גאַט , שטריט פֿיר ישראל . (מו)
(מג) איצט קעהרטע יהושע אונד גאַנץ
ישראל צוריק , אינ'ס לאַגר נאָך גלגל .
יא (א) אלס יבין , דער קעניג פֿאַן
חציר רים הערטע , שיקטע ער צו
יובב

עֲשֵׂה לְדַבָּרָה וּלְמַלְכָּה וּכְאִשֶּׁר
עֲשֵׂה לְלִבְנָה וּלְמַלְכָּה :
(מ) וַיִּכֶּה יְהוֹשֻׁעַ אֶת-כָּל-הָאָרֶץ
הָהָר וְהַגִּבְעָה וְהַשְּׁפֵלָה וְהָאֲשֵׁרוֹת
וְאֵת כָּל-מַלְכֵיהֶם לֹא הִשְׁאִיר
שָׂרִיד וְאֵת כָּל-הַנְּשֻׁמָּה הַחֲרִים
כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל :
(מא) וַיִּכֶּם יְהוֹשֻׁעַ מִקֶּדֶשׁ בְּרִנְעַ
וְעַד-עֵזָה וְאֵת כָּל-אָרֶץ גִּשְׁן
וְעַד-גִּבְעוֹן : (מב) וְאֵת כָּל-
הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְאֶת-אֲרָצָם
לְכַד יְהוֹשֻׁעַ פַּעַם אַחַת כִּי יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָלַחֵם לְיִשְׂרָאֵל :
(מג) וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל-יִשְׂרָאֵל
עִמּוֹ אֶל-הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּלָה :
יא (א) וַיְהִי כִשְׁמַע יָבִין מֶלֶךְ-חֲצוֹר וַיִּשְׁלַח אֶל-יּוֹבָב מֶלֶךְ-

באור

רשי מדון

ונקראות על שמה . (מ) את כל הארץ ,
יושב הארץ , וכן הכר יושב הכר . והאשרות ,
ע"מ חכרות , ובסמוך אשדות הפסג , (דברי ג'
י"ו) כמו חכרות . ושם המקרה ממנו
ואשד הנקלים . (במדבר כ"א ט"ז) וענינו
כ"ש רש"י ל"מקו' שני הגבעו' שפכו' בו . וכן ת"י ומשפך , כל"א (איון וואסרפֿעללע) . ואמד
כי הכה יהושע את היושבים על האשדות . (מא) מקדש ברנע , מזד דרומית א"י הוא ממזרח
למערב (ומוכה כאן ממזרח למערב) ולא הספיק לכבוש את כל האיזר , וכשאר מעזה עד הים ,
הוא שאמר למטה , זאת הארץ הכשאר' מעזה וגו' (רש"י) . ואת כל ארץ גשן עד גבעון , מדרום
אל צפון . ארץ גשן , ארץ זה של מנרי' , ומלאכו עיר גשן בנקלת יהוד' (ט"ו כ"א) ניתכן כי נקראת
הארץ סניבה על שמה . (מב) פעם אחת , לא האריכו ימי מלחמה , ובזמן מועט לכד כולם .

מ כ ל ל י ז פ י
(מ) והאשרות , כמו אשרות הפסגה , כחרנומו משפך מירמחא , והוא מדרון
התר או הפסגה , ונקרא אכן לפי שהמים היוורדים על ההר או הפסגה , נשפכים
לשטה דרך המדרון , ודומה לו כלשון ארמית שמהרגם שפך דסדאדם , דישור :
יא (ב) מצפון

מ (מ) והאשרות , כמו אשרות הפסגה , כחרנומו משפך מירמחא , והוא מדרון
התר או הפסגה , ונקרא אכן לפי שהמים היוורדים על ההר או הפסגה , נשפכים
לשטה דרך המדרון , ודומה לו כלשון ארמית שמהרגם שפך דסדאדם , דישור :
יא (ב) מצפון

מ (מ) והאשרות , כמו אשרות הפסגה , כחרנומו משפך מירמחא , והוא מדרון
התר או הפסגה , ונקרא אכן לפי שהמים היוורדים על ההר או הפסגה , נשפכים
לשטה דרך המדרון , ודומה לו כלשון ארמית שמהרגם שפך דסדאדם , דישור :
יא (ב) מצפון

דאן איהרע פפערדע לעהמן, אונד איהרע וואגן פֿרברענגן. (ז) יהושע איבר פֿיל זיא פלעצליך, מיט אללעם קריגס פֿאלקע, אָם וואָסר מרום, שטירצטע זיך אונטר איהרע הויפֿן, (ח) אונד דער עוויגע גאָב זיא ישראל אין ריא הענג דע. זיא שלוגן זיא, אונד זעצטן איהנגן נאָך, ביו צום פֿאלקרייכן צידון, ביו צו דען זאלצוידערייען, אונד ביו אין דיא עבנע פֿאָן מצפה געגן מאָרגן; שלוגן זיא אָהנע איינן איינציגן איבריג צו לאָסן. (ט) יהושע פֿאלצאָג אויך אָן זיא, וואָס דער עוויגע איהם בפֿאהלן האַטע, לעהמ טע געמליך איהרע פפערדע, אונד פֿר בראַנדע איהרע וואגן. (י) זאָדען נינג ישראל צוריק, נאָם חצור איין, אונד ערשלוגן איהרן קעניג, (דען חצור וואָר פֿארמאלס

סוסייהם העקר ואת מרכבתיהם השרף באש: (ז) ויבא יהושע וכל עם המלחמה עמו עליהם על מי מרום פתאום ויפלו בהם: (ח) ויתגם יהוה ביד ישראל ויכום וירדפום עד צידון רבה ועד משרפות מים ועד בקעה מצפה מזרחה ויכם עד בלתי השאיר להם שריד: (ט) ויעש להם יהושע כאשר אמר לו יהוה את סוסייהם עקר ואת מרכבתיהם שרף באש: (י) וישב יהושע בעת ההיא וילכד את חצור ואת מלכה הבה בחרב ביה חצור לפניו היא

רשי ראש

באור

שפט, געננד, מיס. מוצנא: (ח) משרפות מיס. חריני ימא מרגס יונתן שעושין חרינין ומי הוס יונאין לתוכן וכשרפין מחוס השמש וכעשים מלח

מזכון לארץ הכנענת. ובנפוח דור, פלכי דור (ז) מחר כעת הזאת, האמיני הזאת לא היתה בגלגל, כ"א בדרך, מהלך יוס לפני

בוא אל מחנה המלכים, כי מגלגל עד מי מרום מהלך ארבעה או חמשה ימים. והעד צידון רנה שהוא במערב גבול אשר (להלן י"ט כ"ז) וכן חזיר שהוא בגבול כפתלי (סס ל"ו), כל זה יעיד לכל מעיין לדעת מקום כחלת שבע ושבע, שגלגל רחוקה לערך מהלך ה' יום ממקום מחנת המלכים. ואל"ל טעם מחר על הזמן הרחוק, כהוראתו בכמה מקומות, כי משמעו'כעת הזא' על יוס המחר'. (ח) צידון רבה, כמו בירה, או כפי' כד"ק רנת עס, כי לא היתה צידון אחרת קטנה ממנה. משרפות מים, י"א מקום שהיו כובעים שם איס קמים לנורמן. וי"ת חריני יונא, וכתב רד"ק וז"ל, והם המלחיות שעושין חרינין, ומוסכין אליהן מים מלוחים, וכשרפין בשמש וכעשי' מלח ע"כ. וכן משפרי' סופרי המסעו' שופרי' סביב לים המלח, והמים הנשפכי' אל הקפירות כשרפים מן השמש, וכשאר שכנת מלח. ואפשר עשוגם זאת במקומות סמוכים לים הגדול אשר שם רדפוס. והנה בימינו רוב המל' נעשה בידי אדם, ע"י ניסול מים מלוחי', והאקומות אשר שם יבשלו את המלח כקראים בל"א (זאלצוידערייען), והשם הזה טפל גם על מקומות אשר נעשה המלח ע"י השמש, כי גם שם נבשלו המים, אלא שזה בידי אדם, וזה

מ כ ל ל י ו פ י

רגלי הבהמ' הם יסוד ועקר לבהמ', משא' כבאד', לפי' כנה כרית' עקרי הבהמ' בלשון עקיר' כמו תליש' הנטוע משרשו: (ח) צידון רבה, רבת עס, ירמה שהיה צידון אחרת קטנה ממנה: משרפות מים, שאלינש בלע"ז (גם היום נקרא כך

ראש כל הממלכות האלה :
 (יא) ויבן את כל הנפש אשר
 בה לפי חרב החרם לא נותר
 כל נשמה ואת חצור שרף
 באש : (יב) ואת כל ערי
 המלכים האלה ואת כל
 מלכיהם לבר יהושע ויבם לפי
 חרב החרים אותם כאשר צוה
 משה עבד יהוה : (יג) רק כל
 הערים העמדות על הים לא
 שרפם ישראל וזלתי את חצור
 לבדה שרף יהושע : (יד) וכל
 שלל הערים האלה והבהמה
 בזו להם בני ישראל רק את כל
 האדם הכו לפי חרב עד
 השמדם אותם לא השאירו
 כל נשמה : (טו) כאשר צוה
 יהוה את משה עבדו בן צוה

פארמאלם היא פארנעמסטע אללער
 דיור רייכע , (יא) אללע דרין בפער
 ליכע פערסאגן , ריבן זיא גענצליך אויף
 מיט דעם שווערדע , קיינע זעלע ענט
 קאם , אונד חצור זעלבסט ווארד אין
 בראנד גשטעקט . (יב) אויך אללע
 איכריגע שטעטע דיור קעניגע , זאמט
 דען קעניגן , עראברטע יהושע , ערשלוג
 זיא מיט דעם שווערדע , אונד ראטעטע
 אללעס אויס , וויא משה , דער דינער
 דעם עוויגן בפאהלן האטע . (יג) יעדאך
 פדבראנטע ישראל פאן דיזען שטעטן
 קיינע , זען זיא זיך אין איהרן מוידען
 ערהאלטן האטן , ננד חצור אלליין לים
 יהושע פברענן . (יד) אללע בייטע
 דיור שטעטע , אונד דאז פיה פלינדרטן
 דיא קינדר ישראל פיר זיך , דיא מענש
 אבר ערשלוגן זיא מיט דעם שווערדע ,
 ביז זיא אללע פרטילגט האטען . ניכט
 איינע איינציגע זעלע קאם דאפאן .
 (טו) וויא דער עוויגע זיינס דיהנר משה
 בפאהלן האטע , זא גבאט משה יהושע ,
 אונד זא בפאלגטע עם אויך יהושע , לים
 ניכטס צוריק פאן אללם דעם , וואס דער
 עוויגע משה

משה את יהושע וכן עשה יהושע לא יהסיר דבר מכל

רש"י
 מלח : (יג) העומדות על תלם . שלא כהרסה
 חומתם כמו יריחו שכלה חומתה וכן העי שכלהר בה
 ושימה תל עולם שממה : וזלתי חנור לבדה .
 במסורת שרפה משה לוח ומסר לו כן בנראשית רבה
 בוישלה
 אין הכוונ' שלא שרף שום עיר כ"א חנור , כי מצאנו ששר' גם יריחו ועי , לא מוסב על הכתו' הקוד'
 ואת כל ערי המלכו' לבד , ומהן לא שרף עיר , אס רק כשאר' על תלה , ולא כשר' כנר בכניסת'
 זולתי חנור שרף . אע"פ שלא כהרסה בכניסתה ועמד' על תלה ובנ"ר ר"א אמר במסורת שרפה
 כו' , (יד) השמידם , אס הפועל , ומשפטו השמידם , והכנוי מור' על הפועל , והס' ישראל .
 מ כ ל ל י ו פ י (יז) ההר

כך המקום שעושים מלח סאלינא) : (יד) השמדם , בחירק כמו העבר : (טו) הר
 ישראל

כשהגבאמן (טו) יהושע נאם אלוף
 דים גאנצע לאנד אין בויץ, דאז געביר
 גע, דאז גאנצע זידלאנד, דאז גאנצע
 לאנד גשן, דיא גרינדע, דיא עכנע,
 אונד דאז געבירגע ישראל, מיט זיינען
 גרינדן, (יז) פאם קאהלן געבירגע
 אן, דאז זיך ביז שיער הינויף ציהט, ביז
 בעלגד און דער עכנע דעס לבנון, אים
 פוסע דעס בערגס הרמון, איברוואנד
 דיא קעניגע דיוער לענד, אונד בראכ,
 טע זיא אום (יח) מיט דיון קעננגן אבר,
 פיהרטע יהושע לאנגע צייט קריג.
 (יט) עם וואר קיינע שטאט, דיא זיך
 דען קינדן ישראל פרידליך ערגאב אוי,
 סער חוי, דער איינוואהנר פאן גבען,
 זאנסט האטען זיא איהנן אללעס, אים
 קאמפפע אבנגאמן. (כ) זא וואר עם
 אבר פאם עוויגן גפיגט, איהר הערץ
 צום קריגע ווידר ישראל אן צו אייפערן;
 דאמיט זיא קיינע שאהנונג ערהאלטן,
 זאנדרן אויסגטילגט ווערדן, וזיא דער
 עוויגע

אשר צוה יהוה את משה :
 (טו) ויקח יהושע את כל הארץ
 הזאת ההר ואת כל הגב ואת
 כל ארץ הגשן ואת השפלה
 ואת הערבה ואת הר ישראל
 ושפלה (ושפלהוק) : (יז) מן
 ההר החלק העלה שער ועד
 בעל גר בבקעת הלבנון החת
 הר הרמון ואת כל מלכיהם
 לכד ויבם וימיתם : (יח) ימים
 רבים עשה יהושע את כל
 המלכים האלה מלחמה :
 (יט) לא יהיתה עיר אשר
 השלימה אל בני ישראל בלתי
 החוי שביגעון את הכל לקחו
 במלחמה : (כ) כי מאת יהוה

היתה לחוק את לבם לקראת המלחמה את ישראל למען
 החרימם לבלתי היות להם חנה כי למען השמידם כאשר

באור רש"י צוה

בויסלח יעקב : (יז) כעל נד : מיטר נד : הסר
 החלק : טורא שיעיב מחליק עד כעל נד במל
 סמולחי ולא הספיק לכבוש בחייו את כל המוצר עד
 פלסון : מוספות : (יח) ימים רבים עשה יהושע
 נגנותו סער הסמוב שהיה מתכוין לרחות את כבוש
 הארץ כדי להאריך ימיו לפי שאמר ואתה תנחילכה
 אותם במדבר תחומא :
 יב (א) אשר
 יב (ב) אשר

(יז) ההר החלק, פירוש רש"י ורד"ק מענין
 ולאכזי איש חלק, כי לא הנמית דבר : ואפשר
 שהפכה הר שער : (יח) אח כל המלכים
 לא כחמת מלכי האמכו אשר לכד פעם אחת :
 (כ) החנה, חניכה ורחמנות :
 יב (א) אשר

מכלל יופי

ישראל, הר יעקב אבינו ששכן שם והוא נקרא ע"ש : ושפלה, שם ונכתב בה"א
 במקום ו"ו כה"א אהלה : (יז) החלק, כמו ואנכי איש חלק, כלומר שלא היו בו
 אילנות, וי"ח טורא פליגא, מענין יחלוק נחלה, כלומר שהיה נחלק חציו הנה וחציו
 הנה : בעל גר, כחרגו' מישור גר : (יט) אל בני ישראל, עם ב"י : (כ) החנה,
 ענין

יהושע יא יב

הרגום אשכנזי לב

צוה יהוה את משה: (כא) ויבא
 יהושע בעת ההיא ויכרת את
 הענקים מן ההר מן חברון מן
 דבר מן ענב ומכל הר יהודה
 ומכל הר ישראל עם עריהם
 החרימם יהושע: (כב) לא נותר
 ענקים בארץ בני ישראל רק
 בעזה בנת ובאשדוד נשארו:
 (כג) ויבן יהושע את כל הארץ
 ככל אשר דבר יהוה אל משה
 ויהנה יהושע לנהקה לישראל
 כמחלקתם לשבטיהם והארץ
 שקטה ממלחמה:
 יב (א) ואלה ימלכי הארץ
 אשר הכו בני ישראל וירשו
 את ארצם בעבר הירדן מזרחה
 השמש מנחל ארנון עד הַר
 הרמון וכל הערבה מזרחה:
 (ב) סיוון מלך האמרי היושב
 בקישבון משל מערער אשר
 על שפת נחל ארנון ותוך הנחל וְחַצֵי הַגְּלָעָד וְעַד יַבֵּק
 גלעד

עוויגע משה גבאטן . (כא) אום דיוע
 צייט גינג יהושע הין , פֿרטילגטע דיא
 ענקים אויף דעם גבירגע , אין חברון ,
 אין דביר , אין ענב אונד אויף דעם גביר
 גע יהודה , וויא אויך דיא אויף דעם גביר .
 גע ישראל ; זאמט איהרן שטעטן האטע
 זיא יהושע פֿרטילגט , (כב) זא דאס
 קיין ענק מעהר אים לאנדע ישראל איב .
 ריג בליב , צוואר אין עזה , גח אונד אין
 אשדוד בליבן נאך אייניגע : (כג) זא
 נאם יהושע דאז גאנצע לאנד איין , פֿעי
 ליג זא , וויא דער עוויגע משה פֿרשפראכן
 האטע , אונד גאב עס דען קינדרן ישרא
 צום ערבבעזיץ , אין אבטיילונגען נאך
 איהרן שטעטן , אונד דאז לאנד וואורדע
 ניכט מעהר פֿאם קריגע בעאונדוהיגט .
 יב (א) דיוע זינד דיא קעניגע , וועל
 כע ישראל גשלאגן , אונד איהר
 לאנד אין בויץ גנאמן האטע , יעגוייטס
 דעם ירדנ'ס , געגן זאנענאויפֿגאנג ,
 נעמליך פֿאם באכע ארנון , ביז צום
 גבירגע חרמון , אונד דאז גאנצע געפֿילדע
 געגן מאָרגן : (ב) סיוון קעניג פֿאן
 אמרי , דער צו חשכון גוואָהנט , אונד
 רעגירט האטע : פֿאן ערוער אן , אים
 אופֿר דעם ארנונ'ס , אונד (דער שטאט)
 מיטן אים באכע , איבר דאז האלבע

על שפת נחל ארנון ותוך הנחל וחציי הגלעד ועד יבק

הנחל באור

רש"י

יב (א) אשר הכו בני ישראל . כימי משה . (ב) מערוע
 כמזרח נבולו . ותוך הנחל , העיר
 בתוך הנחל , כ"ש להלן ואת העיר אשר בתוך
 הנחל
 מ כ ל ל יופי
 ענין חן : (כא) הר יהודה , נק' כן ע"ש סופו , כי קודם שלקחו אותו לא היה נק'
 כן : (כג) כמחלקתם כזו חלק : יב (כג) לנפת

יב (א) אשר הכו בני ישראל . כימי משה :
 (ב) ועד יבוק הנחל . שם גבול ארץ בני
 עמון סוף מצר ארץ בני עמון ומשם והלאה היו בני
 עמון
 ענין חן : (כא) הר יהודה , נק' כן ע"ש סופו , כי קודם שלקחו אותו לא היה נק'
 כן : (כג) כמחלקתם כזו חלק :

גלעד, כיו צום באכע יבק, דער גרענ, צע פֿאָן עמון. (ג) דאן דאז געפֿילדע ביו צור מאָרגענווייטע דעם זעעס כנרת, אונד ביו צום מעערע אין דעם גפֿילדע, געמליך דעם זאלצמעערע אן דעם אָסט ליכֿן אופֿר הין, איכר בית הישמורת. אונד פֿאָן זידן היא געגענד אם פֿוסע דעם פסגה. (ד) דאן אן דיוז גרענ, צע, עוג קעניג צו בשן, איין איכרדעסט דער ריון, דער צו עשתרות אונד אדרעי רעוידירטע. (ה) דעסן גביהט וואר, דער בערג חרמון, סלכה אונד גאנץ בשן, ביו צור גרענצע פֿאָן גשור, אונד מעכט, דאן האלכ גלעד, ביו צור גרענ. צע דעם סיוון, קעניגס צו חשבון. (ו) דיוע אלזא האטע משה דער דינר דעם עוויגן, אן דער שפיצע דער קינדר ישראל גשלאגן, אונד איהר גביהט ראובן, גד, אונד דעם האלכן שטאמע מנשה, צום ערבטיילע געגעבן. (ז) פֿאָלגענדע אכר זינד דיא לאנדס העררן, וועלכע יהושע אונד ישראל גשלאגן, אן דער אכנדווייטע דעם ירדנס, פֿאָן בעל גד, אין דער עכנע דעם לבנון, ביו צום קאהלן בערג, דער זיך ביו שער הינווף ציהט, (וועלכס אללעס יהושע דען

הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן : (א) וְהָעֲרָבָה עַד יַם כְּנָרוֹת מִזְרָחָה וְעַד יַם הָעֲרָבָה יַם הַמֶּלֶח מִזְרָחָה דְרֹךְ בֵּית הַיִּשְׁמוּת וּמִתִּימֵן תַּחַת אֲשֵׁרוֹת הַפְּסָגָה : (ב) וּגְבוּל עֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן מִיַּתֵּר הָרְפָאִים הַיּוֹשֵׁב בְּעִשְׁתְּרוֹת וּבְאֲדָרְעִי : (ג) וּמִשַׁל בְּהַר חֶרְמוֹן וּבְסֹלֶכָה וּבְכָל-הַבְּשָׁן עַד-גְּבוּל הַגִּישׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וְחֻצֵי הַגִּלְעָד גְּבוּל סִיחֹן מֶלֶךְ-הַשְּׁבוּן : (ד) מֹשֶׁה עֶבֶד-יְהוָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַכּוֹס וַיַּחֲנֶה מֹשֶׁה עֶבֶד-יְהוָה יְרֵשָׁה לְרָאוּבֵן וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה : (ה) וְאֵלֶּה מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן יְמֵה מִבְּעַל גָּד בְּבִקְעַת הַלְּבָנוֹן וְעַד-הַהָר הַחֹלֶק הָעֹלָה שְׁעִירָה וַיַּחֲנֶה יְהוֹשֻׁעַ לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל יְרֵשָׁה

כמחלקתם

רש"י

באור

עמון מושלי וצפי הגלעד גבול סיוון כשארמנו למעלה
 שחצי הגלעד היה שלו וזה חצי הסכי של עוג
 (בג) לנסת

הנחל, וכן בתורה (דברים ל"ו) עד יבק, מורחית לפנות. (ג) והערבה, על פני צפון עד מורח ים כנרת והים חוק לגבול. ועד ים הערבה, מכר דרום. מזרח, אשכנז לפי שמשך חוט מערבי על יד סירדן, עד נחל ארנון הנופל בים המלח באמ"נ שפתו המזרחי, כמבא משך גבולו מעט על עבר מורח הים. וכן תרגמתי. (ד) וגבול, איכנו סמוך ל עוג, כי עיקר הכוונה לחשוב המלכים אשר הכו, כ"ס ואלה המלכים, והגבולות אגב ארמיה נקט, ואמר שהמלך הראשון היה סיוון והשני

הנחל, וכן בתורה (דברים ל"ו) עד יבק, מורחית לפנות. (ג) והערבה, על פני צפון עד מורח ים כנרת והים חוק לגבול. ועד ים הערבה, מכר דרום. מזרח, אשכנז לפי שמשך חוט מערבי על יד סירדן, עד נחל ארנון הנופל בים המלח באמ"נ שפתו המזרחי, כמבא משך גבולו מעט על עבר מורח הים. וכן תרגמתי. (ד) וגבול, איכנו סמוך ל עוג, כי עיקר הכוונה לחשוב המלכים אשר הכו, כ"ס ואלה המלכים, והגבולות אגב ארמיה נקט, ואמר שהמלך הראשון היה סיוון והשני

יהושע יב

הרגום אשכנזי לג

בְּמַחְלָקָתָם: (ה) בְּהָר וּבִשְׂפֵלָה
וּבְעֶרְבָה וּבְאַשְׁרוֹת וּבַמְדְבָר
וּבַנֶּגֶב הַחֲתִי הָאֲמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי
הַפְּרָזִי הַחֲוִי וְהַיְבוּסִי:

דען שטעמן ישראל'ס צום ערבטייל גע,
געבו, נאך איהרן אבטיילונגן. (ח) אויף
דעם גבירגע, אין דען גדינדן, עבנען,
וואסרפעללן, אין וויסטן אונד זידליכן
געגנדן: דען חתי, אמרי, כנעני,
פריוי, חוי אונד יבוסי:

(ט) דער קעניג פֿאָן יריחו איינר,
דער קעניג פֿאָן עי אן דער זייטע
פֿאָן בית אל איינר,
(י) דער קעניג פֿאָן ירושלים איינר,
דער קעניג צו חברון איינר,
(יא) דער קעניג צו ירמות איינר,
דער קעניג פֿאָן לכיש איינר,
(יב) דער קעניג פֿאָן עגלון איינר,
דער קעניג צו גזר איינר,
(יג) דער קעניג פֿאָן רביר איינר,
דער קעניג פֿאָן גדר איינר,
(יד) דער קעניג פֿאָן חרמה איינר,
דער קעניג צו ערד איינר,
(טו) דער קעניג פֿאָן לבנה איינר,
דער קעניג פֿאָן עדולם איינר,
(טז) דער קעניג פֿאָן מקדה איינר,
דער קעניג פֿאָן בית אל איינר,
(יז) דער קעניג פֿאָן תפוח איינר,
דער קעניג פֿאָן חפר איינר,
(יח) דער

אָחַד מֶלֶךְ יְרִיחוֹ
מֶלֶךְ הָעִי אֲשֶׁר--
מֵעַד בֵּית-אֵל
(י) מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם
מֶלֶךְ חֶבְרוֹן
(יא) מֶלֶךְ יְרֵמוֹת
מֶלֶךְ לָכִישׁ
(יב) מֶלֶךְ עֵגְלוֹן
מֶלֶךְ גִּזְר
(יג) מֶלֶךְ דְּבִיר
מֶלֶךְ גִּדְר
(יד) מֶלֶךְ חֶרְמָה
מֶלֶךְ עֵרֵד
(טו) מֶלֶךְ לְבָנָה
מֶלֶךְ עֵדְלָם
מֶלֶךְ בֵּית-אֵל
מֶלֶךְ חִפְר

אָחַד: (טו) מֶלֶךְ מִקְדָּה
אָחַד: (יז) מֶלֶךְ תְּפוּחַ
אָחַד: (יח) מֶלֶךְ

ב א ו ר

והשני עוג, וטעם וגבול כמו ואכל הגבול הזה עוג מלך הנשן מלך השני, וכן נפרד מלת וגבול
בעטם מפסיק. (ח) בהר, מוסב על ואלה המלכים, סלימר המלכי אשר בהר, ובנפלה
כו'. ומן ויתנה עד כמחלקות' נפסוק הקודם מאמר מוסגר הוא. (ט) מלך יריחו, כל
אלה המלכים אזכר לא היה מלך על עיר אחת אלא כל עיר ועיר אזכר היתה ראש ממלכת,
והי' מושל על עיירו' וכפרי' אחרי' (רד"ק).

יג (ג) מן א ה א

(ג) פָּאָם שׁיחור אֵן , דער פֿאַר מצרים פֿליסט , ביו צור מיטטערנעכטל יכען גרענצע פֿאַן עקרון , דאָ צו כנעני גרענט ווירד ; פֿינף הערשאַפֿטן דער פֿלשחים , נעמליך , עזה , אשדוד , אשקלון , גת , אונד עקרון דאָ צו (דאָ לאַנד דער) עוים . (ד) פֿאַן זיין הינויף דאָ גאַנצע לאַנד דעס כנעני , נעכסט דער העהלע דער צידונים , ביו אַפֿקה אונד ביו צור גרענצע דעס אמרי . (ה) דיאָ גאַנצע לאַנדשאַפֿט גבלי , דער גאַנצע לבנון , געגען זאָננע אויפֿגאַנג פֿאַן בעלגד , אַם פֿוסע דעס בערגעס חרמון ביו גען חמה . (ו) אללע בעוואָהנד דעס גבירגס , פֿאַם לבנון אֵן , ביו צו דען זאלצוידערייען , אונד אללע צידונים ; איך וויל זיאַ פֿאַר דען קינדרן ישׂראַ אויסטרייבן , פֿרטיילע זיאַ נור אונטער ישׂראַל צום ערבטייל , וויאַ איך דיר גכאַטן . (ז) דואַ טיילעסט נעמליך

הַגִּשׁוּרִי : (ג) מִן הַיַּשְׁהוּר אֲשֶׁר־י עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם וְעַד גְּבוּל עֶקְרוֹן צְפוֹנָהּ לַבְּנֵי תַחֲשֵׁב הַמִּשְׁתִּי סְרְגֵי פִלְשְׁתִּים הָעֲזוּתִי וְהָאֲשֻׁדֹרִי הָאֲשַׁקְלוֹנִי הַגָּתִי וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעוֹיִם : (ד) מִתֵּימָן כָּל־אֶרֶץ הַבְּנֵי עֵד וּמְעָרָה אֲשֶׁר לַצִּידָנִים עַד־אֶפְקָה עַד גְּבוּל הָאֲמֹרִי : (ה) וְהָאֶרֶץ הַגְּבֹלִי וְכָל־הַלְּבָנוֹן מִיַּרְח הַשֶּׁמֶשׁ מִבַּעַל גַּד תַּחַת הַר־חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא חֶמֶת : (ו) כָּל־יִשְׁבֵי הָהָר מִן־הַלְּבָנוֹן עַד־מִשְׁרַפַּת מַיִם כָּל־צִידָנִים אֲנֹכִי אוֹרִישׁ מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל רַק הַפֶּלֶה לְיִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָהּ

כָּאֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ : (ז) וְעָתָה חֶלֶק רש"י

כאור את

יג (ג) מן השיחור, אינזה טילום כמו שחשבו המפרשים כי הוא איננו הולך על פני מצרים כ"א בתוכו. חמשת סרכי פלשתי, וכן דרך הכתוב להחליף את המקום ביושביו, ולהיפך. וסרכי כמו שרי. והעוים שזכר אינו יין המכין, והיא ארץ בפני עזמה, מלבד קאאת מחוץ פלשתיים. כן פירש"י בסוף דבריו ורמב"ן בפרשת דברים. (ד) מחימן, ולמעלה לכד צפון. כל ארץ הכנעני, כל הארץ אשר היה לכנעני במקום ההוא.

בל"א גרענצן, גרענץ לאנדשאפט. (ג) מן השיחור. הוא טילום הוא נחל מצרים הוא מותן לתחום מקצוע דרומית מערבית של ארץ ישראל כמו שאמר נואה מסעי ולמדנו כאן שלא כיבש יהושע בחייו כל מוצר הדרומית אלא ממדבר לין הוא הכר החלק פעולה שצורה עד טילום הוא תחום יגוה האמור למעלה מקדש ברכע עה עזה : ועד גבול עקרון צפונה. העקרוני יושב על הים ומתפש' לזד הצפון יותר מן האחרים : לכנעני מחשב. מארץ הכנעני שכתתי לאברהם היא : חמשת סרכי פלשתיים וגומר. הוא סוף גמר המצר עד הים הגדול שבמערב : העוים והאשקלוני. ששה סרכים היה מונה ומתחלה קראן חמש אמר רבי יוחנן אידוכריקי שלהם חמשה החשובי חמשה היו שהעוים איננו מונה מן הסרכים החשובים ועוד יש לפתח חמשת סרכי פלשתיים העוים והאשקלוני והאשקלוני והגתי והעקרוני הם חמשת ועוד בשאר לכנען ארץ העוים שאינם מן הפלשתיים : (ד) מחימן כל ארץ הכנעני. פסוק ראשון מונה מוצר הדרומי מן המורה למערב וזה מונה את רוחב אומה המקצוע הכותר ליכבש כמה הוא מן הדרום לזפון מחימן כל ארץ הכנעני מחימן וז מעוה לצידונים עד אפיאק עד האמרי : (ה) והארץ הגבלי וכל הלבנון מוצר השמש. ובמזר מוצריו בשאר לכנען במקצוע הצפון כל הלבנון מבצל גד עד סוף המצר וברוחב מן המורה למערב עד לכא חמת וזה כל מוצר הצפוני שלכא חמת במקצוע. צפונית מערבית באלה מאעיו : (ו) אנכי אורישם. אחרי מותך : הפלה לישראל בנחלה. ויכבוש

נעמליך דיום אלם ערבכעוויץ , אונטר
דיא ניין שטעמע , אונד דען הלבן
שטאם מנשה .

(ח) מיטדער אנדרן העלפטע , האבן
ראובן אונד גד איהר אנטייל גנאמן , וואס
משה איהנן , אן דער מארגענווייטע דעם
ירדנ'ס געגעבן , וויא עס איהנן משה
דער דיהנר דעם עוויגן צו געווייליגט
האטע : (ט) נעמליך , פאן ערוער
אן , דאן אס אופער דעם כאַס אַרנן
ליגט , נעכסט דער שטאט אים באַע ,
דיא גאַנצע עכנע מירבא , ביז דיבון .
(י) אַללע שטעטע דעם סיחון , קעניגס
פאן אמרי דער צו חשבון רעגירטע , ביז
צור גרענצע דער קינדר עמון .

(יא) זאָדען גלעד נעכסט דער לאַנד
שאַפט גשור אונד מעכת , דען גאַנצען
בערג חרמון , גאַנץ בשן ביז סלכה .

(יב) דאָ גאַנצע רייך דעם עוג צו בשן
דער צו עשתרות , אונד אַדרעי רעגירט
טע , דער איינציגע וועלכר פאן דען ריון
איבריג גבליבן : וועלכע משה גשלאַגן ,
אונד אויסגטריבן האַטע . (יג) דען
גשורי אונד מעכתי , האַט ישראל ניכט
פֿערטריבן

מִשֶׁה וַיֹּדֹעַם : (יג) וְלֹא הִזְרִישׁוּ

בְּאוֹר

אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת בְּנַחֲלָה
לְחִשְׁבֵּת הַשְּׁבֵטִים וְחִצֵּי הַשְּׁבֵט
הַמְּנַשֶּׁה : (ח) עִמּוֹ הָרְאוּבֵנִי
וְהַגָּדִי לְקַחוּ נַחֲלָתָם אֲשֶׁר נָתַן
לָהֶם מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַחָה
כְּאֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד
יְהוָה : (ט) מִעְרוֹעַר אֲשֶׁר עַל־
שִׁפְתֵי־נַחַל אַרְנוֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר
בְּתוֹךְ־הַנַּחַל וְכָל־הַמִּישֹׁר
מִיַּדְבָּאֵד־עַד־דִּיבּוֹן : (י) וְכָל־עָרֵי
סִיחּוֹן מִלֶּךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר מֶלֶךְ
בְּחִשְׁבּוֹן עַד גְּבוּל בְּנֵי־עַמּוֹן :
(יא) וְהַגְּלָעָד וְגְבוּלֵי הַגְּשׁוּרִי
וְהַמְּעַכְתִּי וְכָל־הַר הַחֲרָמוֹן וְכָל־
הַבָּשָׁן עַד־סִלְכָה : (יב) כָּל־
מַמְלָכוֹת עוֹג בְּבָשָׁן אֲשֶׁר־מֶלֶךְ
בְּעִשְׁתָּרוֹת וּבְאֲדָרְעֵי הוּא
גְּשׁוּר מִיַּתֵּר הַרְפָּאִים וַיִּכְּסוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַגְּשׁוּרִי וְאֶת־

רשׁי המעכתי

ויכבוש לאחר זמן כל שבת ושבת מה שכלל בגודלו :
(ח) עמו הראובני והגדי . עם חצי הראובני של
מנשה הראובני והגדי לקחו נחלתם : (ט) מערוער
אשר על שפת נגמר . מונה והולך כל ארץ עבר הירדן
ואחר כך מפרש גבול כל שבת ושבת ויתן משה למטה
סלובי וסלובי : (יב) מיתר הרפאים . שהרג
כדלעומר והמלכים אשר אמן כמו שכתב ויבן את
רפאים

ממשלת ישראל - והנה אמר ה' להורים' בתנאי
שישאו דרך ה' , והנחיתם כאשר הנחית גוים
אחרים , כמפורש בספר יוספים . וכן כתב
רד"ק (סס י"ז) או אמר וכל לידוכים על
הערים אשר על גבולותיה , ותחת ממלכתה .
(ח) עמו

מ כ ל ל י ו פ י

(ח) עמו הראובני , פירושו עם חציו האחר , ולפי שזכר לט' השבטי' וחצי שבט המנשה
האחר , סמך , ולא זכר חצי האחר , ואמר עמו כאלו זכרו , וכן בחסרון המלוי' סי' ל"ג
(יב) ממלכת עוג , בשורק : (כא) נסיבי

לערטריבען , גשור אונד מעכתי אלזא
 בליבן אונטר ישראל וואהנן , ביז אויף
 דען דייטען טאג . (יד) נור דעם
 שטאם לוי גאב מאן קיין ערבגוט , דיא
 פייער אפפער דעם עוויגן , דעם גאטס
 ישראלס , זאללטע זיין ערבטייל זיין ,
 וויא ער איהם פֿרהייסן . (טו) נאך
 דעם וואס משה דעם שטאמע דער קינדר
 ראובן , נאך איהרן גשלעכטן גגעבן
 האטע , (טז) וואר איהר געביהט :
 ערוער אס אופֿר דעם באַלם ארנון ,
 נעכסט דער שטאט אים פֿלוסע , דיא
 גאנצע עבנע אום מידבא .

(יז) חשבון אונד איהרע לאַנדשטעטע ,
 אין דער עבנע , דיבון , כמות בעל
 אונד בעל מעון . (יח) יהצה , קדמות ,
 אונד מפעת , (יט) קריתים , שבמה ,
 אונד צחת השחר , אויף דעם בערגע ,
 אין דער עבנע . (כ) בית פעור , דיא
 טעהלר אום דען פסגה , אונד בית
 הישימות . (כא) אללע שטעטע אין
 דער עבנע , איברהויפט , דאז גאנצע
 רייך דעם סיחון , קעניגס פֿאן אמרי ,
 דער צו חשבון רעגירטע , וועלכן משה ,
 זאמט דען פֿירשטן מדינ'ס , גשלאַגן
 האטע , נעמליך , אוי , רקס , צור ,
 חור

המעכתי וישב גשור ומעכרת
 בקרב ישראל עד היום הזה :
 (יד) רק לשבט הלוי לא נתן
 נחלה אשי יהוה אלהי ישראל
 הוא נחלתו כאשר דבר-לו :
 (טו) ויהזן משה למטה בני-
 ראובן למשפחותם : (טז) והי
 להם הגבול מערוער אשר על-
 שפת-נחל ארנון והעיר אשר
 בתוך-הנחל וכל-המישר על-
 מידבא : (יז) השפון וכל-עריה
 אשר במישור דיבון וכמות בעל
 ובית בעל מעון : (יח) ויהצה
 וקדמות ומפעת : (יט) וקריתים
 ושבמה וצרת השחר בהר
 העמק : (כ) ובית פעור
 ואשדות הפסגה ובית
 הישמות : (כא) וכל ערי המישור
 וכל-ממלכות סיחון מלך
 האמרי אשר מלך בחשבון

אשר הכה משה אתו ואת-נשיאי מדין את-אוי ואת-רקס
 רש"י

מלאים נעשמת קנים : (יט) בהר העמק .
 ובספר במדבר (ל"ב ל"ג) מצאנו העיר הזאת
 לבניגד , ואולי היתה לשניהם , כמו ירושלים ליהודא ובנימין . (יז) דיבון , גם זאת נחשבה
 לגד (טס) . (יט) בהר העמק , כת"י בטורא דמישרא . (כב) אל קלליהם , כמו
 עס

מ כ ל ל י ו פ י

(כא) נסיכי סיחון , ענינו הגדולה והקצינות : ממלכה , שם בשורק :
 (לב) אשר

חור , אונר רבע , פֶּאֶסְאֵלֶן דַּעַם סִיחֹון ,
 בעוֹיֶצֶר דַּעַם לֶאֱנַדַס . (כב) דַּעַן
 צוֹיכְרַעַר בַּלַּעַם וְאֵהֶן דַּעַם בַּעוֹר , עַרְבֵי
 שְׁלֹגֹן דִּיאַ קִינְדֵר יִשְׂרָאֵל , מִיַּט דַּעַם
 שׁוועֶרדַע , אונטֶר אַנְדֶרֶן עֶרְשֶׁלֶאֱגֶנֶן .
 (כג) דַּאָז גַּעֲבִיהֵט קִינְדֵר רֵאוּבֵן ,
 הָאֵטַע דַּעַן יִרְדֵן צוֹר גֶּרַעֲנַצַּע . דִּיֹּם
 וּוְאֵר דַּאָז עֶרְבַע דַּעַר זַעֲהֶנַע רֵאוּבֵן ,
 נֶאֱךְ אִיהֶרֶן גִּשְׁלַעֲכַטֶרֶן , דִּים דִּיאַ
 שְׁטַעֲטַע , אונג אָפֶנַע פֶּלַעֲצַע .
 (כד) נֶאֱךְ דַּעַם וּוְאֵם מִשְׁהַ דַּעַם
 שְׁטַאֲמַע גֵּר , דַּעַן זַעֲהֶנֶן גֵּרִם נַעֲמַלְקִי ,
 נֶאֱךְ אִיהֶרֶן פֶּאֶמִילִיעֵן נֶגַעֲבֹן הָאֵטַע .
 (כה) וּוְאֵר אִיהֶרֶר גַּעֲבִיהֵט , יַעוֹר ,
 אֲלַלַּע שְׁטַעֲטַע אִין גַּלְעַד , אונג דִּיאַ
 הַעֲלַפֶּטַע דַּעַם לֶאֱנַדַס דַּעַר זַעֲהֶנַע עֲמוּן ,
 בִּיז עֶרְוַעַר הִיז , דַּאָז פֶּאָר רַבָּה לִיגֵט .
 (כו) פֶּאָן חֲשֹׁבֹון , בִּיז רַמַּת מִצְפַּה .
 אונג בַּטְנִים , פֶּאָן מַחְנִים בִּיז אָן דִּיאַ
 גֶּרַעֲנַצַּע פֶּאָן דְּבִיר . (כז) אונג אִים
 גֶּרֹנְדַע בֵּית הַרִם , בֵּית נַמְרָה , סַכּוֹת ,
 אונג צֶפֶון , דַּעַר אִיבְרִיגַע טִיִּיל דַּעַם
 דִּיִּיכֶם סִיחֹון'ס , קַעֲנִיגִם צו חֲשֹׁבֹון ,
 דַּעַר יִרְדֵן מֶאֶכְטַע דִּיאַ גֶּרַעֲנַצַּע , בִּיז
 אָן דַּאָז עַנְדַּע דַּעַם זַעֲעַם כְּנַרְתִּי , אָן
 דַּעַר עַסְטִילִיכֵן זַיִטַּע דַּעַם יִרְדַּנִּם .
 (כח) דִּיזַעַם אֶלֶזָּא אִיזַט דַּאָז עֶרְכַּטִּיִּיל
 דַּעַר זַעֲהֶנַע גֵּר'ס אָן שְׁטַעֲטַן אונג אָפֶנֶן
 פֶּלַעֲצַן , נֶאֱךְ אִיהֶרֶן פֶּאֶמִילִיעֵן .
 (כט) נֶאֶכְרַעַם וּוְאֵם מִשְׁהַ דַּעַם הָאֲלָבֹן
 שְׁטַאֲמַע

וְאֶת־צוֹר וְאֶת־חֹר וְאֶת־רַבֵּעַ
 נְסִיכֵי סִיחֹון יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ :
 (כב) וְאֶת־בַּלַּעַם בֶּן־בַּעוֹר
 הַקּוֹסִם הָרְגוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב
 אֶל־חֲלָלֵיהֶם : (כג) וַיְהִי גְבוּל
 בְּנֵי רֵאוּבֵן הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל זֹאת
 נְחֻלַת בְּנֵי־רֵאוּבֵן לְמִשְׁפַּחֹתָם
 הָעָרִים וַחֲצֵרֵיהֶן : (כד) וַיְהִי
 מִשְׁהַ לְמַטֵּה גֵר לְבְנֵי גֵר
 לְמִשְׁפַּחֹתָם : (כה) וַיְהִי לָהֶם
 הַגְּבוּל יַעוֹר וְכָל־עָרֵי הַגַּלְעָד
 וַחֲצֵי אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוּן עַד־עֶרְוַעַר
 אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי רַבָּה :
 (כו) וּמַחְשְׁבֹון עַד־רַמַּת
 הַמִּצְפָּה וּבְטַנִּים וּמַחְנֵים עַד־
 גְּבוּל לְדָבָר : (כז) וּבַעֲמַק בֵּית
 הָרִם וּבֵית גְּמָרָה וְסַכּוֹת וְצַפּוֹן
 יְתֵר מְמַלְכוֹת סִיחֹון מֶלֶךְ הַשְּׁבֹון
 הַיַּרְדֵּן וּגְבֹל עַד־קְצֵה יַם־כְּנַעַן
 עַבְרַת הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה : (כח) זֹאת
 נְחֻלַת בְּנֵי־גֵר לְמִשְׁפַּחֹתָם
 הָעָרִים וַחֲצֵרֵיהֶם : (כט) וַיְהִי

משה

רש"י

בטורא דמיסדא : (כב) וחצי ארץ בני עמון
 חצי מה שכבשו מארץ בני עמון ובסיחון : (כז)
 היקדן וגבול . ירדנה ומחומיה הערים שעל שפתו :
 (כח) הערים וחצריהם . הערים המוקפות חומה :
 וחצריהם . ערי הסדוץ בלא חומה :
 יד (ח) אשכ

באור

עם , וזעורו עם חללי אחריה' . (כג) וגבול ,
 כתרנו ותחומיה כלומר הערים שאל שפתו .
 כן פירש' ירד' ק . וחצריהן , ת"י פנחיהון ,
 הם הככרים הפרזים , מקומות פתוחי' מחין
 חומה

מִשָּׁה לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה וַיְהִי
 לַחֲצִי מִטָּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה
 לְמִשְׁפַּחְתָּם : (ל) וַיְהִי גְבוּלָם
 מִמְּחֻזִּים כָּל־הַבְּשָׁן כָּל־
 מַמְלְכוֹת עֹג מֶלֶךְ־הַבְּשָׁן וְכָל־
 חֹזֵת יָאִיר אֲשֶׁר בְּבֶשֶׁן שִׁשִּׁים
 עִיר : (לא) וַחֲצִי הַגִּלְעָד
 וְעִשְׁתָּרוֹת וְאֶדְרָעִי עָרֵי מַמְלְכוֹת
 עֹג בְּבֶשֶׁן לְבְנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה
 לַחֲצִי בְנֵי־מָכִיר לְמִשְׁפַּחְתָּם :
 (לב) אֱלֹהֵי אֲשֶׁר־נָחַל מִשָּׁה
 בְּעַרְבוֹת מוֹאָב מֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן
 יְרִיחוֹ מִזְרְחָה : (לג) וּלְשֵׁבֶט
 הַלְוִי לֹא־נָתַן מִשָּׁה נַחֲלָה יְהוָה
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּא נַחֲלָתָם
 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם :

יָד (א) וְאֱלֹהֵי אֲשֶׁר־נָחֲלוּ בְנֵי־
 יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר
 נָחֲלוּ אֹתָם אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן
 וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן וְרֵאשֵׁי אֲבוֹת
 הַמִּשְׁטוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל : (ב) בְּגֹזֶרֶל

רש"י נחלחם

יָד (א) אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֹתָם . אֲשֶׁר נִכְחִילוּ אֹתָם : (ד) כִּי

בְּנֵי מָכִיר , כִּי הִסְתִּי אֶחָד לְקַח חֶלְקִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן : יָד (ו) כַּאֲשֶׁר

מ כ ל ל י ו פ י

(לב) אֲשֶׁר נָחַל מִשָּׁה , פּוֹעֵל יוֹצֵא לְשָׁנִים פְּעוּלִים :

יָד (ד) לְמַקְנָהֶם

שטאמע מנשה גגעבן , ווארד דעם
 דאאלבן שטאמע דער זעהנע מנשה ,
 נאך איהרן פאמיליען , פאלגנדרס צו
 טייל : (ל) איהרע גרענצע גינג פאן
 מחנים איבר גאנץ בשן , דאז גאנצע
 רייך דעם עוג , קעניגס צובשן , אונד
 אללע דערפֿר יאירס , וועלכע אין בשן
 ליגן , צוואמן זעכציג וואהנפלעצע .
 (לא) זאדען דאז דאאלבע גלעד ,
 עשחרות , אדרעי שטעטע אים רייכע
 דעם עוג אין בשן , אללעס דיום ,
 וואורדע דען זעהנן דעם מכיר , זאהנס
 מנשה צו טיילע , צוואר דעם דאאלבן
 טיילעדער זעהנעדעם מכיר , נאך איהרן
 פאמיליען . (לב) דיועס איזט , וואס
 משה זעלבסט פֿרטיילט האטע , אין דען
 גפילדן מואב'ס , אן דער מארגענווייטע
 דעם ירדנס , יריחו געגנאיבר .

(לג) דעם שטאמע לוי אבר , גאב משה
 קיין ערבטייל , דער עוויגע , דער גאט
 ישראל'ס , זאלטע איהר ערבע זיין ,
 וויא ער איהנן פֿרהייסן .

יָד (א) פֿאלגנדרע בזיוצונגן , בקאמען
 דיא קינדר ישראל אים לאנדע
 כנען , וועלכע איהנן דער פריסטר
 אלעזר , אונד יהושע בן נון איינגגעבן ,
 מיט בייאציהונג דער פאמיליענהייפטער ,
 דער שטעמע דער קינדר ישראל .
 (ב) דאז

באור

חומה . (ל) חומת יאיר , כתרנומו כפרני
 יאיר , הכפרים למושב איכרים . (לא) לחצי

יָד (ו) כַּאֲשֶׁר

(ב) דאן לאז בשטימטע דיא ערכניטר , וויא דער עוויגע דורך משה בפאָהלן , דען ניין שטעמן אונד דעם האַלכּוּן שטאַמע . (ג) דען , דען דריטהאַלכּוּן שטעמען , וויז משה איהר ערבע אן יענווייטס דעם ירדנ'ס , דען לויס אבר גאַב ער קיינן טייל אונטר איהנן .

(ד) דאפּיר מאכטן דיא זעהנע יוספ'ס , צווייא שטעמע אױס , נעמליך מנשה אונד אפּרים . דיא לויס בקאמן אלוף קיין בואַנדרס ערבע אים לאנדע , בלאַס אַיינצעלנע שטעטע דארין צו וואָהנן , מיט פּרייען פלעצען אומהער , פּיר איהר פּיה אונד אנדרס גווערבע . (ה) וויא דער עוויגע דעם משה בפאָהלן האטע , זא בעאַכאַטטן עס דיא קינדרישאל , בייא דער טיילונג דעם לאנדס .

(ו) דיא זעהנע יהודה ווארן פאַר יהושע גטרעטן אין גלגל , אונד כלב זאָהן דעם יפּוני , דער קניזי , רעדטע איהן אן : עס איזט דיר בקאנט , וואס דער געטליכע מאַן משה , מיך אונד דיר גטרעפּנד גרעדט , אין קדש ברנע . (ז) איד וואר פּירציג יאָהרי אַלט , אלש משה , דער דיהנר דעם עוויגן , מיך פאַן קדש ברנע .

נחלתם באַשר צוה יהוה ביד-
משה לתת להשערת המטות
וחצי המטה : (ג) כי נתן משה
נחלת שני המטות וחצי המטה
מעבר לירדן וללויים לא נתן
נחלה בחוכם : (ד) כיהיו בני-
יוסף שני מטות מנשה ואפרים
ולא נתנו חלק ללויים בארץ כי
אם-ערים לשבת ומגדשיהם
למקניהם ולקנינם : (ה) באַשר
צוה יהוה את-משה בן עשו בני
ישראל ויחלקו את-הארץ :
(ו) ויגשו בני-יהודה אל-יהושע
בגלגל ויאמר אליו כלב בן יפונה
הקניזי אהה ידעת את-הדבר
אשר-דבר יהוה אל-משה ויש
האֱהים על אדותי ועל-אדותיך
בקדש ברנע : (ז) בן-ארבעים

שנה אנכי בשלח משה עבר-

יהוה

רשי"י

באר

(ד) כי היו בני יוסף שני מטות . תחת שבע לוי : (ז) כאשר עש לבני . ולא כאשר עש מי שחמלני' היו בעצם אחת וירא כלב לומר להם שלא יאמר כמותם וכשבא הכחיסם וזהו שכאמר עש עקב היטה

יד (ז) כאשר עש לבני , ולא כאשר עש מי , כן כירש"י ורד"ק , כי בפיו הסכים את המרגלים בדרך , למען לא יעשו אתו

מכלל יופי

יד (ד) למקניהם ולקנינם , כהרגומו לפעירהו ולגיתיהו , רצה לומר כהמות גסות ודקות : המסיו , נכתב כיו"ד שהוא במקום למ"ד הפועל , ובא כן על דרך לשון ארמית , כי על דרך לשון עברית היה משפטו על דרך השלם , המסיו , השורקהו"ו , כמו גטיף רגלי , ובאהו"ד נחהוהו"ו ונעה , שלא כמנהגו"ו והרבים בלשון

יְהוָה אוֹתִי מִקֹּדֶשׁ בְּרַגְעַ לְרַגְלִי
 אֶת־הָאָרֶץ וְאָשַׁב אֹתוֹ דְּבַר
 כַּאֲשֶׁר עִם־לִבִּי : (ח) וְאַחִי
 אֲשֶׁר עָלוּ עִמִּי הִמְסִיו אֶת־לֵב
 הָעָם וְאַנְכִי מִלֵּאֲתִי אַחֲרֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵי : (ט) וַיִּשְׁכַּע מֹשֶׁה בַּיּוֹם
 הַהוּא לֵאמֹר אִם־לֹא הָאָרֶץ
 אֲשֶׁר דָּרַכְתָּ רַגְלְךָ בָּהּ לֵךְ תִּהְיֶה
 לְנַחֲלָה וּלְבִנְיָה עַד־עוֹלָם כִּי
 מִלֵּאֲתִי אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵי :
 (י) וְעַתָּה הִנֵּה הִחַיָּה יְהוָה אוֹתִי
 כַּאֲשֶׁר דָּבַרְתָּ אֲרִבְעִים וְחָמֵשׁ
 שָׁנָה מֵאֲזַדְבַּר יְהוָה אֶת־הַדְּבַר
 הַזֶּה אֶל־מֹשֶׁה אֲשֶׁר־הִלֵּךְ יִשְׂרָאֵל
 בְּמִדְבַּר וְעַתָּה הִנֵּה אָנֹכִי הַיּוֹם
 בְּיַד־חָמֵשׁ וַיִּשְׁמָנִים שָׁנָה :

רש"י

היתה דוח אחרת שהיה אומר להם אחד בשפה ואחד
 בלב : (י) זה ארבעים וחמש שנה . למדנו שזה
 בכיבוש הארץ שבע שנים שהיו בשנה השנית שלח
 משה מרגלים נשאלו שלשים ושמונה שהלכו במדבר
 ושבע

ברגע אבשיקטע , דאו לאנד אויסצוג
 קונדשאפטן , אונד בראכטע איהם
 אנטווארט , וויא עם פיר אומ'ס הערץ
 וואר . (ח) מיינע ברידר אבר דיא
 מיט מיר געגאנגן ווארן , מאכטן דאן
 פאלק פֿרעגאנט , איך אליין פֿאלגטע
 דעם עוויגן מיינס גאָטע . (ט) משה
 שוואר דאמאס אונד שפראך : ווארליך !
 דאו לאנד , וועלכס דוא ברייזעט האזט ,
 זאלזט דוא צום ערבטייל בקאמן , פֿיר
 דיך אונד דיינע נאכקאמן , אויף עוויג ,
 דען דוא ביזט דעם עוויגן דיינס גאָטע ,
 טרייליך נאכגפֿאלגט . (י) נון דואט
 דער עוויגע מיך לעבן לאסן , וויא ער
 גשפראכען ; עם איזט ברייטס פֿינף אונד
 פֿירציג יאהרע , זייטדעם דער עוויגע
 דיזס דעם משה אויפֿגטראגען , אויף
 דער רייזע דער קינדר ישראל דורך דיא
 וויסטע , איך בין אלזאָ יעצט , פֿינף
 אונד אַכציג יאהרע אלט . (יא) נאך
 זא שטארק אלס צור צייט , דא מיך

משה
 (יא) עוֹדְנִי הַיּוֹם חָזַק כַּאֲשֶׁר

באור ביום

אתורעה , ובבואו אל משה , אמר את אשר
 עם לבבו . (ח) המסיו , מהפעיל , מנורת
 כל"ה , והיה משפטו המסיו . בשקל הפנוי ,
 ויאמר רד"ק כי בא ע"ד לשון

ארמית ואשתיו חמרא (דניאל ה' ד') . מלאהי , ענינו מלאתי והשלמתי רצון אלהי
 ללכת אחריו . (ט) אם לא , כל אם , שאין התנאי כפול אחריו , בין אם מלת לא בכרה ,
 או היא לכרה , הוראתו שזועה או הכטחה לקיום ההפך . עיין בבאור לתורה (במדבר
 י"ד כ"ח) . והנה לא נשבע משה כי אם ה' , כ"ש ואולם חיה' וגומר (במדבר סס כ"ד) ,
 אלא כיון שכתבה משה אמר כאלו נשבע הוא . אשר דרך רגליך , חזרון כ"ש וינא עד חזרון
 (במדבר י"ג כ"ב) . (י) אשר הלך , ענינו כאשר הלך . (יא) ככחי אז , בא נב' כפ"י

מ כ ל ל י ו פ י

כלשון הקודש , וענינו כמו מסס : (י) כאשר דבר , כל דבר בסגול , ואחנח
 וס"פ בצירי , וכן זה מפני הסגולתא שהיא אחר הורקא "והמסור" עליו לכותי'
 צרי , וכל אחנח וס"פ צרי כותי' : (יא) ככחי כו' , ב' כפי הדמיון כאלו אמר זה כמו
 זה

משה אבגשיקט , מיינע קרעפֿטע וינד ,
 נאך דיא פֿאַריגן , איך קאן נאך פֿעכטן ,
 קאן נאך אויס אונד איינציהן .
 (יב) זאָ גיב מיר דען יענס גבירגע ,
 פֿאַן וועלכס דער עוויגע דאצומאל
 גרעדט , דוא האוט דאמאָלס פֿרנאַמן ,
 דאז ענקיס דאָרט וואָהנן , דאס דיא
 שטעטע גראָס אונד פֿעסט זינד , פֿילייכט
 שמעהט דער עוויגע מיר בייא , דאס
 איך זיא פֿרטייבע , וויא דער עוויגע
 גשפראכֿן . (יג) יהושע ועננטע איהן ,
 אונד מאן גאַב חברון דעם כלב , זאָהן
 דעם יפֿונה , צום ערבגוטע .
 (יד) דאהער בליב אויך חברון דעם
 כלב , זאָהן דעם קניזיכר יפֿונה , צום
 ערבגוטע . ביז אויף דיון טאג , ווייל
 ער דעם עוויגן דעם גאַטע ישראל'ס ,
 טרייליך נאכגפֿאַלגט וואר . (טז) פֿאַר-
 קאָלס היס חברון קרית ארבע , נאך
 דעם

בַּיּוֹם שֶׁלַח אֹתִי מֹשֶׁה כָּכְחִי אֲזַי
 וּכְכְחִי עֵתָה לְמַלְחָמָה וּלְצֵאת
 וּלְבוֹא : (יב) וְעַתָּה הִנֵּה לִי אֶת-
 הַהַר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בַּיּוֹם
 הַהוּא כִּי-אַתָּה שָׁמַעְתָּ בַּיּוֹם
 הַהוּא כִּי-עֲנַקִּים שָׁם וְעָרִים
 גְּדוֹלוֹת בְּצִרּוֹת אֹלֵי יְהוָה אֹתִי
 וְהוֹרְשֵׁתִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה :
 (יג) וַיִּבְרַכְהוּ יְהוֹשֻׁעַ וַיִּתֵּן אֶת-
 חֶבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן-יִפְנֶה לְנַחֲלָה :
 (יד) עַל-כֵּן הִיָּתָה חֶבְרוֹן לְכָלֵב
 בֶּן-יִפְנֶה הַקָּנִזִי לְנַחֲלָה עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה יַעַן אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרֵי יְהוָה
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל : (טו) וַיִּשֶׂם חֶבְרוֹן

לְפָנִים קְרִית אַרְבַּע הָאָדָם

הַגְּדוֹל

באור

רשי

הדמיון להשוות הדמיון מכל צד . וכן כמוד
 כפרעה . (יב) ההר הזה , אשר עליו חברון
 ובלותיה . ועל כרמך פרשה זו לא נכתבה
 במקומה , כי למעלה כאמר ויבוא יהושע בעת
 שהיא ויכרות את הענקים מן ההר מן חברון (י"א כ"א) , ואיך יאמר כלב עתה , אולי ה' אותי
 והורשתיים ? אלא וודאי כמו שאמרתי . ולדעתי היה דבר כלב ליהושע אחר כיבוש חמשת מלכי
 אמרי , כי שם כאמר , ויעל יהושע מעגלונה חברונה , (לעיל י"ל ט) והדעת נותנת , כי אחרי
 כבוש ה' המלכים הנזכרים לכד יהושע עיר אחרי עיר , ובבואו לפני חברון , אין ספק כי הזכיר
 שם כלב את אשר דבר לו ה' ואמר ליהושע את אשר אמר , וילך וילחם על העיר , ויכרות את
 הענקים במות יהושע ותחת ידו , לפיכך נקראת פריתת הענקים על שם יהושע , ונכתבה
 כאן תוך הנחלות אשר נחל יהושע לישראל , כי הספור הזה יגיד איך נתנה חברון לכלב . אולי
 ה' אותי , כמו עמי , וכן ואדבר אותך , ואחרים . (יג) ויתן את חברון לכלב , פי' שדה העיר
 וחבריה , כי העיר עצמה נתן לבני אהרן , כ"ס להלן (כ"א י"ג) . (טו) קרית ארבע , כך
 היה שם העמס של העיר , ואמר הטע' שהיתה נקראת כן , על שם האדם אשר היה הגדול
 בענקים

ושבע שכבשו הרי ארבעים וחמש : (טו) האדם
 הגדול בענקים הוא . אביהם של אחימן שבי ותלמי
 ארבע היה שמו . דבר אחר על שם האב וג' הבנים
 שכן קורא ילידי הענק : והארץ שקטה ממלחמה .
 אובס

מ כ ל ל י ו פ י

זה , וזה כמו זה הכל בשוה : (יב) אולי' אותי , יבוא עם החולם בענין עם :
 טו (ב) מן

הגדול בענקים הוא והארץ שקטה ממלחמה :

טו (א) ויהי הגורל למטה בני יהודה למשפחתם

גבול אדום מדבר צן נגבה מקצה תימן : (ב) ויהי להם גבול

נגב מקצה ים המלח מן הלשן הפנה נגבה : (ג) ויצא אל

מנגב למעלה עקרבים ועבר צנה ועלה מנגב לקדש ברנע

ועבר חצרון ועלה אדרה וגם הקרקעה : (ד) ועבר עצמונה

רש"י ויצא

מושב לבעני הראשון לאחר שבישו בכיבוש האמוריים ולא באספו עוד למלחמה עליהם לבן המחילו לנסיך בחילוק הארץ ומרש אגדה האר' הגדול בענקים הוא אברהם אבינו הוא שגרם להם שהארץ שקטה ממלחמת הרבנים שבה שבתנוכנו במדבר בשכר שכדו את הארץ בקרית הרבע שאטרו לו נשיא אלפים אתה בתוכנו :

טו (א) אל גבול אדום . המוך למיזר אדום נגבה . בתחום מזה דרום מזר דרומי של ארץ ישראל . מקצה תימן . בסוף כל המיזר : (ב) ויהי להם גבול . מיזר דרומי של יהודה מקצה ים המלח הוא מקצוע דרומית מזרחית של ארץ ישראל באלה משעי : מן הלשן . של ים : (ג) ויצא אל מנגב למעלה עקרביו . אינו אומר ויצא וכסב ותאר אלף במקום שחוט של גבול מולט אל החוף או כונס לזר פנים שאינו הולך מכוון וכאן הוא בולט אל החוף ובא מנגב למעלה עקרביו בדרום של מעלה עקרביו כמלא שמעלה עקרביו לפנים מן החוט ועבר ובה לו אל המיזר : אנה . לצן וכל מינה שזריכה למ"ד

עולה מן המזרח לזר ירושלים הוא עולה ומירושלים והלחה הוא יורד כאן למדכו שירושלים נבונה מכל ארץ ישראל וירושלים אינה נזכרת במיזר זה שבמיזר צפופית של יהודה הימה כמו שאנווד בענין : ועלה מנגב לקדש ברנע . החוט הולך לדרומה של קדש ברנע כמלאת קדש לפנים מן החוט : ועבר חצרון . לזר המערב הוא מוכ' והולך עד והיו תולדותיו הימה : (ד) תולדות . סופו של מיזר אל הים הגדול שהיא מיזר

דעם מענשן , דער גרעסטע זאונטר דען ענקים . נון רוהטע דאס לאנד אויס פאם קריגע .

טו (א) דעם שטאם דער זעהנע יהודה , נאך איהרן פאמיליען , טראף דאז לאז , אן ארומ'ס גרענצע , בניארער וויסטע צין , געגן זידן , אונד צוואר אם אייסערסטן זידן .

(ב) איהרע זידליכע גרענצע פיינג אן , אם ענדערעם זאלצמעערס , נעמליך אן דער צונגע , דיא געגן זידן זיך קעהרט .

(ג) פאן דא ווייכט זיך אויס צור מיטטעגליכן זייטע דער העהע עקרבס , צין פארבייא , אונד חנאוף צור מיט טאגזייטע פאן קדשברנע חצרון פאר בייא , הינוף גען אדר , ווא זיא זיך ווענדט נאך קרקע . (ד) זאדען פאר עצמן

באור

בענקים , והיתה העיר שלו . טו (א) אל גבול , כמו על . נגבה , נגב א"י , ומפרש אחריו שהיא בקצה תימן כלומר בסוף כל המיזר , שאין שום שבת סוכה אחריו על כד דרום . (ב) מן הלשון , הים המל' הולך וזר עד כי נקנהו נגבה , וכן נקנהו כפונה ידמה ללשן . (ג) ויצא הגבול , אינו אומר ויצא , וכסב , ותאר , אלף במקום שחוט הגבול בולט אל החוף או כונס לכד פנים , ואינו הולך מכוון , וכאן הוא בולט אל החוף , ועקרביו לפנים מהחוט (רש"י) . מנגב לקדש ברנע , יקדש ברנע לפנים מן החוט .

(ד) תוצאות , סופו של מיזר אל הים הגדול , שהוא

בתחלה הטל לה ה"א בסופה : ועלה . כל מה שהיא עולה מן המזרח לזר ירושלים הוא עולה ומירושלים והלחה הוא יורד כאן למדכו שירושלים נבונה מכל ארץ ישראל וירושלים אינה נזכרת במיזר זה שבמיזר צפופית של יהודה הימה כמו שאנווד בענין : ועלה מנגב לקדש ברנע . החוט הולך לדרומה של קדש ברנע כמלאת קדש לפנים מן החוט : ועבר חצרון . לזר המערב הוא מוכ' והולך עד והיו תולדותיו הימה : (ד) תולדות . סופו של מיזר אל הים הגדול שהיא מיזר

מ כ ל ל י ו פ י

טו (ב) מן הלשון בדרך ההשאלה , והוא סלע כדמות לשון , וכן תרגם יונתן מן כיפא : (ג) אל מנגב , אל המקום שהיה מנגב למעלה עקרביו : (ז) אדמים

עצמון פֿאַרבייא , וואָ זיא אויסווייכט ,
 צום באַך מצרים'ס , אונד זיך ביו אנ'ס
 מעער ציהט . דים זייא איך דיא
 מיטטעגרייכע גרענצע . (ה) דיא
 עסטליכע גרענצע איזט דיא זאלצ
 זעע , ביו צור מינרונג דעס ירדנ'ס .
 דיא גרענצע דער מיטטרנעכטליכען
 זייטע , פֿענגט אָן פֿאַן דער מעער ,
 צונגע , ביום איינפֿלוס דעס ירדנ'ס ,
 (ו) ציהט זיך הינויף גען בית חגלה ,
 אָן דער נאָרדזייטע פֿאַן בית ערבח
 פֿאַרבייא , הינויף גען אָבן בוהן ,
 דעס זאָהנס ראובן . (ז) דאָן ציהט
 זיך

באור

שהו' מיצר מערבי לכל א"י , כמנא גבול יהודה
 מחזיק כל ארצה של א"י ממזרח למערב , ועומד
 בדרומה של א"י (רש"י) . זה יהיה לכס , דבר
 יהושע לישראל בשע' חלוק' הארץ . (ה) מלשון
 היס , כמו שהולך היס המלח הלוך וצר לכד
 דרום , כן ילך הלוך וצר לכד נפון . (ו) ועלה
 הגבול , לדעת רש"י כל כטיה כנגד ירושלי' נקרא
 עלה , והוכיח זאת מאשר אמרו בזנאים (דף
 כ"ד ע"ב) שנית המקדש גבוה מכל א"י . ולפי'
 שכל מקום שהולך הגבול אל ירושלים , מכל
 צד כבינה , היה ראוי לכתוב ועלה , והנה
 בגבול כנגב לבנימין (להלן י"ח י"ו) לא לבד
 שנאמר ויצא אל מי כפתוח , שהו' מקרית יערים
 אל נוכח ירושלים , ולא אמר ועלה , אלא גם
 באמר שם ררד אל קצה ההר , והוא גם הוא

וַיֵּצֵא נַחַל מִצְרַיִם וְהָיָה (והיוק')
 הַצְּאוֹת הַגְּבוּל יָמָּה זְהִי־הָיָה
 לְכֶם גְּבוּל נֶגֶב: (ה) וּגְבוּל קְדֻמָּה
 יָם הַמֶּלַח עַד־קְצֵה הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל
 לַפְּאֵת צְפוֹנָה מִלְּשׁוֹן הַיָּם מִקְצֵה
 הַיַּרְדֵּן : (ו) וְעֵלָה הַגְּבוּל בֵּית
 חָגְלָה וְעָבַר מִצְפּוֹן לְבֵית
 הָעֲרֵבָה וְעֵלָה הַגְּבוּל אֶבֶן בֹּהֵן
 בֶּן־רְאוּבֵן : (ז) וְעֵלָה הַגְּבוּל

רש"י דברה

מיצר מערבי לכל ארץ ישראל : כמנא גבול יהודה
 מחזיק כל ארצה של ארץ ישראל מן המזרח למערב
 ועומד בדרומה של ארץ ישראל : (ה) וגבול קדמה
 חוט המלח למיצר מזרחי של יהודה : ים המלח
 שהוא מקצוע דרומית מזרחית לארץ כאלה מסעי :
 עד קצה הירדן . רחבו של גבול יהודה אינו אלא
 כנגד ים המלח עד מקום שהירדן נופל בים המלח
 שהירדן אף הוא במיצר מזרח של ארץ כנען כמו שכל'
 כאלה מסעי במיצר מזרחי וירד הגבול הירדנה והיו
 מולאומיו ים המלח שהירדן במקצוע גבול לפאת צפון
 חוט המיצר המתוח למיצר צפון מן המזרח למערב
 מלשון ים המלח עמקום שהירדן נופל בו שאמרנו
 ששם כלה רוחב גבול המיצר המזרחי ועלה לכד המערב
 בית חגלה ועבר החוט מצפון לבית הערבה בדרומה
 של ארץ ישראל בית הערבה כאמא בית הערבה בתוך
 גבול יהודה לפנים מן החוט : (ו) ועלה הגבול
 אבן בהן . כל מה שהולך עד ירושלים הוא עולה :
 (ז) ועלה הגבול דפידה מעמק עבד . שה' עמק
 עבד

פונה אל ירושלים , כי ההר במערבה כמבואר למעיון , וכאשר הוכיח רש"י בעצמו בזנאים (שם)
 שההר גבוה מירושלי' , כי קשיא לי' מה שנאמר בגבול יהודה ועלה אל ראש ההר , שהוא מירושלים
 לכד מערב אל ההר . ומה שכתב רש"י להלן (שם) כי נאמר בבנימין וירד , לפי שמו' ממוערב
 למזרח , בהיפך ממה שמונה בגבול יהודה , מה יתן זה , ומה יוסיף ? הלא בכל זאת הולך הגבול
 אל צד ירושלים . ובאמת אין לחקו' על טעם עלה וירד , כיוודאי בעבור החוט על מקום גבוה
 נקרא עלה , ובהפך ירד , ואם לא יעלה ולא ירד נקרא ותאר , מלשון ובמחנה יתארחו ,
 והכתוב ועל' הגבול ג' בן הכנס אין סתירה למה שאמרתי , כי לא נאמר ועלה בבנימין הגי , כ"א
 בבנימין המקום קודם לגי , ונמנא כזה הרבה במקרא , כמו ויעלו אותו עמק עבד (לעי' ז' כ"ד) .
 אבן בהן בן ראובן , אדני המקום בהן שאו , ושם אביו היה ראובן . וכת' בן ראובן . כ"כ
 רד"ק . ואולי היה שם מנצת אבן לזכרון מעשה איש בהן אשר היה גבור מיל , או נקבר שם והאבן
 נקראת

מכלל יופי

(ז) אדמים , שם מקום נקרא כן : אל עין רוגל , תרגום יונתן לעין קצרה וחרגם
 שדה

יהושע טו

תרגום אשכנזי לט

דְּבָרָה מֵעֵמֶק עֶכּוֹר וְצִפּוֹנָה פְּנֵה
אֶל-הַגִּלְגָּל אֲשֶׁר-נִכַח לַמַּעְלָה
אֲדָמִים אֲשֶׁר מִנְגֵב לַנַּחַל וְעֵבֶר
הַגְּבוּל אֶל-מִי עֵין-שֶׁמֶשׁ וְהָיוּ
תְּצַאֲתָיו אֶל-עֵין רִגְלָל: (ח) וְעָקָה
הַגְּבוּל גַּי בֶּן-הַנֶּגֶם אֶל-כֶּתֶף
הַיְבוּסִי מִנְגֵב הַיְאִירוֹשָׁלַם וְעָלָה
הַגְּבוּל אֶל-רֹאשׁ הַהָר אֲשֶׁר עַל-
פְּנֵי גֵי-הַנֶּגֶם יָמָּה אֲשֶׁר בְּקֶצֶה
עֵמֶק רְפָאִים צִפּוֹנָה: (ט) וְהָאָרֶץ
הַגְּבוּל מִרֹאשׁ הַהָר אֶל-מַעַן
מִי נִפְתּוּחַ וַיֵּצֵא אֶל-עֵרֵי הַר-
עֶפְרוֹן וְהָאָרֶץ הַגְּבוּל בְּעָלָה הִיא
קִרְיַת יַעֲרִים: (י) וְנִסַּב הַגְּבוּל
מִבְּעָלָה יָמָּה אֶל-הָר שִׁעִיר

זיך דיא גרענצע הינויף פֿאַן עמק עכור
גען דביר , ווענדט זיך נאָרדוויטס
געגן גלגל , דער העהע אדומים געגן,
איבר , וועלכע אן דער מיטטאָגזייטע
דעם טאַהלס ליגט , פֿאַן דאָ דעהנט
דיא גרענצע זיך , געגן דאָ וואָסר עין
שמש , אונד רייכט ביו עין רוגל .
(ח) זאָרען ציהט זיא זיך הינויף , נאָך
דעם טאַהלע בן הנם , צור מיטטעגליכֿן
זייטע פֿאַן יבוס , דאָ איוט ירושלים .
פֿאַן דאָ איבר דען בערג , דער אַזויף
דער אַבנרויטע , פֿאַר דעם טאַהלע
הנם , אונד אַס גערדליכֿן ענדע דעם
גרונדס רפֿאים ליגט . (ט) פֿאַן דער
שפיצע דעם בערגס ציהט זיך דיא גרענֿ
צע הערום , צור קוועללע דעם וואָסרס
נפתוח , נאָך דען שטעטן דעם גבירגס
עפרון , אונד דאָן הערום נאָך בעלה ,
דאָ איוט קרית יערים . (י) פֿאַן
בעלה ווענדט זיך דיא גרענצע וועסט
ווערטס , נאָך דעם גבירגע שער ,
דיא

רש"י ועבר

מכלל יופי

עכור בין חנן כהן לדביר : וצפונה פונה א הגלגל .
וכשמגיע כבוד הגלגל מרחיב הגבול ויוצא חוט המימד
לצד הכפון אל הגלגל אשר הוא כוכב מעלה אדומים
אשר המעלה בדרום הכחל כמלא הכחל חוץ מן החוט
שלא בגבול יהודה : מנגב לכחל . עמק ומדרון
היה בלא מים : אל עין רוגל . מעיין הכובסים
מרגם יוכת עין קרל וקורא את הכובס רוגל על
שם שבועט את בגדי הכמר בדגליו , פולין בלע"ז
(בלשון אשכנז טוך וואלקער , וואלק מילר) :
(ח) אל כתף היבוסי מנגב . כמאלת ירושלים חוץ
מן החוט וליכנה בגבול יהודה אלא בגבול בכימן שהיא
בצפונה של יהודה . ועלה גי בן הנם . עורכו עולה
מיצט יעד עין עיטס ומסס והללה הוא יורד והו
שאמדו רבותינו בשחיטת קדשים סבור למכניי בעין
עיטס שהיא גבוה מירושלם מיצט : (ט) ומאר .
לשון וכסב בעוגל כמו ובמחונה יתארהו ויוכתן מירגס
את כולם ויסחר : ויזא אל ערי הר עפרון . החוט
יוצא לצד הכפון והגבול מרחיב יעד ערי הר עפרון :
ומאר הגבול בעלה . חין זה לצד המערב אלא בליטע
לצד כפון : (י) ונסב הגבול מבעלה יפה . עכתי

שדה כובס , חקל משטח קצריא , וקורא
את הכובס רוגל , מענין רגל על שם
שבועט את בגדי הצמר בדגליו : (ח) גי
בן הנם , תרגם יונתן חילת בר הנם
והיה סמוך לירושלים , והוא המקום אשר
טמא יאשיהו מלך יהודה , ושם אדני
המקו' מקדם , בן הנם והנם , זמא שאמר
ועלה והוא גיא ? אינו אומר על הגיא
אלא על המקום שהיה בו הגיא :
(ט) ותאר הגבול , ענין צורה ותכונה
וסימן , ויונתן תרגם כולם ויסחר ,
כמו ובמחונה יתארהו , שהוא ענין
סבוב : מי נפתוח , שם עם נו'ן נפעל :
(יה) ותצנח

חוד למניינו הראשון מן המורה למערב : אל כתף
הר

דיא נערדליכע זייטע דעס בערגס יערים, דאז איזט כסלים פארבייא, דהינאב נאך בית שמש, אונד נאך תמנה.

(יא) פאן דאז ווייכט דיא גרענצע אויס, נאך דער מיטטערנעכטליכן זייטע פאן עקרון, ציהט זיך הערום נאך שכרון, נאך דעם בערגע בעלה, זאדען נאך יבנאל, אונד רייכט אן דאז מעער.

(יב) אויף דער אבנדזייטע איזט דאז גראסע מעער דיא גרענצע. דיזעס איזט נון דיא גרענצליניע רינגס אום דיא זעהנע יהודה, נאך אהרון גשלעכטרן.

(יג) דעס כלב, זאהן דעס יפונה גאב מאן איין טייל אונטר דען זעהנען יהודה, וויא דער עוויגע צו יהושע גשפראכן, נעמליך קרית ארבע, דעם שטאמפאטרס ענק, דיא יעצט חברון הייסט. (יד) כלב פארטריב פאן דאז דיא דרייא זעהנע דעם ענק, נעמליך ששי, אחימן, אונד חלמי, קינדר דעם ענק. (טו) צאג פאן דאז הינויף, ווידר דיא איינוואהנר פאן דביר, דביר היס פארהער קרית ספר.

(טז) היר שפראך כלב: ווער קרית ספר שלעגט, אונד אייננימט, דעם געב' איך מיינע טאכטר עכסר צור פרויא. (יז) עתניאל דער זאהן דעם קנו

ועבר אל-כרתה הר-יערים מצפונה היא כסלון וירד בית-שמש ועבר תמנה: (יא) ויצא הגבול אל-כרתה עקרון צפונה ותאר הגבול שכרונה ועבר הר-הבעלה ויצא יבנאל והיו הצאות הגבול ימה: (יב) וגבול ים הימה הגדול וגבול זה גבול בני-יהודה סביב למשפחתם:

(יג) ולכלב בן-יפנה נתן חלק בתוך בני-יהודה אל-פי יהוה ליהושע את-קרית ארבע אבי הענק היא חברון: (יד) וירש משם כלב את-שלושה בני הענק את-ששי ואת-אחימן ואת-חלמי ילידי הענק:

(טו) ויעל משם אל ישבי דבר ושם דבר לפנים קרית-ספר: (טז) ויאמר כלב אשר יכה את-קרית-ספר ולכדה ונתתי לו את-עכסר בתי לאשה:

(יז) וילכדה עתניאל בן-קנו אחי

באור

בקרחת על שמו, (יז) אחי כלב, מאס, כי כלב בן יפונה, וכו' בן קנו. או בקרא בן קנו

כלב. לאחר טימת יהושע כי עדיין בימי יהושע לא כלכדה חברון כמה שחאמר בספר טובעים ולא ככתבה כאן אלא מפני החלוקה: (טו) קרית ספר. רבותינו אמרו אלן הלכות שבמכתו בימי אכלו של משה שהחזיר עתניאל תן קנו כפילסולו: (יז) אחי כלב. מאמו: (יח) ומלכת

הר יערים משפחה. שהיה חוט כלפונו של הר יערים כמלא הר יערים בתוך גבול יהודה לפנים מן החוט: (יא) והיו תולאת הגבול. בוק המזר ימה אל ים הגדול שהו מילר מערבנו: (יג) אפי' ליהושע. כמה שאמר סקב' ליהושע: (יד) וירש משם את-שלושה בני הענק את-ששי ואת-אחימן ואת-חלמי ילידי הענק:

אחי

רש"י

אחי

אחי

אחי

אחי

אחי כלב ויהונו את עכסה
בתו לאשה : (יח) ויהי בבואה
ותסיתהו לשאול מאת אביה
שדרה ותענה מעל החמור
ויאמר לה כלב מרדלך :
(יט) והאמר הנה לי ברכה כי
ארץ הנגב נתתני ונתתה לי גלת
מים ויהונו את גלת עליות

ואת

רש"י

(יח) ותלכח - ואתרכינת הטתה עצמה ליפול לרגליו :
(יט) תנה לי ברכה - פרכסה : ארץ הנגב -
חרבה כמו חרבו פני האדמה ומתרגם כגובו
שיק"א בלע"ז (וע"ז ע"ג, בל"ח דיררע, טראקון)
בית מנוגב מכל טוב אדם שאין בו חלח מורה :
כתתני - כתת לי - כמו דברו לשלום דבר חליו
בני ונאוכי ונאו מאני בשלם בשל להם : גלת -
מעיינות

קנו, איין ברודר רעם כלב, עראברטע
זיא, אונד דיוור גאב איהם זיינע טאכטר
עכסה צור פרויא . (יח) אלס זיא
איהרס גאטן וואהנונג בציהן זאללטע,
ברעדטע זיא איהן, איהרן פאטע
אום איין גוויסעס פעלד צו ביטן,
זיא זענקטע זיך הראב פאם עול,
אונד כלב פראגטע : וואס ווילסט דוא?
(יט) זיא שפראך : גיב מיר דאך
איין גשענק! דוא האסט מיך אין איין
דירס לאנד גזעצט, שענקע מיר דאך
אויך וואסרקוועללן! כלב גאב איהן
דיא

באור

קנו ע"ש אני אביה של שניהם (יח) בבואה,
באתה מבית אביה לבית בעלה. שדרה,
בשופטים כתיב השדה, ויש שם עוד חלופים
אחרים. ויתכן לפרש כמו השדה, כי ודאי
לא שאלה שדה סתם, אחרי שנתן לה כלב
כבר כמוהר הבתולות, כמו שאמרה ארץ הנגב
כתתני, אבל שאלה השדה הידוע אשר חשקה
נפשה בו. וחצנה, לא מצאנו מלה זאת כ"א פעמים,
תרגם באן ואתרכינת, ושם ונעצת. ובל"א אפשר לתרגם
שניהם מבית אביהן בתוף וכיכור לעיני
מהלך? ומ"ש ותסיתהו לשאול כתב רד"ק הסיתהו את
בעלה ולא רנה, וכשראתה כן,
ושאל הוא, אלא שישכיס עמה בשאלה, והיא תשאל,
כי יראה לעשות זאת בלתי ידיעתו, פן
ירע בעיניו להראו' כי לא רנתה נפשם במת' אביה'
שנתן להם כנר. וקרוב לזה כתב האברבנאל
אך עוד יקשה אמרו ותסיתהו לשאול שדה, והיא
שאלה גולת מים? לכך נרא' יותר, שהסיתהו לשאול
וקינר הכתוב, כדרכו להשמיט את הנשמע מאליו,
הוסיפה הוא לשאול גולת מים. וכן פירש רלב"ג
בספר שופטים. (יט) ברכה, ת"י אחסנתא,
כתרגום נחלה, ויתכן לפרשו מענין קס נא את
ברכתי (בראשי' ל"ג י"א) שפירושו מתנה. ארץ
הנגב, חורבה, כמו חרבו פני אדמה מתרגמינן
נגבו, שייקא בלע"ז. והוא (סעק, טראקון)
(רש"י). או פירושו כת"י לארעא דרומא, כי אז
תורח עליו השמש כל היום, והכוונה אסת' נחתיני,
כתת לי, כמו דברו לשלו', דבר אליו (רש"י),
ויתכן גם לפרשו כמו נאכץ הנגב כתתני,
כלומ' הושבתי בארץ חורבה, ותסטר בי'ת השימוש,
כמו כפלת פתח הבית (שופטים י"ט כ"ז)
ואחרים

מכלל יופי

(יח) וחצנה, הפילה עצמה כל כך בחוקה,
התרגום אמר בזה ואתרכינת מעל ארעא,
כלומ' הטתה עצמה לפול לרגליו
כתרגום ותפול מעל הגמל : (יט) גלות,
מעיינות נקרא בן לסבובם עליות,
השררה העליונה :

דיא אברן אונד אונטרן קוועללן .
 (כ) דים איזט נון דאז ערבטייל דעם
 שטאמס דער זעהנע יהודה נאך איהרן
 גשלעכטן . (כא) איין טייל דער
 שטעטע דעם שטאמס יהודה , אויף
 דער מיטטאגזייטע , אן דער גרענצע
 פאן אדום , קבצאל , עדר , אונד
 יגור . (כב) קינה , דימונה אונד
 עדעדה . (כג) קדש , חצור אונד
 יתנן . (כד) זיף , טלם אונד בעלות .
 (כה) חצור חרתה , קריות , אונד
 חצרון , זאנסט חצור . (כו) אמם ,
 שמע אונד מולדה . (כז) חצר גדה ,
 חשמון אונד בית פלט . (כח) חצר
 שועל , באר שבע , אונד בזיותיה .
 (כט) בעלה , עיים אונד עצם .
 (ל) אלתולר , כסיל אונד חרמה .
 (לא) צקלג , מרמנה אונד סנסנה .
 (לב) לבאות , שלחים , עין אונד
 דימון . זונאמן ניין אונד צוואנגע
 שטעטע , מיט איהרן אָשנן פלעצן .
 (לג) אין דען גרינדן לאג , אשתאול ,
 צרעה אונד אשנה .

ואת גלת תחתיות : (כ) זאת
 גלת מטה בני יהודה
 למשפחתם : (כא) ויהיו הערים
 מקצה למטה בני יהודה אל
 גבול אדום בגבחה קבצא ועדר
 ויגור : (כב) וקינה ודימונה
 ועדעדה : (כג) וקדש וחצור
 ויתנן : (כד) זיף וטלם ובעלות :
 (כה) וחצור חרתה וקריות
 חצרון היא חצור : (כו) אמם
 ושמע ומולדה : (כז) וחצר גדה
 וחשמון ובית פלט : (כח) וחצר
 שועל ובאר שבע ובזיותיה :
 (כט) בעלה ועיים ועצם :
 (ל) ואלתולר וכסיל וחרמה :
 (לא) וצקלג ומרמנה וסנסנה :
 (לב) ולבאות ושלחים ועין

(לד) זנוח

ורמון כל ערים עשרים ותשע וחצריהן : (לג) בשפלה
 אשתאול וצרעה ואשנה : (לד) זנוח

באור

רשי

ואחרים רבים . וכן תרגם יונתן לארע' דרומא
 יהבתי . וכן תרגמתי . גלת מים , מעיכות ,
 מן גל כעול , ובקראים מעיכות כן , כי יגולו
 על פני השדה . וטעם עליות ותחתיות אחשוב
 מעינות יבאים נהר ובקעה . (כא) הערים
 מקכה , כמו הפיק , ולכן נקוד ביר"י , כן פירש
 רד"ק ואמרנו ל' לא מכה לא הערי' העומד'
 על הגבולים . (לב) עשרים ותשע , ובפרטס ל"ח ,

מעינות : (כא) ויהיו הערים מקצה למטה בני
 יהודה . בגבול למטה יהודה הוא שחמרו הכותינו
 לא מכה יחושע לא עיירות העומדות על הגבולים :
 (לב) כל ערים עשרים ותשע . ובפרטן אחת
 סולא שלשים ושמה אלא אלה היתרות כעלו בני
 סבעון מחבל בני יהודה ובכרות הם נכחלת סבעון
 באר שבע ומולדה חצר שועל ועצם ואלתולר וחרמה
 וצקלג ועין ורמון הכי תשע היתרות המכונות כאלן :
 (לג) ערים

מ כ ל ל י ו פ י

החתיות , תאר עסיו'ד היחס : הערים מקצה , בצרי , לפי שהוא סמוך :
 (לח) ויקתאל

יהושע מז

הרגום אשכנזי מא

(לד) זנוח, עין גנים, חפוח אונד עינים.
 (לה) ירמות, עדולם, שוכה אונד עזקה.
 (לו) שערים, עדייתים, גדרה אונד גדרותים, צוזאמן פירצעהן שטעטע, מיט איהרן דערפערן. (לו) זאדען צנן, חרשה אונד מגרל גר.
 (לח) דלען, מצפה אונד יקתאל.
 (לט) לכיש, כצקה אונד עגלון.
 (מ) כבון, לחמס אונד כחליש.
 (מא) גדרות, בית דגון, נעמה אונד מקדה. צוזאמן ועכצעהן שטעטע, מיט דען צפנען פלעצן. (מב) דאן לבנה, עחר אונד עשן. (מג) יפתח, אשנה אונד נציב. (מד) קעילרה. אכזיב אונד מראשה. ניון שטעטע אונד דיא אפנע פלעצע דאצו.
 (מה) דאן עקרון מיט איהרן לאנד, שטעטן אונד דערפערן. (מו) פאן עקרון ותעסטווערטס, אללע שטעטע אום אשרוד, מיט דען דערפערן, (מו) אשרוד ועלבסט מיט דען לאנד, שטעטען

(לד) זנוח ועין גנים תפוח והעינים : (לה) ירמות ועדלם שוכה ועזקה : (לו) ושערים ועדייתים והגדרה וגדרותים ערים ארבע עשרה וחצריהן : (לו) צנן וחדשה ומגדל-גד : (לח) ודלען והמצפה ויקתאל : (לט) לכיש ובצקה ועגלון : (מ) וכבון ולחמס וכחליש : (מא) וגדרות בית-דגון ונעמה ומקדה ערים שש עשרה וחצריהן : (מב) לבנה ועתר ועשן : (מג) ויפתח ויאשנה ונציב : (מד) וקעילרה ואכזיב ומראשה ערים השע וחצריהן : (מה) עקרון וכנתייה וחצריה : (מו) מעקרון וימה כל אשר על-יד אשרוד וחצריהן :

(מו) מעקרון וימה כל אשר על-יד אשרוד וחצריהן :
 (מו) אשרוד כנתייה וחצריה

עזה

באור

רשי

היו לבני שמעון בתוך יהודא. (לו) ערים ארבע עשרה, ובפרט ט"ו? לדעת רש"י תפוח ועינס אחת, ופירוש תפוח והעין שלו, והוא עין תפוח האמור בנבול מנשה. ולדעת רד"ק גדרה וגדרותים אחת. (מב) עיר המלח, לדעת קצת היא זוער, ונקראת כן על שם ותהי כניב מלח הנעשה אכלה. ואחרים חושבים כי היתה עיר בעמק המלח הנזכר בתורה :

(לו) ערים ארבע עשרה. ובפרטן חמש עשרה אומר חכמי תפוח והעינס אחד הוא. וזה פירוש תפוח והעין שלו הוא עין תפוח האמור בכחלת מנשה אל יסבי עין תפוח : (מו) והים הגדול ונבול. כפיין שנים

מכלל יופי מז (א) הירדן

(לח) ויקתאל, לעולם כל קמץ על שני שואים יקרא חטף, וכן ויקדעם למטרה, והכלל כשהיו שני שואים באמצע המלה, ויהיה השוא השני תחרת כג"ד כפ"ח, השניה נעה ורגושה רגש קל ונמצאן אלו השנים רפים, ואולי מפני אהה ענרפו : (מו) והים הגדול, כתיב הגבול כלומר כי הים היה גבולם, וקריה הגדול :
 א ד א (ס) קרית

עֵדָה בְּנוֹתֶיהָ וְחֲצֵרֶיהָ עַד־נַחַל
 מִצְרַיִם וְהַיָּם הַגְּבֹול (הגחול ק)
 וּגְבֹול (פח) וּבְחֵר שְׁמִירָה וְיֵתִיר
 וְשׁוֹכָה (וּשְׁכֹק) (מט) וְדָנָה
 וְקָרִית סָנָה הַיָּא דְבָר (נ) וְעֵנָב
 וְאֶשְׁתֵּמָה וְעֵנִים (נא) וְגִשְׁן וְחֹלֶן
 וְגֵלָה עָרִים אֲהַרְתִּי עֵשְׂרָה
 וְחֲצֵרֵיהֶן (נכ) יָרֵב וְדוֹמָה
 וְאֶשְׁעָן (נג) וְיֵנוֹם (וינוס ק) וְבֵית
 הַפּוֹת וְאַפְקָה (נד) וְחַמְטָה
 וְקָרִית אַרְבַּע הַיָּא הַבְּרוֹן וְצִיעֹר
 עָרִים תִּשַׁע וְחֲצֵרֵיהֶן (נה) מְעוֹן
 כְּרַמֵּל וְזִיף וְיוֹטָה (נו) וְיֶזְרַעַל
 וְקִדְעָם וְזֵנוּחַ (נו) הַקִּין גְּבַעָה
 וְחַמְנָה עָרִים עֶשֶׂר וְחֲצֵרֵיהֶן
 (נז) חֲלָחֹל בֵּית צוּר וְגִדּוֹר
 (נט) וּמְעָרָת וּבֵית עֲנוֹת
 וְאַלְהָקֹן עָרִים שֶׁשׁ וְחֲצֵרֵיהֶן
 (ס) קָרִית כְּעַל הַיָּא קָרִית יַעֲרִים
 וְהַרְבֵּה עָרִים שִׁתִּים וְחֲצֵרֵיהֶן
 (סא) בְּמִדְבַר בֵּית הָעֲרָבָה מִדִּין וְסִכְכָּה (סב) וְחַנְבִּישָׁן וְעִיר
 הַמֶּרַח וְעֵין גְּדִי עָרִים שֶׁשׁ וְחֲצֵרֵיהֶן (סג) וְאֶת־הַיְבוּסִי

שטעטען יאונד דערפערן , ביו צום
 באך מצרימים דין , ווא דאן דאן
 גראסע מעער דיא גרענצע מאכט .
 (מח) אויף דעם גבולגע שמיר , יתיר
 אונד שוכי (מט) דנח , קרית סנה ,
 יעצט דביר , (נ) ענב , אשחמה , אונד
 ענים (נא) גושן , חלון אונד גלה ,
 איירוף שטעטע מיט אפנען פלעצן
 (נב) דאן ארב , דומה אונד אשען
 (נג) ינום , בית הפוח אונד אפקה .
 (נד) חמטה , קרית ארבע יעצט חברון ,
 אונד ציער , ניין שטעטע , מיט איהרן
 אפנען פלעצן (נה) זאדען מעון ,
 כרמל זיף אונד יוטה (נו) יזרעל ,
 יקרעם , זנוח . (נו) הקין , גבעה
 אונד חמנה . צעהן שטעטע מיט איהרן
 דערפעהן (נז) חלחול , בית צור ,
 אונד גדור . (נט) מערח , בית ענות ,
 אונד אלפקון , זעכס שטעטע מיט אפנ
 פלעצן דאצן . (ס) קרית בעל , יעצט
 קרית יערים , אונד רבה . צווייא שטע
 טע , אונד דיא דערפער דאצו .
 (סא) אין דער זויסטע : בית ערבה ,
 מדון אונד סככה . (סב) נבשון , דיא
 זאלץ שטאט , אונד עין גדי . זעכס
 שטעטע , מיט איהרן אפנען פלעצן .
 (סג) דען יבוסי , דער צו ירושלים
 וואהנטע

יושבי

רשי

מכלל יופי

שנים מקוהין חסל"ש בע"ו : (חול"ם כלשון אשכנז
 איבולן) . (סג) לא יכנו כני יהודה להורישם
 שכיבו כספיה רכי יקושע בן קלחא חומר יכולים היו
 אלף עלא היו דשאון מחמת הפניעה שכתב אכדחם
 לחימין

(פ) קרית בעל , אפשר שנקראת כן לפי
 שחיתותו במישור , כמו בעל גר שחרגום
 ציבורא : (סג) לא וכלו , פתים וכלו
 כ

טייל • (ה) פֿאלגנרס וואר דיא גרענצע דער זעהנע אפֿרימ'ס , נאך אידהון גשלעכטרן • אן דער מאַרגענווייטע וואר איהרע גרענצע , פֿאן עטרות אדר , ביו אבר בית חרון • (ו) פֿאן רא ציהט זיך דיא גרענצע געגן אכנר , נאך דער נערדליכן זייטע פֿאן מכמת , ראן ווענרט זיא זיך , צור מאַרגנווייטע פֿאן האנר שלה , ריון ארט פֿאַרבייא , נאך אסטן פֿאן ינוח • (ז) פֿאן ינוח רהראב נאך עטרות , נאך נערט , בריהרט יריחו , אונר רייכט ביו אן דען ירדן •

(ח) פֿאן חפוח געהט דיא גרענצע וועסט-ווערטס , אן דען באך קנה , אונר ענדט זיך אס מעערע • דיוס איזט דאן ערבע דעס שטאַמס דער זעהנע אפֿריים , נאך דען גשלעכטרן • (ט) (דאצו גרערטע דען זעהנן אפֿריים בואַנדרע שטעטע

ואפֿרים : (ה) ויהי גבול בני-אפֿרים למשפּחתם ויהי גבול גחלתם מזרחה עטרות אדר עד-בית חרון עליון : (ו) ויצא הגבול הַיָּמָה המכמתת מצפון ונסב הגבול מזרחה תּאֲנֵת שלה ועבר אותו ממזרח ינוחה : (ז) וירד מינוחה עטרות ונערתה ופגע ביריחו ויצא הירדן : (ח) מתפוח ילך הגבול ימה גחל קנה והיו תצאתיו הימה זאת גחלת מטה בני-אפֿרים למשפּחתם : (ט) והערים המבדלות לבני

באור

רשי אפריים

(ה) מזרח, גבול רוחב נחלת בכר מזר'מתקיל בעטרות אדר, כן דעת רש"י, אהנס למטה בגבול בנימין מאלנו עטרות אדר במינר נגב לאפרי', כמעט נכפוני מערבי לבנימן, ואיך יתקיל אס כן גבול המזרחי מעטרו'אדר אסמך יותר א גבול מערב א", כא הידך גבול מזרח א"י? ואפשר היה עוד עטרות אדר אחר • אך אף אס נתיר את הספ' הזה, עוד תשארנה ד'ס בכתיבת גבול בני יוסף, בנוכו כל מעיני זה, ולא ידעו זאת ולבוא, עד אנס חכמי אומות, אשר יכלו ימיהם נסכמת תכונת הארץ, ומהס אשר נסעו באדמת קודש לארכה ולרחבה, עלו הרים וירדו נקעות לקקרה ולדעת תכונתה, גם הס יודו את קיובר דעתם להבין את כתיבת גבול בני יוסף, לקיובר לשון הכותב • ונאמת מאז סהה אף ה' בנו הפסכה אדמתינו ואיבנה, נעתקו הרים ממקומם, וכארות עזבו ארעות דרכם, ערים נשמו, ושמעות נכנו, וכל המקומות מוסכות אס • לריק ניגע לדעת כל מקומות הערי' הנוכרים בספריה קודש, גם לא תרב סכמתינו בידיעתם, לכן אמת יודי לש פי ותרגמתי אך כאשר מלאתי הכתובי' לנוכח עיני, אולי יעיר ה' לויס בנין להאז' בזה שסכינו • (ט) המבדלות, סיר'ק נמקו'אור'ק • כל הערים

מיריחו כל לו ללד מערב לבית א : (ס) מזרח בעטרות אדר • למזרח מתקיל בעטרות אדר ומשס רוחב מחומו עד בית חרון הרי דחנו : (ו) ויצא הגבול • משס ארכו ללד מערב אל המכמתת מצפון של המכמתת הולך החוט : ונסב הגבול • מתפסע רוחב המחוס ללד אסון נהחוט יוצא בכליטתו במזרח של מאנת שילה : ועבר אותו • ועבר הגבול את מאנת שילה ועבר החוט ממזרח של ינוח כל זה בליטת הרוחב עד ויצא הירדן וסס עיר ושמה תפוח ומשס יכוב החוט למדת ארץ הגבול ימה לגחל קנה : (ט) והערים המבדלות • וגם זה עוד מנחלת אפריים

מכלל יופי

(ט) המבדלות, החירק מקום שורק, ומשפטו מוכרלות

אפרים בהוך גחלת בני-מנשה
כל-הערים וחריהן : (י) ולא
הורישו את-הבנעני היושב
בגור וישב הבנעני בקרב
אפרים עד-היום הזה ויהי
למס-עבד :

ז (א) ויהי הגורל למטה
מנשה כיהוי בכור יוסף
למכיר בכור מנשה אבי
הגלעד כי הוא היה איש
מלחמה ויהי לו הגלעד והבשן :
(ב) ויהי לבני מנשה הנותרים
למשפחתם לבני אביעזר
ולבני חלק ולבני אשריאל
ולבני שכם ולבני חפר ולבני
שמידע אלה בני מנשה בן
יוסף הזכרים למשפחתם :

(ג) ולצלפחד בן-חפר בן-גלעד
רש"י

שטעטע, דיא אים ערכטייל דעם מנשה
ליאגן . אללע שטעטע אונד איהרע
אָפֿנע פלעצע . (י) זיא פֿרטדיכן דען
כנעני ניצט דער צו גור וואָהנטע, דער
כנעני בליב אַלואָ אונטד אפֿרים וואָהנן ,
ב"א אויף דיון טאָג , וואָרט אַבר דינסט-
באַר צום טריבוט .

ז (א) דאָו לאָו וואורדע נצאָגן פֿיר
דען שטאַם מנשה, ווייל ער יוספֿ'ס
ערשטגעבאָהנדנר וואָר, דעם מכיר,
מנשה'ס ערשטגעבאָהרנען, דעם פֿאַטר
גלעד'ס, וואורדע, ווייל ער קריגריש
וואָר, גלעד אונד בשן צו טיילע .

(ב) פֿאַלגענדס אַבר וואָרד דען איבריגן
זעהנן מנשה'ס, נאָך איהרן פֿאַמיליען,
נעמליך דען זעהנן אביעזר'ס, חלק'ס,
אשריאל'ס, דען זעהנן שכם'ס, חפֿר'ס,
אונד דען זעהנן שמידע'ס, וועלכע דיא
מעגליכן נאָכקאָמן יוספֿ'ס וואָרן, נאָך
איהרן גשלעכטן . (ג) צלפֿחד זאָהן
חפֿר'ס, זאָהן גלעד'ס זאָהן מכיר'ס,
דער זאָהן דעם מנשה האַטע קיינע
זעהנע

בן-מכיר בן-מנשה לא-היו לו
באור בנים

הערים, מחובר אל פסוק ח', ושערו: זאת
נחלת מטה בני אפרים, כל הערי' וחריהן.
ופסוק ט' עד כל הערי' כמו מאמ' מוסגר:
ז (א) כיהוא בכור יוסף, עיין להלן (י"ו)
ז' ואחרי אשר תקרא שם דע, שנתנו בקלפי אחת שם מנשה, ובקלפי שני שני חלקי גורל בני
יוסף, והחל' אשר יא עס שם מנשה היה נחלתו, והנשאר בקלפי היה לאפרים . וזה שכתוב
כאן שחלקו כבוד למנשה, לחת לו נחלתו בגורל, ואת אשר הותר הוא לאפרים, כי מנשה
הבכור . למכיר, כתב רש"י (במדבר כ"ו כ"ד) כי בני מכיר נחלקו לשתי משפחות, האח' נקרא'
על שמו, ואחת על שם גלעד בנו . והנה ידענו כי בני גלעד לקחו חלקם בארץ כנען, וא"כ אותם
שנטלו בעבר הירדן היו משפחות מכיר . וזה שאמר הכתוב כאן למכיר, כלו' למשפחה הנקראת
על שמו היה גלעד ובשן לנחלה, כי הוא היה איש מלחמה ונחל במי'ר א"י למען יתיב נגד אויב
מסביב

אפרים ערים היו להם מובדלות מתחומן
ומובדלות בתוך נחלת בני מנשה :
ז (א) למכיר בכור מנשה . לפיכך נטל
נחלת בניו משה בעבר הירדן והיו לו
הגלעד

ז' ואחרי אשר תקרא שם דע, שנתנו בקלפי אחת שם מנשה, ובקלפי שני שני חלקי גורל בני
יוסף, והחל' אשר יא עס שם מנשה היה נחלתו, והנשאר בקלפי היה לאפרים . וזה שכתוב
כאן שחלקו כבוד למנשה, לחת לו נחלתו בגורל, ואת אשר הותר הוא לאפרים, כי מנשה
הבכור . למכיר, כתב רש"י (במדבר כ"ו כ"ד) כי בני מכיר נחלקו לשתי משפחות, האח' נקרא'
על שמו, ואחת על שם גלעד בנו . והנה ידענו כי בני גלעד לקחו חלקם בארץ כנען, וא"כ אותם
שנטלו בעבר הירדן היו משפחות מכיר . וזה שאמר הכתוב כאן למכיר, כלו' למשפחה הנקראת
על שמו היה גלעד ובשן לנחלה, כי הוא היה איש מלחמה ונחל במי'ר א"י למען יתיב נגד אויב
מסביב

יהושע יז

ועהנע וזאנדרן טעכטער, דויע טעכטער
 דיסן: מחלה וזעה הגלה
 מלכה אונתה תהיה
 (ד) הינע מדאטן פאך העו פרוסט
 זאליעזער פאך יהושע העו זארו גוים
 אונד פאך דוא פארשטן, אונד שפראכן
 דער עוויגע דאט משה בפאקלן, אונס
 איין ערבנוט צו געבן, זאונט אונד
 ברידן, מאן נאך איהן דערויט
 נאך דעם זויס שפרובע דעם עוויגן
 איין ערבנוט אונט דען ברידן איהרם
 פאטרים: (ה) דעם מנשה פילן זעהן
 לאנד שטרובע צו, אהנע דאן לאנד גלעד
 אונד בשו יענויט דעם ירדן
 (ו) דעו דיא טעכטער דעם מנשה ערבטן
 מיט אונט דוא זעהנע: דאן לאנד
 גלעד אבד, וואורדע דען איכריג זעהנן
 מנשה'ס צו טייל: (ז) מנשה'ס גרענצע
 וואר

בנים כי אם פנות ואלה שמות
 בנהיו מחלה וזעה הגלה מלכה
 ותרצה: (ד) ותקר כנר לפני
 אלעזר הכהן ולפניו יהושע בין
 נין ולפני הנשיאים לאמר יהוה
 צוה את משה להתלנו נחלה
 בחוך אחינו ויהן להם אלפי
 יהוה נחלה בחוך אחי אביהן:
 (ה) ויפלו חבלי מנשה עשרה
 לכר מארץ הגלעד והבשן אשר
 מעבר לירדן: (ו) כי בנות
 מנשה נהלו נחלה בחוך בניו
 וארץ הגלעד היתה לבני
 מנשה הנותרים: (ז) ויהי גבול

רש"י מנשה

באר

בגלעד וסבבן: (ה) ויפלו חבלי מנשה עשרה
 ששה לששה כתי חנות המנוים למעלה וסבב
 לבנות לבסוף לא שהיה כל אחת בנות חב
 חלה שבעלו ארבעה חלקים חלק של חביהם שהיה
 מיוצאי מזרים ולפי מניין סיוולאין מזמרים
 נתחלקה חמץ וחלקו עם אחיו בככבי חסר חביו
 שהיה גם הוא מיוצאי מזרים ושהיה בכור ונטל
 שני חלקים ועוד היה להם חלק אחי חביהם
 שמת במדבר בלא בנים ונטלו נחלה בחלקו כך
 אמרו רבותינו בכבא נפרד ולא הווקק הכתוב
 להשמיטנו מנין חלקי הככות חלה ללמד שנטלו
 חלק בכורה ולקדושת שחרן ישראל חלק ודושה
 להם מוחקת מחבותהם שאילו בני חן הכבוד
 נוטל כדאוי בכמותו וארץ הגלעד סבבב הירדן
 היתה

מכניו: בכור מנשה, אשכ"י שלא מצאנו
 בנים למנשה לכד ממכיר, אשכ"י היה לו וחתו
 בילדותם: (ה) חבלי מנשה עשרה, שיתא
 דשיתא בתי חבות וארבעה דדהו כדאיתא
 בפרקי' ט' ס' (ק"ט ש"ב). וגם לדבר בענין
 זה רב, כמו לדבר מי מבני מנשה לקחו נחלה
 בעבר הירדן? אחרי שלא היו בני' למנשה
 לכד ממכיר, ולא למכיר לפי מגלעד, וכל
 בני גלעד גזברים כאן לוקחי נחלה בארץ
 כנען; ואם העומדים בעבר הירדן הם בני'
 יאיר ונקראים בני מנשה, אף שהם בני יהודה
 מלך אב, כ' ש' אגוד הוליד את יאיר, ושגוב
 היה בן חרות אשר בח' לבת מכיר כמו שמש"ס
 מגלעד, ומדוע לא נמנה זכרם במקרא, ועוד כאלה;
 אך אמדול כעת, למען לא
 אתרחק מאוד מגבול אשר גבולנו לבנו חבלי,
 כל חלק מהארץ, אס נחלת שבע, או משפט'
 נקרא

מכלל יופי

פובדלוה, או והיה חאר מברל בפלס ויהי המלצר: יז (ה) חכלי, החי"ה בפחה,
 והמסור' עליו לית כותי, וכל בחבלי כותי, ויקרא החבל והמתח כן לפי שהנחלה
 החלק כחבל, וכן וחבל א': (י) מאשר

מְנַשֶּׁה מֵאֲשֶׁר הַמְכַמְחֵת אֲשֶׁר
 עַל-פְּנֵי שְׂכֵם וְהַלֵּךְ הַגְּבוּל אֶל-
 הַיַּמִּין אֶל-יֹשְׁבֵי עֵין הַתְּפוּחִים ;
 (ח) לְמִנְשֶׁה הִיחָה אֶרֶץ הַתְּפוּחִים
 וְתְּפוּחִים אֶל-גְּבוּל מְנַשֶּׁה לְבְנֵי
 אֶפְרַיִם ; (ט) וַיֵּרֶד הַגְּבוּל נַחַל
 הַנָּהָה גְּנָבָה לְנַחַל עָרִים הָאֵלֶּה
 לְאֶפְרַיִם בְּחֹדֶר עָרֵי מְנַשֶּׁה וְגְבוּל
 מְנַשֶּׁה מִצְפּוֹן לְנַחַל וַיְהִי
 הַצְּאֵרָיו הַיְמָנָה : (י) גְּנָבָה
 לְאֶפְרַיִם וְצִפּוֹנָה לְמְנַשֶּׁה וַיְהִי
 הַיָּם גְּבוּלוֹ וּבְאֲשֶׁר יַפְגְּעוּן מִצְפּוֹן
 וּבִישׁוּשָׁכָר מְמוֹרָח : (יא) וַיְהִי
 לְמִנְשֶׁה בִישׁוּשָׁכָר וּבְאֲשֶׁר בֵּית-
 שָׁאן וּבְנֹתִיהָ וּיְבֻלְעָם וּבְנֹתֵיהָ
 וְאֶת-יֹשְׁבֵי דָאָר וּבְנֹתֵיהָ וַיֹּשְׁבֵי
 עֵין-הַדֹּר וּבְנֹתֵיהָ וַיֹּשְׁבֵי הָעֵנָד
 וּבְנֹתֵיהָ וַיֹּשְׁבֵי מַגְדוֹ וּבְנֹתֵיהָ
 שְׁלֹשָׁת

וואר . פֶּאָן אֲשֶׁר נֶאֱמַר מְכַמְחָה , דָּאָן
 פֶּאָר שְׂכֵם לִיגַט , דָּאָן צִיְהֵט זִיד דִּי
 גְרַענְצֵע גַען יַמִּין , צוֹ דַען אִינוּוָאָהֶנֶרן
 פֶּאָן עֵין תְּפוּחִים . (ח) דִּיא לְאֶנְדְּשֶׁמֶט
 תְּפוּחִים גְּהֶרְטֵע מְנַשֶּׁה , דִּיא שְׂמַטֵּט
 דְּתְּפוּחִים אֶבֶר , אֵן מְנַשֶּׁה'ס גְרַענְצֵע ,
 גְּהֶרְטֵע דַען קִינְדֵרן אֶפְרַיִם'ס . (ט)
 זָאָר עֵין צִיְהֵט זִיד דִּיא גְרַענְצֵע הַיְמָנָה
 צוֹם כְּאֵל קְנָה . דִּיא שְׂמַטֵּע אֶם זִיד לִיכֹן
 אוֹפֵר דִּיזְעָס כְּאֵס , גְּהֶרְטֵטֵן אֶפְרַיִם ,
 אוֹנְפֵר דַען שְׂמַטֵּטֵן דַעס מְנַשֶּׁה'ס מְנַשֶּׁה'ס
 גְרַענְצֵע אֶבֶר , צִיְהֵט זִיד אֵן דָּאָן נַעֲרָה
 לִיכֵע אוֹפֵר הֵין , אוֹנֵר רֵיכְט בִּין אֵן דָּאָן
 מַעֲרָה . (י) וואָס זִידוּעֶרְטֵס לִיאָג ,
 גְּהֶרְטֵע אֶפְרַיִם , אוֹנֵר נַעֲרָלִיד מְנַשֶּׁה ,
 דַעסֵן גְרַענְצֵע דָאָן מַעֲרָה וואָר . זִיא
 שְׂמַטֵּטֵן גַען נֶאֱרָרן אֵן אֲשֶׁר , אוֹנֵר
 גַען מֶאֱרָגן אֵן יִשְׁשָׁכָר . (יא) אֵין יִשְׁשָׁכָר
 אוֹנֵר אֲשֶׁר גְּהֶרְטֵע מְנַשֶּׁה , בֵּית שָׁאן
 מִיט אִיהֶרן לְאֶנְדְּשֶׁמֶטֵן , יְבֻלְעָם
 מִיט אִיהֶרן לְאֶנְדְּשֶׁמֶטֵן , דִּיא אִינֵה
 וואָהֶנֶר פֶּאָן דָאָר אוֹנֵר אִיהֶרֶע לְאֶנֵד
 שְׂמַטֵּע , דִּיא אִינוּוָאָהֶנֶר פֶּאָן עֵין דָר
 אוֹנֵר אִיהֶרֶע לְאֶנְדְּשֶׁמֶטֵע , דִּיא אִינֵה
 וואָהֶנֶר פֶּאָן הָעֵנָד אוֹנֵר אִיהֶרֶע לְאֶנֵד
 שְׂמַטֵּע , דִּיא אִינוּוָאָהֶנֶר פֶּאָן מַגְדוֹ
 אוֹנֵר אִיהֶרֶע לְאֶנְדְּשֶׁמֶטֵע , אִיגְנָטִלִיד .

באור דריי

נקרא חבל , למי שהלך תחלק בחבל .
 (יא) שלשת הכפות , כהרגומו מלחין פלכין ;
 (יב) ויאל
 אפרים כעל חנקן מדרום לצד הארץ שבין בני
 אפרים כעל לצד צפון : (יא) שלשת הכפות : מלחין
 עין דור ושל עין דור היו כמו שמופך למעלה נכסד וק מלך
 77

היתה לבני מכסה הכותרים : (ח) ארץ תפוחים
 הכפרים והחמרים ותפוח עצמו הפעיל הומה לבני
 אפרים : אל גבול מכסה . על מיצד מכסה לסוף
 גבולו הערים הלא מתפוח עד נחל קנה לאפרים
 היו כמות ערו מכסה : (י) כנבס לאפרים
 יהודה לבני יוסף : ולמנוס לבני מכסה :
 פלכין ושלשת הכפות הנוכדו כחן של דור ושל עין דור

מכלל יומי

(ז) מאשר המכמחרת, הגבול הידיה יוצא מגבול אשר למכמחרת שהיה שם מקום
 זהויה היה ע"פ שכם ; (י) יפגעון, ענין פנישרה ; (יא) שלשרה הנפת , מחוץ
 אר

דרייא לאַנדשאַפֿטן • (יב) מנשה קאנטע אבר דיא איינוואהנר דיור שטעטע ניכט אויסטרייבן , דער כנעני האטע זיכ'ס פֿאַרגזעצט , אים לאַנדע צו בלייבן • (יג) דא אבר ישראל דער מעכטיגרע וואר , זא מאַכטען זיא דען כנעני ציגובאר , פֿרטריבן איהן אבר ניכט • (יד) הירוויף רעדטן דיא זעהנע יוספ'ס מיט יהושע אונד שפראַ כֶּען : ווארום האַזט דוא מיר צום ערב גוט נור איין לאַז , איין שטריך לאַנד געגעבן , דא איד דאך אן פֿאַלק וואַ צאָהל רייך בין , אונד דער עוויגע מיד , וויא דוא זיהסט , גועגענט האַט ?

(טו) יהושע אַנטוואַרטטע איהנן : ווען דוא רען זא צאָהלרייך בוט , זא געהי דיינאויף אין דען וואַלד , אונד הויא דיר דא פֿלעצע אויס , ביו אינ'ס גביהט דעם

באור

(יב) ויאל , ויאצה לשבת , וכתאמץ בכל כחו לבלתי יגרש , ובחר לתת מם אס אד יסאר צכענן • (יד) בני יוסף , אפרים ומנשה , כ"ש להלן ויאמר יהושע לאפרים ולמנשה • גורל אחד , לאפרים ולמנשה אסר בארץ כנען לא הפיל אלא גורל אחד , כי כן משמע ממה שנאמר ויאל הגורל לבני יוסף כו' , ונאמר אחריו ויכלו בני מנשה ואפרים , ששעורו בגורל הזה כחלו יחדיו מנשה ואפרים , וסמך ליה ויהי גבול בני אפרים כו' , ולא באמר ויאל הגורל , אע"פ שנאמר צמנקה ויהי הגורל למטה מנשה , הנה לא היה הגורל הזה מעין הגורלות שבין שנט לשנט , אלא מעין הגורלו שבין משפחה למשפחה , כי אפרי שינא הגורל לשנט הפילו גורל לבדר מקום משפחה ומשפחה כעבאר • וזה טעם שלא נאמר בבני יוסף ויהי הגורל לא במנשה , כי אפרי שהוברר מקום מנשה , נודע מאליו תקום אפרים , ולא היה נריך טוב לגורל • עיין מ"ש לעיל פ' א' • (טו) ובראת , תכרות לך שם העצים עד

שלֹשֶׁת הַנֶּפֶת : (יב) וְלֹא יִכְלֹוּ בְנֵי מְנַשֶּׁה לְהוֹרִישׁ אֶת־הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאֶל הַכְּנַעֲנִי לְשִׁבְתָּ בְּאֶרֶץ הַזֹּאת : (יג) וַיְהִי כִּי חִזְקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ אֶת־הַכְּנַעֲנִי לְמִסַּ וְהוֹרִישׁ לֹא הוֹרִישׁוּ :

(יד) וַיִּדְבְּרוּ בְנֵי יוֹסֵף אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר מִדּוּעַ נִתְּחָה לְךָ נַחֲלָה גּוֹרֵל אֶחָד וְהַכֵּל אֶחָד וְאֲנִי עֹסֵרְב עַד אֲשֶׁר־עַד־כֹּה בִּרְכַנִּי יְהוָה : (טו) וַיֹּאמְרוּ אֵיֵהֶם יְהוֹשֻׁעַ אִם־עַם רַב אַתָּה עֲלֶיהָ לָךְ הַיַּעֲרָה וּבִרְאֵתָ לָךְ שָׁם

בארץ

רש"י

דור לכפות דור ובסמוך אחד אומר לכפות דור מים וכלן כך הוא אומר ואת יושבי דור ובכמותם שלשת כפות שהיו לה : (יב) ויאל • ויאצה : (יד) וידברו בני יוסף • שנט מנשה : עד אשר עד כה ברכני ה' • אשר ראית שכתובה מנייני ממכין ראשון למניין שני עשרים אלף וחמש מאות כמכין כ"ה בנימטרי"א למניין ראשון אתה מוצא במנשה כספר וידבר שנים ושלושים אלף ומאתים ובמנשה שנים וחמשים אף ושבע מאות • דבר אחר עד אשר עד כה ברכה שנאמרם לאברהם כה יסיה זרעך כתקיים כי ולפי פשוטו עד אשר כה עד אשר כן כאשר אתה רואה : (טו) אס עם רב אתה • יש כך כח לכרות יערות ולקנותם כעין שקודין אישגטי"ר בלע"ז (ברא"ש ער כל"א חויו סניידן) ושם תבנה ערים : ובראת • לשון כריתת כמו וברא אתהן בחברותם אישגטי"ר אש בלע"ז : (דוא ואלסט חויו סניידן)

וזה טעם שלא נאמר בבני יוסף ויהי הגורל לא במנשה , נודע מאליו תקום אפרים , ולא היה נריך טוב לגורל • עיין מ"ש לעיל פ' א' • (טו) ובראת , תכרות לך שם העצים עד

מכלל יופי

או פלך וכן הרגם יונתן חלחא פלבין : (טו) ובראת , ענין ברירה ובחירה , וכן

בְּאֶרֶץ הַפְּרִזִּי וְהַרְפָּאִים כִּי־אֵין
 לָךְ הַר־אֶפְרַיִם : (טז) וַיֹּאמְרוּ
 בְּנֵי יוֹסֵף לֹא־יִמְצָא לָנוּ הָהָר
 וְנִרְכַּב בְּרוּל בְּכָל־הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב
 בְּאֶרֶץ־הָעַמֻּק לַאֲשֶׁר בְּבֵית־
 שֶׁאֵן וּבְנוֹתֶיהָ וְלַאֲשֶׁר בְּעַמֻּק
 יִזְרְעֵאל : (יז) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ־
 בֵּית יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם וּלְמַנַּשֶׁה
 לֵאמֹר עַם־רַב אַתֶּה וְכַח גְּדוּל
 לָךְ לֹא־יִהְיֶה לָךְ גּוֹרֵל אֶחָד :
 (יח) כִּי הִרֵה יְהוָה לָךְ כִּי־יַעַר
 הוּא וּבִרְאֵתוֹ וְהָיָה לָךְ תַּצְאֲרֵתוֹ

כי

רש"י

סכנין) : אך . דחוק לא ימצא לנו ההר כי אין
 הוא לנו כאשר אמרת : (טז) לא ימצא . לא
 יספיק : ורכב ברול . ומה שאתה אומר לעלות
 היער ולכבוש בארץ הפרזי והרפאים עם חוק
 הוא אותו כנעני ורכב ברול לו ואל תממה אם
 קראו לפרזי ורפאים כנעני כי כולם בני כנען
 היו : (יח) כי הר יהיה לך . אותו שאמרתי
 לך יעלה לך היערה : כי יער הוא ובראמו . כי
 יער הוא ואינו ראוי אלא לעם רב ויבראוהו
 ויסכוהו : ובראמו . אתה שאתה עם רב : והיה
 לך תוצאותיו כי מוריש את הכנעני . על ידי
 שאתה עם רב : כי רכב ברול לו . ואין אחד
 משאר השבטים כדי להלחם בו כי חוק הוא
 ואתה

והענין אחד . (יח) כי הר יהיה לך , עכשיו

דעם פרזי אונד רפאים : ווען דיר דאז
 גבירנע אפרים צו ענג איזט .
 (טז) דיא זעהני יוספ'ס ערווינדערטען :
 דאזגבירנע רייכט אללערדינגס ניכט הין
 פיר אונס , אונד דער כנעני , דער אין
 דער עבנע וואהנט , דאטט אייזערנע
 וואגן , וואוואהל דיא , וועלכע אין בית
 שאן , אונד איהרן לאנדשטעטען אלס
 אויך דיא , וועלכע אין דער עבנע וזרעאל
 וואהנן . (יז) דיא שפראך יהושע צו
 דען זעהנן יוספ'ס , אפרים אונד מנשה ,
 וויא פאלגט : דוא ביזט איין צאהלרייכס
 פאלק , אלזא אויך זעהר מעכטיג , אונד
 מעגליך ווירד עם דיר נור איין לאז זיין .
 (יח) פאר איצט האסט דוא היר גבירנע ,
 עם איזט פרייליך וואלדיג , דהויא עם
 אבר אויס ; אין דער פאלגע , ווירסט
 דוא דיר אויך זינר אייסערסטען ענדע

באור בדיהנן

ארץ הפרזי בתוכלות ההר . (טז) לא ימצא
 לנו ההר , ולהכרית העצים עד ארץ הפרזי
 אי אפשר , כי רכב ברול לכנעני , ולא יתנו
 אותנו לרדת אל תוכלות ההר . וטעם ימצא
 כמו יחסט להם ומצא כהם (במדבר י"א כ"ב) .
 (יז) עם רב אתה , ואם כן כח גדול לך , כי
 כח עם ברוב אוכלסיו . לא יהיה לך גורל
 אחד , שעורו : לא יהיה לך הגורל (אשר יריתי
 לך) גורל אחד , אם אך תעשה ככחך וכאשר
 תמצא ידך . אז לא יהיה בעיניך כגורל אחד
 (דוא מוכט עם ניכט פיר איין לאז אנועהן) ,
 ויהי לך הר . ולא תירא מרכב ברול , כי בהם
 לא

מכלל יופי

וכן ובראתו מענין ברז לכס איש , ובפירוש שניהם ענין כריתתה , וכן וברא אותהן
 בחרבות ושניהם מהדגוש : כי אין , כלומר צד דחוק : (טז) לא ימצא , כלומר
 לא יספיק : (יח) ובראתו , כחברו , וישמישפירשו מענין וברא אותהן
 בחרבותם , כלומר חכרות עצי היער ורחבנה שם ערים לשבת : כי רכב ברול
 לו , מלת הטעם , ופי' לפיכך צריך שתוריש אתה הכנעני לפי שהיא חוק ורכב
 ברול לו , ואם לא הארישנו יוסי לך שכונתו אצלך ויהיו לצנינים בצרך :
 יח (ו) ויריתי

ביתוריש את הפנעני כי רכב
ברזל לו כי חזק הוא :

יח (א) ויקהלו כל עדת בני
ישראל שלה וישכיבו שם

את אהל מועד והארץ נכבשה
לפניהם : (ב) ויהיו בני

ישראל אשר לא חלקו את
נחלתם שבעה שבטים :

(ג) ויאמר יהושע לבני ישראל
עד אנה אתם מתרפים לבוא

לרשת את הארץ אשר נתן
לכם יהוה אלהי אבותיכם :

(ד) הכו לכם שלשה אנשים
לשבת ואשלחם ויקמו ויתהלכו

בארץ

רשי

יח (א) והארץ נכבשה , כתם רש

מחנקה המשכן היתה הארץ כבושה
לכבוש ע"כ . אם כן לא היתה הארץ כבושה

עדיין , וכן נאמר ויהי אחרי מות יהושע וישאו
מי יעלה לנו בתחילה להלחם בכנעני (שופטים

ח' א') הרו שהוצרכו עוד להלחם , וככל זאת
אמר יהושע אל החלק , ועתה הניחה' לאחיב

כאשר דבר , פנו וסעו לכם ארץ אחותכם ?
(להלן כ"ד) וכראה שאחר שכבש יהושע ל"א

אלכים נשארנו אך מחנות אחרים וערים נפרדות
כמוגו , ולא יכלו התיבג לפני ישראל , אם ישמרו אך את דבר ה' והיתה ארץ כן הארץ

כנפשת והיה ראוי לתרגם : (כאכדעם דאן לאכד זאפיל אלס עראכרט וואר) . מתרפים ,
מעבין רפה ידים , כמו מתרפה במלאתו (משליי"ח ט') . כלו' עדמתי תשבו בנתיכם ,
ותניחו את הארץ מבלתי בוא לרשתה . (ד) לפי נחלתם , לשבעה חלקים , כ"א
למטה

בדידונן קענען , דען דוא ווירסט דען
כנעני : אויסטרייבן , אדהנגעאכטט
ער אויורנע וואגן האט , אונד מעכטיג

יח (א) הוא גאנצע גמיינע דער קינד
ישראל פערואמלטע ויך נאך שלה ,
אונד שטעלטן דא דאן שטופטסעלר

אויף , נאכדעם דאן לאנד עראכערט
פאר איהם דא לאנד (ב) גון ווארן
נאך זיבן שטעמע אונטער דען קינדן

ישראל'ס אייביג , וועלכע איהר עהב
טייל נאך גיבט גמיינט האטן .

(ג) דא שפראך יהושע צו ישראל
וויא לאנג נאך ווערט איהר נאכלעסיג
זיין אים הינזעהן , דאן לאנד איז

בויע צו נעמן , דאז אייך דער עוויגע ,
דער גאט אייערער פֿעטר איינגעגעבן ?

(ד) וועהלט דרייא מענר אויס יערס
שטאמע , איך וויל זיא אבשיקן , דאס

זיא דאז לאנד בעריין , עם נאך דען
גהעריגן באור

לא יוכלו להלחם בהר . וברבות הימים יהיה
לך גם תולדותיו , כי תורי את הכנעני , אע"פ
שרכב ברזל לוחזק הוא :

יח (א) והארץ נכבשה , כתם רש
מחנקה המשכן היתה הארץ כבושה
לכבוש ע"כ . אם כן לא היתה הארץ כבושה

עדיין , וכן נאמר ויהי אחרי מות יהושע וישאו
מי יעלה לנו בתחילה להלחם בכנעני (שופטים

ח' א') הרו שהוצרכו עוד להלחם , וככל זאת
אמר יהושע אל החלק , ועתה הניחה' לאחיב

כאשר דבר , פנו וסעו לכם ארץ אחותכם ?
(להלן כ"ד) וכראה שאחר שכבש יהושע ל"א

אלכים נשארנו אך מחנות אחרים וערים נפרדות
כמוגו , ולא יכלו התיבג לפני ישראל , אם ישמרו אך את דבר ה' והיתה ארץ כן הארץ

כנפשת והיה ראוי לתרגם : (כאכדעם דאן לאכד זאפיל אלס עראכרט וואר) . מתרפים ,
מעבין רפה ידים , כמו מתרפה במלאתו (משליי"ח ט') . כלו' עדמתי תשבו בנתיכם ,
ותניחו את הארץ מבלתי בוא לרשתה . (ד) לפי נחלתם , לשבעה חלקים , כ"א
למטה

מארגן, וועלכס איהנן משה דער דיהנר
 דעס עוויגן גגעבן האטע. (ח) אלס נון
 דיא לייטע ויך אויפמאכטן. אונד ריוון
 וואלטן, בפאהל יהושע ריוון, וועלכע
 הינגעהן זאלטן דאז לאנד צו בשרייבן,
 וויא פאלגט: געהט הין דורכריוון דאז
 לאנד, בשרייבט עם, אונד קאמט
 דאן צו מיר צודיק, איך וויל אייך ווא דאן,
 היר אין שלה לאזע ווערפן, פאר דעס
 עוויגן. (ט) דיא לייטע גינגן, דורכ-
 ריוון דאז לאנד, בשרייבן עם אין איינעם
 בוכע, נאך דען שטעמן, אין זיבן אב-
 טיילונגן, אונד קאמן ווא דאן צו יהושע,
 אינ'ס לאנד נאך שלה. (י) נון ווארף
 יהושע איהנן לאזע אין שלה, פאר דעס
 עוויגן אונד פרטיילטע דהיר דאז לאנד
 אונטער ישרא, נאך איהרן, אבטיילונגן.
 (יא) פאלגענדס לאז טראף דעס שטאם
 דער קינד בנימן, נאך איהרן גשלעכע
 טרן. דיא גרענצען איחרס לאזעס
 ווארן, צווישן דען ועהנן יהודה'ס אונד
 דען ועהנן יוספ'ס. (יב) געגן נאָרדן
 פינג דיא גרענצע אן, פאָס ירדן,
 צאג

לירדן מורחה אשר נתן להם
 משה עבד יהוה: (ח) ויקמו
 האנשים וילכו ויצו יהושע את
 ההלכים לכתב את הארץ
 לאמר לכו והתהלכו בארץ
 וכתבו אתה ושובו אלי ופה
 אשליך לכם גורל לפני יהוה
 בשלה: (ט) וילכו האנשים
 ויעברו בארץ ויכתבוה לערים
 לשבעה חלקים על ספר ויבאו
 אלי יהושע אל המחנה שלה:
 (י) וישלך להם יהושע גורל
 בשלה לפני יהוה ויחלק שם
 יהושע את הארץ לבני (ס"א)
 לפני ישראל כמחלקתם:
 (יא) ויעל גורל מטה בני בנימן
 למשפתחם ויצא גבול גורלים
 בין בני יהודה ובין בני יוסף: (יב) ויהי להם הגבול לפאת

באור

רשי

(י) כמחלקותם, כמחלקות ההלכים
 לכתוב את הארץ. והנה היה הגורל לבני
 מקום כחלת שבת ושבת, והחלוקה להרבות
 לרב, ולהמעט למעט, כעין שכתוב, לרב
 מרבה וגו'. (יא) ויעל, וכן וינא גבול
 גורל, כנגד הגורל אשר העלו מן הקלפה וטפל

כיס: (יב) ויהי להם הגבול לפאת צפונה.
 ויהי מצד גבול הצפוני שלהם מן הירדן שבמזרח
 שמתיל המינר ועלה אל כתף יריחו משמן ועלה
 משם אל המערב אל עבר יריחו ומשך החוט
 בצפונת של יריחו כשאלת יריחו לפניו מן החוט
 כחלק

מכלל יופי

יח (ו) ויריתי, והשלכתי: (ח) ויקמו, וכאשר קמו האנשים ללכת
 הוהירם ואמר להם כך וכך תעשו: ופה אשליך, הנה: (יב) מדברה,
 הב"ת בפתח אע"פ שאחריו נח, ובא כן לפי שהוא סמוך, רצונו לומר למדבר בית
 און

צפונה מן הירדן ועלה הגבול
 אל-פתח יריחו מצפון ועלה
 בהר יבנה והיה הצאתיו מדברה
 בית און : (יג) ועבר משם
 הגבול ליהודה אל-פתח ליהודה
 נגבה היא בית אל וירד הגבול
 עטרות אדר על ההר אשר
 מנגב לבית-חרון תחרון :
 (יד) ותאר הגבול ונסב לפאת-
 ים נגבה מן ההר אשר על-פני
 בית-חרון נגבה והיה הצאתיו
 אל-קרית-בעל היא קרית
 יערים עיר בני יהודה זאת
 פאת-ים : (טו) ופאת-נגבה
 (והיו ק') (והיו ק')

צאג זך דינאוף , אן דיא נערדליכע
 זייטע פאן יריחו , אויף דאז גבירגע ,
 דאן העראב אויף דיא אבענדזייטע ,
 אונד רייכט ביו צור וויסטע בית און .
 (יג) פאן דא ליף דיא גרענצע גען לוז ,
 אן דיא מיטטאגזייטע דער שטאט הין ,
 דיא יעצט בית אל הייסט , זאראן נאך
 עטרוח אדר , אויף דאז גבירגע , וועלכס
 אן דער מיטטאגזייטע פאן אונטר בית
 חרון ליגט . (יד) היר ווענדט זיך דיא
 גרענצע אן דיא אבענדזייטע , געגן
 זירן , פאס בערגע נעמליך , דער אויף
 דער זירזייטע פאן בית חרון ליגט ,
 אונד ענדעט זיך , בייא קרית בעל , אדר
 קרית יערים , אייגר שטאט דער זעהנע
 יהודה ; דיועס אונט דיא אבענדזייטע .
 (טו) דיא זירליכע גרענצע פענגט אן
 פאן דער זייטע קרית יערים'ס , וזייכט
 אויס דעם מעערע

מקצה קרית יערים ויצא הגבול
 ימה

באור

הגבול כהר , וירד ממנו נכד מערבנו . (יד)
 לפאת ים נגבה , לבא לכא' כנגב . (טו) ויצא
 הגבול ימה , כתב רש"י אל ים אחד ולא ידעתי
 אל איהו ים ע"כ . ואומר אני שהוא ים המלח
 לא

היה זה חלק בנימין : מדברס בית און . למדנד של בית
 און : (יג) ויבד משס . לצד המערב לווה : אל
 כחף לווה נגבה היא בית אל . שקראש יעקב ולא
 זו היא בית אל שאלל העי סהרי אומר בגבול יוסף
 וילא מבית אל למדכו שניס היו ולוו לא בחלק בנימין
 היתה סהרי חוט המנר מלוו ולפניס הוא כמו שהיא
 אומר אל מכתף לווה : מנגב . החוט הולך בדדומה
 של לוו כמאלת לוו מן החוט ולחוץ ככאלת בני יוסף ובית אל
 (יד) ותאר הגבול וכבב לכאת ים נגבה . ביעטרות אדר כלה אורך האשכנזי מן המורח למערב ומשס כסב החוט
 לגבול המערב של בנימין לילך נגבה מן האסון לדרוס חוט המערבי מן הסר אשר על פני בית חרון נגבה
 מן הסר אשר בדדומה של בית חרון משס הים מתחיל מקצוע מערבית לפנות של בנימין וכל לו החוט משפון
 לדרום : והיו תוצאותיו . מקצוע מערבית דדומית שלו אל קרית יערים של יהודה כמאל רוחב גבול בנימין
 כוטל כל רוחב הארץ שנין יהודה לאסרוס גבול דדומי שלו עס גבול לפנות של יהודה וסס היתה ירושלם
 כמו שאמור למטה בענין לפיכך היו לפני השנטיס חלק בהונגבול לפנות של בנימין ודרומי של אפרים
 כוגעין זה כזה וסס היתה שילה בחלק אפרים כמה שאמר ויסוב משכן שילה וגומר וימאס כאלל יוסף
 וכסבט אפרים לא כחר ואף לבנימין היה בו חלק וכן שנינו בשחיטת קדשים כאלסה מקומות שרתה להס
 שפיכה לישראל בשילה וכוכ ובית העולמים וככולן לא שרתה אלל בחלקו של בנימין : ואת פאת ים .
 רוח מערבית מעשרות אדר עד קרית יערים ופאת נגבה ומילד דדומי לבנימין והוא לפנות של יהודה
 וכל התחומין הסמוין כלן נטמו כאלפנות של יהודה וכל מקום שכתוב כלן וירד כמוב ביהודה ועלה
 לפי שכלן הוא מוכה אן השערפ למורה וסס שונה מן המורה למיגרנ : (טו) וילא הגבול ימה . אל ים
 אחר

רש"י

בחלק בנימין : מדברס בית און . למדנד של בית
 און : (יג) ויבד משס . לצד המערב לווה : אל
 כחף לווה נגבה היא בית אל . שקראש יעקב ולא
 זו היא בית אל שאלל העי סהרי אומר בגבול יוסף
 וילא מבית אל למדכו שניס היו ולוו לא בחלק בנימין
 היתה סהרי חוט המנר מלוו ולפניס הוא כמו שהיא
 אומר אל מכתף לווה : מנגב . החוט הולך בדדומה
 של לוו כמאלת לוו מן החוט ולחוץ ככאלת בני יוסף ובית אל
 (יד) ותאר הגבול וכבב לכאת ים נגבה . ביעטרות אדר כלה אורך האשכנזי מן המורח למערב ומשס כסב החוט
 לגבול המערב של בנימין לילך נגבה מן האסון לדרוס חוט המערבי מן הסר אשר על פני בית חרון נגבה
 מן הסר אשר בדדומה של בית חרון משס הים מתחיל מקצוע מערבית לפנות של בנימין וכל לו החוט משפון
 לדרום : והיו תוצאותיו . מקצוע מערבית דדומית שלו אל קרית יערים של יהודה כמאל רוחב גבול בנימין
 כוטל כל רוחב הארץ שנין יהודה לאסרוס גבול דדומי שלו עס גבול לפנות של יהודה וסס היתה ירושלם
 כמו שאמור למטה בענין לפיכך היו לפני השנטיס חלק בהונגבול לפנות של בנימין ודרומי של אפרים
 כוגעין זה כזה וסס היתה שילה בחלק אפרים כמה שאמר ויסוב משכן שילה וגומר וימאס כאלל יוסף
 וכסבט אפרים לא כחר ואף לבנימין היה בו חלק וכן שנינו בשחיטת קדשים כאלסה מקומות שרתה להס
 שפיכה לישראל בשילה וכוכ ובית העולמים וככולן לא שרתה אלל בחלקו של בנימין : ואת פאת ים .
 רוח מערבית מעשרות אדר עד קרית יערים ופאת נגבה ומילד דדומי לבנימין והוא לפנות של יהודה
 וכל התחומין הסמוין כלן נטמו כאלפנות של יהודה וכל מקום שכתוב כלן וירד כמוב ביהודה ועלה
 לפי שכלן הוא מוכה אן השערפ למורה וסס שונה מן המורה למיגרנ : (טו) וילא הגבול ימה . אל ים
 אחר

ס
 זמו
 ת
 רן
 רן
 גה
 זיה
 ס
 ים
 או
 ה
 ל
 ס
 א
 :
 זמן
 ס
 ר
 זרח
 עלה
 חוש
 חוש
 גלג
 ר
 ה
 בית

ימה ויצא אלמעין מי גפתוח :
 (יז) ויצא הגבול אל קצה ההר
 אשר על פניו גי בין הנהם אשר
 בעמק הפאים צפונה וירד גי
 הנהם אל הכתף תיבוסים נגבה
 ויצא עין הגל : (יח) וחתר מצפון
 ויצא עין שמש ויצא אל גלילות
 אשר נכח מעלה אדמום וירד
 אמן בסו בין ראובן : (יט) ועבר
 אל רכתף מול הערבה צפונה
 וירד הערבה : (כ) ועבר
 הגבול אל סתף בית הגליל
 צפונה והיה וחתר אומי הגבול
 אל לשון ים סמלח צפונה אל
 קצה חירדן נגבה זה גבול נגב : (כא) והיה וחתר גבול אחו לפאת

צו , היו נאך דער קוועלע דעם וואסער
 גפתוח - (טז) ואתאון הינאב, צום פוסע דעם
 בעתגס, דער פאר דעם טאהלע בן הנם,
 אן דער נצההנייטע דעם גרונדס רפאים
 גיט, ליינט הורה ראן טאהל הנם
 אן דויה מיטטאגנייטע פאן יבוס דיון,
 דיונאב צור קוועללע רגל : (יז) היה
 ווערט ויז ויק נאך דוועקדס נאך עין
 שמש, וויילט אום גאך גלילות, מעלה
 אדומים געגנאיכר, הינאב נאך דעם
 שטיין כוהן דעם זאהנס ראובן
 (יח) נאראן אן דער נאך דוועקדע דער
 עבנע פארבייא, הינאב נאך ערבק
 (יט) פאן דא אן דא מיטטערנעטליכע
 ייטע פאן כות חגלה, ראן ענדט זיך דא
 גרענצע, אן דער צונגע דעם זאלע
 בעערס, געגן מיטטערנאלט, אים
 זידליכן ענדע דעם ערנס, דעם איוט
 דא זידליכע גרענצע, (כ) אונד אויך
 דער

מחפשי שלום ימיהם יצאו ויהי אחוה קדמה באור

אחר ולא ידעתי אי זה ים הוא : (יט) א לשון
 ים סמלח כסופה, בפסוקה של לשון כמאל כל שלשון
 בחלקו של יהודה : א קצה חירדן, מקום שהירדן
 כוסל בים המלח והוא נמתק מקצתו מוקחות, כסופות
 ליהודה וכי, הוא מוכה מקצתו, דבומים מורחית
 נגביון : (כ) (סירדן) וגבול חנתו לפאת קדמה,
 1777

לא שאמר כאן כי היה תובלותיו ים המלח,
 אלא שלח כמאך קום דרומי ממערב למזרח
 פוכס חירדן, כ"א למזרחית דרומית, נוכח
 ים המלח, כאשר יראה הקורא כמפה אשר
 בסוף הספר, וטעם ימה, פנה הגבול משם
 אל כד הים, והעד כי היה תובלותיו אל לשון
 ים המלח כסופה, (להלן י"ט) - (יז) ויצא על גלילות,
 הוא בעצמו גבול דרומי לבנימין לקר גלילות גנגל,
 גבול דרומי לאן, וגבול כפון אס, (יח) וירד הערבתה,
 הוא בית ערבה הנו בגבול יהוד,
 והנה ערבה ת"מיש, ובמך המישור היה וזמה בית ערבה,
 לכן ת"י כאן לערבתא, (כב) ובית

מכלל יופי

און : (יז) אל גלילות, שם מקום נקראו, לענין ידוע אצלם : כי גבול
 יהיה לו גבול, (בא עם המקה בחולם כשהמלה איננה זעירא ולא מלעיל ט'
 (כד) וכפר

דער מאָרגענווייטע, מאַכט דער ירון דיא
 גרענצע, דיום אויסגון דאו ערבע דער
 זעהנע בנימ'ס, מיט דען גרענצן אומ
 הער, נאך איהרן פֿאַמיליען.
 (כא) דיא שטעטע דעם שטאמם בנימ
 נאך דען גשלעכטרוין זינד: דיחו, בית
 הגלה, אונד עמק קציץ.
 (כב) בית ערבה, צמרים אונד ביה
 אל. (כג) עוים, פרה, אונד עפרה.
 (כד) כפר עמוני, עלני אונד גבע,
 צוזאמן צועלף שטעטע, מיט דען
 דערפון דאז. (כה) ואראן גבעון,
 רמה אונד בארות. (כו) מצפה,
 כפירה אונד מצה. (כז) דקם ירפאל,
 אונד הראלה. (כח) צלע, אלף,
 יבוס, אדר ירושלים, גבעת אונד
 קרית. צוזאמן פֿירצערן שטעטע,
 אונד איהרע אפגע פלעצע. דאו איזט
 דאו ערבטייל דער זעהנע בנימ נאך
 איהרן פֿאַמיליען.

קדמה זאת נחלת בני בנימין
 לגבורותיה פביב למשפחתם:
 (כא) והיו הערים למטה בני
 בנימין למשפחותיהם ירחו
 ובית הגלילה ועמק קציץ:
 (כב) ובית הערבה ועמרים
 ובית אל: (כג) והעוים והפרה
 ועפרה: (כד) וכפר העמוני
 והעפני וגבע ערים שתיים
 עשרה והצריהן: (כה) גבעון
 והרמה ובארות: (כו) והמצפה
 והכפירה והמצה: (כז) ורקם
 וירפאל והראלה: (כח) וצלע
 האלה והיבוס היא ירושלים
 גבעת קרית ערים ארבע-

עשרה וחצריהן זאת נחלת בני בנימין למשפחתם:

יט (א) ויצא

באור

(כב) ובית הערבה, ולמעלה בגבול כסון
 ליהודה נאמה מכסון לבית הערבה (לעיל
 ט"ו) הכי שיהיה בית ערבה בגבול יהודה?
 וכן מונה בית ערבה בתוך עמי יהודה. ואולי
 שתי ערבותיו בערבה, ושם שתיהן בית ערבה,
 וכן כי' שתי בית א, עיין. (כח) צלע האלה, שתי ערים, וכן גבעת קרית
 יט (א) הגורל

מ כ ל ל י ו פ י

(כד) וכפר העמוני, תרגום העיר ובנותיה וכפרנהא, והם כתיים חוץ לעיר,
 לכפריים ולעובדי אדמה: (כח) וצלע מלרע, וצלע האלה, גפתח, אוליהוי
 סמוך ופירוש האלה הגורל, אלא שני' שהן שתי עיירות במספר, וכן תרגום
 ונתן וצלע ואלף, וכן גבעת קרית הם שתי ערים:
 יט (יא) ופגע

ח :
 קהר
 ישר
 יגי
 בך
 צפון
 לות
 ירה
 גבר
 ונה
 גבר
 לח
 מול
 אל
 את
 עלון
 פלגון
 הירדן
 סוכות
 ורחות
 מה
 אשר
 תיבת
 וד'
 על
 ל
 ט

יט (א) דאז צווייטע לאז טראף שמעון, נעמליך דעם שטאמע דער זעהנע שמעון נאך איהרן גשלעט, טערן. איהר ערבטייל לאג מיטן אים ערבגוטע דער זעהנע יהודה'ס :

(ב) איהנן ווארדע צוגטיילט : באר שבע, שבע, אונד מולדה. (ג) חצר שועל, בלה, אונד עצם. (ד) אתולד, בחול, אונד הרמיה. (ה) צקלג, בית מרכבה אונד חצר סוסה :

(ו) בית לבאור, אונד שרוחן. צו זאמן דרייצעהן שטעטע, מיט דערדער, פערן דאצו. (ז) עין, רמון, עהר, אונד עשן. צוזאמן פיער שטעטע, מיט דער דערפערן. (ח) דאצו אללע אפגע פלעצע אום היזע שטעטע, ביז בעלת באר, אונד רסה נגב. דיזעם איזט דאז ערבטייל דעם שטאמס דער זעהנע שמעון, נאך איהרן גשלעטערן.

(ט) אין איינס שטריך לאנדס דער זעהנע יהודה, בשטאנד אלזאן שמעון'ס ערבגוט ; דען ווייל דאז טייל דער זעהנע יהודה, גרעסר וואר אלס זיא ברויכטן, זא בקאם שמעון זיין טייל, מיטן אין איהרם ערבטיילע.

(י) דאז דריטע לאז טראף דען זעהנן זבול'ס. נאך איהרן גשלעטערן. איהרע גרענצע רייכט ביז שריד.

(יא) פאן

השלישי לבני זבול למשפחתם באור

יט (א) ויצא הגורל השני לשמעון למטה בני שמעון למשפחתם ויהי גחלתם בתוך גחלת בני יהודה : (ב) ויהי להם בגחלתם באר שבע ושבע ומולדה : (ג) וחצר שועל ובלה ועצם : (ד) ואתולד ובחול וחרמיה : (ה) וצקלג ובית הרמיה ובאר סוסה : (ו) ובית לבאות ושרוחן ערים שלש עשרה וחצריהן : (ז) עין רמון ועהר ועשן ערים ארבע וחצריהן : (ח) וכל החצרים אשר סביבות הערים האלה עד בעלת באר רמה נגב זאת גחלת מטה בני שמעון למשפחתם : (ט) מחבל בני יהודה גחלת בני שמעון כיהי חלק בני יהודה רב מהם וינחלו בני שמעון בתוך גחלתם : (י) ויעל הגורל ויהי גבול גחלתם עד שריד :

רשי ועלה (יא)

יט (א) ויצא הגורל השני כניסן היה ראשון לשבעה השבטים שאמר יושבע לשלושים ויחלקו אותה לשבעה חלקים שכבר נעלו יוסף ויוסף כמו שנאמר הם יבואו ועמוד על גבולו מכוב ונזמר מכאן וחילך מוכה והולך שבעה גורלות : (ט) רב מהם. מן דאז להם

יט (א) הגורל השני, שני לכניסן, אשר היה ראשון לשבעת השבטים. (ב) באר שבע ושבע, אחת היא. כן כתב רד"ק ונכתן הוא, דאס לא כן יהיו כפרטן י"ד. ופי' ושבע היא

(יא) ועלה גבולם לימה ומרעהלה
 ופגע בדבשת ופגע אל הנחל
 אשר על פני קנעם: (יב) ושב
 משריר קדמה מזרח השמש
 על גבול כסלת הבר ויצא אל
 הדברת ועלה יפיע: (יג) ומשם
 עבר קדמה מזרחה גתה חפר
 עתה קצין ויצא רמון המתאר
 הנעיה: (יד) ונסב אתו הגבול
 מצפון חנתן והיו הצאתיו גי
 יפתחאל: (טו) וקטת ונהלל
 ושמרון וידאלה ויבית לחם ערים

(יא) פֶּאֶן דַּא צִירֵהט זיִא זיִךְ הַיִּנּוּיָךְ
 וועסטווערטס נאָךְ מרעלה, שטעסט אָן
 דבשת, אונד בריהרט דען באַךְ,
 דער פֶּאֶךְ יקנעם פֿליסט: (יב) פֶּאֶן
 שריד ווידר אָסטווערטס, געגן זאָנען,
 אויפֿגאַנג אָן דיִא גרענצע פֶּאֶן כסלות
 חבור הַיִן, נאָךְ דברת, אונד הינויף
 נאָךְ יפיע: (יג) פֶּאֶן דַּא צִירֵהט זיִא
 זיִךְ געגן מאָרגן, נאָךְ גת חפר, אונד
 עת קצין, רייכט ביזרימון מהואר, אונד
 נעה: (יד) דַּא ווענדט זיִךְ דיִא גרענצע,
 נאָךְ דער נאָרדזייטע פֶּאֶן חנתן, אונד
 ענדט אים טאַהלע יפתח אל.

(טו) ראצו קטת, נהלל, שמרון,
 ידאלה, אונד בית לחם, צוואמן
 צוועלף שטעטע, מיט איהרן דערפֿרן.

(טו) ריועם

(טו) זאת

שתיים עשרה וחצריהן:

באור

רש"י

הוא שבע, הגם שנחפר מלת היא. (יא) ופגע
 אל הנחל, זה כחל קישון. (יג) רמון המתואר
 שם העיר כך היא, וכת"ל רמון דמתואר.
 ומאשר כתבו רש"י ורד"ק נראה שהיה לפניו
 בת"י נוסחא אחרת. ע"ש. (טו) ערים שתיים
 עשרה, ובפרט חמם, ומלבד זאת לא שם
 הכותב את הסדר לאמור: והיו הערים למטה
 וגו' כמו שכתב בשנטיים הקודמים. אמנם זאת
 לא עשה גם בשנטיים הנאים, ונראה שכולל
 ערי הגבולות עם האחרים. אך אם נמנה

לכס: (יב) כסלות תבור. אומר אני שהוא
 לשון כהלים פלג"ק בלע"ז (מלחק, כל"א
 זייטן, דינונג, כמו ויקרא ג' ד') לא בגובהו
 ולא בשיפוליו אלא בשיסומו והמוך לאמצעו קרב
 ללד אחוריו ומלבד סביו כדרך שהכסלים עומדים
 דבהמם ובמקום שהוא אומר אונות תבור המוך
 לראשו הוא במקום האונים: (יג) קדמה מזרחה
 גתה חפר. ממזרח לגת החפר שם עירו של יוסף
 בן אמימי: עתה קצין. שם העיר עת קצין:
 המתואר הנעה. המוסב אל כיפה כלומר משם
 תאר הגבול לכנה וכן מירגם יונתן וכפיק לרמון
 ומתמן

פה את ערי הגבולות, תהינה הערים שש עשרה. וזרות הכתוב הזה לא יתיישב אם לא כדחוק
 לפרש: בתוך עריו היה קטת ונהלל וגו'. ויהי תרגומו: (אונטר אנדרן שטעטן ווארן קטת כו').
 אמנם אם אין ידים לנוס כי אם א דוחק, נבחר באופן שיסוה סדר הזה עם סדר הכתובי' בשנטי'
 הבאי', שמכויות ערי הגבול' בתוך הכשארים. וכאמר: עד שריד, ולא עד בכלל; ופגע בדבשת,
 כמו למעלה ופגע ביריחו, ואין ירחו בכלל; על גבול כסלות תבור, ולא על העיר עזמה;
 ונסב הגבול מצפון חנתן וסנתן חן לגבול; והערים הנותרות עם קטת כו' שתיים עשרה.

מכלל יופי

(יא) ופגע בדבשת, ענין פגישתה: (יג) גתה חפר, הוא החפר אשר
 משם היה יונה כמו שנאמר עליו, אשר מגרת החפר: המתואר,

ענין א ז א

נורל
 זמר
 קיס
 וזה
 זוכה
 דאו

(טז) דיועם איזט דאז ערבטייל דער זעדיגע זכולן נאך איהרן גשלעכטרו , דיועם איהרע שטעטע אונד דערפֿר .
 (יז) דאז פֿירטע לאז טראף דעם יששכר , דען זעהנן יששכר'ס , נאך איהרן פֿאמיליען : (יח) איהרע גרענצע איזט : יזרעאל , כסלות , אונד שונם . (יט) חפרים , שיאון , אונד אנחרת . (כ) רביר , קשיון , אונד אבץ . (כא) דמת , עין גנים , עין חרה , אונד בית פֿצץ . (כב) דיא גרענצע ברודרט פֿערנער , רבור , שחצומה , אונד ביר שמש , אונד ענדעט זיך אס ירדן . דיא שטעטע זינד צוזאמן זעצערון , מיט אפֿנען פֿלעצען דאז . (כג) דיועם איזט דאז ערבטייל דעם שטאמם יששכר , נאך איהרן פֿאמיליען , דיועם איהרע שטעטע אונד דערפֿר . (כד) דאז פֿינפטע לאז , טראף דעם שטאם דער זעהנע אשר , נאך איהרן גשלעכטרו . (כה) איהרע גרענצע איזט , חלקת , חלי , בטן , אונד אכשא . (כו) אלמלך , עמעד , אונד משאל , לייפט דארט אן כרמל , דעם מעערע צו , אונד אן שיחור לבנת , (כז) ווענדעט זיך געגן זאנענאוויפֿגאנג

(טז) זאת נחלת בני־זבולן למשפחותם הערים האלה וחצריהן : (יז) ליששכר יצא הגורל הרביעי לבני יששכר למשפחותם : (יח) ויהי גבולם יזרעאל והכסלות ושונם : (יט) וחפרים ושיאון ואנחרת : (כ) והרביר וקשיון ואבץ : (כא) ורמת ועין־גנים ועין־חרה ובית פֿצץ : (כב) ופגע הגבול בתבור ושחצומה (ושחצומה ק') ובית שמש והיו ויצאות גבולם הירדן ערים יששכר עשרה וחצריהן : (כג) זאת נחלת מטה בני־יששכר למשפחותם הערים וחצריהן : (כד) ויצא הגורל החמישי למטה בני־אשר למשפחותם : (כה) ויהי גבולם חלקת וחלי ובטן ומשאל ופגע בכרמל הימרה

מזרח

ובשיחור לבנת : (כו) וישב

ב א ו ר

נקרא זה שיחור לבנת , וידוע עתה בזה (בעלום) . ועל הנחלה הזו , מספרי לנו דברי הימים למלכות דוד (פעניכיען) מנחו לסטים לעשות הזכוכית . ואפשר שנטעם זה נקרא הנחל שיחור לבנת , כי לבנת תואר לזכוכית . (כו) אל כנול , עיר אחת בארץ שנתן שלמה למקרים

ועל פי דברי אלה תרגמתי . (כב) בתבור , שם עיר וכן הוא בדברי הימים (א' ו' ס"ב) את הכור ואת נגריה . (כו) הימרה , בעבור החוט א"ס הגדול פגע בכרמל ובשיחור לבנת . ובשיחור לבנת , לא שם מקום כ"א שם נהר . ולהבדיל מנהר מזרים , הנקרא שיחור סתם ,

י
 י
 ל
 ט
 ח
 א
 א
 כ
 כ
 ט
 כ
 מ
 מ
 ו

מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ בֵּית דָּגָן וּפְגַע
 בְּזִבְוֹלָן וּבְגִי יִפְתַּח-אֵל צְפוֹנָה
 בֵּית הָעֵמֶק וּבְעֵיאל וַיֵּצֵא אֶל-כָּבוֹל
 מִשְׁמָאל : (כח) וַעֲבָרֹן וְרַחֲב
 וְחַמּוֹן וְקָנָה עַד צִדּוֹן רַבָּה :
 (כט) וַיָּשָׁב הַנָּבוֹל הָרְמָה וְעַד-
 עִיר מְבַצֵּר-צַר וַיָּשָׁב הַנָּבוֹל
 הַקָּרָה וַיְהִי (והיוק') תְּצִאתִיו
 הַיָּמָה מִחֶבֶל אֲכֹזִיבָה : (ל) וְעַמָּה
 וַאֲפֶק וְרַחֲב יַם עֲשָׂרִים
 וַשְּׁתִים וַחֲצֵרֵיהֶן : (לא) זֹאת
 גִּחְלַת מַטֵּה בְנֵי-אִשֵּׁר
 לְמִשְׁפַּחְתָּם הָעָרִים הָאֵלֶּה
 וַחֲצֵרֵיהֶן : (לב) לְבְנֵי נַפְתָּלִי וַיֵּצֵא

ואנענאו פגאנג, נאך בית דגן, שטעסט
 און זבולן, אונד און דאן טאהל יפחה
 אל געגן נאָרדן, איבר בית עמק, אונד
 נעיואל, ציהט זיך לינקס נאך כבול.
 (כח) נאך עברון, רחוב, חמון,
 אונד קנה, ביו צום פאלקדייטן צידון.
 (כט) דויר ווענדעט זיך דיא גרענצע
 נאך רמה, ביו צור שטאט מבצר צר,
 דאן ליף זוא איבר חסה, אונד ענדעט
 זיך אס מעערע, אין דעם גביטע פאן
 אכזיב. (ל) דאצו עמה, אפק, אונד
 רחוב, צוזאמן צווייג. אונד צוואנציג
 שטעטע, מיט דען דערפערן דאצו.
 (לא) דיוס איזט דאן ערבטייל דעס
 שטאטם דער זערהנע אשר'ס, נאך
 איהרן גשלעכטן, דיוע שטעטע מיט
 דען דערפערן. (לב) דען זעהנן נפחלי'ס
 טראף דאס זעכסטע לאן, דען זעהנן
 נפחלי

הגורל הששי לבני נפתלי

למשפחתם

רשי

באור

ומתמן מהתחר לבנת : (כט) מבצר צר.
 קירון כריכן קירוי תוקסא : צר. לשון צור :
 מחבל אכזיב. מערב אכזיבה מגורל כזיב וערו
 מנצר
 היתה לישראל מעולם. והכתוב כל נידונים אכזי אוריש וגו' כבר פירשתי (לעיל י"ג), ואין
 להקשות משלוחי דוד לפקוד את העם, כי הם לא באו אל עיר צידון, כי אם עד גבולותיה
 כ"ש וסניב אל צידון (ש"ב כ"ד') וכן אשר לא הוריש את יושבי צידון (שופטים א' ל"א) על
 גבולותיה כאמר, כי עיבורה של עיר כעיר, כזה נראה ונכון. (בט) עיר מבצר צר, אין זה
 צור העיר הגדולה על חוף ים הגדול, במלכות פעניכיען, כי בימי יהושע לא היתה עדיין בנויה
 כאשר יעידו על זה ספרי דברי הימים למלכות הזאת; גם לא היתה מעולם לישראל אלא
 מבצר צר עיר אחרת היתה. ועד כאן חירס מלך צור, שהי' בנרית עם דוד ושלמה, כ"ס כי
 אהב היה חירס וגו' (מ"א ה' י"ט), ובכל זאת כאמר בשלום דוד לפקוד את העם, ויבואו מבצר
 צר (שמואל ב' כ"ד'), הרי שמבצר צר איננו צר המעטיר. ומבצר כ"י במחילת כבודו, אשר
 התפלל בראותו רש"י ורד"ק יגיעים לפרש טעם שם מבצר צר, ידע בזה את אשר לא ידע.
 מחבל אכזיב, בגורל אכזיב, ואכזיב מן המנין, ועתה לא וחסוב ותהיינה הערים עשרי' ושת'.

לחירס, ויקרא להם ארץ כבול (מלכ"א ט'
 י"ב) על שהיתה עיר כבול בעת ההי' הברה.
 (כח) ציהון רבה. ולא עד בכלל, כי לא
 (כט) עיר מבצר צר, אין זה
 מבצר צר עיר אחרת היתה.
 אהב היה חירס וגו' (מ"א ה' י"ט),
 הרי שמבצר צר איננו צר המעטיר.
 ומבצר כ"י במחילת כבודו, אשר
 התפלל בראותו רש"י ורד"ק יגיעים
 לפרש טעם שם מבצר צר, ידע בזה
 את אשר לא ידע.
 מחבל אכזיב, בגורל אכזיב, ואכזיב
 מן המנין, ועתה לא וחסוב ותהיינה
 הערים עשרי' ושת'.

מכלל יופי

ענין הצורה, והתכונה, והסימן : (כט) מבצר צר, מבצר שהיה בצור גבוה :
 2 7 ז ב (מו) ויצא

נפתלי נאך איהרן גשלעכטרן .
 (לג) איהרע גרענצע אויט פאן חלף ,
 אדר פאן דער אייכע בייא צעעננים אן ,
 איבר אדמי הנקב , אונד יבנאל , ביו
 לקום . זיא ענרעט זיך אס ירדן .
 (לד) זאראן ליף דיא גרענצע ווירר
 געגן אכענד , נאך אזנות חבור , פאן
 דא נאך חקק , שטעסט אן זבולן געגן
 זידן , אן אשר געגן אכענד , אונד אן
 יהודה , געגן זאנענאוויפגאנג , אן דען
 ירדן . (לה) ויינע פעסטע שטעטע וינד
 צידים צר , חמת רקת , אונד כנרת .
 (לו) אדמה , רמה , אונד חצור .
 (לז) קדש , אדרעי , אונד עין חצור .
 (לה) יראון , מגרל אל הרם , בית ענת ,
 אונד בית שמש . צוזאמן גיינצעחן
 שטעטע , מיט דען דערפון דאצו .
 (לט) ריוס

למשפחתם : (לג) ויהי גבולם
 מחלף מאלון בצעננים ואדמי
 הנקב ויבנאל עד לקום ויהי
 הצאתיו הירדן : (לד) ושב
 הגבול ימה אזנות חבור ויצא
 משם הקקה ופגע בזבולן מנגב
 ובאשר פגע מים וביהודה
 הירדן מזרח השמש : (לה) וערי
 מבצר הצדים צר ותמת רקת
 וכנרת : (לו) ואדמה והרמה
 וחצור : (לז) וקדש ואדרעי ועין
 חצור : (לה) ויראון ומגרל אל
 חרם ובית ענת ובית שמש

ערים השע עשרה וחצירה : (לט) זאת

ב א ר

לאפרוס ולא כזכר , עיין מ"ש צפרא שופטים
 (יגז) . או כדחוק לפרש , אסרי שהירדן יורד
 מנפתלי עד גבול יהודה , כ"ס , וגבול קדמה
 ים המלח עד קצה הירדן (לעיל ט"ו ה') ,
 נמצא שנסלח נפתלי ויהודה פוגעים זה בזה
 על ידי הירדן . ויהי' תרגומו : (אונד אן יהודה
 דורך דען ירדן , געגן זאנענאוויפגאנג) .
 (לח) תשע עשרה , ובפרט עשרי' וארבע ?
 אס לא שנאמר : מחלף מאלון אצת , וחלף אס
 עיר , ואלון אס אילן גדול (עיין מ"ש להלן כ"ד
 כ"ו) אצל מקום צעננים קרוב לחלף , ואמר
 שהתחיל הגבול מחלף , או שאן אשר בצענני' ,
 כי הכל אחד אסרי שאין רחוקים זו מזו , וכן
 אדמי הנקב אצת , וכן הצד' צר , וסמת רקת ,
 ומגדל אל חרם . וע"פ זה תרגמתי . ולא מזכרו
 כאן כל ערים כי אס המובחרו' , או העומדות
 על הגבולים . והעד שזכרו להלן (כ"א ל')
 ערים מאשר , שלא נמנו כאן .
 (מו) עם

(לד) וביהודה הירדן , המקרא הזה אומר
 דרשני . כי ידענו שנסלח יהודה לא הגיעה
 עד הירדן , כי ה' תוכחות גדולו (במזרחית
 צפונית) לאן ים המלח , מקו' אשר יפול הירדן
 תוך הים , כמו שנאמר : וגבול קדמ' ים המלח
 עד קצה הירדן (לעיל ט"ו ה') , הרי שאין
 ליהודה חלק בירדן ? ועוד הלא מצפון לנסלח
 יהודה מתחיל גבול בנימן , וכפון לבנימן נסלח
 בני יוסף , ועליהם משה ישכר , והירדן
 יגבול את נחלת כולם ממזרח , כאשר יעידו
 הכתובים לפנינו ; ואיך יאמר עתה שפגע
 נסלח נפתלי , אשר מצפון לנחל' כול' שזכרנו ,
 ביהודה אשר הוא מנגב לכולם ? ודחק לומר
 שהיה מסו' או עיר בעבר הירדן נקרא יהודה ,
 כי הכתוב אומר יהודה דומיא דזבולן ואשר .
 או נלקח לומר שהיה ליהודה על יד הירדן
 מזרחית כח נפתלי , מקו' מרשה לנאן ,
 הגם שלא נזכר מזה דבר בכתוב , כי כן היה

יהושע יט

חרגום אשכנזי נא

(לט) זאת נחלת מטה בני-
 גפתי למשפחתם הערים
 וחצריהן: (מ) למטה בני-דן
 למשפחתם יצא הגורל
 השביעי: (מא) ויהי גבול
 נחלתם צרעה ואשתאול ועיר
 שמש: (מב) ושעלבין ואילון
 ויתלה: (מג) ואילון ותכנתה
 ועקרון: (מד) ואלתקא וגבתון
 ובעלה: (מה) ויהר ובני-ברק
 וגת-רמון: (מו) ומי היירקון
 והרקון עם-הגבול מול יפו:
 (מז) ויצא גבול בני-דן מהם
 ויעלו בני-דן וילחמו עם-לשם
 וילכדו אותה ויכו אותה לפי-
 חרב וירשו אותה וישבו בה
 ויקראו ללשם דן בשם דן
 אביהם: (מח) זאת נחלת מטה

(לט) דיוס איזט דאז ערבגוט דעם שטא-
 מס נפתלי, נאך ויינון גשלעכטרן, דים דיא
 שטעטע אונד דערפֿר . (מ) דעם שטא-
 מע דן נאך ויינון גשלעכטרן , טראף
 דאז זיבענטע לאז . (מא) דיא גרענ,
 צע ויינעס ערבטיילס וואר : צרעה ,
 אשתאול , אונד דיא שטאט שמש .
 (מב) שעלבין , אילון , אונד יתלה .
 (מג) אילון , חמנחה , אונד עקרון .
 (מד) אלתקה , גבתון , בעלת ,
 (מה) יהוד , בני ברק , גת רמון ,
 (מו) מי היירקון , אונד רקון , אן
 דער גרענצע געגן יפו . (מז) איבר
 דייע , ערשטרעקטע זיך דאז געביט
 דער קינדר דן'ס נאך ווייטר ; זיא
 גינגן נעמליך הין , גריפֿן לשם אן ,
 עראברטן זיא , שלוגן זיא מיט דער
 שערפֿע דעם שווערס , נאמן זיא
 אין בויץ , אונד וואָדונטן דאָרין .
 זיא נענטן לשם דן , נאך דעם נאמן
 אידרעס פֿאַטערס דן . (מח) דיוס
 איזט דאז ערבטייל דעם שטאָמם
 דער קינדר דן , נאך איהרן פֿאַמיל-
 יען , דייע שטעטע , אונד אידרע
 דערפֿר

בני-דן למשפחתם הערים האלה

באור רש"י

(מו) עם הנבול, אכל הנבול. (מז) ויצא
 גבול בני דן מהם, מהערים הנזכרות, כלומר
 יצא גבול'ן חוץ לערים הנזכרות, א ארץ אחר',
 כי עלו וילקחו את לשם, והוא ליש הנזכר בס'
 (שופטים)
 הוא ליש האמורה בספר שופטים :
 (כא) אשר

מבאר הין לכפתי הנזרים צד : (מא) צרעה
 ואשתאול . משל יהודה היה וכפל גורל לבני דן
 סמוך להם : (מז) ויצא גבול בני דן מהם .
 כאן נטלו קצת ועוד כפל להם גורל באקום אחר
 רחוק מגבולם ושאר שבעים מפסיקין בכמים :
 וילחמו יעם לשם . לאחר זמן כימי עתכאל בן
 קנו וכיטי פהל מיכה במה שכחמר בספר שופטים

מכלל יופי

(מז) ויצא גבול בני דן מהם, בא כאן דהמ"ם בענין פחות, כלומר
 הגבול יצא לבני דן פחות מהם, לפיכך יצאו ונלחמו עם לשם; וירשו ענין ירשנה;
 (נא) אשר

דערפֿר • (מט) אַלס מאַן נון צו
 ענדע וואָר , מיט דער טיילונג דעם
 לאַנדס , נאָך זיינען גרענצן , גאַבן דיא
 קינדן ישראלס דעם יהושע , זאָהן
 נונ'ס , איין ערשטייל אונטער זיך •
 (נ) נאָך דעם אויסשפרוכע דעם
 עוויגן , גאַבן זיין איהם דוא שטאַט ,
 וועלכע ער פֿרלאַנגט האָטע , נעמליך
 תמנת סדח , אַם בערגע אפרים • ער
 בויטע זיין אַוּיף , אונד בועצטע זיך
 דרוין • (נא) דויע זונד נון דיא ערב
 טיילע , וועלכע דער פרויסטר אלעור ,
 יהושע דער זאָהן נונ'ס , אונד דיא פֿאַ
 מיליענהייפטר דער שטעמע ישראלס ,
 דורך לאָזע פֿרטיילט האָטן , אין שלה ,
 פֿאַר דעם עוויגן , אים איינגאַנגע דעם
 שטיפטצעלטס ; אונד זאָ וואָר מאַן
 צו ענדע מיט דעם פֿרטיילן דעם
 לאַנדס •

כ (א) דער עוויגע רעדטע מיט יהושע ,
 וויא פֿאַלגט : (ב) זאָגע דען
 קינדן ישראל , נעמליך : בשטימט
 גון אונטער אייך , דיא פֿריישטעטע , פֿאַן
 דענן איך אייך ברייטס דורך משה האָבע
 זאָגן לאָסן ; (ג) דאָהן איין טאָדשלעגער
 פֿליהן קענע , דער יעמאַנדן אויס פֿר=
 זעהן , אונד אונוויסנהייט אומבריינגט ;
 דאָס זיין אייך אַלזאָ צו פֿריישטעטן
 דיהונן , פֿאַר דעם בלוטרעכֿר •
 (ד) ווער זיך נון אין איינע דיוז שטעטע
 פֿליכטט , זאָל אים איינגאַנגע דעם
 שטאַטטאהרם

כאור

(סופטי'י"ח כ"ז) • (נא) אשר נחלו , הנחילו •
 כ (ד) וגם , והכם אל אשת הערים האלה ,

הַאֱלֹהִים וְהַצְּרִייהֶן : (מט) וַיִּכְלוּ
 לְנַחֵל אֶת־הָאָרֶץ לַגְּבוּלֹתֶיהָ
 וַיְהִינוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל נַחֲלָה לַיהוֹשֻׁעַ
 בְּדָנוֹן בְּהוֹכֵם : (נ) עַל־פִּי
 יְהוָה נָתַנוּ לוֹ אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר
 שָׁאַל אֶת־תְּמַנַּת־סַדְח בְּהַר
 אֶפְרַיִם וַיִּבְנֶה אֶת־הָעִיר וַיֵּשֶׁב
 בָּהּ : (נא) אֱלֹהֵי הַנְּחֻלוֹת אֲשֶׁר־
 נָחְלוּ אֶלְעֹזֵר הַכֹּהֵן וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־
 נֹון וְרָאִשֵׁי הָאָבוֹת לְמִטּוֹחַ בְּנֵי־
 יִשְׂרָאֵל בְּגֹזְרֵל בְּשִׁלָּה לְפָנָי
 יְהוָה פָּתַח אֶהֱל מוֹעֵד וַיִּכְלוּ
 מִחֲלֹק אֶת־הָאָרֶץ :

כ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
 לֵאמֹר : (ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִנּוּ לָכֶם אֶת־
 עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי
 אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה : (ג) לָנוֹס
 שָׁמָּה רֹצֵחַ מִכַּה־נַּפְשׁ בְּשִׁגְגָה
 בְּבִלְיַדְעָה וְהָיוּ לָכֶם לְמִקְלָט
 מִגְּאֹל הַדָּם : (ד) וְגַם אֶל־אֶחָת
 מִהָעָרִים הָאֵלֶּה וְעָמַד פָּתַח

שער רשי

(כא) אשר נחלו • הנחילו •
 כ (ו) עב

מכ לל יופי

(נא) אשר נחלו , פועל יוצא לשנים פעולים : כ (ז) ויקדישו

שַׁעַר הָעִיר וּדְבַר בְּאָזְנֵי זְקַנֵי
הָעִיר הַהִיא אֶת־דְּבָרָיו וְאָסְפוּ
אֹתוֹ הָעִירָה אֲלֵיהֶם וַנִּתְּנוּ־לָו
מִקוֹם וַיֵּשְׁבּוּ עִמָּם: (ה) וְכִי־רָדְף
גֵּאֵל הַדָּם אַחֲרָיו וְלֹא־יִסְגְּרוּ
אֶת־הָרֶצֶחַ בְּיָדוֹ כִּי בְּכַל־יַד־עַת
הַכָּה אֶת־רַעְתּוֹ וְלֹא־שָׂנֵא הוּא
לוֹ מִתְּמוֹל יְשׁוּשׁוֹם: (ו) וַיֵּשְׁבוּ
בְּעִיר הַהִיא עַד־עֲמֹדוֹ לִפְנֵי
הָעֵדָה לְמִשְׁפַּט עַד־מוֹת הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הַהֵם
אָז יֵשׁוּב הָרֶצֶחַ וּבֹא אֶל־עִירוֹ
וְאֶל־בֵּיתוֹ אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר־נָס
מִשָּׂם: (ז) וַיִּקְדְּשׁוּ אֶת־קֹדֶשׁ
בְּגִלְגַּל בְּהַר גִּבְעָתִי וְאֶת־שִׁכְמֵם
בְּהַר אֶפְרַיִם וְאֶת־קִרְיַת אַרְבַּע
הַיְיָ חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה: (ח)
וּמֵעַבְרָה לִירְדֵן יִרְיֶהוּ מִזְרְחָת

שטאטטאָהרם שטעהן בלייבן , אונג
פֿאַר דען עלטסטן דיור שטאַט , זיינע
זאַכע פֿאַרבריינגן . דיזע זאָללן איהן אַלס
דאַן אין דיא שטאַט זויפֿנעמן , אונד
איהם איינן אַרט אַנצייגן , וואָ ער בייא
איהנן בלייבן זאָלל * (ה) זאָלטע איהם
דער בלוטרעכֿר נאַכזעצן , זאָ מיסן זיא
איהן דעם בלוטרעכֿר ניכט אויסליפֿרן ,
דאַ ער זיינן נעכֿסטן אונוויסענד אומ
גבראַכט , אָהנע דאַס ער פֿאַרדזער
זיין פֿיינד גוועזן . (ו) אין דיור שטאַט
בלייכט ער , ביז ער בייא דער גמיינע
פֿאַר גריכט גשטאַנדן , אָרד ביז דער
דאָזיגע פֿריסטער גשטאַרבן איזט .
דער צו דיור צייט זיין ווירד ; אַלס
דאַן קאַן דער מעררד ווירד אין זיינע
שטאַט , נאָך הויע געהזן , אין דיא
שטאַט נעמליך , אויס דער ער גפֿלאָ ,
הען וואר . (ז) מאן כשטימטע היר
אויף קדש אין גליל , אויף דעם
גבירגע נפרתי , שכם אויף דעם גע
בירגע אפרים , אונד קרית ארבע ,
אָרד חברון , אים גבירגע יהודה .
(ח) יענוייטס דעם ירדנס , געגען
מאָרגן האטע מאן כשטימט : בצר ,
אין

נתנו

רש"י

באור

יעמוד פתח שעה העיר . (ו) עד מות
הכהן , אם יפטור מגלות יפטור , ואם יתחייב
גלות יחזיר לעיר מקלטו , ויש שם עד מות
הכהן . (רש"י) הרי יעד הכתוב להוכיח שכי
זמנים , א' עד עמדו למשפט , ואז יפטור וישב לביתו אם מכאן הוקנים שאין לו משפט גלות .
ב' עד מות הכהן , אם שפטו העדה , ומכאן חייב גלות .

כ (ו) עד עמדו למשפט . אם יפטור מגלות
יפטור ואם יתחייב גלות יחזיר לעיר מקלטו
ויש שם עד מות הכהן הגדול : (ח) ומעבר
לירדן ירשו מוכסה . נתנו כימי משה שכאמר
את

כא (יא) אבי

מכלל יופי

ב (ז) ויקדשו , ענין הזמנה : (ט) ערי המועדה , שם בשקל מועדה ,
מן מוסדות הצלעות , ופירושו שהיו
שם , כל מכה נפש בשגרה :
כא (ט) אשר

אין דער וויסטע אין איינר עבנע , דיא
 דעם שטאמע ראובן , ראמות אין
 גלעד דאז דעם שטאמע גר , אונד גולן
 אין בשן , דאז דעם שטאמע מנשה
 גהערטע . (ט) דיוע ווארן דיא בע
 שטימטן שטעטע , פֿיר גאנץ ישראל
 זאָוואָהל , אלס פֿיר דען פֿרעמדן ,
 דער אונטר איהנן וואָהנט ; דאס יעדן
 דער אונפֿרוערענס איינן טאָדשלאַג
 בנעהט , זיך דאהין פֿליכטע , אונד
 ניכט אונטר דען הענדען דעם כלוט
 רעכרס שטערבע , בפֿאָר ער פֿאָר דער
 גמיינע גשטאנרן .

כא (א) נון טראַטן דיא פֿאַמיליענע
 הייפטר דער לויס פֿאָר דען פֿריסטער
 אלעזר , פֿאָר יהושע , אונד דיא
 פֿאַמיליענהייפטר דער איכריגן שטעמע
 דער קינדן ישראל'ס . (ב) רעדטן
 פּוּט איהנן , צו שלה אים לאַנדע כנען ,
 אונד שפּראַכֿן : דער עוויגע האַט דורך
 משה בפֿאָהלן , אונס שטעטע איינצו
 געבן , דארין צו וואָהנן , אונד פֿרייע
 פלעצע דאַצו , פֿיר אונזר פֿיה .

(ג) דאָ גאַבן דיא קינדן ישראל'ס
 דען לויס , אויף בפֿעהל דעם עוויגן ,
 פֿאָן איהרם ערכטיילע דיא פֿרלאַנגטן
 שטעטע , אונד פֿרייע פלעצע דאַצו .
 (ד) צוערשט פֿיל דאָז לאַז פֿיר דיא
 קהתישע פֿאַמיליע , אונד דיא זעהנע
 דעם פֿריסטרס אהרן , אויס לוי , ער
 וילטן דורך דאָז לאַז , פֿאַם שטאמע
 יהודיה , שמעון , אונד בנימן ,
 דרייצעהן

נתנו את־בְּצֹר בַּמִּדְבָּר בְּמִישֹׁר
 מִמִּטְהַר רְאוּבֵן וְאֶת־רָאמוֹת
 בְּגִלְעָד מִמִּטְהַר גַּר וְאֶת־גּוֹלָן
 בְּבִשָּׁן מִמִּטְהַר מְנַשֶּׁה : (ט) אֵלֶּה
 הָיוּ עָרֵי הַמּוֹעֵדוֹת לְכָל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְלִגְר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לְנוֹס
 שָׁמָּה כָּל־מִכְהַנְפֹּשׁ בְּשִׁגְגָה
 וְלֹא יָמוּת בְּיַד גּוֹאֵל הַדָּם עַד־
 עֲמִדּוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה :

כא (א) וַיָּגִשׁוּ רָאשֵׁי אֲבוֹת
 הַלְוִיִּם אֶל־אַלְעָזָר הַכֹּהֵן
 וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן וְאֶל־רָאשֵׁי
 אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל :
 (ב) וַיְדַבְּרוּ אֵיחֶם בְּשִׁלְהָ בְּאֶרֶץ
 כְּנַעַן לֵאמֹר יְהוָה צִוָּה בְּיַד־
 מֹשֶׁה לְתַתֵּלְנוּ עָרִים לְשִׁבְת
 וּמְגֻר־שִׂיחַן לְבְהִמְתַּנּוּ : (ג) וַיִּתְּנוּ
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלוֹוִים מִנְחָלָתָם
 אֶל־פִּי יְהוָה אֶת־הָעָרִים הָאֵלֶּה
 וְאֶת־מְגֻר־שִׂיחַן : (ד) וַיֵּצֵא
 הַגִּזְרֵל לְמִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי וַיְהִי
 לְבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן מִן־הַלְוִיִּם
 מִמִּטְהַר יְהוּדָה וּמִמִּטְהַר הַשְּׁמֹעֲזִי

וּמִמִּטְהַר בְּנִימֵן בְּגִזְרֵל עָרִים
 ר ש י

את בצר במדבר וגו' : (ט) סמוערה . ססומכה . סידועות לכך :
 כא (ה) ולכני

שֶׁלשׁ עָשָׂרָה: (ה) וּלְבָנֵי קָהָת
הַגּוֹרָתִים מִמִּשְׁפַּחַת מִמֵּדָה
אֶפְרַיִם וּמִמִּטְהַדָן וּמִחֲצֵי מִטְהַ
מְנַשֶּׁה בַּגּוֹרָל עָרִים עָשָׂר:
(ו) וּלְבָנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפַּחַת
מִטְהַיִּשְׁשָׁכָר וּמִמִּטְהַיֶּזְרָאֵל
וּמִמִּטְהַנַּפְתָּלִי וּמִחֲצֵי מִטְהַ
מְנַשֶּׁה בְּבִשָּׁן בַּגּוֹרָל עָרִים שְׁלֹשׁ
עָשָׂרָה: (ז) לְבָנֵי מְרָרִי
לְמִשְׁפַּחְתָּם מִמִּטְהַרְאוּבֵן
וּמִמִּטְהַגַּד וּמִמִּטְהַזְבוּלֹן עָרִים
שְׁתֵּים עָשָׂרָה: (ח) וַיִּתְּנוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לְלוּיִם אֶת־הָעָרִים הָאֵלֶּה
וְאֶת־מְגֵרְשֵׁיהֶן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
בְּיַד־מֹשֶׁה בַּגּוֹרָל: (ט) וַיִּתְּנוּ
מִמִּטְהַבְּנֵי יְהוּדָה וּמִמִּטְהַבְּנֵי
שִׁמְעוֹן אֶת הָעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־
יִקְרָא אֹתָהֶן בְּשֵׁם: (י) וַיְהִי
מִבְּנֵי לְוִי כִי לָהֶם הָיָה הַגּוֹרָל רֵאִישֹׁנָה: (דאשנה קרי)

דרייצעהן שטעטע . (ה) דיא איבריגן
זעהנע דעם קהת , בקאמן דורך דאז
לאז , פאן דען פאמיליען דעם שטאמם
אפרים , פאם שטאמע דן , אונד
פאם האלבן שטאמע מנשה , זעהן
שטעטע . (ו) דיא זעהנע גרשונ'ס ,
פאן דען פאמיליען דעם שטאמם יששכר ,
פאם שטאמע אשר , נפתלי , אונד
פאם האלבן שטאמע מנשה אין
בשן דורך דאז לאז , דרייצעהן שטעטע .
(ז) דיא זעהנע דעם מררי , נאך
איהרן גשלעכטן , בקאמן פאם שטאמע
ראובן , גד , אונד זבולון , צוועלף
שטעטע . (ח) דיא קינדר ישראל'ס
גאבן אלוא , דיוע שטעטע זאמט דען
פרייפלעצן , דען לויס דורך דאז לאז ,
וויא דער עוויגע דורך משה בפאהלן
האטע . (ט) פאם שטאמע דער זעהנע
יהודה אונד שמעון , פרגאב מאן
פאלגנדע , מיטנאמן גנאנטע שטעטע .
(י) דען זעהנן אהרנ'ס , אויס דער
קהתישן פאמיליע , פאן דען זעהנן לוי ,
(דען פור זיא טראף דאז לאז צו ערשט) .
(יא) גאב

יִקְרָא אֹתָהֶן בְּשֵׁם: (י) וַיְהִי
מִבְּנֵי לְוִי כִי לָהֶם הָיָה הַגּוֹרָל רֵאִישֹׁנָה: (דאשנה קרי)

מכלל יופי (יא) ויתנו

רש"י

כא (ט) אשר יקרא , פירושו אשר
יקרא הקורא , כמו ויגד ליעקב
והדומים לו : (י) ראישנה , נכתב
באל"ף וביו"ד , האל"ף שרש , והיו"ד
למשך , וכן הראישון אדם חולד , באל"ף
וביו"ד : (יא) אבי הענק , הגדול
והקדמון יקראאב כלומר קצין וגדול כמו
האב שהוא קצין לבן : הענוק , שם
הגדול הענקים , כמ"ש עליו , האדם
הגדול

כא (ס) ולבני קהת הכותרים . הם בני משה
ובני קהת נחבדון ועוויאל ממשפחת משה
בני אפרים מקבלת שבת בני אפרים כפלו להם
אלה הערים שכל שבת ושבת כעלו כמה שחמיר
מאת הרב תרבו ומאת המעט ממעיטו איש פסי
כתלמו אשר יחלו יתן מעריו ללוים : (ט) אשר
יקרא אתהן בשם . לפי שלא הזכיר למעלה שמות
הערים שנתנו להם ולמטה הוא מפרש את
שמותם לכן אמר אשר יקרא אתהן בשם :
(יח) ואת

כלל לענקים , ופירושו אבי הענוק , גדול הענקים , כמ"ש עליו , האדם הגדול

(יא) ויהנו להם את-קרית
 ארבע אבי הענוק היא חברון
 ברהר יהודה ואת-מגרשה
 סביבותיה: (יב) ואת-שדה
 העיר ואת-חצריה נתנו לכלב
 בן-יפנה באחוזתו: (יג) ולבני
 אהרן הכהן נתנו את-עיר
 מקלט הרצח את-חברון ואת
 מגרשה ואת-לבנה ואת
 מגרשה: (יד) ואת-יתר ואת
 מגרשה ואת-אשתמוע ואת
 מגרשה: (טו) ואת-חלן ואת
 מגרשה ואת-דבר ואת
 מגרשה: (טז) ואת-עין ואת
 מגרשה ואת-יטה ואת-מגרשה
 את-בית שמש ואת-מגרשה
 ערים תשע מאת שני השבטים
 האלה: (יז) וממטה בנימן את-גבעון ואת-מגרשה את-גבע
 ואת-מגרשה: (יח) את-ענתות ואת

(יא) גאב מאן: קרית ארבע, נאד
 דעם שטאמפאטר ענק'ס זאגנאנט, זיא
 הייסט אויך חברון, אס גבירגע יהודה,
 מיט דען פרייען פלעצן אומהער.
 (יב) צוואר גאב מאן דיא אקער אום
 דיא שטאט, אונד דיא דאצו גהעריגן
 דערפֿר, דעם כלב זאהן דעם יפוגה,
 מיט צו זיינן איבריגן בויצונגן;
 (יג) אבר חברון ועלכוט, דיא פֿרייג
 שטאט פֿיר דען מערדר, גאב מאן זאמט
 דען פֿרייען פלעצן, דען זעהנן דעם
 פריסטרס אהרן. אויך לבנה מיט דען
 פֿרייפלעצן. (יד) יתר אונד דיא פֿרייג
 פלעצע, אשחמוע מיט דען פֿרייפלעצן.
 (טו) חלן אונד דיא פֿרייפלעצע,
 דביר מיט פֿרייפלעצן. (טז) עין, אונד
 פֿרייפלעצע דאצו, יטה אונד דיא פֿרייג
 פלעצע, בית שמש אונד איהרע פֿרייג
 פלעצע, צוואמן ניין שטעטע, פֿאן דען
 צווייא ערוועהנטן שטעמן. (יז) פֿאם
 שטאמע בנימן: גבעון אונד דיא פֿרייג
 פלעצע, גבע מיט דען פֿרייפלעצן.
 (יח) ענתות אונד פֿרייפלעצע, אונד
 עלמון

רשי

באור

כא (יא) אבי ענק, כלומר הנקראת על
 שם האיש שהיה אביו של ענק. וענק
 שם כלל לענקים. (יב) באחוזתו, עס יתר אחוזתו. (יג) ולבני אהרן, חזר ואמר כאן
 מה שכבר נאמר פסוק י"א? אלא לפי שמאנו ויתן את חברון לכלב (לעיל י"ד י"ג) וכאן אומר
 כי נתנה לבני אהרן, הוצרך לבאר ולומר, כי שדה העיר וחצריה נתנו לכלב, אבל העיר
 עצמה נתן לבני אהרן. (יח) ואת עלמון, ובדברי הימים ואת עלמת, (ו' מ"ה) ובספר
 שמואל

מכלל יופי

הגדול בענקים, ואבי שם גדולה, כמו אבי קרית יערים, אבי דבר גדול
 דבר אליך הנביא והדומים להם: כב (ח) בנכסים

וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־עַלְמוֹן וְאֶת־
 מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע: (יט) כָּל־
 עָרֵי בְנֵי־אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים־שֵׁלֶשׁ
 עָשָׂרָה עָרִים וּמִגְרָשֵׁיהֶן :
 (כ) וְלִמְשֻׁפְחוֹת בְּנֵי־קָהָת
 הַלְוִיִּם הַנּוֹתָרִים מִבְּנֵי קָהָת וַיְהִי
 עָרֵי גּוֹרְלָם מִמִּטָּה אַפְרָיִם :
 (כא) וַיְהִינּוּ לָהֶם אֶת־עִיר
 מִקְלַט הַרְצָח אֶת־שִׁכְם וְאֶת־
 מִגְרָשָׁהּ בְּהַר אַפְרָיִם וְאֶת־גִּזְרֹר
 וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ : (כב) וְאֶת־
 קִבְצִים וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־בֵּית
 חוֹרֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע :
 (כג) וּמִמִּטָּה־דָן אֶת־אֶלְהֵקָא
 וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־גְּבַהּוֹן וְאֶת־
 מִגְרָשָׁהּ : (כד) אֶת־אֵילוֹן־
 וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־גֵּת־רִמּוֹן
 וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע :
 (כה) וּמִמְּחִצֵּי־מִטָּה מְנַשָּׁה
 אֶת־הַעֲנָךְ וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־

עלמון מיט פֿרייאפלעצן , צוזאמן פֿיר
 שטעטע . (יט) אַללע שטעטע דער
 קינדר אהרנ'ס צוזאמן , מאַכטן דריי־
 צעהן אויס , יעדע מיט פֿרייען פלעצן
 פֿרזעהן . (כ) דיא פֿאמיליען דער
 זעהנע קהת , דיא לויס , נעמליך דיא
 איבריגן פֿאָן דען זעהנן קהת , בקאמן
 איהרע שטעטע , דורך דאן לאָן , פֿאָם
 שטאמע אפֿרים . (כא) מאן גאָב איהנן
 שכס , איינע פֿריישטאט פֿיר מערדר ,
 אים גבירגע אפֿרים , מיט דען פֿריי־
 פלעצן . פֿערנר גור מיט דען פֿרייפלעצן .
 (כב) קבצים מיט פֿרייפלעצן , ביר
 חורן אונד איהרע פֿרייפלעצע , צוזאמן
 פֿיר שטעטע . (כג) פֿאָם שטאמע דן ,
 אלהקא אונד איהרע פֿרייפלעצע , גבתון
 אונד פֿרייפלעצע . (כד) אילון אונד
 דיא פֿרייפלעצע דאצו , אונד גת רמון
 מיט דען פֿרייפלעצן , צוזאמן פֿיר
 שטעטע . (כה) פֿאָם האלבן שטאמע
 מנשה , הענך אונד דיא פֿרייפלעצע ,
 גת רמון מיט פֿרייפלעצן , אלא צווייא
 שטעטע . (כו) אין אללעס , בקאמן
 דיא פֿאמיליען דער איבריגן זעהנע קהת ,
 צעהן שטעטע , מיט דען פֿרייפלעצן
 דאצו . (כו) דיא זעהנע גרשונ'ס אויס
 דען פֿאמיליען דער לויס , ערהילטן פֿאָם
 האלבן

גַּת רִמּוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים שְׁתַּיִם : (כו) כָּל־עָרִים עֶשְׂרֹן
 וּמִגְרָשֵׁיהֶן לִמְשֻׁפְחוֹת בְּנֵי־קָהָת הַנּוֹתָרִים : (כו) וְלִבְנֵי גִרְשׁוֹן
 מִמְּשֻׁפְחַת הַלְוִיִּם מִחֲצֵי מִטָּה

מנשה

ממחצי מטה

באור

רשי

הוא בחורים שיוכתן מתרגם אותה יעלמת : שמואל נקראת בחורים (ב'ג'ט"ז) כי תרגמו
 שם יוכתן עלמת . (כה) גת רמון , וגת רמון
 אשר למטה דן . (כו) בעשהרה , ונדל"י (ו'כ"ו)

האלבן שטאמע מנשה , גולן אין כשן ,
 איינע פרייטטאט פיר מערדר , מיט
 דען פרייפלעצן , אונד בעשחרה מיט
 דען פרייפלעצן , אלזא צווייא שטעטע .
 (כח) פֿאָם שטאמע יששכר קשיון אונד
 איהרע פֿרייפלעצע , דברח אונד דיא
 פֿרייפלעצע . (כט) ירמות אונד דיא
 פֿרייפלעצע , אונד עין גנים מיט דען
 פֿרייפלעצן , צוואמן פֿיר שטעטע .
 (ל) פֿאָם שטאמע אשר , מושאל אונד
 איהרע פֿרייפלעצע , עכרון אונד איהרע
 פֿרייפלעצע . (לא) חלקת מיט פֿריי
 פלעצן , אונד רחב מיט דען פֿרייפלעצן ,
 צוואמן פֿיר שטעטע . (לב) פֿאָם
 שטאמע נפתלי , קדשאין גליל , איינע
 פֿרייטטאט פֿיר דען מערדר . אונד דיא
 פֿרייפלעצע דאצו , חמח דאר מיט
 פֿרייפלעצן , אונד קרחן מיט דען
 פֿרייפלעצן , דרייא שטעטע .
 (לג) אללע שטעטע דער גרשנשן
 פֿאמיליען , מאכֿן צוואמן דרייצעהן ,
 יעדע מיט איהרן פֿרייפלעצן .
 (לד) דיא פֿאמיליען דער זעהנע מררי .
 דיא נאך איבריגן לויים , בקאמן פֿאָם
 שטאמע זבולן , יקנעם אונד איהרע
 פֿרייפלעצע , קרחה מיט פֿרייפלעצן .
 (לה) דמנה אונד דיא פֿרייפלעצע ,
 אונד

מַנְשֵׁה אֶת־עִיר מִקְלַט הַרְצֵחַ
 אֶת־גִּלּוֹן (גולן ק') בְּבִשְׁוֹן וְאֶת־
 מְגִרְשָׁה וְאֶת־בְּעֵשְׁחָרָה וְאֶת־
 מְגִרְשָׁה עָרִים שְׁתֵּים :
 (כח) וּמִמֵּטָה יִשְׁשַׁכֵּר אֶת־
 קִשְׁיוֹן וְאֶת־מְגִרְשָׁה אֶת־דְּבַרְחָה
 וְאֶת־מְגִרְשָׁה : (כט) אֶת־יְרֵמוֹת
 וְאֶת־מְגִרְשָׁה אֶת־עֵין גִּנִּים
 וְאֶת־מְגִרְשָׁה עָרִים אַרְבַּע :
 (ל) וּמִמֵּטָה אֲשֶׁר אֶת־מִשְׁאַל
 וְאֶת־מְגִרְשָׁה אֶת־עַכְרֹון וְאֶת־
 מְגִרְשָׁה : (לא) אֶת־חֻלְקַת וְאֶת־
 מְגִרְשָׁה וְאֶת־רַחֵב וְאֶת־
 מְגִרְשָׁה עָרִים אַרְבַּע :
 (לב) וּמִמֵּטָה נִפְתָּלִי אֶת־עִיר
 מִקְלַט הַרְצֵחַ אֶת־קִדְשׁ
 בְּנִגְלִיל וְאֶת־מְגִרְשָׁה וְאֶת־חַמַּח
 דָּאָר וְאֶת־מְגִרְשָׁה וְאֶת־
 קִרְחָן וְאֶת־מְגִרְשָׁה עָרִים
 וּמְגִרְשֵׁיהֶן : (לד) וְלִמְשֻׁפְּחוֹת
 בְּנֵי־מְרָרִי הַלְוִיִּם הַנּוֹחָרִים מֵאֵת
 מִטָּה זְבוּלָן אֶת־יְקִנְעָם וְאֶת־מְגִרְשָׁה
 אֶת־קִרְחָה וְאֶת־
 מְגִרְשָׁה : (לה) אֶת־דְּמֵנָה וְאֶת־

ב א ו ר

חלקת, ושסוקק, כאן סגנת דאר, ושס
 קשון, וססת קרתן, שס קריתים . וחסוב
 כי ברבות הימים הוסבו שנות הערים .
 (מ) שתים

(זכ"ו) עשטרות . (כח) קשיון, ונדה"
 קדש . וססת ירמות כתוב שס דלמות, וססת
 עין גנים ענס; כאן משאל, ושס משל, כאן

יהושע כא

הרגום אשכנזי נה

אונד נהלל מיט דען פֿרייפלעצן , צופ זאמן פֿיר שטעטע .
(לו) פֿאָם שטאַמע ראובן , כצור , אונד איהרע פֿרייפלעצע , יהצה , אונד איהרע פֿרייפלעצן : (לו) קדמות אונד איהרע פֿרייפלעצע , מיפּערה , מיט דען פֿרייפלעצן דאָצו , צוואַמן פֿיר שטעטע .

(לח) פֿאָם שטאַמע גר , רמת אין גלעד , איינע פֿרייאַשטאַט פֿיר מערדר , אונד פֿרייפלעצע דאָצו , דאָן מחנים אונד איהרע פֿרייפלעצע .

(לט) חשבון מיט דען פֿרייפלעצן , אונד יעזר מיט פֿרייפלעצן , אין אללע פֿיר שטעטע . (מ) דים זינד ארלע שטעטע דער זעהנע מררי'ס , (דיאנאך איבריגן פֿאַמיליען דער לוי'ס) , נאָך איהרון גשלעכטן , איהר גאַנצעס לאָז בישטאַנד אין צוועלף שטעטע .

(מא) אללע שטעטע דער לוי'ס , אונטד דען בויצונגן דער קינדד ישראל'ס , מאַכן צוואַמן , אַכט אונד פֿירציג שטעטע , מיט דען פֿרייפלעצן דאָצו . (מב) יעדע דיוער שטעטע , מוסטע איהרע פֿרייפלעצע האָבן , אונד זאָ אללע שטעטע . (מג) אַלואַ גאָב דער עויגע , ישראל דאָז גאַנצע לאַנד , וועלכס

מגִרְשָׁה אֶת־נְהַלָּל וְאֶת־

מִגְרְשָׁה עָרִים אַרְבַּע : (נ"א)

(לו) [וּמִמָּוָה רְאוּבֵן אֶת־בְּצֹר

וְאֶת־מִגְרְשָׁה וְאֶת־יְהֻזָּה וְאֶת־

מִגְרְשָׁה : (לו) אֶת־קְדֻמוֹת

וְאֶת־מִגְרְשָׁה וְאֶת־מִיפְעֵת

וְאֶת־מִגְרְשָׁה עָרִים אַרְבַּע] :

(לח) וּמִמָּוָה גַּר אֶת־עִיר

מִקְלַט הָרִצַּח אֶת־רֵמַת בְּגִלְעָד

וְאֶת־מִגְרְשָׁה וְאֶת־מַחְנֵים וְאֶת־

מִגְרְשָׁה : (לט) אֶת־חִשְׁבוֹן

וְאֶת־מִגְרְשָׁה אֶת־יְעִזֵּר וְאֶת־

מִגְרְשָׁה כָּל־עָרִים אַרְבַּע :

(מ) כָּל־הָעָרִים לְבְנֵי מְרָרִי

לְמִשְׁפַּחָתָם הַנּוֹתָרִים

כִּמְשִׁפְּחוֹת הַלְוִיִּם וַיְהִי גֹרְלָם

עָרִים שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה : (מא) כָּל

עָרֵי הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ אַחֲזַת בְּנֵי־

יִשְׂרָאֵל עָרִים אַרְבַּעִים וְשִׁמְנֵה

וּמִגְרְשֵׁיהֶן : (מב) הַתְּהִינָה

הָעָרִים הָאֵלֶּה עִיר עִיר וּמִגְרְשֵׁיהֶן סְבִיבֹתֶיהָ כִּן לְכָל־

הָעָרִים הָאֵלֶּה : (מג) וַיִּתֵּן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר

הָעָרִים הָאֵלֶּה עִיר עִיר וּמִגְרְשֵׁיהֶן סְבִיבֹתֶיהָ כִּן לְכָל־
הָעָרִים הָאֵלֶּה : (מג) וַיִּתֵּן יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר

באור נשבע

רש"י

(מב) ומגדשה סביבותיה . ארבע עשרה לכל דוח :
כב (י) וגם
(מ) שתים עשרה , וכלן איננו מונה כ"א
שמונה , ד' מזבולן , וד' מגד , ארבע נדה"י
מונה הד' הנותרות מראובן . גם שוכים שמות ערי משפחות מדרי המנויות כלן מהנזכרות שם .
והטעם כמו שזכרתי (מב) תהיינה , במקום ותהיינה .
כב (א) או

וועלכס ער צו געבן , איהרן פארפאהרן
גשוואהרן האטע , זיא נאמן עם איין ,
אונד כועצטן זיך דארין . (מד) דער
עוויגע שאפטע איהנן אויך רוהע , פאן
אללען וייטן אומהער , וויא ער איהרן
עלטרן צוגשוואהרן ; קיינר פאן איהן
דען פיינרן האטע בשטאנד פאר איהנן ;
אללע גאב דער עוויגע אין איהרע
גוואלט . (מה) ניכטס בליב אויס ,
פאן אללעם דעם גוטן , דאז דער עוויגע
דעם הויזע ישהאל'ס פרהייסן האטע ,
אללעס טראף איין .

כב (א) דאמאלס לים יהושע

ראוכן , גד , אונד דען האלכן
שטאם מנשה פאר זיך רופן , (ב) אונד
שפראך צו איהנן : איהר האבט נון
גהאלטן , וואס אייך משה דער דיהנר
דעם עוויגן בפאהלן האטע האבט אויך
מיר גהארבט , אין אללעם , וואס איך
אייך אויפטרוג ; (ג) איהר פרליסט
אירע ברודר ניכט , דיזע לאנגע
צייט , ביז אויף דען דייטיגן טאג ,
ווארט זארגפעלטיג אין בעאכאכטונג
דעם גכאטס דעם עוויגן איירס גאט'ס ;
(ד) נון האט דער עוויגע אייער גאט ,
אירן ברודרן רוהע גשאפט , וויא ער
איהנן פרשפראכן האט ; קעהרט נונ
מעהר אום , אונד ציהט נאך אירן
צעלטן , אין דאז לאנד איירס אייגע
טומס , וועלכס אייך משה , דער
דיהנר דעם עוויגן יענוייטס דעם ירדנס
געגעבן . (ה) נעטט אייך אכר זעהר
אין אכט , צו האנדעלן נאך דעם
גזעטצע

הירדן : (ה) רקי שמרנו מאד

נשבע ליהת לאבותם וירשוה
וישבו בה : (מד) וינה יהודה
להם מסביב ככל אשר נשבע
לאבותם ולא עמד איש
בפניהם מכל איביהם את כל
איביהם נתן יהודה בידם :
(מה) לא נפל דבר מכל הדבר
הטוב אשר דבר יהוה אל בית
ישראל הכל בא :

כב (א) אז יקרא יהושע

לראובני ולגדי ולחצי
מטה מנשה : (ב) ויאמר אליהם
אתם שמרתם את כל אשר
צוה אתכם משה עבד יהוה
ותשמעו בקולי לכל אשר
צויתי אתכם : (ג) לא עזבתם
את אחיכם זה ימים רבים עד
היום הוה ושמרתם את
משמרת מצות יהוה אליהם :
(ד) ועתה הניח יהוה אליהם
לאחיהם כאשר דבר להם
ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם
אל ארץ אחותכם אשר נתן
לכם משה עבד יהוה בעבר
לעשות את המצוה ואת

התורה

✠

כב
(ח)
סומכין
עם כ
ו'ג
כב

גועטצע , אונד דער לעהרע , וועלכע אייך משה , דער דיהנר דעם עוויגן , פֿאָרגטראַגען ; דען עוויגן אייערן גאט צו ליבן , אין אללן זיינן וועגן צו וואַנדלן , זיינע גבאָטע צו האַלטן , איהם אַנז הענגן , איהם דיהנן , מיט גאַנצעם הערצן , אונד גאַנצער זעלע .

(ו) הירוויף גאַב איהנן יהושע דען וועגן . ענטלים זיא , אונד זיא ריווטן נאָך איהרן זעלטן . (ז) דער איינן העלפטע דעם שטאַמם מנשה , דאָטע אַלזאָ משה איהר אַנטייל אין בשן גגעבן , דער אנדרן העלפטע אַכר גאַב עפּ יהושע , אונטר איהרן ברירן , און דער אַבענדווייטע דעם יודנ'ס . אַלס יהושע איהנן נאָך רוזיע צו געהן ער לויבט דאָטע ; (ח) שפראַך ער אויך צו איהנן : איהר געהט נון מיט פֿילעם פֿרמעגן צו אייערן זעלטן צוריק , מיט זעהר פֿילם פֿיהע , זילבר , גאָלד , קופֿפֿר אונד אייזן , אונד מיט זעהר פֿילן קליידרן , זאָ טיילט דען דיאָ בייטע אייערר פֿיינדע , מיט אייערן ברירן . (ט) נון טרענטן זיך דיאָ זעהנע ראובן , גד , אונד דער האַלבע שטאַם

הַהוֹרָה אֲשֶׁר צִוֶּה אֲתֶכֶם מֹשֶׁה עֲבַד-יְהוָה לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וּלְלַכֵּת בְּכָל-דַּרְכֵי וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתָיו וּלְדַבְּקֵהֶם וּלְעַבְדוֹ בְּכָל-לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם : (ו) וַיְבָרְכֶם יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׁלַחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל-אֶהֱלִיָּהֶם : (ז) וְלַחֲצִי שִׁבְטֵי הַמִּנְשֵׁה נָתַן מֹשֶׁה בְּבִשְׁן וְלַחֲצִי נָתַן יְהוֹשֻׁעַ עִם אֲחֵיהֶם מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָה וְגַם כִּי שִׁלַּחֵם יְהוֹשֻׁעַ אֶל-אֶהֱלִיָּהֶם וַיְבָרְכֶם : (ח) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֵאמֹר בְּנִכְסֵי רַבִּים שׁוּבוּ אֶל-אֶהֱלִיָּכֶם וּבְמִקְנֵה רַב מְאֹד בְּכֶפֶף וּבְזָהָב וּבְנֹחֶשֶׁת וּבְבָרָזַל וּבְשִׁלְמוֹת הַרְבֵּה מְאֹד חֲלִקוּ שְׁלָל אֵיבֵיכֶם עִם-אֲחֵיכֶם : (ט) וַיֵּשְׁבוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי-רְאוּבֵן וּבְנֵי-גַד וְחֲצִי שִׁבְטֵי הַמִּנְשֵׁה

באור

רש"י מאח

כב (א) אז , אחרי ירשם את הארץ וישבם בה . (ז) ולחצי שבט האנשה , אע"פ שכבר נשמע זאת מאשר קדם , כאמ' כאן בכלל אחר פרט . וגם , דבק עם ויאמר אליהם בפפוק' , ושעורו : וגם אמר להם , כי שלקס עם אחיכם , שנשאלו לחסות הערים עם הכנשים

כב (ו) וגם כי שלחם יהושע . לחצי שבט מכסה כאשר שלח את בני ראובן וגד : (ח) עם אחיכם . בני ראובן ובני גד ויש פותרין עם אחיכם שנשאלו לשמור את הערים עם הכנשים והטף ולא עברו את הירדן עם החלוצים

מכלל יופי

כב (ח) בנכסים רבים , הלשון הוזה ידוע בדברי רז"ל , והוא כולל כל דבר קרקע ומטלטלים כלם , וגם הבהמות כי כן אמרו במשנה המקריש נכסיו

און 111 קאנצאמט

מאת בני ישראל משלה אשר
 בארץ כנען ללכת אל ארץ
 הגלעד אל ארץ אחוזם אשר
 נאחזו בה על פי יהוה ביד
 משה : (י) ויבאו אל גלילות
 הירדן אשר בארץ כנען ויבנו
 בני ראובן ובני גד וחצי שבט
 המנשה שם מזבח על הירדן
 מזבח גדול למראה :
 (יא) וישמעו בני ישראל לאמר
 הנה בנו בני ראובן ובני גד
 וחצי שבט המנשה את המזבח
 אל מול ארץ כנען אל גלילות
 הירדן אל עבר בני ישראל :
 (יב) וישמעו בני ישראל ויקהלו
 רשי כל

שטאם מנשה , פאן דען איבריגן קינדרן
 ישראל'ס , אונד רייזטן אב פאן שלה
 אים לאנדע כנען , אום אין דאן לאנד
 גלעד צוריק צו געהן , אין דאן לאנד
 איהרס אייגנטומס נעמליך , וועלכס
 זיא אין בויץ גנאמן , אויף בפעהל דעס
 עוויגן , דורך משה . (י) אלס זיא
 אין דער געגנד ביים ירדן , אים לאנדע
 כנען אנקאמן , בויעטן זיך היר דיא
 זעהנעראובנ'ס , גר'ס אונד דער האלבע
 שטאם מנשה , אייגן אלטאר אס ירדן ,
 אייגן גראסן אלטאר , צוואר בלאס צור
 שווא . (יא) דיוס ערפוהרן דיא קינדר
 ישראל'ס , מאן זאגטע נעסליך : זיהע !
 דיא זעהנעראובנ'ס , גר'ס אונד דער
 האלבע שטאם מנשה , האבן אייגן
 אלטאר אויפגבויעט אים אנגויכטע דעס
 לאנדס כנען , אין דער געגענד דעס
 ירדנ'ס , אן דעס אופר דער קינדר
 ישראל'ס . (יב) אלס גון דיא קינדר
 ישראל ריועס הערטן , פרוזאמלטע זיך
 באור דיא

הגשים וטף נגד הקעים עליהם * (י) אשר
 בארץ כנען , בנו המזבח בארץ כנען , בעבר
 הירדן ימה , והעד אל עבר בני ישראל כפסוק
 הנא , גם אס טמאה ארץ אחוזתכם , לעד (להלן י"ח) . ולא כמו שפסו קצת שכתבו בעבר
 הירדן מזרחה , ודוחקים לפרש ויבנו הסכמו לבנות * וראייתם נשא כקל לפני רוח , ולא אחריו *
 מזבח גדול למראה , לא יתכן לומר שנסמך למראה אל גדול , כי אז יהיה התואר הזה אחד
 במינו , לא כמז' כמוהו בכל המקרא , להגביל תואר גדול ולומר עיר גדולה למראה , לא ודאי לא
 כיון בזה הפלגת גדלו כי אז דרך הכתוב לכתוב גדול מאוד , גם טעם המפסיק שבמלת גדול
 יתנגד א סמיכתו אל למראה , כי היה ראוי להעמיד הטפסה תחת מזבח , ולכתב המאמר
 בזה : מזבח גדול למראה * לכן כראה שהכוונה כאן להעיד על הבונים שלא עשו במרד ובמעל ,
 כ"א * תב'ית' בנינם היה להיות להם לעד , כמו שהתנבאו אח"כ * וכ"ד האנרנדא *
 וטעם למראה , למראה עינים למען הזכיר כל רואיו כי גם להם חלק בה' . ועל פי הכוונה
 הזאת תרגמתי . (יא) אל עבר בני ישראל , על עבר אשר לבני ישראל , על שפת הירדן
 ימה , ואל כמו על . (יב) לעלות עליהם , הסכימו לעלות , אס לא ייטיבו את אשר
 שחתו

הגשים וטף נגד הקעים עליהם * (י) אשר
 בארץ כנען , בנו המזבח בארץ כנען , בעבר
 הירדן ימה , והעד אל עבר בני ישראל כפסוק
 הנא , גם אס טמאה ארץ אחוזתכם , לעד (להלן י"ח) . ולא כמו שפסו קצת שכתבו בעבר
 הירדן מזרחה , ודוחקים לפרש ויבנו הסכמו לבנות * וראייתם נשא כקל לפני רוח , ולא אחריו *
 מזבח גדול למראה , לא יתכן לומר שנסמך למראה אל גדול , כי אז יהיה התואר הזה אחד
 במינו , לא כמז' כמוהו בכל המקרא , להגביל תואר גדול ולומר עיר גדולה למראה , לא ודאי לא
 כיון בזה הפלגת גדלו כי אז דרך הכתוב לכתוב גדול מאוד , גם טעם המפסיק שבמלת גדול
 יתנגד א סמיכתו אל למראה , כי היה ראוי להעמיד הטפסה תחת מזבח , ולכתב המאמר
 בזה : מזבח גדול למראה * לכן כראה שהכוונה כאן להעיד על הבונים שלא עשו במרד ובמעל ,
 כ"א * תב'ית' בנינם היה להיות להם לעד , כמו שהתנבאו אח"כ * וכ"ד האנרנדא *
 וטעם למראה , למראה עינים למען הזכיר כל רואיו כי גם להם חלק בה' . ועל פי הכוונה
 הזאת תרגמתי . (יא) אל עבר בני ישראל , על עבר אשר לבני ישראל , על שפת הירדן
 ימה , ואל כמו על . (יב) לעלות עליהם , הסכימו לעלות , אס לא ייטיבו את אשר
 שחתו

מ כ ל ל י ו פ י

נכסיו והיתה בהם בהמה ראויה ליקרב ע"ג המזבח וכו' : (יא) אל גלילות
 גבול או במו מחוץ , או מדינה : (יב) לצבא , כמו בעבא , כמו וישבו ארצו
 לארץ

כָּל-עֵדוּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל שְׁלֹה
 לְעֵלוֹת עֲלֵיהֶם לְצַבָּא :
 (יג) וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-
 בְּנֵי-רְאוּבֵן וְאֶל-בְּנֵי-גַד וְאֶל-
 חֲצִי שִׁבְט־מְנַשֶּׁה אֶל-אֶרֶץ
 הַגִּלְעָד אֶת-פִּינְחָס בֶּן-אֶלְעָזָר
 הַכֹּהֵן : (יד) וַעֲשֶׂרָה נְשָׂאִים
 עִמּוֹ נְשִׂיא אֶחָד נְשִׂיא אֶחָד לְכֵית
 אָב לְכָל מְטוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִישׁ
 רֹאשׁ בֵּית-אֲבוֹתָם הֵמָּה לְאֵלֵי
 יִשְׂרָאֵל : (טו) וַיָּבֹאוּ אֶל-בְּנֵי-
 רְאוּבֵן וְאֶל-בְּנֵי-גַד וְאֶל-חֲצִי
 שִׁבְט־מְנַשֶּׁה אֶל-אֶרֶץ הַגִּלְעָד
 וַיְדַבְּרוּ אֲתָם לֵאמֹר :
 (טז) כֹּה אָמְרוּ כָּל־עֵדוּת יְהוָה
 מִה־הַמַּעַל הָיָה אֲשֶׁר מָעַלְתֶּם
 בַּאֲהֵי יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי
 יְהוָה בְּכַנּוּתְכֶם לָכֶם מִזִּבְחַ
 לַמִּרְדְּכָם הַיּוֹם בִּירְהוֹה :
 (יז) הִמָּעַט-לָנוּ אֶת-עֹזן פְּעוֹר
 אֲשֶׁר לֹא-הִטְהַרְנוּ מִמֶּנּוּ עַד הַיּוֹם וַיְהִי הַנֶּגֶף בְּעֵדוּת

דיא גאנצע גמיינע נאך שלה , (אונד בשלאם) ווידר זיא צו פעלדע צו ציהן . (יג) זיא שיקטן דאָהער נאך דעם לאַנדע גלעד אן דיא זעהנע ראובנ'ס , אונד גד'ס , אונד אן דען האַלבן שטאַם מנשה , דען פריסטר פנחס , זאָהן אלעזר'ס . (יד) אונד צעהן פֿירשטן מיט איהם , יע איינן פֿאַמיליענפֿירשטן אויס יעדס שטאַמע אין ישראל , וועלכע אללע הייפטר איהרר פֿאַמיליען , אונד דער גאנצן נאַציאָן ווארן .

(טו) דינע ריווטן , צו דען זעהנען ראובנ'ס אונד גד'ס , אונד דעם האַלבן שטאַמע מנשה , אין דאָז לאַנד גלעד , אונד רעדטן מיט איהנן וויא פֿאַלגט .

(טז) דיא גאנצע גמיינע דעם עוויגן לעסט אייך זאָגן וואו איזט דאָז פֿיר איינע טרייאַלאַזיגקייט , דיא איהר געגן דען גאָט ישראל'ס בגעהט ? אייך זאָ פֿאַן גאָט אָב צו ווענדן , אייך איינן אלטאַר צו בויען , אום פֿאַם עוויגן אָב צופֿאַללן . (יז) האַבן וויר צו וועניג , אן דיא זינדע וועגן פעור , פֿאַר דער וויר אונס ביז יעצט נאך ניכט גרייניגט , וועלכע איין שטערבן אונטר דער גמיינע דעם עוויגן פֿראורזאָכט האַטע .

(יח) דאָס איהר נון אויך איצט פֿאַם עוויגן

אֲשֶׁר לֹא-הִטְהַרְנוּ מִמֶּנּוּ עַד הַיּוֹם וַיְהִי הַנֶּגֶף בְּעֵדוּת
 יְהוָה : (יח) וְאַתֶּם תָּשֻׁבוּ הַיּוֹם
 מֵאַחֲרֵי

ב א ו ר

כילא היה לעלות עליו עולה או זבח , כי אס למראה בלבד . (יד) ואיש ראש בית אבותם , כל איש מהעשרה היה בשבטו ראש בית אב והמה היו הראשים ואלפי ישראל . (יז ק) א ח א (יט) אס

שחתי . ולתכלית זאת שלקו אליהם , לדעת את אשר בלבבם . שכיבו באו לגלגל הותרו הבמות , באו לשילה נאמרו , ע"כ שבנו ישראל את בנין המזבח למרד ולמעל בה' , עד אידעו

עוויגן ווייבן וואָללט ? וואָס ווירד'ס
 ווערדן ? איהר ווערדט איצט דעם עוויגן
 אַבטריניג , אונד אין צוקונפֿט , צירנט
 ער איבך דיא גאנצע גמיינע ישראל'ס .
 (יט) מאַג זיין דאס אייך אייער צוגפֿאלנס
 לאנד אונריין דינקט , (ווייל קיין גאָט
 גווייהטראַרט דרין איזט) זאָקאָמט דען
 דזעריכר , אין דאו לאַנד , וועלכס
 גאט אייגן איזט , וואָרין דיא וואָהנונג
 דעם עוויגן שטעהט , אונד בועצט אייך
 אונטר אונס ; נור פֿאַללט פֿאַם
 עוויגן ניכט אב , אונד רייסט אייך אויך
 פֿאַן אונס ניכט אב , דאָרויך , דאס
 איהר איינן אלטאר בויעט , אויסער
 דעם אלטארע דעם עוויגן אונדרס נאָטס .
 (כ) זעהט ! עכן , זאָהן זרח'ס האַט
 פֿאַם פֿרכאַנטן גוטע וואָס פֿראונטרייט ,
 אונד גאַטעס צאָרן טראַף דיא גאנצע
 גמיינע ישראל'ס ; ער וואר נור איינר ,
 אונד ביסטע ניכט איין , פֿיר זיין פֿרגעהן .
 (כא) דא אנטוואָרטטען דיא זעהנע
 דאובנ'ס , גר'ס , אונד דער האלבע
 שטאם מנשה , אונד רעדטן מיט דען
 הייפטרן ישראל'ס : (כב) דער גאָט

באור אללער

(יט) אם טמאה ארץ אחותכם , פירוש , אם
 טמאה בעיניכם לפי שאין המשכן שם , עברו
 לכם וגו' מרד"ק . ואותנו אלתמרודו , כמו
 ובטן פי' רש"י ורד"ק (כ) והוא איש אקר ,
 בעונו , כי על כל עדת ישראל הי' קנף . (כב) אלהים , פירש"י ורד"ק אל כל אלהים , כי

מכיל יופי
 לארץ , לפניכם לחרב , הרגתי לפצעי : (יט) ואותנו , בא את במקום בירת
 השמוש כמו וכנו , וכן והתחלקו אותה כמו בה : (כ) מעל מעל , הראשון
 שהוא חציו קמץ הוא פועל עבר , ובא מלעיל מפני סמיכתו לשם , שהוא
 מלעיל , והשני שהוא בלו פתיח ומלעיל הוא שם , ור' יהודה כתב כי הראשון
 מלרע , ולא מצאנוהו אנהנו כן בספרים המדוייקים : לא גוע , לבר , ומענינו
 הבין חסרונו , וכמוהו לא אחת ולא שתיים , לא פעם אחד לברה ולא שנים
 לברם : (כב) אל אלהים , במן מלך מלכים , ואלהים הם המלאכים ,
 והוא

מאחרי יהוה והיה אתם תמרדו
 היום ביהוה ומחר אל כל עדת
 ישראל יקנף : (יט) ואך אם
 טמאה ארץ אחותכם עברו
 לכם אל ארץ אחות יהוה אשר
 שכן שם משכן יהוה והאחוזו
 בתוכנו וביהוה אל תמרדו
 ואותנו אל תמרדו בכנתכם
 לכם מזבח מבלעדי מזבחי הוה
 אלהינו : (כ) הלוא עכן בן זרח
 מעל מעל בחרם ועל כל עדת
 ישראל היה קנף והוא איש אחד
 לא גוע בעונו : (כא) ויענו בני
 ראובן וכניזגד וחציו שבט
 המנשה וידברו את ראשי אלפי
 ישראל : (כב) אל אלהים יהוה

אל

רשי

המשכן בשילה : (יט) אם טמאה ארץ אחותכם .
 שלא נחר הקנף להשקות נה שכינתו : ולאותנו
 אל תמרדו . כמו ובנו אל תמרדו : (כב) אל
 אלהים

כל שכן אתם . לא גוע בעונו , לא נוע לבדו
 אלהים , כי על כל עדת ישראל הי' קנף . (כב) אלהים , פירש"י ורד"ק אל כל אלהים , כי

מכיל יופי
 לארץ , לפניכם לחרב , הרגתי לפצעי : (יט) ואותנו , בא את במקום בירת
 השמוש כמו וכנו , וכן והתחלקו אותה כמו בה : (כ) מעל מעל , הראשון
 שהוא חציו קמץ הוא פועל עבר , ובא מלעיל מפני סמיכתו לשם , שהוא
 מלעיל , והשני שהוא בלו פתיח ומלעיל הוא שם , ור' יהודה כתב כי הראשון
 מלרע , ולא מצאנוהו אנהנו כן בספרים המדוייקים : לא גוע , לבר , ומענינו
 הבין חסרונו , וכמוהו לא אחת ולא שתיים , לא פעם אחד לברה ולא שנים
 לברם : (כב) אל אלהים , במן מלך מלכים , ואלהים הם המלאכים ,
 והוא

והוא

אל
 לא
 בענו
 שכי
 (כד)
 חרם
 שחר
 שילה
 כינו
 (הוא)

וְאֱלֹהִים יְהוָה הוּא יָדַע וַיִּשְׁרַף
 הוּא יָדַע אִם-בְּמַרְדָּו וְאִם-בְּמַעַל
 בַּיהוָה אֶל-הוֹשִׁיעֵנו הַיּוֹם הַזֶּה:
 (כג) לְבָנוֹת לָנוּ מִזִּבְחַ לְשׁוּב
 מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְאִם-לְהַעֲלוֹת עָלֵינוּ
 עוֹלָה וּמִנְחָה וְאִם-לַעֲשׂוֹת עָלֵינוּ
 זְבָחֵי שְׁלָמִים יְהוָה הוּא יִבְקֹשׁ:
 (כד) וְאִם-לֹא מִדְּאָגָה מְדַבֵּר
 עֲשִׂינוּ אֶת-זֹאת לְאֹמֵר מִחַר
 יֵאמְרוּ בְּנֵיכֶם לְבָנֵינוּ לְאֹמֵר מִה-
 לָכֶם וְלִיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
 (כה) וּגְבוּל נִתְּן יְהוָה בְּיָמֵינוּ
 וּבְנֵיכֶם בְּיַד-רְאוּבֵן וּבְנֵי-גָד אֶת-
 הַיַּרְדֵּן אֵין-לָכֶם חֶלֶק בַּיהוָה
 וְהִשְׁבִּירְנוּ בְּנֵיכֶם אֶת-בְּנֵינוּ
 לְבַלְהֵי יֵרָא אֶת-יְהוָה:
 (כו) וּנְאֹמֵר נַעֲשֶׂה-נָא לָנוּ
 לְבָנוֹת אֶת-הַמִּזְבֵּחַ לֹא לְעוֹלָה
 וְלֹא

אללעד געטר, דער עוויגע — ער,
 דער עוויגע, גאט אללעד געטר, ווייס
 (אונזרע אבויכט, אונד אויך ישראל
 זאלל'ס ערפֿאהרן. ווען אכפֿאלל, ווען
 אונטרייע געגן דען עוויגן אונזרע אבויכט
 וואר — א, זא זייא פֿאן נון אן אונזר
 ביישטאנד ניכט! (כג) ווען, איינן
 אלטאר צו בויען, אום פֿאם עוויגן צו
 וויילן, אדר דארויף גאנץ אונד מעהל
 אפֿער צו בדינגן, פֿריידענאפֿפֿער צו
 פֿרייכטן, זא מאג דער עוויגע עם
 אהנדן — (כד) ניין, אירגענד איינע
 בזארגניס וואר'ס, דארום וויר דיועס
 גטאהן; וויר דאכטען נעמליך, איז
 דער פֿאלגע קענטן אייערע נאכקאמן
 צו דען אונזרן שפרעכֿן: „וואס האכט
 „אייר פֿיר אנשפרוך אויף דען עוויגן,
 „דען גאט ישראל'ס? (כה) דאער,
 „צווישן אונס אונד אייך, זעהנע ראובנס,
 „אונד גד'ס דען ירדן צור גרענצע
 „געצט; אייר האכט קיינן אנטויל
 „אן דען עוויגן. „אויף זאלכע ווייע,
 קענטן אייערע נאכקאמן, דיא אונזרן
 פֿרהינדן, דעם עוויגן עהרפֿורכט צו
 בצייגן. (כו) דא זאגטן וויר; לאסט
 אונס דינס פֿרהיטן, אונד איינן אלטאר
 בויען! ניכט עטווא פֿיר גאנץ אונד

באור

הוא יתנך אל האלהים ואדוני האדונים
 והכפל לחוק הדבר. הוא ידע, את אשר
 בלבבנו, וגם ישראל ידע כי לא במרד ובמעל
 עשינו. אל תושיענו, נגד הש"י. (כג) לשוב
 מאחרי ה', ולעבוד עליו אלהים אחרים.
 ואם להעלות, אף לא להקריב עליו לאלהינו
 קשכנו, אין דבר כ"א מדאג' וגו'. (כו) נעשה

רשי

אלהים ה'. אל כל האלהים הוא ה' הודיע כי
 לא במרד וגומר וכשכל לומר שני פעמים אהים
 בעולם הזה ובעולם הבא: אל תושיענו. כלפי
 שכינה אמרו: (כג) הוא יבקש. יסרע ממנו:
 (כד) מדאגה מדבר. מחמת דאגת יראת דבר
 חרפה עשינו כמו שמפרש סן יאמרו בניכס
 אחר לחרף את בנינו כשילכו להקריב במשכן
 שילה שמא יאמרו מה לכם ולה' והלא גבול נתן
 בינינו ובניכס את הירדן וז' דאגנו ועשינו כל
 דאגה

מכלל יופי

והוא יתברך אל האלהים כו': (כד) מחר יאמרו, אינו בקרוב אחר היום
 שהוא

שלאכטאפער , (כו) ניין , ער זאלל בלאס אלס צייגניס ליהנן , צווישן אונז אונד אייך , אונד אונזרע נאכקאמן , דאס וויר דען דינסט דעם עוויגן פֿרֿי ריכטן קענען , פֿאָר ווינס אנגויכטע , (דאס הייסט , אין וויינר וואָהנונג) מיט אונזרן גאנץשלאכט אונד פֿריידג אַפֿערן ; דאס אייערע זעהנע דאן ניכט צו אונזרן זאגן קענען : איהר האבט קיינן אנטויל אן דען עוויגן .

(כח) וויר דאכטן , ווען מאן איינסט צו אונס , אָדר אונזרן נאכקאמן , זאָ שפרעכֿן זאָללטע , זאָ געבן וויר צור אנטוואָרט : זעהט דאָרט , די אבֿי בילדונג דעם אלטארס דעם עוויגן , וועלכֿן אונזרע פֿאָרפֿאהרן גמאכט , ניכט צו גאנץאונד שלאכטאפֿערן , ער איזט בלאס צייגניס , צווישן אונס אונד אייך . (כט) עם וויא פֿערן פֿאָן אונס , פֿאָם עוויגן אבצופֿאללן ! פֿאָן איהם צו ווייכן , אונד אונס אייגן אלטאר , צו גאנץאונד שלאכט אַפֿערן צו בויען , אויסר דעם אלטארע דעם עוויגן אונזרס גאָטס , דער פֿאָר וויינר וואָהנונג שטעהט . (ל) דא נון דער פֿריסטער פֿנחס , אונד דיא פֿירשטן דער געמיינע , דיא הייפטר דער נאציאן נעמליך , וועלכֿע מיט איהם ווארן , דיא ווארטעהערט וועלכֿע דיא זעהנע ראובנ'ס , גד'ס , אונד

באור מנשה'ס

נא לנו , דבה אשר על ידו כהי' בטוח . (כו) כי עד הוא , שלא סלקנו עצמנו מתורת מוצק . (כז) לפניו , במקום אשר יבחר לשכן שמו שם . (כח) ואמרנו , אנחנו אס יאמרו אלינו , וכן יאמרו . בנינו , אס יאמרו להם בניכם . (ל) וראשי אלפי , שהם ראשי אלפי ישראל

ולא לזבח : (כו) כי עד הוא בינינו וביניכם ובין דורותינו אחרינו לעבד את עבדת יהוה לפניו בעל זרעו ובזבחינו ובשלימינו ולא יאמרו בניכם מחר לבנינו אין לכם חלק ביהוה : (כח) ונאמר והיה כי יאמרו אלינו ואל דרתינו מחר ואמרנו ראו את תבנית מזבח יהוה אשר עשו אבותינו לא לעולה ולא לזבח כירעד הוא בינינו וביניכם : (כט) חלילה לנו ממנו למרד ביהוה ולשוב היום מאחרי יהוה לבנות מזבח לעלה למנחה ולזבח מלבד מזבח יהוה אלהינו אשר לפני משכנו : (ל) וישמע פינחס הכהן וגשיאי העדרה וראשי אלפי ישראל אשר אתו את הדברים אשר הברו בני ראובן

רש"י ובני

דאנס שנסקרא לשון יראת כמו דואג אזני את היסודים דלדקיהו : (כח) כי עד הוא . שלא סילקנו עצמנו מתורת מוצק : (כז) ובנינו חלשים

מכלל יופי

שהוא בו כפירושו בשאר המקומות כי אם לאחר זמן ברחוק : (כח) ואמרנו , כאלו אמר , ואמרו בנינו , כי האבות במקום הכנים והבנים במקום האבות , כמו

לפי

כמו

יהושע כב

תרגום אשכנזי גט

מנשה'ס , צו איהנן גואנט האטן , גפיל
עס איהנן . (לא) אונד דער פריסטער
פנחס , זאָהן אלעזר'ס , שפראך צו
דען זעהנן ראובנ'ס , גד'ס , אונד
מנשה'ס : נון מערה זינד זיך זיכר ,
דאס דער עוויגע אונטר אונס בלייבן
ווירד , דא איהר געגן איהן דיזע אונס
טרייע ניכט בעגאנגן ; פֿרהעלט זיכ'ס
זאָ , זאָ האבט איהר ישראל פֿאָן דער
האנד דעס עוויגן גרעטעט . (פֿאָן איינר
געטליכֿן צייטיגונג) . (לב) נון קעהרטע
דער פריסטער פנחס , זאָהן אלעזר'ס ,
מיט דען פֿירשטן , פֿאָן דען זעהנן ראובנ'ס
אונד גד'ס צוריק , פֿאָס לאנדע גלעד ,
איז דאז לאנד כנען , צו דען קינדרן
ישראל , אונד בראכטן איהנן אנטוואַרט .
(לג) דיא זאכע גפיל דען קעדרן ישראל ,
זיא לאַבטן גאָט , אונד עס וואָר ניכט
מעהר דיא רעדע ווירד זיא צו פֿעלדע
צו ציהן , אונד דאז לאַנד צו פֿרהעערן ,
וואַרין דיא זעהנע ראובנ'ס , אונד גד'ס
וואַהנן . (לד) דיא זעהנע ראובנ'ס ,
אונד גד'ס נענטן דיזן אלטאָר (צייגניס) ,
דען ער איזט איין צייגניס (שפראַכֿן
זיא) צווישן אונס , דאָס ער דער עוויגע
גאָט איזט . כג (א) לאַנגע

ובני־גֵר וּבְנֵי מְנַשֶּׁה וַיֵּטֵב
בְּעֵינֵיהֶם : (לא) וַיֹּאמֶר פִּינְחָס
בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן
וְאֶל־בְּנֵי־גֵר וְאֶל־בְּנֵי מְנַשֶּׁה
הַיּוֹם יִדְעֵנוּ כִּי־בְחַכְנוּ יְהוָה
אֲשֶׁר לֹא־מַעֲלָהֶם בִּיהוָה הַמַּעַל
הָיָה אִזְּ הַצִּלָּהֶם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִיַּד יְהוָה : (לב) וַיֵּשֶׁב פִּינְחָס בֶּן־
אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְהַנְּשִׂאִים מֵאֵת
בְּנֵי־רְאוּבֵן וּמֵאֵת בְּנֵי־גֵר מֵאֶרֶץ
הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיֵּשִׁיבוּ אוֹתָם דָּבָר :
(לג) וַיֵּטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיְבָרְכוּ אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְלֹא אָמְרוּ לְעֹלוֹת עֲלֵיהֶם לְצַבָּא
לְשַׁחַת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּנֵי־
רְאוּבֵן וּבְנֵי־גֵר יֹשְׁבִים בָּהּ :
(לד) וַיִּקְרְאוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־

גֵר לְמוֹזֵבֶת כִּי־עַד הוּא בִּינְתֵינוּ כִּי־יְהוָה הָאֱלֹהִים : כג (א) ויהי

באור

רש"י

אלהים ולודיאו קדם ה' בני ישראל :
(לד) ויקראו בני גר ובני ראובן כי עד הווא
למוזבת . כג זה מן המקראות הקדושים ונדיך
להוסיף בו תיבה אחת . ויקראו בני ראובן ובני
גר למוזבת עד : כג (ד) ראו
במקום אשר ישכן שמו . כג (ב) ויקרא

מכלל יו פי

כמו ואתנו חוצייה משם : (לג) ויטב בעיניהם , בא כיו"ד האירון לבה ,
ונפלה היו"ד פ"א הפועל מהמכתב : (לד) ויקראו למוזבת , פי' קראו למוזבת
עד , כי עד הוא , וכן תרגם יונתן וקרו בני גר ובני ראובן סמיך למדכתא ,
ארי סהיד הוא ביננא : כג (ד) והים

כג (א) לאנגע צייט, נאך דעם דער עוויגע, ישראל רוהע גשאפט, פאן איהרן פיינדן אומהער, אונד יהושע אלט אונד בטאגט גווארדן. (ב) בערף יהושע גאנץ ישראל, נעמליך דיא עלטסטן, הייפטר, ריכטער, אונד בעאמטן, אונד דהילט פאלגענדע אנרעדע: איד בין נון אלט אונד בטאגט. (ג) איהר אבר האבט גזעהן, וואס אללס דער עוויגע אייער גאט, אללן דיון פעלקרן, איירנטוועגן גטהאן, דען דער עוויגע אייער גאט איזט'ס, דער פיר אייך גשטריטן. (ד) זעהט! אויך דיא לענדר דער פעלקר, דיא נאך צו איברווינדן איבריג זינד, האבע איך אונטר אייך, נאך דען שטעמן, צום ערבנוטע פרטיילט, זא וויא דיא לענדר דער פעלקר, דיא איך אויסגראטט, פאס ירדן, ביז צום גראסן מעערע, ווא דיא זאננע אונטר געהט. (ה) דער עוויגע אייער גאט ווירד זיין פאר אייך פערשטאסן, אונד

הגדול מבוא השמש: (ה)

כג (א) ויהי מימים רבים אחרי אשר הניח יהוה לישראל מפל-איביהם מפני כי יהושע זקן בא בימים: (ב) ויקרא יהושע לכל-ישראל לזקניו ולראשיו ולשפטיו ולשטריו ויאמר אליהם בני זקנתי באתי בימים: (ג) ואתם ראיתם את כל-אשר עשה יהוה אליהם לאלהיכם לכל-הגוים האלה מפניכם כי יהוה אלהיכם הוא הנלחם לכם: (ד) ראו הפלתי לכם את-הגוים הנשארים האלה בנחלה רשביטיכם מן-הירדן וכל-הגוים אשר הכרתי והים והיה אלהיכם הוא יהרפם

באור

רש"י

כג (ד) ראו הפלתי לכם - בגדול לנחלה הגוים הנשארים לזככם: (ז) ולא שטע בנדיפם

כג (ב) ויקרא, ולהלן נאמר ויאסוף (כ"ד א'), כאן לכל ישראל, ואם כל שבטי ישראל. ואם היה כאן הקריאה לכל ישראל בפרט, מה יעבור את רוח יהושע מלדבר אתם את כל דברי הכרית אשר כרת להם באסיפה הזאת? הלא כל ישראל כאספים יחד, לשמוע את כל אשר יטה, והוא זקן בא בימים לא ידע ולשטרים. וכן יורונו המדות שהתורה נדרשת בהן. כי לכל ישראל כלל, לזקניו לראשיו כו' אן בכלל לא מה שבפרט. והנה רצה לדבר תחילה עם ראשי העם למען ידבר בהסקמת הגוים, ארץ הגוי, וכן ארץ כל הגוי, אשר הכרתי מן הירדן עד ים הגדול, את הכל הפלתי לכ' בנחלה

מכלל יופי

כג (ד) והים הגדול, פירושו ועד הים הגדול, כמ"ש ועד הים הגדול מבוא השמש יהיה גבולכם: (ה) יהרפם, בקמץ חטף הרל"ת: (ז) ולא

מִפְּנֵיכֶם וְהוֹרִישׁ אִתְּכֶם מִלְּפָנֶיכֶם
וַיִּרְשֶׁתֶּם אֶת־אֲרָצָם כַּאֲשֶׁר
דָּבַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לָכֶם :
(ו) וְהִזְקַתֶּם מֵאֵד לְשֹׁמֵר
וְלַעֲשׂוֹת אֵת כָּל־הַכְּתוּב בְּסֵפֶר
הַזֶּה מִשֵּׁה לְבַלְתִּי סוּר מִמֶּנּוּ
יָמִין וּשְׂמֹאל : (ז) לְבַלְתִּי־בּוֹא
בַּגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה
אִתְּכֶם וּבָשִׂם אֱלֹהֵיהֶם לֹא־
תִזְכְּרוּ וְלֹא תִשְׁבִּיעוּ וְלֹא
תַעֲבֹדוּם וְלֹא תִשְׁתַּחֲוּ לָהֶם :
(ח) כִּי אִם־בִּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
הִדְבַּקוּ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עַד הַיּוֹם
הַזֶּה : (ט) וַיֹּרֶשׁ יְהוָה מִפְּנֵיכֶם
גּוֹיִם גְּדֹלִים וְעַצוּמִים וְאֵתֶם לֹא־
עָמַד אִישׁ בְּפָנֶיכֶם עַד הַיּוֹם
הַזֶּה : (י) אִישׁ־אֶחָד מִכֶּם
יִרְדֹּף־אֶלַף כִּי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם
הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם כַּאֲשֶׁר דָּבַר

אונד אויסטרייבן, אונד איהר ווערדט
איהר לאנד אין בזין נעמן, וויא דער
עוויגע אייער גאט אייך פֿרדהייסן .
(ו) איהר מיסט אבד זעהר שטאנד
האפט זיין, אללעס דאן זארגפעלטיג
צו האלטן, וואס אים בוכע דער לעהרע
משה'ס גשריבן איזט, מיסט יא ניכט
דאפאן ווייבן, רעכטס אדר לינקס ;
(ז) דאס איהר אייך ניכט מיסט
אונטר דייע אום אייך נאך איבריג
גבליבע פעלקר, איהר מיסט דען
נאמן איהר געטר ניכט ערוועהן .
נימאנד בייא איהרן בשוועהרן,
איהרן ניכט דיהנן, אונד אייך פֿאר
איהרן ניכט ביקען ; (ח) זאנדרן בלאס
דעם עוויגן איירן גאט אנהענגן, וויא
איהר ביהער גטהאן האבט .

(ט) דער עוויגע האט יא צאהלרייכע,
אונד מעכטיגע פעלקר פֿאר אייך
אויסגטריבן, אונד איהר — פֿאר
אייך קאנטע ניעמאנד בשטעהן, ביז
אויף ריזן טאג . (י) איינר פֿאן אייך
שלוג טויזנד אין דיא פֿלוכט, דען דער
עוויגע אייער גאט איזט עס, דער פֿיר
אייך גשטריטן, וויא ער'ס אייך פֿער .
שפראכן

לכם הוא הנלחם לכם כאשר דבר

ב א ו ר

בנחלה לשבטיכם . (ו) וחזקתם, אם תראו את הגוים הנשארי' עושי' שקוביה' סביבותיכ', אי
אפשר שלא תקשו אם לא תחזקו את לבכם לעמוד באמונת א' סי, ולעשות ככל הכתוב בתורתו .
(ז) לבלתי בוא בגוים, אם תראו בנותיה' יפות תואר ומשקתם בס, חזקו ואמנו וכבשו את
יזרכם, לבלתי בוא נקהלם . לא תזכרו, הוא שכל' בתורה ושם אהים אחרים לא תזכירו, ולא
ישמע על פיד (שמו' כ"ג ו"ג) . ולא תשבעו, בואת עובדו, כי ישראל וודאיל לא ישבע באל' ים
אחרי', והכתוב דבר בזה, ואנ'ל שלא ישבי' את ישראל . (ט) ויורש, הלא חובה לכם לשמו' בקו'
ה', כי הודש גוים גדולים, ובפניכם לא עמד איש . (י) איש אחד, ונישועתו הנכס היום גבורי
חיל

מ כ ל ל י ו פ י

(ז) ולא תשביעו, פירושו לא תשביעו איש אהר חבירו או אפילו העבד'ים,
כמ"ש רבותינו ו"ל לא ישמע על פיד : (י) ירדף אלף, עתיד במקום עבר :
(יג) (לישוטט)

ראָבן • (יא) אַבֵּר וַיִּיד אוֹיֵף אִיִּדֵּדֵר
 הוּט ! לִיבֵט דֵּען עוּוֹגֵן אִיִּדֵּן גָּאָט ;
 (יב) דֵּען , ווִיכֵט אִיהֵר אַב , אֹנֵד
 הֶעֱנַט אָן דֵּען רֵעֶסֶט דֵּעֵר פֿעֶלְקֵר ,
 דִּיא אום אִיִּךְ רֵהֵר אִיבֵרִיג גְּבִלִיבֵן ;
 פֿרֵהִירֵאטֶעט אִיהֵר אִיִּךְ מִיט אִיהֵנֵן ,
 מֵעֲנַט אִיִּךְ אַלֹּא אֹנֵטֵר זִיא , אֹנֵד
 זִיא אֹנֵטֵר אִיִּךְ ; (יג) זָא ווִיסֵט , דָּאָס
 דֵּעֵר עוּוֹגֵעַ אִיִּיעֵר גָּאָט נִיכֵט פֿאַרֵטֵט
 פֿאַהֵרן ווִירד , דִּזֵּעַ פֿעֶלְקֵר פֿאַר אִיִּךְ
 אוִיסִצוּטֵרִיבֵן , זִיא וועִדֵּן אִיִּךְ פֿילֵט
 מֵעֵהר שְׁלִינג' אֹנֵד פֿאַלֵּלֵעַ זִיִּין , צוֹר
 גִּיִּסֵל אִין אִיִּרֵּעֵר זִיִּטֶע , אֹנֵד שְׁטאַטֵט
 כֶּעֶלן אִין אִיִּרֵּן אוִיגֵן וועִרֵּדֵן , זָא דָּאָס
 אִיהֵר פֿאַן הַיּוֹם גוּטֵן עֵרֵדֵרִיכֵעַ וועִרֵט
 דֵּעֵט צֵערִשְׁטֵרִיעֵט וועִרֵּדֵן , וועִלֵּכֶעס
 אִיִּךְ דֵּעֵר עוּוֹגֵעַ אִיִּיעֵר גָּאָט אִיִּינגֶעֵט
 גֵּעֵבֵן • (יד) זֵעֵהֵט , אִיִּךְ גֵּעֵהֵעַ יֵעֲצֵט
 דֵּעֵן וועִגֵּן דֵּעֵר גָּאָנֵצֵן עֵרֵדֵעַ , אִיִּדֵּרֵר
 מִיִּסֵּט'ס מִיט גָּאָנֵצֵם הֵעֵרֵצֵן , אֹנֵד
 גָּאָנֵצֵר וועִרֵּלֵעַ פֿיֵהֵלֵן , דָּאָס נִיכֵטֵט
 אֹנֵעֵרִפֿילֵט

בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם כִּי
 בָּאוֹר

לְכֶם : (יא) וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד
 לְנַפְשֵׁיכֶם לֹא־תִהְיֶה
 אֱלֹהֵיכֶם : (יב) כִּי אִם־שׁוּב
 תָּשׁוּבוּ וּדְבַקְתֶּם בֵּיתֵר הַגּוֹיִם
 הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה אֲתֶכֶם
 וְהִתְחַתַּנְתֶּם בָּהֶם וּבְאֲתֶם בָּהֶם
 וְהֵם בְּכֶם : (יג) יְדוּעַ תִּדְעוּ כִּי
 לֹא יוֹסִיף יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְהוֹרִישׁ
 אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֵיכֶם
 וְהָיוּ לְכֶם לֶפֶחַ וּלְמוֹקֵשׁ וּלְשֹׁטֵט
 בְּצַדֵּיכֶם וּלְצַנְנִים בְּעֵינֵיכֶם עַד
 אֲבָרְכֶם מֵעַל הָאָדָמָה הַטּוֹבָה
 הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לְכֶם יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם : (יד) וְהָיָה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ
 הַיּוֹם בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וַיִּדְעֶתֶם
 לֹא־נִפְלֵ דָבָר אַחַד מִכֹּל

רש"י הדברים

בצדיכם : יפוטטו לנו ולשולל סניבותוכס
 וללכניס • לשון מחכות וכן וכלו עליו הן כלכה
 זו המקפת את האדם משלש דוחות כמה שכאמר
 כלכה דלון מעטרכו תסובככו כמו ושאלו ואכשיו
 עטרים אל דוד ואל אכשיו עטרים כוכבים •
 כד (ג) וארב

ענינו שית ליסר • ולצנינים, קוים חדים, ושרטו לכן, ואמר כי הנוי אשר יתערבו בו יפיקו
 ויכאיבו אותם והיו להם כשוט לכשר אדם וכקסם צעין • עד אנדכס, עד תגלו מעל האדמה,
 וכמוהו כשה איבד, שענינו גולה ותועה • (יד) בדרך כל הארץ, כינוי למות • אמר בעיני חיי
 לא מריתם פי ולא סרת מדרכ הטוב, כי הי' מוראי עליכ', אך עתה אס אמות, אין מכהל לכס,
 את מי תיראו? אס לא תדעו כלצנכס ונכפכס כי הי' הוא אשר היעב לכס, והוא אשר ישמיד
 אתכם

מ כ ל ל י ו פ י

(יג) ולשוטט, שם בהכפל למ"ד הפועל, מענין שוט לסוס, שענינו בענין
 שבת : ולצנינים, ענין קוץ, ופירשו בו מסוכת קוצים, הסוככת לסגור ולכלוא
 אתכם, מאין יוצא ומאין בא, או יהיה דרך משל,
 כמ"ש

הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים אֲשֶׁר דִּבֶּר
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַכֹּל בָּאוּ לָכֶם
 לֹא-נִפְלַ מִמֶּנּוּ דָבָר אֶחָד :
 (טו) וְהָיָה בְּאֲשֶׁר-בָּא עֲלֵיכֶם
 כָּל-הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבֶּר
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲלֵיכֶם כִּן יָבִיא
 יְהוָה עֲלֵיכֶם אֶת-כָּל-הַדָּבָר
 הָרַע עַד-הַשְּׁמִידוֹ אוֹתְכֶם מֵעַל
 הָאָדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
 נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם :
 (טז) בְּעִבְרַתְכֶם אֶת בְּרִית יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם
 וְהִלַּכְתֶּם וְעִבַדְתֶּם אֱלֹהִים
 אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם וְהָרָה
 אֶף-יְהוָה בְּכֶם וְאִבְדֶתֶם מִהָרָה
 מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן
 לָכֶם :

כד (א) וַיֵּאָסֶף יְהוֹשֻׁעַ אֶת-
 כָּל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׂכֵמָה

אונערפילט געכליכן, פֿאַן אללם דעם
 גוטן, וועלכס דער עוויגע אייער גאָט
 אייך פֿרהייסן, אללעס טראָף זיין,
 ניצט דאז מינדסטע בליב אונערפֿילט.
 (טו) אבר זא וויא נון אללעס גוטע,
 דאז אייך דער עוויגע אייער גאָט פֿר־
 הייסן, איינגטראָפֿן, עכן זא גוויס
 ווירד ער אויך אללע דראָהונגן אין
 ערפֿיללונג ברינגן, ביז ער אייך פֿאַן
 דיזעם גוטן ערדרייַצע פֿרטילגט האבן
 ווירד, וועלכס אייך דער עוויגע אייער
 גאָט געגעבן. (טז) זאבאלד איהר
 נעמליך, דען בונד דעס עוויגן אייערס
 גאָטעס איברטרעטעט, דען ער אייך
 צו האלטן גבאָטן; הינגעהט, אנדרן
 געטרן דיהנט, אונד זיא אנבעטעט,
 זא ווירד דער צאָרן דעם עוויגן
 איבר אייך ענטברענגן אונד איהר ווערדט
 גאר באלד, פֿאַן דעם גוטן לאנדע
 צערשטרייעט ווערדן, וועלכס ער אייך
 איינגעגעבן.

כד (א) הירויף פֿרואמלטע יהושע
 אללע שטעמע ישראל'ס,
 נאך שכס, ריף דען עלטסטן, הייפֿ-
 טערן, ריכטרן אונד בעיאמטן צו,
 אונד

ויקרא לזקני ישראל ולראשי
 ולשפטיו

מקומות, אמרו המפרשים כי המקום הזה
 תחלת הנחלה ליעקב בא"י, כמו שנאמר ויקן
 את חלקת השדה מאת בני סמור אבי שכם,
 ובמריהושע לאמר לישראל הסירו את אלהי
 הנכר, במקום אשר אמר להם יעקב כן.
 ויקרא, כשהיו כולם נקהלים, קרא להם,
 ויבואו מתוך הקהל ויעמדו לפניו. לפני
 אלהים, כראה שהניאו את ארון אלהים שם
 לכרות

ב א ו ר

אתכם בענרכם את בריתו. (טו) כן יבוא,
 בענרכם את ברית ה'. כל הדבר הרע,
 בשתי ידיעות. והכוונה הרעות אשר אמר
 ליסר אתכם צם, זהם הקללות האמורות
 בתורה. אחכם, בחולם שלא כמנהג,
 ומאנו לו סגרים במקרא:

כד (א) ויאסף, עתה נאספו כל ישראל
 בפרט, ומה שצמר בשכס יותר מבשאר

מ כ ל ר י ו פ י

במ"ש במקום אחר, לשכום בעיניכם: (טו) עד השמידו, בפתח הה"א: אוחכם, בא
 בחולם שלא כמנהג, וכן וברא אוהדן, ישפטו אותהם: כד (ב) בעבר

יהושע כד

וְלִישְׁפָּטָיו וְלִישְׁטָרְיוֹ וַיִּתְּצוּהוּ לִפְנֵי
 הָאֱלֹהִים : (ב) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ
 אֶל-כָּל-הָעָם כֹּה-אָמַר יְהוָה
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הִנְהַר יִשְׁבוּ
 אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם הַתְּרַח אֲבִי
 אֲבִרְהָם וְאֲבִי נְחוֹר וַיַּעֲבְדוּ
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים : (ג) וַאֲקַהֵּא אֶת-
 אֲבִיכֶם אֶת-אֲבִרְהָם מֵעֵבֶר
 הִנְהַר וְאוֹלָךְ אוֹרְתוֹ בְּכָל-אֶרֶץ
 כְּנָעַן וְאַרְבֵּי (וְאַרְבֵּה קָרִי) אֶת-
 זְרַעוֹ וַאֲהִיזוּ לוֹ אֶת-יִצְחָק :
 (ד) וַאֲהִיזוּ לְיִצְחָק אֶת-יַעֲקֹב
 וְאֶת-עֵשׂוֹ וְאֵתֵן לְעֵשׂוֹ אֶת-הַר
 שֵׁעִיר לְרֵשֶׁת אוֹתוֹ וַיַּעֲקֹב וּבָנָיו
 יָרְדוּ מִצְרָיִם : (ה) וַאֲשַׁלַּח אֶת-
 מֹשֶׁה וְאֶת-אַהֲרֹן וְאָנֹכִי אֶת-
 מִצְרָיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ
 וְאַחַר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם :
 (ו) וְאֹצִיֵּא אֶת-אֲבוֹתֵיכֶם
 מִמִּצְרָיִם וְהִבֵּאוּ הֵימָּה וַיִּרְדְּפוּ מִצְרָיִם אַחֲרַי אֲבוֹתֵיכֶם בְּרֶכֶב
 וּבַפָּרָשִׁים יַבְסוּף : (ז) וַיִּצְעֲקוּ אֶל-יְהוָה וַיִּשְׂם מֶאֱפֶל בֵּינֵיכֶם

אונר ויא שטעללטן זיך פֿאַר גאָט :
 (ב) נון שפראך יהושע צו אללם פֿאַלקע .
 זאָ שפריכט דער עוויגע , דער גאָט
 ישראל'ס : יענוייטס דעם פֿלוסעס ,
 וואָהנטן איירע פֿאַרפֿאהרן , פֿאַן יעהער ,
 תרח , דער פֿאַטר אבררה'ס אונר
 נחור'ס , אונר דיהנטן פֿרעמדן געטרן .
 (ג) דא נאָם איך איירן פֿאַטר , דען
 אבררהם , פֿיהרטע איהן דורכ'ס גאנצע
 לאַנד כנען , אונר פֿרמעהרטע זיינן
 זאמן , אינרעם איך איהם דען יצחק
 גאָב , (ד) דיום יצחק גאָב איך יעקב
 אונר עשו , עשו ריימטע איך די'א
 גבידגע שעיר איין , צום אייגנטימליכֿן
 בויצע , יעקב אבר רייזטע מיט זיינן
 קינדרן , נאך מצרים הינאָב .
 (ה) דא זענדטע איך משה אונר
 אהרן , פֿלאגטע מצרים , דורך די'א
 טאהטן , די'א איך דא אויסאיכטע ,
 אונר זעצטע אייך אין פֿריויהייט .
 (ו) אלס איך נון איירע פֿעטר אויס
 מצרים גפֿיהרט , אונר איהר דעם
 מעערע נאהע קאָמט , זעצטן די'א מצרים
 איירן פֿעטרן נאך , מיט קריגסוואָגן
 אונר רייטרויא , ביוֹאן דאָז שילפֿמעער .
 (ז) היר שריען זיא צום עוויגן , ער
 ליס

באור

לכרות לפניו את הנרית . (ה) הוצאתי
 אתכם , ואחר זה אמר , ואזכיר את אבותיכ' ,
 ואחריו , ותבואו הימה ? לפי שהנאספים ,
 מהם יוצאי מצרים , ומהם הילודים במדבר ובארץ ,
 רש"י ובין
 (ג) ולרכ את זרעו . חסר ה"א במס
 מריבות וכסיונות עשיתי עמו עד שלא
 נתינו לו זרע : (ז) וינח עליו את היס . על
 כל
 מ כ ל ל י ו פ י
 כד (ב) בעבר הנהר , בער הנהר : (ג) וארְבֵּי , כתיב בלא ה"א , וקרי וארבה בה"א ,
 ושניהם שוים בדרך הרקדוק : (ז) מאפל , שם

ובין המצרים ויבא עליו אתהים
 ויבסוהו ותראינה עיניכם את
 אשר עשיתי במצרים ותשבו
 במדבר ימים רבים :
 (ח) ואביאה (ואביא ק) אתכם
 אל ארץ האמרי היושב בעבר
 הירדן וילחמו אתכם ואהיו
 אותם בידכם והירשו את
 ארצם ואשמידם מפניכם :
 (ט) ויקם בלק בין צפור מלך
 מואב וילחם בישראל וישלח
 ויקרא לבלעם בין בעור לקלל
 אתכם : (י) ולא אביתי לשמע
 לבלעם ויברך ברוך אתכם
 ואציל אתכם מידו :
 (יא) ותעברו את הירדן ותבאו
 אל יריחו וילחמו בכם בעלי
 רשי יריחו

לויס איינע פֿרפֿינסטרונג צווישן אייך
 אונד דען מצרים ווערדן , פֿידערטע
 דאז מעער איבר זיא , דאז זיא בדעקטע ,
 איהר האבט מיט אייגן אויגן גזעהן ,
 וואס איך אן מצרים גטאהן . דארויף
 זיימטעט איהר לאנגע צייט אין דער
 וויסטע . (ה) ענדליך בראכטע איך
 איך אין דאז לאנד דעס אמרי , דער
 יענזייטס דעס ירדנ'ס וואהנטע ; אונד
 אלס זיא מיט אייך שטריטן , גאב איך
 זיא אין איירע הענדע . איהר נאמט
 איהנן דאז לאנד אב , אונד איך פֿער
 טילגטע זיא פֿאר אייך . (ט) דא שטונד
 בלק אויף , איין זאָהן דעס צפור ,
 קעניג צו מואב , אונד זוכטע ישראל
 צובקריגן . ער שיקטע הין , לויס בלעם ,
 דען זאָהן דעס בעור האָהלן , אייך צו
 פֿרפֿלוכן . (י) איך וואלטע אבר
 אויף בלעם ניכט הערן , אונד ער מוס
 טע אייך זעעגן . זאָ רעטטע איך אייך
 פֿאָן זיינר האַנד . (יא) דאָן גינגט
 איהר איבר דען ירדן , קאמט פֿאר
 יריחו , דערן איינוואָהנר זיך , צום שטרע
 זיטע מיט אייך ריסטעטן ; אונטר איהנן
 באור ווארן

כל יחוד ויחיד שבעה שאל היה היחיד בורח
 שלא ליכנס בים גל של ים דודף אחריו וקולטו :
 (יא) וילחמו בכם בעלי יריחו האמורי והפרזי
 וגומר . כל שבעה האומות נוכדין באן לפי
 שיריחו
 כלחם בם (שופט'י י"א כ"ה) , לא אמר להלח' עם ישראל ע"י קללת בלעם , כ"ש אולי אוכל ככה
 צו והמשנה חשבה הכתוב למעשה (מדברי רד"ק) . (יא) וילחמו בכם בעלי יריחו , גם
 מהמלחמה הזאת לא מנאנו דבר , ואמר רד"ק שיצאו מאנשי יריחו א מלכי כנען , להזהירם , ובין
 כך נלכדה יריחו , והם נשארו עם המלכים שנתקבצו אחרי קן להלח' עם יהושע פה אחד , עכ"ל .
 ולדעתי אין פירוש וילחמו מלחמה ממש , לא כמו וילח' של מלך מואב , אמרו להלח' , כל' הכינו
 עצמם לערוך מלחמ' , והעד ויריחו סוגרת ומסוגר' אין יוצא ואין בא , הכי שהיו סוגר' את העיר ,
 לבנותי

עליו , על עם מצרי' שזכר' ותראנה עיניכ' ,
 מה לי לספר לכם , הלא ראיתם צעייכס .
 (ט) וילחם בישראל , לא מנאנו שכלחם בלק
 עם ישראל , גם יפתח אמר עליו , אלס נלחוס
 צו והמשנה חשבה הכתוב למעשה (מדברי רד"ק) . (יא) וילחמו בכם בעלי יריחו , גם
 מהמלחמה הזאת לא מנאנו דבר , ואמר רד"ק שיצאו מאנשי יריחו א מלכי כנען , להזהירם , ובין
 כך נלכדה יריחו , והם נשארו עם המלכים שנתקבצו אחרי קן להלח' עם יהושע פה אחד , עכ"ל .
 ולדעתי אין פירוש וילחמו מלחמה ממש , לא כמו וילח' של מלך מואב , אמרו להלח' , כל' הכינו
 עצמם לערוך מלחמ' , והעד ויריחו סוגרת ומסוגר' אין יוצא ואין בא , הכי שהיו סוגר' את העיר ,
 לבנותי

מ כ ל ל י ו פ י

שם בחוספת מ"ם : (ח) ואביאה , כתיב בה"א וקרי בלא ה"א ודענין אהר :
 (ט) ויברך ברוך , מקור מהדרגש , על משקל יסוד יסרני , ובמכילת י"א שהוא
 (א) ע

ווארן : פאן אשרי , פרווי , כנעני ,
 חתי , גרגשי , חוי , אונר יבוס , איך
 גאב זיא אבר אין אייערע הענדע .
 (יב) שיקטע אויך הארניסע פאר אייך
 הער , וועלכע ריא צווייא קעניגע פאן
 אמרי פאר אייך פטררייבן , אהנעדריין
 שווערד , אהנע ריינן באגן . (יג) זא
 גאב איך אייך איין לאנד , דארום איהר
 אייך ניכט במיהט , שטעטע , דיא
 איהר ניכט אויפגבויעט ; איהר בויצעט
 זיא , גניסט וויין אונר עהלבערגע ,
 דיא איהר ניכט גפלאנצעט . (יד) זא
 האכט דען עהרפורכט פאר דעם עוויגן ,
 דיהנט איהם מיט טרייע , אונר אונגטויל
 טעם הערצן , שאפט וועג דיא געטר ,
 דענן אייערע פעטר , יענזויסט דעם
 שטר אמס , אונר אין מצרים גדיהנט
 האטן

יריחו האמרי והפרזי והכנעני
 והחתי והגרגזשי החוי והיבוס
 ואתן אותם בידכם :
 (יב) ואשלח לפניכם את
 הצרעה והגרש אותם מפניכם
 שני מלכי האמרי לא בחרבך
 ולא בקשתך : (יג) ואתן לכם
 ארץ אשר לא יגיעה בה וערים
 אשר לא בניתם והשבו בהם
 כרמים ויתים אשר לא נטעתם
 ואת יהודה ועברו אתו בתמים
 ובאמת והסירו את אלהים
 אשר עבדו ואת אבותיכם בעבר

אתם אכלים : (יד) ועתה יראו
 ובאמת והסירו את אלהים

באור

רשי הנהר

לבנתי בוא בה חיל ישראל , כ"א בעלותם
 במלחמה על החומה , ואז יורו המורים מעל
 החומה אל אשר יכסו לעלות , אכן ה' הפך
 עזתם , ותפיל החומה תחתיה , ויעל ישראל איש כנדרו ולא בא למלחמה כלל . האמרי והפרזי ,
 דעת רד"ק כבר כתבתי , ולדעתו פי' הכתוב : וילחמו בכס בעלי יריחו בתוך האמרי וגו' . וא"כ
 לא הזכיר יהושע לכידת יריחו , והיא הנפלאה בכל לכידת יהושע וישראל ? והנכון כמו שכתב
 רש"י ז"ל , לפי שיריחו עומדת על הספר , והיא נגד' ומכעלה של א"י וקנכנו לתוכה גבורי חיל
 מכל שבעה אומות , ע"כ . ואשר יפלא הדבר בעיני רד"ק , אינו אלא לפי משנתו , כי יחשוב
 וילחמו מלחמה ממש , ותמה בנדק מדוע לא ספר הכתוב המלחמה הזאת ? אמנם אם נאמר
 שפירוש וילחמו אמרו להלחם , כאשר כתב הוא בעצמו על וילחם דמלך עואב , איך מקום לתימה ?
 וקרוב הדבר מאוד , שנקבנו גבורי חיל משבעה אומות א יריחו לעזר ולחסות את העיר כנגד חיל
 ישראל , ולא בא למלחמה כלל , כי ה' הפיל חומותיה סביב . (יב) הצרעה , אמרו רז"ל שהיא
 מין שרץ עיף והיא מכה אות' בעיניהם ומטילה נהם ארס והם מתים ואת היותר עיין בבאור
 לתרגו' התורה (שמות כ"ג כ"ח) . אותם , את הכתוב אחריו , שני מלכי האמרי , ובא השם עש
 הכינוי , כאשר יבוא לרוב במקרא . ואע"פ שגרשה הצרעה כל ז' אומות , כמו שנאמר וגרשה את
 הקוי את הכנעני , ואת הקתי (שם שם) וכמו שפירשו הראב"ע והרמב"ן שם , שקצר הכתוב ולא
 זכר כ"א ג' והכוונה בכל שבעה , וכמו שאמרו חז"ל בסוטה (ל"ו ע"א) , מ"מ לא זכר אלא שני מלכי
 אמרי על שהיו הקזקים והעלומים שכל שבעה אומות , כאשר זכרתי לעיל (י' ה') , (יד)
 ובתמים , בתם לבנ , שלא תהא בלככם שום משנה לאל אשרי ובמצרים , כ"ש ביחזקאל

שיבחו עומדת על הספר והימה כנרס ומניגולש
 של ארץ ישראל וכתקבנו לתוכה מכל שבעה
 האומות גבורי החיל : (יט) אלהים קדשים .
 כדוב

דעת רד"ק כבר כתבתי , ולדעתו פי' הכתוב : וילחמו בכס בעלי יריחו בתוך האמרי וגו' . וא"כ
 לא הזכיר יהושע לכידת יריחו , והיא הנפלאה בכל לכידת יהושע וישראל ? והנכון כמו שכתב
 רש"י ז"ל , לפי שיריחו עומדת על הספר , והיא נגד' ומכעלה של א"י וקנכנו לתוכה גבורי חיל
 מכל שבעה אומות , ע"כ . ואשר יפלא הדבר בעיני רד"ק , אינו אלא לפי משנתו , כי יחשוב
 וילחמו מלחמה ממש , ותמה בנדק מדוע לא ספר הכתוב המלחמה הזאת ? אמנם אם נאמר
 שפירוש וילחמו אמרו להלחם , כאשר כתב הוא בעצמו על וילחם דמלך עואב , איך מקום לתימה ?
 וקרוב הדבר מאוד , שנקבנו גבורי חיל משבעה אומות א יריחו לעזר ולחסות את העיר כנגד חיל
 ישראל , ולא בא למלחמה כלל , כי ה' הפיל חומותיה סביב . (יב) הצרעה , אמרו רז"ל שהיא
 מין שרץ עיף והיא מכה אות' בעיניהם ומטילה נהם ארס והם מתים ואת היותר עיין בבאור
 לתרגו' התורה (שמות כ"ג כ"ח) . אותם , את הכתוב אחריו , שני מלכי האמרי , ובא השם עש
 הכינוי , כאשר יבוא לרוב במקרא . ואע"פ שגרשה הצרעה כל ז' אומות , כמו שנאמר וגרשה את
 הקוי את הכנעני , ואת הקתי (שם שם) וכמו שפירשו הראב"ע והרמב"ן שם , שקצר הכתוב ולא
 זכר כ"א ג' והכוונה בכל שבעה , וכמו שאמרו חז"ל בסוטה (ל"ו ע"א) , מ"מ לא זכר אלא שני מלכי
 אמרי על שהיו הקזקים והעלומים שכל שבעה אומות , כאשר זכרתי לעיל (י' ה') , (יד)
 ובתמים , בתם לבנ , שלא תהא בלככם שום משנה לאל אשרי ובמצרים , כ"ש ביחזקאל

מ כ ל ל י ו פ י

מקור מהקל : (יד) בחמים , שם לא הואר' , וכן ואם באמת ובתמים : (יט) כי אלהים
 קדשים , בא ברבוי ביחיד בלשון תפארת , כמו אלהים , וכן ישמח ישראל בעושי ,
 איהן אלהי עושי :
 (כו) כי

מקור מהקל : (יד) בחמים , שם לא הואר' , וכן ואם באמת ובתמים : (יט) כי אלהים
 קדשים , בא ברבוי ביחיד בלשון תפארת , כמו אלהים , וכן ישמח ישראל בעושי ,
 איהן אלהי עושי :
 (כו) כי

הַגָּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעַבְדוֹ אֶת־
 יְהוָה: (טו) וְאִם רַע בְּעֵינֵיכֶם
 לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה בַּחֲרוּ לָכֶם
 הַיּוֹם אֶת־מִי תַעֲבֹדוּן אִם אֶת־
 אֱלֹהִים אֲשֶׁר־עַבְדוּ אַבּוֹתֵיכֶם
 אֲשֶׁר בְּעֵבֶר (מעבר ק') הַגָּהָר
 וְאִם אֶת־אֱלֹהֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
 אַתֶּם יֹשְׁבִים בְּאֶרֶץ וְאֲנֹכִי
 וּבֵיתִי נֶעֱבֹד אֶת־יְהוָה: (טז) וַיַּעַן
 הָעָם וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לָנוּ מֵעֹבֵד
 אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים:
 (יז) כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הוּא הַמַּעֲלָה
 אֶתָּנוּ וְאֶת־אֲבוֹתֵינוּ מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים וְאֲשֶׁר
 עָשָׂה לְעֵינֵינוּ אֶת־הָאֲתוֹת
 הַגְּדֹלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמְרֵנוּ בְּכָל־
 הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הִלַּכְנוּ בָּהּ וּבְכָל־
 הָעַמִּים אֲשֶׁר עַבְדָּנוּ בְּקִרְבָּם:

הַאֲטֹן, אֹנֵד דִּיהֶנֶט אִינְצִיג דַּעַם עֹוִיגִן.
 (טו) אָדָר — מִיס־פֶּעֶלֶלֶט אִיךְ עֶטוּוֹא
 דַּעַר דִּיהֶנֶסֶט דַּעַם עֹוִיגִן, זֶא וּוְעֵהֶלֶט;
 אִימֶר הִיִן, וּוְעַם אִיֶּהֶר דַּעַן דִּיהֶנֶן וּוְאֶלֶלֶט;
 אַב דַּעַן גַּעֶטֶרֶן, וּוְעֶלְכֵן אִיֶּעֶרַע פֶּאָר־
 פֶּאָרֶהֶן, יַעֲנֹוִיטֶס דַּעַם שְׁטֶרֶאֶהֶמֶס
 גִּדִּיהֶנֶט, אָדָר דַּעַן גַּעֶטֶרֶן דַּעַם אֱמֹרִי.
 אִיךְ דַּעַרֶן לֶאֱנֵד אִיֶּהֶר נֹון וּוְאֶהֶנֶט.
 אִיךְ אֲבֶר, אֹנֵד מִיִּנַּע רֵוִוִּילִיִּטַע, וּוִוִּיר
 דִּיהֶנֶן דַּעַם עֹוִיגִן. (טז) דֶּאָז פֶּאָלְקֶ
 אֲנִטוּוֹאֶרֶטֶטַע אֹנֵד שְׁפֶרֶאָךְ: עַם זִיִּיא
 פֶּעֶרֶן פֶּאָן אֹנֶס, דַּעַן עֹוִיגִן צוּ פֶּרֶלֶאֶסֶן,
 אֹנֵד אֲנֶדֶרֶן גַּעֶטֶרֶן צוּ דִּיהֶנֶן!
 (יז) דַּעַר עֹוִיגַע אֹנֵדֶר גֶּאָט אִיזֶט־סִי יֶא,
 דַּעַר אֹנֶס. אֹנֵד אֹנֵדֶרַע פֶּאָר־פֶּאָהֶרֶן
 אֹוִיס מִצְרַיִם, אֹוִיס דַּעַם שְׁקֶלֶאֶפְנֵהוּוִוִּוע
 הַרֹוִיף גִּפִּיהֶרֶט, דַּעַר פֶּאָר אֹנֵדֶרֶן אֹוִיגִן
 דִּיזַע גֶּרֶאָסַע וּוְאֹנֵדֶרֶצִיִּיכֵן גִּטֶאֶהֶן, אֹוִיף
 דַּעַם וּוְעַעַע, דַּעַן וּוִוִיר גַּעֲגֶאֶנֶן, אִיכֶר
 אֹוֶנֶס גּוּוֹאָכֶט, וּוִוִירֶר אֶלֶלַע פֶּעֶלֶקֶר
 דּוּרְךְ דִּיא וּוִוִיר קֶאָמֶן מוֹסֶטֶן, אֹוֶנֶס
 גִּשִׁיזֶט. (יח) דַּעַר עֹוִיגַע, דַּעַר אֶלֶלַע
 פֶּעֶלְקֶר, בּוּאָנֵדֶרֶס דַּעַן אֱמֹרִי, אִיִּנַּע
 וּוְאֶהֶנֶר דִּיזֶס לֶאֱנֵדֶס, פֶּאָר אֹוֶנֶס פֶּרֶ־
 טֶרִיב — נִיִּין, אֹוִיךְ וּוִוִיר וּוְאֶלֶלֶן דַּעַם
 עֹוִיגִן דִּיהֶנֶן, נֹוֶדֶר אִיזֶט אֹוֵדֶר גֶּאָט,
 (יט) דֶּאָ שְׁפֶרֶאָךְ יְהוֹשֻׁעַ צוּם פֶּאָלְקַע:
 אִיֶּהֶר וּוְעֶרֶדֶט אֲבֶר, דַּעַם עֹוִיגִן וּוְאֶלִּיִּכֶט
 נִיכֶט דִּיהֶנֶן קַעֲנַעֶן, עַר אִיזֶט אִיִּין הִיִּילִיגֶר,
 אִיִּין אִיִּי־פֶּרֶפֶּאָלֶלֶר גֶּאָט, וּוִוִירֶר אִיִּיךְ,
 אִיֶּעֶרַע פֶּרֶבֶרֶעכֵן אֹוֵדֶר פֶּעֶהֶלֶר, נִיכֶט

(יח) וַיִּגְרֹשׁ יְהוָה אֶת־כָּל־הָעַמִּים וְאֶת־הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ
 מִפְּנֵינוּ גַם־אֲנַחְנוּ נֶעֱבֹד אֶת־יְהוָה כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ: (יט) וַיֹּאמֶר
 יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם לֹא הוֹכְלוּ לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה כִּי־אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים
 הוּא אֵל־קְנוּא הוּא לֹא־יִשָּׂא לְפִשְׁעֵכֶם

ולחטאתיכם באור

רש"י

בְּרֹוב מִקּוּמוֹת נִקְרָא כָל לֶשׁוֹן דְּבִנּוֹת לֶשׁוֹן דְּבִיִּים
 כְּמוֹ חֲדָשִׁי יוֹסֵף חֲדָשִׁי חֲלָרֶן אִם נַעֲלִיִו עִמּוֹ אִשֶׁר
 הִלְכוּ אֲלֵפִיס לְפִדּוּתוֹ לְפִי שֶׁהֶסֶם הוּא שֶׁסֶרֶה
 כַּכֶּפֶסֶכ׳, אִם אֹוֶתוֹ תַעֲבֹדוּ, אִו אֶת מִי מִלִּבֵּי הָעַמִּים? (יח) וְאֶת הָאֱמֹרִי, בְּפֶרֶט, כִּי
 הוּא הַרְבּוּהַעֲנוּס וְכַאֲזֹכֶרְתִּי. (כב) עֲדִיבִים

צו גומע האלטן • (כ) ווען איהר דען
 עוויגן פֿרליסעט , אונד פֿרעמדן געטרן
 דיהנט , זא ווירד ער מיט אייך , ווירד
 שלים פֿרפֿאהרן , אונד אייך אויפֿרייבן ,
 גאכרעם ער אייך גוטס גטאהן •
 (כא) דאז פֿאלק אנטווארטטע : ניין ,
 וויר זינד פֿעסט ענטשלאסן , דעם עוויגן
 צו דיהנן • (כב) דארויף שפראך יהושע
 צום פֿאלקע : איהר זייד זעלבסט צייגן ,
 דאס איהר אויס פֿרייער וואהל אייך פֿרֿ
 בינדט , דעם עוויגן צו דיהנן • זייד
 שפראכֿן : יא וויר זינד צייגן •
 (כג) זא שאפֿט דען אללע פֿרעמדע
 געטר וועג , דיא איהר אונטר אייך
 האבט , אונד ריכטט אייער הערץ ,
 איינציג צום עוויגן , דעם גאטע ישראל'ס •
 (כד) דאז פֿאלק ווירדרהאלטע פֿאך
 יהושע : דעם עוויגן אונזרן גאט , נור
 איהם וואללן וויר דיהנן , נור זיינד
 שטימע גהארבֿן • (כה) יהושע מאכטע
 אן דיזעס טאגע , איינן בונד מיט דעם
 פֿאלקע , גאב איהנן גזעצע אונד דעגל
 אין שכם • (כו) שרייב אויך דיזע ווארטע
 נידר , פֿרוואהרטע עס ביים בוכע דער
 לעהרע

וּלְהַטְאוֹתֵיכֶם (יחז' ו') : (כ) כִּי
 הַעֵיבוּ אֶת־יְהוָה וְעַבְדִּתֶם אֱלֹהֵי
 נֹכַר וְשָׁב וְהִירַע לָכֶם וּכְלָהָה
 אֶתְכֶם אַחֲרַי אֲשֶׁר־הֵיטִיב לָכֶם :
 (כא) וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
 לֹא כִי אֶת־יְהוָה נַעֲבֹד :
 (כב) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם
 עֲדִים אַתֶּם אֲהֵם בְּכֶם כִּי־אֵתֶם
 בְּחַרְתֶּם לָכֶם אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד
 אוֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ עֲדִים : (כג) וְעַתָּה
 רְסִידוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֹּכַר אֲשֶׁר
 בְּקִרְבְּכֶם וְהַטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם
 אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל :
 (כד) וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
 בְּרִית לָעַם בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּשֶׁם לוֹ
 חֻק וּמִשְׁפָּט בְּשֶׁכֶם :
 (כו) וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה אֱלֹהִים

אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נַעֲבֹד וּבְקוּלוֹ
 בְּרִית לָעַם בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּשֶׁם לוֹ
 חֻק וּמִשְׁפָּט בְּשֶׁכֶם :
 (כו) וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה אֱלֹהִים

באור רש"י ויקח

הוא : (כג) עדים אתם נכס • ראה יהושע שנתמדין
 לעריגד בימי יחזקאל ולומר כהיה כגוים לסיבך הכבוד
 עליהם יבטויו ולכך הוסיף להם בימי יחזקאל והיגולה
 על רוחם היה לא תהיה וגו' חי אלו לא ביד חזקה
 וגומר כבר קבלתם עליכם בימי יהושע ולא תאמרו מה
 שקבלנו עלינו בימי משה כדי לוכנס לארץ יבטיבו הרי
 בימי יהושע כבר נכבדתם וקבלתם : (כה) וישם לו
 חק ומשפט נכס • היד להם שם החוקים שנתורה
 וקבלו עליהם : (כו) ויכתב יהושע וגומר • ת"י וכתב
 יהושע

אתם נכס, אתם בעצמיכם תהיו עדים נכס
 (כד"ק) • (כה) וישם לו, לעם • חק
 ומשפט, לשון הרמב"ן על פסוק שם שם לו חק
 ומשפט (שמות ע"ו כ"ה) כאשר התלו לבוא
 במדבר הגדול והנורא וצמחון אין צו מים, שם
 להם במחוייתם וזרכיהם מכהגים אשר יתנהגו
 בהם עד בואם אל ארץ כושבת • כי המכהג
 יקרא חק כו', ויקרא משפט בהיותו משוער
 פהגון כו' וכן ביהושע נאמר ויכרות יהושע ברית לעם, וישם לו חק ומשפט נכס, אינם חקי
 התורה והמשפטים, אבל הכהגות וישוב המדינו, כגון תנאי' שהת' יהושע, שהזכירו חכמים,
 וכיוצא בהם עכ"ל • (כו) את הדברים האלה, דברו הנבית' בספר תורת ה', הנכון כמו
 שת"י ולאנכי כין בס' אוריית' • כתב הדברים על ספר והנחתו' אל כל ספר תורת משה • וזו"ל כאלקו
 זה חד אמר שמה פסוקים שנתורה, וחד אמר ערו מקלט, ואין המקרא יונא מפשטו • תחת
 האלה, בדרש היא האלה אשר עם אכס, שטמן יעקב
 תחת'

וַיִּקַּח אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיִּקְמֶה שָׁם
 הַיַּחַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ
 יְהוָה: (כו) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל-
 כָּל הָעָם הַגֵּר הָאֶבֶן הַזֹּאת
 תִּהְיֶה-רִבְנוֹ לְעֵדָה בֵּי-יְהוָה
 שְׂמֹעָה אֶת כָּל-אֲמָרֵי יְהוָה
 אֲשֶׁר דָּבַר עִמָּנוּ וְהִיָּתָה בְּכֶם
 לְעֵדָה פֶּן-תִּכְחַשׁוּן בְּאֱלֹהֵיכֶם:
 (כז) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֶת-הָעָם

לעהרע גאטס, נאם הירויף איינן גראטן
 שטיין, ריכטטע איהן דארט, אונטר
 דער לינדע אויף, דיא ביים הייליגטום
 דעם עוויגן שטאנד. (כו) אונד
 שפראך צום גאנצן פאלקע: דויר שטיין
 היר, דיהנע אונס צום צייגנים, עד
 האט גהערט אללע ווארטעדעם עוויגן,
 דיא עד מיט אונס גרעדט, עד זאלל
 אייך אלוז איין צייגנים זיין, דאס
 איהר אין דער פאלגע, אייערן גאט
 ניכט פדלייגנט. (כז) יהושע ליים
 זאראן דאז פאלק יעדן אין זיין ערבגוט
 געהן. (כט) נאך דעם דיוס גשעהן
 וואר. שטארב יהושע, דער זאהן נון'ס,
 אין איינס אלטר, פאן הונדרט אונד
 צעהן

איש לנחלתו: (כט) ויהי אחרי הדברים האלה ויקמה יהושע
 בן נון עבד יהוה בין מאה ועשר

שנים

בן נון עבד יהוה בין מאה ועשר

באור

רש"י

תחתי' אהי הנכר. אמנם גם כתיב אלה וכאן
 אלה, ולא כמכא לו חזר במקרא
 ואפש' על זאת תרגמו יוכתן אלתא, וכוונתי
 מוזות הפתח. והנה מנאנו במקרא אלה, אלון
 אלון, אלים, ואלונים, והמפרשי' אלון
 יענו צפי' מלות האלו על
 ת"י, והוא תרגם אלה, פעם בוטמא, ופעם
 אילכ', ואלון ואלון. תרגם מושר, ולפעמים
 בלוטא, הרי שעל פיהו לא ידענו לכוון
 מלות האלו על ככון. וראוי להפריד בנייהם
 לדעת ענין כל אחת ואחת. ואחשוב כי אלה
 ואלון שני מיני אילין הם, וכן נאמר כאלה
 וכאלון (ישעיהו י"ג) הקיבוץ מן אלה
 אלים, כמו הנחמים באלים (שם כ"ז ה')
 כמו אלונים, ומן אלון אלונים, כמו אלון כ"ו ו'
 (אייבען). ואלון שם מישר נטוע באלכות, באלות
 בנח"כ המישר, ופעם אלונים בנח"כ, וכן אלון
 י"ג ו' ואלונים מורה (דברים י"א) שהם אחד כ"ש
 שם רש"י ורמב"ן, ולא כמנא ממנו אונים.
 ואלה כמו אלה, כי שורש שניהם איל, אלא שבו
 תמשו' הכיר' היו' ד הנחה, ובו דגש
 הלמ"ד לתשלוש הנק. ודרש חז"ל קרוב אל הפשוט,
 וא תתמה איך עמדה האה ימים רבים
 כאה? כי ידענו מין אילין זה, שעד אלף שנים
 עליהו לא יבול: במקדש ה', אמרו המפרשים
 הוא הבית אשר הבניאו שם הארון לפי שעה,
 כמו שכתוב ויתיצבו לפני ה' (לעיל פסוק א')
 ואפשר גם כן שהכוונה על מקום המזבח אשר
 בנה יעקב ויקראלו אל אלהי ישראל. (כו) כי
 היא שמה, על דרך ותשמע הארץ, אמרי פי
 (דברים ל"ב) אמרי ה', כל אשר דברתי לא
 בדיתי מלבי, כ"א אשר שם אהים צפי אות' דברתי.
 לעדה פן תכחשון

ית פתגמיהו כחילין ואכזבונון בכפר אוריתא דה'
 ובמהכת מכות כחלקו בו אמוראים חד אגור אלון
 ח' פסוקים מן וימת משה יגד לזינוי כל ישראל
 טהרי ספר תורה חזר והשלימו וחד אמר פרשה
 זו של ערי מקלט כתב בספרו כמו שהיו כתובים
 בספר התורה: תחת האלה. תחת אלתה היו
 מוזות הפתח כמו שאומר האיל מוזות המישות
 ומדה אחת לאלים ויש אומרים זו האלה אשר
 עם שכם שכתוב ביעקב ויעמן אותם יעקב תחת
 האלה: אשר במקדש ה'. כלפי שהבניאו שם את
 הארון כמה שנאמר למעלה ויתיצבו שם לפני
 האלהים: (כו) הנה הארון הוזהר תהיה בנו
 לעדה וגו'. הא אכנא דהא תהי לכא בתרין
 לוחי אבן קיימא אוריתא עבדנא לשהדי ארי
 פתגמיהו דכתיבין ילה מעין כל פתגמיהו דה'
 דמליל עמנא וגם יש לסותרו במשמעו: כי היא
 שמה. אה הדברים אשר דברתי לכם בשליחותי
 של

שנים: (ל) ויקברו אתו בגבול
 גחלתו בתמנת סרח אשר
 בהר אפרים מצפון להר געש:
 (לא) ויעבר ישראל את יהוה
 כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים
 אשר האריכו ימים אחרי יהושע
 ואשר ידעו את כל מעשה יהוה
 אשר עשה לישראל: (לב) ואת
 עצמות יוסף אשר העלו בני
 ישראל ממצרים קברו בשכם
 בחלקת השדה אשר קנה יעקב
 מאת בני חמור אבי שכם
 במאה קשיטה ויהיו לבני יוסף
 לגחלה: (לג) ואלעזר בן אהרן

זעהו יאהרן . (ל) מאן בגרוב איהו ,
 אין דען גרענצן זיינס ערבטיילס , צו
 רחמנא סרח , דאן אויף דעם גבירגע
 אפרים , אן דער מיטטרנעכטליכן וויטע
 דעם בערגס געש ליגט . (לא) ישראל
 דיהנטע דעם עוויגן , זאלאנג יהושע
 לעכטע , אונד אין דער גאנצן לעב
 צייט דער עלטסטן , דיא נאך לאנגע
 נעמליך אללע טאהטן דעם עוויגן גקאנט ,
 דיא ער פיר ישראל גטאהן .
 (לב) יוספ'ס גביינע וועלכע דיא קינד
 ישראל'ס , אויס מצרים הערויפגברא
 טן האטן , בגרובן זיא אין שכם , אין
 דעם שטריך לאנרס , וועלכס יעקב פאן
 דען זעהנן חמור'ס , דעם פאטר שכם'ס ,
 פיר רונדרט קשיטה גקויפט האטע ,
 אונד דען זעהנן יוספ'ס צונפאלן וואר .
 (לג) אויך אלעזר דער זאהן אהרן'ס
 שטארב , אונד טאן בגרוב איהו , אן
 איינר אנהעהע , דיא זיינס זאהנע פנחס
 גהערטע , וועלכע מאן איהם נעמליך אס
 גבירגע אפרים געגעבן האטע .

מת ויקברו אתו בגבעת פינחס בנו אשר נתן לו בהר אפרים:
 ג ש ל ם ס פ ר י ה ו ש ע

באור

רש"י

של מקום: (ל) בחמנת סרח . כן שמה
 ובמקום אחר הוא קורא חומה תמנת סרח על
 שם שהעמידו תמנת החמה על קברו לומר זה
 הוא שהעמיד החמה וכל העובר עליה אומר
 חבל על זה שעשה דבר גדול כזה ומת וי"א
 תמנת סרח שמה ולמה נקרא שמה תמנת סרח
 על שם שפירומיה מהריחין מרוב שמן: להר
 געש . מלמד שרעש עליהם ההר להורגם למי
 שלת הפסידותו כראוי: (לא) האריכו ימים . ימים
 האריכו שנים לא האריכו שנעשו: (לב) קברו
 בשכם . משום גנבוהו לשכם החזיריהו: (לג)
 גבעת פנחס בנו . מהיכן היה לו לפנחס חלק
 בדרך שירש מאשתו:

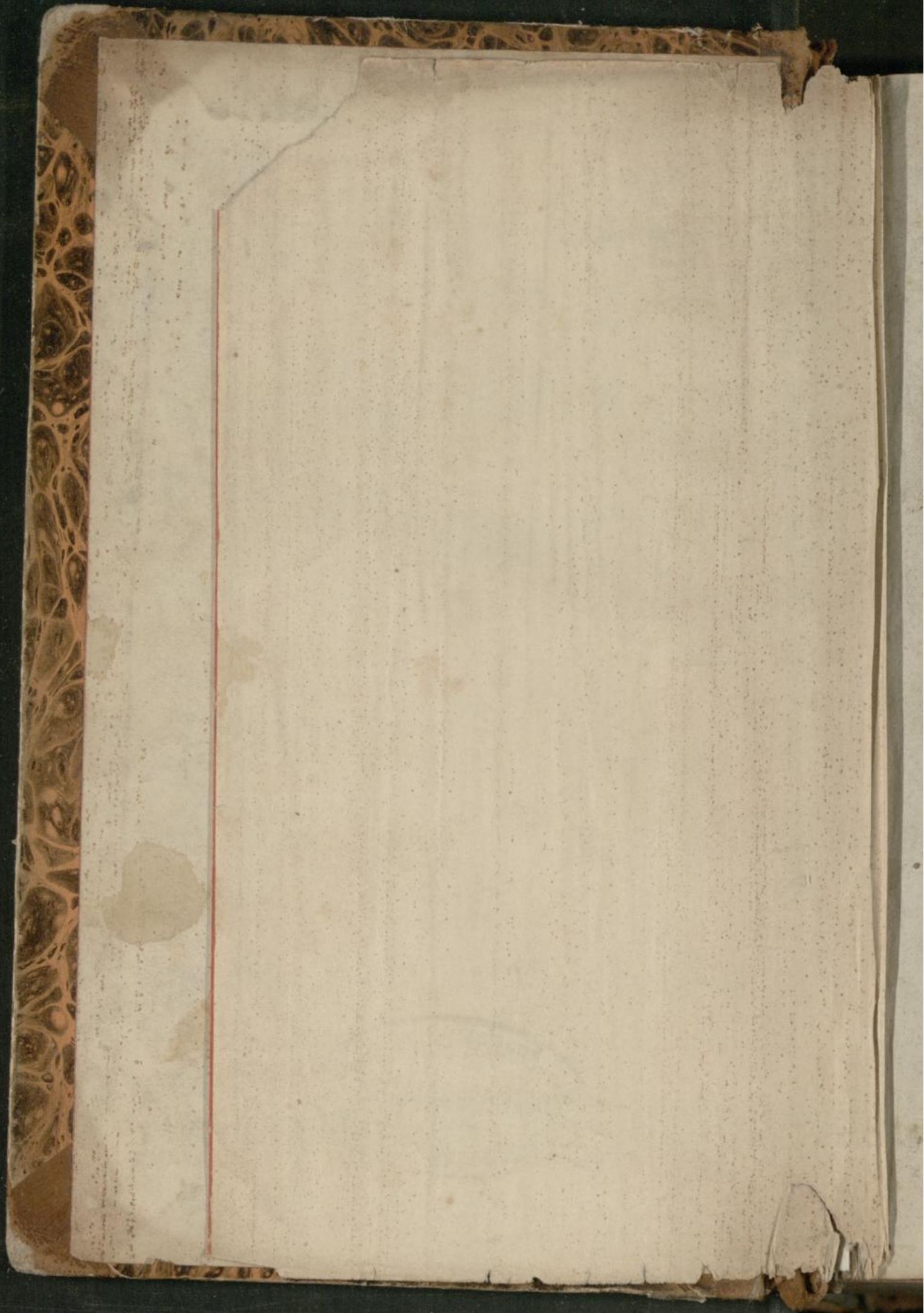
תכאפון , האנן הזאת תהיה לעדה להזכרכם
 תמיד בנר' אשר כרתי עמך , ולא תכאפו בה'
 (ל) בחמנת סרח , ובשופטים תמנת סרח ,
 והוא אחד , כמו כנא וכנא . (לא) ואשר
 ידעו , ובשופטים (ב'ט') אשר ראו , אמנם אין
 זה ידיעת דבר אשר יסופר , כי הידיעה הזאת
 היתה לכל ישראל , אלא ידיעת דבר אחרי
 ראותו . (לג) בגבעת פנחס , איך בא פנחס
 אל הגבעה הזאת , כנר בארו קו"ל (כנא
 בתרא קי"ג ע"א)

מכלל יופי

(כו) כי היא שמעה , ע"ד וחשמע הארץ אמרי פי :

סליק ספר יהושע . בעזרת האל המושיע

מז

כג (ג) ס

עמוד
הפ
הס
ומס
(ו)
הנש
ירוש
סס
הזה
המ
והט
הנס
ארר
הוא
נעש
העמ

כד

(יד)
שתי
לונ
וקש
וביר
מכס
עשר
זוא
במל

כד

אכש
המ
(י)
סס
למ
כהן
(י)
(כ)
ה"ה
קד

